

Міністерство освіти і науки України
Відкритий міжнародний університет розвитку людини “Україна”
Житомирський економіко-гуманітарний інститут
Вища технічна школа в Катовіце (м. Катовіце, Польща)

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МОЛОДІ В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
17 травня 2023 року

Житомир 2023

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова – **Шафранова К.В.**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та туризму ЖЕГІ Університету «Україна»

Заступник голови – **Артеменко А.Б.**, доктор філософії з соціології, доцент кафедри соціально-реабілітаційних технологій ЖЕГІ Університету «Україна»

Члени оргкомітету:

Батаєва К.В. – доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціально-реабілітаційних технологій ЖЕГІ Університету «Україна»

Пономаренко В.І. – доктор медичних наук, професор, професор кафедри соціально-реабілітаційних технологій ЖЕГІ Університету «Україна»

Бабенко К.Є. – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту та туризму ЖЕГІ Університету «Україна»

Гусаревич О.В., кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри соціально-реабілітаційних технологій ЖЕГІ Університету «Україна»

Карпенко С.В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та туризму ЖЕГІ Університету «Україна»

Бородіна О.С., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціально-реабілітаційних технологій ЖЕГІ Університету «Україна»

Костюшко Ю.О., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та туризму ЖЕГІ Університету «Україна»

Дивинська Ю.А. в.о. завідувача кафедри менеджменту та туризму ЖЕГІ Університету «Україна»

Остенда А., PhD, Вища технічна школа вКатовіце (м. Катовіце)

Рекомендовано до друку Вченою радою Житомирського економіко-гуманітарного інституту Університету "Україна", протокол № 9 від 30.05.2023 р.

Актуальні проблеми молоді в сучасних соціально-економічних умовах: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 17 травня 2023 року. – Житомир: Житомирський економіко-гуманітарний інститут Університету «Україна», 2023. - 146 с.

В межах теми наукового дослідження: "Науково-методичні основи соціальної, фізичної реабілітації та рекреації різних верств населення" (ДР 0121U112612)

Розглядаються соціально-психологічні та педагогічні чинники соціалізації особистості в умовах сучасності. Теоретичні та практичні аспекти фізичної терапії, ерготерапії та рекреації різних груп населення. Економіка та управління в умовах національного господарства та перспективні напрямки становлення: вітчизняний та закордонний досвід. Становлення громадянського суспільства в Україні: історія, перспективи, розвиток. Міждисциплінарні наукові пошуки формування інклюзивного суспільства. Актуальні питання підвищення галузевої професійності на виклики сьогодення.

Відповідальність за зміст наданих матеріалів покладається на авторів

СЕКЦІЯ І. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ЧИННИКИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

ВОЙЦЕХІВСЬКА І.С., ІЛЬЄВА О.П.,

*викладачі української мови та літератури
ВСП «Могилів-Подільський технологічно-економічний фаховий коледж
Вінницького національного аграрного університету»*

ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ СЛОВЕСНОСТІ

У сучасному світі формування патріотичних почуттів серед молоді є важливим завданням, особливо у сфері освіти. Здатність людини бути патріотом визначається не тільки її вихованням та особистісними якостями, а й рівнем знань про свою країну та готовністю захищати її інтереси. Одним з ефективних способів формування патріотизму є використання засобів української мови та літератури.

Нещодавні події в Україні, такі як Революція Гідності, російська агресія та анексія Криму стали важливими каталізаторами національної самосвідомості та патріотизму. Тому збільшення уваги до патріотичної освіти є надзвичайно важливим для підтримки та зміцнення національної ідентичності, української мови та культури, а також для забезпечення майбутнього розвитку України як незалежної та сильної країни. У зв'язку з цим активно проводяться різноманітні заходи з метою підвищення патріотизму серед населення. Наприклад, останнім часом навчальні заклади активно впроваджують патріотичне виховання, включаючи вивчення української мови та літератури як символу національної ідентичності.

Важливо зазначити, що формування патріотичних почуттів на заняттях мови та літератури потребує системного та постійного підходу. Для цього необхідно застосовувати сучасні форми та методи роботи, робити акцент на вивчення національної історії та культури.

Дієвим шляхом формування патріотичних почуттів є вивчення творів патріотичної спрямованості. Наприклад, твори відомих українських письменників таких, як «Кобзар» Тараса Шевченка, «Мойсей» Івана Франка, «Чорна рада» Пантелеймона Куліша та «Лісова пісня» Лесі Українки є важливим джерелом патріотичного виховання, вони відображають історію та культуру України. Герої цих творів виховують почуття гордості за своїх предків, надихають студентів на вивчення історії своєї країни, її традицій та звичаїв.

Для того, щоб ефективно використовувати літературні твори та історичні факти на заняттях, важливо не тільки знати їх, але й вміти передати здобувачам освіти їхнє значення та зв'язок з національною культурою та ідентичністю, забезпечити доступність цих творів та фактів, зокрема, за допомогою книжок, аудіо- та відеоматеріалів, електронних ресурсів та інших засобів.

Слід зазначити, що з початку війни на сході України з'явилася нова хвиля української літератури та мистецтва, яка відображає патріотичні настрої та національну гідність українців. Такі твори стають джерелом національної самосвідомості у молодого покоління.

Можуть бути використані різні методики, серед яких значне місце займають військово-патріотичні заходи, кінофільми та музичні композиції. Військово-патріотичні заходи, такі як екскурсії до військових частин, зустрічі з військовими та інші, можуть допомогти студентам краще зрозуміти роль військової справи в житті країни. Наприклад, фільми «Номери» режисерів Олега Сенцова та Ахтема Сеїтаблаєва, «Наша мова» режисера Євгена Степаненка, музичні композиції «Ой у лузі червона калина», «Пісня про рушник», «Молитва за Україну» спонукають студентів до прагнення на самовизначення, любити рідний край, формують оптимізм та віру у велике майбутнє України.

Використання літератури можна поєднувати з іншими методами, наприклад, з екскурсіями до музеїв, військових меморіалів та інших пам'яток, пов'язаних із історією

України. Під час екскурсій можна розповідати про визначні події в історії країни, вшановувати подвиги героїв, знайомитись із національними символами та традиціями.

Ще одним важливим методом у формуванні патріотичних почуттів є використання мови як засобу пізнання культури та історії своєї країни. Наприклад, проведення дискусій та дебатів на тему історичних подій та культурних цінностей може стати важливим інструментом для формування патріотичного світогляду. Використання інтерактивних методів, в тому числі гри, письмових та усних вправ, конкурсів на кращий твір, участь у міських та обласних заходах допоможуть студентам краще зрозуміти та відчувати свою культуру та ідентичність. Окрім цього, важливо використовувати можливості сучасних технологій, такі як відео- та аудіоматеріали, онлайн-ресурси, соціальні мережі, для залучення студентів до патріотичної тематики, яка стане цікавішою та доступнішою для сприйняття.

Потрібно проводити різноманітні конкурси та змагання, які стимулюватимуть інтерес до вивчення мови та літератури, а також сприятимуть формуванню патріотичних почуттів. Наприклад, це можуть бути конкурси на краще виконання національного гімну, виразне читання віршів про Україну, складання власних творів про батьківщину та інші.

Отже, формування патріотичних почуттів на заняттях мови та літератури є важливим завданням викладача, воно сприяє збагаченню духовного світогляду здобувачів освіти, формує усвідомлення особистістю себе як часточки українського народу з власною національною гідністю. Адже виховуючи в здобувачів освіти любов до рідного краю, ми формуємо гідне майбутнє нашого народу.

Використана література

1. Вертій О. Методика вивчення української літератури на сучасному етапі:
2. основні ознаки і поняття // Дивослово. - 2012. - № 3.
3. Жадан М.Н. Виховуємо патріотів художнім словом // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2012 - № 15.
4. Зякун Т. Особливості формування національної свідомості молоді та сучасному етапі державотворення // Рідна школа - травень, 2006

ГАЛЬЧЕНКО Н.М.

здобувачка 4 курсу спеціальності «Соціальна робота»

Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Артеменко А.Б., доктор філософії (PhD) з соціології, доцент

кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ВІЛ-ПОЗИТИВНИХ В СУСПІЛЬСТВІ

Інтеграція є довготривалим процесом, оскільки людина не може одразу засвоїти весь соціальний досвід з моменту народження. Інтеграція має індивідуальний вимір і пов'язана з певними циклами фізичного, анатомічного, фізіологічного, сенсорного, емоційного, когнітивного та соціального розвитку людини. У літературі з соціальної психології та соціальної філософії динаміка процесу інтеграції відображається з точки зору послідовності та етапів його перебігу.

Розширення простору для добровільного вибору поведінки має як позитивні, так і негативні аспекти і може бути умовою розвитку девіантної інтеграції. Однією із загальних ознак цього є сприяння інтеграції. Це пов'язано з раннім набуттям соціальних ролей внаслідок специфічного ярлика "СНІД" та примусової ідентифікації ЛЖВ.

Вимушена інтеграція відбувається в індивідів, коли вони маргіналізуються від усталених процесів розвитку особистості в суспільстві або втрачають вплив системи соціалізації і переважають спонтанні, випадкові шляхи соціалізації.

Проблеми стигми та дискримінації, пов'язані з ВІЛ/СНІДом, які існують в нашій країні, настільки великі, що оголюють як найкращі, так і найгірші сторони людської особистості. Це

стосується і розвитку епідемії ВІЛ/СНІДу. Найкращі сторони проявляються тоді, коли люди об'єднуються солідарністю, борються проти упередженого ставлення з боку влади, суспільства та окремих людей, надають підтримку і турботу людям, які живуть з ВІЛ/СНІДом. У найгіршому випадку люди піддаються стигматизації з боку сім'ї, друзів, умов життя і процесу надання допомоги та підтримки людям, які живуть з ВІЛ [2, 39].

Стигма та дискримінація, пов'язані з ВІЛ/СНІДом, відіграють важливу роль у формуванні відносин влади та контролю. Вони призводять до того, що одні групи недооцінюються, а інші відчувають свою перевагу. Внаслідок стигми та дискримінації часто порушуються права людей, які живуть з ВІЛ, та їхніх родин, коли вони публічно оголошують про свій ВІЛ-позитивний статус.

Форми стигми та дискримінації, з якими стикаються люди, що живуть з ВІЛ, є багатограними та складними. Люди піддаються стигматизації та дискримінації не тільки через стан їхнього здоров'я, але й через ставлення людей до їхньої особистості [65].

ВІЛ/СНІД сьогодні продовжує викликати сильні емоційні реакції та стійкі негативні асоціації в суспільстві: це покарання ("за аморальну поведінку"), злочин ("інфікування невинних жертв"), війна ("з вірусом треба боротися"), "інакшість" (хвороба існує поза суспільством принесена "кимось", хто існує поза суспільством).

Реальність така, що конфіденційність часто порушується медичним персоналом та чиновниками, які розкривають інформацію про те, що вони ВІЛ-інфіковані, іноді через власну безвідповідальність або нерозуміння проблеми, а іноді навмисно. У деяких випадках ВІЛ-інфіковані люди були змушені змінити місце проживання, звільнитися з роботи або розлучитися зі своїми партнерами через те, що медичний персонал не зберіг їхній діагноз у таємниці. Як наслідок, ВІЛ-інфіковані люди взагалі не звертаються за послугами, а батьки, які мають ВІЛ-позитивних дітей, неохоче гарантують їм фінансову підтримку, побоюючись розголошення діагнозу та негативного ставлення з боку оточуючих.

Ситуація навколо ВІЛ-позитивних людей та людей, які живуть зі СНІДом, звичайно, складна в усіх країнах. Поки що жодна країна не змогла повністю подолати негативне ставлення суспільства до ВІЛ-інфікованих людей та інтегрувати їх у суспільство [3].

Реклама, що містить інформацію про СНІД, повинна бути розміщена на всіх видах транспорту, в кінотеатрах, на вулицях і в місцях, де часто збирається молодь. Вона не повинна бути грандіозною, а повинна "торкатися серця" і базуватися на девізі "прочитай - розкажи". Країни, державні органи та компанії, які мають такі можливості, повинні фінансувати виробництво науково-популярних фільмів і програм, а також друк буклетів і книг, які допомагають людям дізнатися більше про повсякденне життя ВІЛ-інфікованих людей і про те, як люди зі СНІДом виживають [4, 17].

Важливо, щоб ви самі були поінформовані про те, як поводитися з цими людьми, і заохочували інших допомагати їм, а не чекати, що хтось зробить це за вас.

Звичайно, це легше сказати, ніж зробити, але я вірю, що якщо ми надамо правильну інформацію про цю проблему, хтось зрозуміє.

Світовий досвід боротьби з ВІЛ/СНІДом показує, що правильно обрані національні стратегії боротьби з епідемією здатні мобілізувати суспільство, об'єднати людей і продемонструвати їх найкращі якості, такі як здатність співпереживати і допомагати іншим, іноді забуваючи про свої власні проблеми та інтереси. Ми сподіваємося, що дискримінація ВІЛ-інфікованих людей в Україні є тимчасовим явищем. Адже українці - люди відкриті і знають, що можуть допомогти іншим у найскладніші моменти життя. Тож замість того, щоб шукати одну людину зі 100, яка може бути носієм ВІЛ-інфекції, давайте зазирнемо у своє серце і знайдемо там бажання допомогти тим, чиє життя зачепив ВІЛ [3].

З усього вищесказаного можна зробити висновок, що ситуація з інтеграцією ВІЛ-позитивних людей є дуже складною. Адже ВІЛ/СНІД продовжує викликати сильні емоційні реакції та стійкі негативні асоціації в суспільстві.

Досить важко інтегруватися в суспільство, якщо тебе не підтримують, не розуміють і, що найгірше для всіх, цураються, ігнорують тощо. Так і в нашому суспільстві ВІЛ-позитивні люди також не можуть вести повноцінне життя. Адже на їхньому шляху постійно

виникають певні перешкоди, які не дозволяють їм адаптуватися до існуючих на сьогоднішній день норм, певних розрізень, сегрегації тощо. Тому, в першу чергу, дорогу до життя в автентичному суспільстві повинні будувати, а точніше прокладати, самі люди, і тоді, можливо, інтеграція ВІЛ-інфікованих людей у суспільство зміниться на краще.

Список використаних джерел

1. Миронюк І. С. Модель організації надання послуг консультування та тестування на ВІЛ сімейними лікарями жителям Закарпатської області України, пов'язаним з трудовою міграцією / І. С. Миронюк // Wiadomości Lekarskie (Польща). – 2014. – Том. LXVII., № 2 – С. 222–225.
2. Білак-Лук'янчук В. Й. Результати соціологічного дослідження серед студенської молоді з питань ВІЛ-інфекції/СНІДу [Електронний ресурс] / В. Й. Білак-Лук'янчук // Україна. Здоров'я нації. – 2016. – № 4. – С. 187–192. – Режим доступу : URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uzn_2016_4_31 (Дата перегляду: 17.02.2017).
3. Габора Л. І. Соціально-педагогічні умови профілактики ВІЛ/СНІДу серед старшокласників [Електронний ресурс] : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.05 / Габора Людмила Іллівна ; Ін-т проблем виховання НАПН України. – Київ, 2010. – 18 с. – Режим доступу : URL : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=ARD&P21DBN=ARD&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Z21ID=&Image_file_name=DOC/2010/10GLIVSS.zip
4. Дацюк В. В. Державна політика з протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу: шляхи подолання дискримінації [Електронний ресурс] / В. В. Дацюк // Вісн. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Сер. Держ. управління. – 2016. – № 2. – С. 121–126. – Режим доступу : URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2016_2_18

Г А Н А Б А С. О.

доктор філософських наук, професор, професор кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДИ КРЕАТИВНОСТІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ІДЕЇ ТА ТЕНДЕНЦІЇ

Мислителі епохи Відродження та Нового часу стверджували, що люди, які здатні створювати нове й корисне є володарями світу. Цей вислів не полишений раціо, з огляду на те, що творчий підхід дозволяє подивитися на проблему з іншого ракурсу, віднайти нові й нестандартні шляхи її вирішення, продукувати нові ідеї, тобто спонукати й відкривати обрії суспільного поступу. Варто зауважити, ці уміння є особливо релевантними в умовах сучасного мінливого й сповненого ризиків світу. Світ, який більше не “вкладається” у певні шаблони, не розуміється як лінійний й прогнозований причинно-зумовлений процес потребує іншого можливісного, креативного мислення. Очевидно, що креативність визнається однією із пріоритетних навичок сучасної людини. Креативність – це практично найважливіший фактор, що визначає конкурентноспроможність робітника на ринку праці. Навички креативності в умовах сьогодення є затребуваними, оскільки вони визначають рівень фаховості та продуктивності працівника.

Отож, на потребі розвитку креативності акцентують увагу міжнародні урядові та неурядові організації, які працюють у сфері освіти, науки, бізнесу та інших напрямках пов'язаних із людиною та її діяльністю. Дослідники також виявляють підвищений інтерес до цієї проблеми. Як результат сучасні наукові дослідження вражають розмаїтістю ідей, гіпотез, трактувань, які стосуються природи креативності. Окреслимо основні концептуальні ідеї та тенденції у дослідженні цього феномена. Засадничими у наших міркуваннях буде аналіз сучасних наукових розвідок, який провів D. K. Simonton [2]. Дослідник виокремив когнітивні, диференційні, розвивальні та соціальні аспекти природи креативності. Природно,

когнітивних психологів найбільше цікавлять психічні процеси або механізми, що беруть участь у креативному мисленні. Цікавими є наукові розвідки S. Carson, J. Peterson, P. Higgins. Вони висловлюють припущення, що розвиток креативності пов'язаний з “розфокусованістю” [2]. Йдеться про те, що креативні люди здатні помічати стимули, які, на перший погляд не мають ніякого значення й ніяк не відносяться до проблеми, яка потребує вирішення. Ці “випадкові” стимули дозволяють їм вийти за певні усталені межі й по іншому подивитися на проблему. Отож, “думати нестандартно” — це фокусуватися на випадковому й не значному. Однак, “розфокусування”, на думку S. Carson, H. Eysenck, має й низку ризиків. Серед мінусів цієї когнітивної схильності дослідники виокремлюють знижене латентне гальмування. Йдеться про своєрідні “лаштунки”, за якими мозок обробляє більшу частину інформації. Кожної миті мозок людини сприймає силу-силенну сигналів й звісно на кожен із них не здатний відреагувати (напевно, якби реагував, то це зумовлювало б величезну кількість збоїв та повний дисонанс у його роботі). Злагоджений та системний його роботі сприяє латентне гальмування. Це когнітивний фільтр, який розшифровує “вхідну інформацію” й пропускає лише необхідну та значущу, тобто ту, яка необхідна для досягнення актуальних цілей чи підтримує механізми інстинктів самозбереження та виживання. Очевидно, що зниження когнітивного рівня зумовлює потрапляння до свідомості людей більшої кількості не фільтрованої інформації, яка деколи приводить до відхилення у нормах сприйняття дійсності, що виявляється у здатності чути й бачити те, чого не бачать й не чують інші. На якусь долю секунди когнітивний фільтр дає збій й у свідомості людини виникають думки, відкинуті раніше ним “на задвірки мозку”[1]. Механізм латентного гальмування дозволяє зрозуміти чому креативні люди схильні до дивакуватості та ексцентричності у поведінці та стилі життя, чому їм важко сконцентруватися на буденних повсякденних проблемах та чому вони схильні максимально обмежувати контакти із зовнішнім світом. Навряд чи хтось з людей, буде прагнути розвинути креативність, культивуючи у собі вияви ненормальності. Але, як переконує H. Carson, розвитку креативності можна досягти у інший спосіб, набуваючи уміння переходити із негативного емоційного стану до стану піднесення. Дослідниця радить скеровувати негативну енергію у творче русло. Інструментом до дії може слугувати діяльність, яка відволікає від негативу та надихає (читання, малювання, музика тощо). Під час переходу від одного стану до іншого створюються нові асоціативні ланцюжки, може з'явитися осяяння. Отож, міркування дослідників не лише пропонують низку цінних та продуктивних ідей, а й демонструють складну й суперечливу природу креативності[1].

Наступний аспект у розумінні природи креативності ґрунтується на ідеях диференціальної психології. Засадничою ідеєю у міркуваннях психологів є визнання, що люди відрізняються один від одного. Ці відмінності можуть бути когнітивними (такі як загальний інтелект, спеціальні розумові здібності) або диспозиційні (такі як особистість, мотивація, цінності)[2]. Індивідуальні відмінності є важливими у розумінні природи креативності. На прикладі схильності до латентного гальмування S. Carson та H. Eysenck, стверджують, що люди з високим розвитком інтелектуальних здібностей й достатніми метакогнітивними навичками та здібностями мають перевагу у сприйнятті відносно не фільтрованого потоку інформації. Натомість люди з нижчим інтелектом перевантажуються цим чуттєвим та асоціативним “напливом”. Відмінності у інтелекті й свідчать про різницю між творчою проникливістю та божевільною фантазією. Дослідники J. Peterson, B. Hennessey вказують ще на одну відмінність. Вона пов'язана із сферою діяльності. Так, креативні особистості, часто у різних сферах діяльності демонструють різні прояви. Зокрема, творчі художники не мають такого диспозиційного складу, як творчі вчені. Наприклад, мистецьких творців більша схильність до психопатології, а ніж у наукових творців [2].

Психологів, які займаються питання розвитку особистості цікавить питання, як розвивається креативність у людини упродовж життя. Дослідження цієї проблеми можна умовно поділити на дві частини. Перша частина наукових розвідок зосереджує увагу на виявленні низки зовнішніх факторів, які впливають на розвиток креативності. Поряд із так би мовити “традиційними” у наукових дослідженнях факторах родинного виховання та освіти J. Leung, N. Maddux, F. Galinsky та K. Chiu у розвитку креативності звертають увагу на

зміну місця проживання, відкритості до нових досвідів у набутті когнітивної гнучкості як необхідних умов креативного мислення. Друга частина наукових розвідок спрямована на вивчення питання, як розвивається креативність упродовж людського життя. До прикладу, чи креативна людина у роки юності? Чи здатна людина продукувати новаторські, оригінальні ідеї у період зрілості та старості? В якому віці художники чи науковці створюють свою першу й останню творчу працю? Коли протягом свого життєвого циклу люди створюють свої найкращі роботи? Багато науковців висловлюють ідеї про те, що з віком рівень креативного мислення у людини знижується. Дещо іншу точку зору на цю проблему має S. Stroebe. Він стверджує, що в умовах інтенсифікації виробничих процесів, коли велика кількість бебі-бумерів підштовхує вихід на пенсію людей зрілого віку, людина продовжує навчатися упродовж життя, що сприяє її особистісному розвитку та отриманню нового досвіду й відповідно продукування нових креативних ідей [2].

Соціальні аспекти психології креативності ґрунтуються на особливостях реалізації групової роботи й передбачають міжособистісний рівень, діяльність у межах групи та соціокультурний рівень (відображає «дух часу» чи «дух епохи»). Зазначені фокуси розгляду слугують важливою корекцією для когнітивних, диференційних досліджень та досліджень розвитку, оскільки виводять розуміння креативності за межі індивідуального явища й дозволяють його вивчити у контексті розвитку комунікативних практик та управлінської діяльності тощо. Вони також розширюють розуміння передумов та причин креативності, розглядаючи вплив віку, статі, етнічної приналежності, освіти та інших демографічних й професійних факторів. Мабуть, сенсаційним було дослідження F. Akinola, L. Mendes, у якому вони стверджували, що на рівень креативності впливають суспільні настрої та переконання [2].

Отож, проблема вивчення природи креативності є складною й багатогранною. У науковому доробку сучасних науковців прослідковується вплив численних когнітивних і диспозиційних змінних, відкритість до досвіду. Креативність – це не лише інтелектуально цікава тема, але й феномен, який має важливе суспільне й практичне значення. Креативність прискорює набуття досвіду та забезпечує підвищення продуктивності.

Список використаних джерел.

1. Не такі як усі: механізми творчих осяянь: Електронний ресурс. Спосіб доступу: <https://kmbs.ua/index.php/ua/article/ne-taki-yak-vsi-mehanizmi-tvorchih-osyayan>
2. Simonton D. K. Teaching Creativity: Current Findings, Trends, and Contraversies in the Psychology of Creativity. Society for the teaching of Psychology. № 3 (39). 2022. P. 217-222. Не такі як усі: механізми творчих осяянь: Електронний ресурс. Спосіб доступу: <https://kmbs.ua/index.php/ua/article/ne-taki-yak-vsi-mehanizmi-tvorchih-osyayan>

ГЖИБОВСЬКА А.А.

здобувачка I курсу спеціальності «Соціальна робота»

Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Артеменко А.Б., доктор філософії (PhD) з соціології, доцент

кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

ПРОФЕСІЙНИЙ ПОРТРЕТ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА

Соціальні працівники здійснюють ряд специфічних видів діяльності. До них відносяться психологічна, освітня, організаційна та адміністративна діяльність. Однак слід мати на увазі, що той чи інший вид діяльності може бути пріоритетним залежно від основної функції конкретного соціального працівника. Основними цілями соціальної роботи як професії є:

1) підвищення незалежності клієнтів і їх здатності брати під контроль своє життя і більш ефективно вирішувати виникаючі проблеми;

2) допомога людям зберегти почуття гідності, незважаючи на фізичну травму, психічний занепад або життєву кризу;

3) допомога людям зберегти почуття гідності;

4) і, як кінцева мета, досягти результату, коли клієнт більше не потребує допомоги соціального працівника. [1.,15]

Досягнення вищезазначених цілей забезпечить сталий соціальний і духовний розвиток суспільства, запобігатиме загостренню соціальних проблем і примножуватиме, а не відволікатиме ресурси суспільства. Тому сьогодні від практиків соціальної роботи очікується оволодіння сучасними методами роботи з людьми та впливу на соціальні процеси. Оскільки соціальна робота передусім орієнтована на людину, вона можлива лише на засадах партнерства. Клієнти довіряють соціальним працівникам свої особисті проблеми і дозволяють їм входити в інтимну сферу. Робота з клієнтами можлива лише тоді, коли між клієнтом і соціальним працівником встановлені і підтримуються довірчі відносини. Клієнт має право вимагати дотримання конфіденційності. Соціальна робота як практична діяльність спрямована насамперед на підтримку, розвиток і відновлення індивідуальної та соціальної суб'єктності. Соціальні працівники, спеціально підготовлені для виконання різноманітних функцій, від "лінійної" роботи з клієнтами до адміністративної діяльності в державному секторі, є реалізаторами цілей соціальної роботи.

Соціальна робота є складним процесом і вимагає ґрунтовних знань з теорії управління, економіки, психології, соціології, педагогіки, медицини та права. Професійні якості соціального працівника - це прояви психологічних характеристик особистості, які необхідні для набуття спеціальних знань, умінь і навичок та досягнення суттєво прийнятної ефективності у професійній діяльності. [3, 59]

Для опису соціальних працівників термін "компетентність" може бути обраний як проекція певних рис особистості, що відповідають вимогам соціальної роботи і визначають її успішність. Автор формулює оптимальний набір особистісних якостей, необхідних соціальному працівнику, таких як відповідальність, чесність, спостережливість, комунікабельність, акуратність (тактовність), інтуїція, особистісна валідність в самооцінці та оцінці інших, здатність до самоосвіти, оптимізм, мобільність, гнучкість, гуманістична спрямованість особистості, співчуття до проблем інших і толерантність. формулювання. Так само були визначені психологічні "протипоказання" до соціальної роботи. До них належать: - відсутність інтересу до інших (егоїзм); - запальність, різкі судження, осудливий характер; - відсутність концентрації уваги, невміння взаємодіяти з іншими; - конфронтаційність, агресивність, нездатність прийняти чужу точку зору на певні питання [2].

Не всі люди підходять для соціальної роботи. Головною детермінантою тут є цінності кандидата, які в кінцевому підсумку визначають його професійну придатність та ефективність у практичній діяльності. Концепція абсолютної цінності кожної людини перетворюється тут з філософської концепції на фундаментальне психологічне переконання, яке лежить в основі всієї ціннісної орієнтації особистості. Соціальна робота - одна з найскладніших професій. Вона не завжди добре сприймається громадською думкою. Однак соціальна робота - один з найбільш духовних і благородних видів людської діяльності. Спосіб діяльності соціального працівника визначається сукупністю його особистісних якостей, цінностей та інтересів і має вирішальний вплив не тільки на його стосунки з клієнтами, але й на систему взаємовідносин з колегами, підлеглими та керівництвом.

Соціальні працівники займаються різними видами діяльності для виконання своїх професійних функцій. Їхню роботу характеризують три підходи до вирішення проблем: - освітній підхід, фасилітаційний підхід та підхід адвокації.

Кваліфіковані соціальні працівники повинні вміти: - виявляти і долати негативні почуття, що впливають на людей і на них самих. - Визначати та враховувати відмінності в особистому, національному, соціальному, культурному та історичному характері своєї роботи; - Сприяти наданню фізичної допомоги людям, які її потребують, та людям похилого віку. - Спостерігати, розуміти та інтерпретувати поведінку і стосунки людей. - Спілкуватися вербально, невербально та письмово. Конструктивні навички. Кваліфіковані соціальні працівники повинні вміти: - формулювати рішення для сімей, груп або від їхнього імені, як

індивідуально, так і, за необхідності, від їхнього імені. - Визначати рішення, які потребують попередньої координації з іншими фахівцями. - діяти за алгоритмами для розробки рішень. [2]

Піднесення соціальної роботи до професійного рівня є важливим явищем. І майбутнім соціальним працівникам, як і будь-кому іншому, необхідно реально розуміти масштаби, значення та вплив своєї діяльності на майбутні покоління. Ми повинні мати чітке уявлення про свої функції, сферу своєї діяльності, свої права та обов'язки, а також просвітницькі навички, щоб допомагати, а не шкодити соціальним групам, які потребують нашої допомоги. Для того, щоб гідно реалізовувати цілі соціальної роботи, ми повинні володіти значною кількістю професійних навичок, компетенцій та глибокими знаннями в галузі гуманітарних наук, таких як психологія, акмеологія, соціологія, педагогіка та право.

Список використаних джерел

1. Rosenberg, Jessica. Working in Social Work: Real World Guide to Practice Settings / J. Rosenberg. - New York: Routledge, 2009. – 315 p
2. Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ: НАІР, 2019. – 190 с.
3. Алпатлва О. В. Особливості процесу формування психологічної готовності соціальних працівників до професійної діяльності. Соціальна робота в Україні: теорія і практика. 2013. № 1–2. С. 169–176.

ДИНЯК Д.О.

здобувачка 4 курсу спеціальності «Соціальна робота»

Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Артеменко А.Б., доктор філософії (PhD) з соціології, доцент

кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Соціальна робота як феномен сучасної цивілізації ґрунтується на синтезі різних концептуальних і практичних підходів у правовому, психологічному, педагогічному, соціологічному, адміністративному, організаційному та інших аспектах. Водночас це безмежний простір для практичної діяльності, що базується на уявленнях про природу людської поведінки та соціальних проблем, етичних стандартах професії, переліку технік, послуг і стратегій втручання, чіткому розумінні логічної послідовності процесів соціальної роботи.

Найбільш актуальні методологічні питання в соціальній роботі з дітьми та підлітками пов'язані з організацією на рівні, що гарантує максимальну ефективність здійснюваної діяльності. Це пов'язано не тільки з професійною компетентністю та особистісними якостями соціальних працівників і соціальних педагогів, а й з чіткими вимогами до організації відповідної діяльності.

Сучасний розвиток соціальних інститутів в Україні не був би повним без функціонування державних ліцензованих закладів позашкільної освіти, які беруть участь у реалізації позашкільної освіти. У статті 15 Закону України "Про позашкільну освіту" зазначено: "Позашкільна освіта у позашкільних закладах здійснюється за такими напрямками: соціальне становлення та розвиток інтересів, здібностей, нахилів і потреб вихованців, учнів, слухачів у самореалізації, підготовка до активної професійної та громадської діяльності організація змістовного дозвілля та відпочинку.

Соціальні функції будь-якої системи освіти та педагогічні цілі освіти змінюються з розвитком суспільства і самої системи освіти. Соціальна функція позашкільної освіти - це її очікуваний результат, який відображає уявлення про позашкільну освіту як соціальну систему. До основних соціальних функцій позашкільної освіти можна віднести наступні. Перша - освітньо-культурний розвиток особистості, залучення до загальнолюдських і національних цінностей, сприяння становленню її як особистості з неповторними потребами,

інтересами та здібностями, розвиток самосвідомості та навичок самоосвіти. Результати реалізації цієї функції також розглядаються як результати освіти в системі позашкільної освіти.

Другою функцією, на думку І.І. Миговича, є додаткова освіта, яка може бути засобом професійного самовизначення, але найважливішим аспектом її реалізації є сприяння гармонійному розвитку особистості, в тому числі корекції особистісних недоліків [1, с. 5]. Позашкільна освіта як сфера набуття додаткових наукових знань та створення можливостей для їх практичного застосування здійснюється відповідно до потреб та інтересів суб'єкта освітнього процесу і має важливе конвенційне значення в узгодженні інтересів суспільства і конкретного учня.

Третя соціальна функція позашкільної освіти полягає у створенні умов для набуття соціальних знань, соціально значущих умінь і навичок та соціального досвіду, необхідних для активної соціалізації особистості. У контексті виховного потенціалу позашкільних навчальних закладів необхідно звернутися до педагогічного, психолого-педагогічного та методичного потенціалу позашкільних навчальних закладів.

Соціальні працівники позашкільних навчальних закладів повинні розробляти ефективні стратегії соціального розвитку дітей. Тому основним завданням соціальних педагогів у закладах позашкільної освіти завжди є цілеспрямована робота з дітьми, які мають труднощі в процесі соціалізації та зазнають негативного впливу з боку оточення, а також співпраця з сім'єю дитини та її соціальним оточенням.

Зміст діяльності соціального педагога в позашкільних навчальних закладах полягає у створенні умов для відносного спрямування соціалізації особистості за умови, що цей процес є стихійним і нерегульованим. Хоча спеціалізація "соціальний педагог" у вищій освіті є дуже новою, сфера діяльності соціальних педагогів дуже широка. Це і робота з найближчим оточенням дитини (сім'я, сусіди, однокласники, друзі), і координація діяльності різних установ. Їх функція полягає в тому, щоб координувати діяльність різних соціальних сфер і працювати з дітьми та їхніми батьками з метою гармонізації їхньої взаємодії та запобігання "деформації соціальних зв'язків".

Напрями діяльності соціальних педагогів у системі позашкільної освіти:

- Захист дітей (особливий захист дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей-інвалідів з малозабезпечених, багатодітних та неповних сімей, дітей чорнобильців тощо);
- Організація гуманітарних акцій та надання допомоги постраждалим від природних та соціальних катастроф;
- екстрена допомога дітям та підліткам, які опинилися у складних життєвих ситуаціях;
- Соціально-педагогічне консультування дітей, батьків учнів та працівників шкіл;
- медичний, психологічний та соціально-консультативний супровід школярів;
- соціальна атестація колективів позашкільних навчальних закладів;

Діяльність соціальних педагогів у позашкільних закладах залежить від того, які проблеми найбільше турбують педагогів, батьків і суспільство. У випадку освітньої занедбаності більшість проблем є внутрішніми і стосуються ставлення до навчання, педагогів та норм групового життя. У цьому випадку варто зосередитися на самореалізації дитини, її статусі як учня та члена дитячого колективу. У випадку соціальної занедбаності основні проблеми пов'язані з негативними зовнішніми впливами. Робота соціального працівника має бути спрямована на вивчення специфіки цих впливів та пошук шляхів їх нейтралізації [2, с. 38].

Робота соціальних працівників у позашкільних закладах формується насамперед через їхню взаємодію з дітьми. Це відбувається тоді, коли оточення дитини є дуже довірливим, але з певних причин дитина починає проявляти схильність до порушення соціокультурних норм або потрапляє під негативний вплив. У таких випадках соціальний працівник приділяє більше уваги досягненням та успіхам дитини, допомагає їй самореалізуватися та підвищити свій статус у дитячому колективі.

Якщо навколо дитини сформувалася досить сильна негативна громадська думка, яка ще більше погіршує ситуацію, проводиться робота з навчальним та дорослим оточенням дитини. Основне завдання соціального працівника - переорієнтувати дорослих, підтримати дитину,

об'єднавши зусилля, і створити умови для її самореалізації. Водночас соціальний працівник працює з дитиною разом із психологом, щоб допомогти дитині усвідомити свої проблеми та сформулювати бажання бути прийнятою однолітками та вчителями. А зміна ставлення оточуючих сприяє розвитку позитивних тенденцій в особистості [3, с. 25].

Важливо звернути увагу на роботу з дітьми, які стали жертвами несприятливих умов соціалізації. До них відносяться діти-інваліди, діти з психічними або фізичними вадами та діти з іншими обмеженнями життєдіяльності. У цьому випадку завдання соціального працівника полягає в тому, щоб допомогти дітям розвинути більш оптимістичний погляд на життя і знайти можливості для самореалізації в ситуації, в якій вони опинилися. Головне завдання тут - змінити ставлення дитини до свого становища і допомогти їй позбутися почуття обмеженості та ізоляції. Пошук шляхів взаємодії з дітьми в позашкільних навчальних закладах ускладнюється тим, що такі групи є надзвичайно закритими для дорослих, особливо для соціальних працівників. Тому впливати на них можна лише опосередковано. Стратегія ґрунтується на тому, що дорослі виявляють непідробний інтерес до таких груп. Відсутність критики та звинувачень робить дітей більш відкритими до спілкування та сприяє конструктивним взаєминам між соціальними працівниками та учнями.

Список використаних джерел

1. Управління закладом позашкільної освіти: сучасні тренди, співпраця, проекти: посібник / за науковою редакцією, упорядкуванням О. Просіної, Я. Швень. – Біла Церква, ТОВ “Білоцерквдрук”. – 252 с.
2. Модернізація організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти : методичний посібник / [А. Е. Бойко, В. В. Вербицький, А. В. Корнієнко, О. В. Литовченко; за ред. В. В. Мачуського]. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. – 223 с
3. Мелентьев О.Б. Теорія і методика позашкільної освіти / Умань.: „АЛМП”, 2013 – 182 с. – Бібліогр. 178– 182с
4. Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи : тези доповідей II Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції, 6 квітня 2017 р. – Івано-Франківськ : НАІР, 2017. – 284 с.

ДУЧЕНКО Л.В.

здобувачка 4 курсу спеціальності «Соціальна робота»

Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Артеменко А.Б., доктор філософії (PhD) з соціології, доцент

кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

РОЛЬ ЦЕНТРУ СОЦІАЛЬНОЇ СЛУЖБИ У ПІДТРИМЦІ МОЛОДИХ СІМЕЙ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Соціальна сфера відіграє важливу роль у структурі різних секторів економіки в різних країнах. Центри соціальних служб для сім'ї відіграють важливу роль у реалізації державної соціальної політики. Це спеціальна установа, яка забезпечує організацію та здійснення соціальної роботи з сім'ями, які потребують підтримки у відповідній територіальній громаді. [8,с.19].

Центр у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами Мінсоцполітики, іншими нормативно-правовими актами з питань сім'ї, дітей та молоді, а також цим загальним положенням.

Основною метою діяльності центрів соціальних служб є надання психологічних, соціально-педагогічних, соціально-медичних, соціально-економічних, інформаційних та правових послуг сім'ям.

Основними завданнями є наступні:

- Здійснення соціальних заходів, спрямованих на допомогу сім'ям у подоланні складних життєвих обставин, які вони не можуть подолати самотійно, використовуючи наявні у них засоби та можливості;
- запобігання виникненню складних життєвих обставин у сім'ї
- створення умов для самотійного вирішення життєвих проблем, що виникають у сім'ї, та відновлення повноцінного сімейного життя.

Основними принципами роботи Центру є:

- законність
- соціальна справедливість
- Раннє виявлення та допомога сім'ям
- Доступність та відкритість
- конфіденційність та відповідальність за дотримання етичних і правових норм;
- Дотримання та захист прав людини
- Адресність та індивідуальний підхід;
- добровільність вибору отримувати чи не отримувати соціальні послуги;
- Інклюзивність та системність у наданні соціальних послуг;
- дотримання державних стандартів і нормативів надання соціальних послуг;
- максимальна ефективність використання бюджетних та позабюджетних коштів" [30].

Значної уваги з боку соціальних служб потребують молоді сім'ї. Не викликає сумніву, що основними проблемами молодих сімей сьогодні є матеріальні, житлові та сімейно-побутові проблеми, які супроводжуються освітніми, рекреаційними та комунікативними проблемами. Ці проблеми змушують молоді сім'ї звертатися за допомогою до соціальних служб, де їм надається відповідна підтримка.

Соціальні служби надають сім'ям, які збираються одружитися, допомогу в раціональній організації спілкування в сім'ї та поза нею, плануванні сім'ї, побуту та відпочинку, комунікації між оточенням і сім'єю, навчанні раціональному розв'язанню та подоланню складних сімейних конфліктів, вихованні дітей, проведенні профілактичних заходів щодо запобігання розлучень тощо. надання конкретної індивідуальної допомоги.

Окрім такої допомоги, Центр соціальних служб наразі надає соціально-психологічну підтримку та лобіює інтереси молодих сімей вимушених переселенців з Автономної Республіки Крим, Донецької та Луганської областей, а також сімей переселенців із зони проведення АТО.

Внаслідок окупації Криму Російською Федерацією та масових порушень прав людини на території Автономної Республіки Крим, злочинної діяльності сепаратистських та проросійських терористичних організацій у Донецькій та Луганській областях: вбивств, викрадень, катувань, мародерства, пограбувань, збройних нападів на військові частини, державні та комунальні установи, приватні будинки, злочинних дій терористів антитерористичні операції українських правоохоронних органів у відповідь, ситуація масової вимушеної міграції з цих територій внаслідок початку бойових дій з боку терористів. [15] У зв'язку з цим до основних функцій соціальних служб додаються додаткові функції, викликані військовою агресією на території сходу України.

У цих умовах виникає нагальна потреба у наданні допомоги внутрішньо переміщеним особам, у тому числі молодим сім'ям, з метою забезпечення безпеки їхнього життя і здоров'я, створення рівних умов для реалізації їхніх прав і законних інтересів. Багато сімей змушені залишати свої домівки, квартири, роботу та накопичене роками багатство і починати все заново в іншому місці. Саме тому існують центри соціальних служб, які пропонують кваліфіковану допомогу та підтримку.

Завдяки співпраці фахівців центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, фахівців із соціальної роботи та різних соціальних механізмів сім'ї можуть отримати комплекс соціальних послуг, що сприяють їхній соціальній адаптації та поверненню до повноцінного життя. Зокрема, сім'ям надається

- контактні дані служб, установ, закладів, органів державної влади та благодійних організацій, які надають відповідну допомогу внутрішньо переміщеним особам
- Додаткові ресурси для задоволення матеріальних потреб сімей;

- державні соціальні виплати, тимчасові грошові виплати та грошові компенсації;
- натуральна допомога (продукти харчування, одяг, взуття, засоби гігієни);
- Вирішуються також житлові питання.

При зверненні молодих сімей до центрів соціальних служб працівники надають консультації та інші інформаційні послуги, проводять інформаційно-роз'яснювальну роботу з питань соціального захисту. Крім того, в центрах є інформаційні матеріали для самостійного ознайомлення з питаннями соціального захисту для осіб, переміщених з районів проведення АТО.

Таким чином, соціальна робота з молодими сім'ями є одним із пріоритетних напрямків роботи центрів соціальних служб. В умовах військового вторгнення центри соціальної роботи виконують низку завдань щодо надання інформації, підтримки та захисту молодому подружжю, а також спрямування подальших дій для повноцінного функціонування молодих сімей.

Характер допомоги, що надається, визначається особливостями, потребами та проблемами молоді сім'ї. Найбільшою потребою таких сімей є психологічна підтримка та адаптація до нового соціуму і складних життєвих обставин.

Завданням центрів соціальних служб є надання своєчасної та кваліфікованої допомоги молодим сім'ям, які постраждали від військової агресії. Основним завданням центрів є надання психологічної, соціально-педагогічної, соціально-медичної, соціально-економічної, інформаційної та правової допомоги сім'ям.

Список використаних джерел

1. Тимошко Г. М. Організація діяльності державних і спеціалізованих соціальних служб : навчальний посібник. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2011. – 248с.
2. СУЧАСНІ ТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ: ЕКО-ТРЕНІНГ [збірник тез доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (25-26 квітня 2023 року)]. Відп. ред. Н.А. Харченко, С.О. Лукомська. Умань-Київ: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2023. 123 с.
3. Лютий, Вадим Петрович та Гаврилюк, Катерина Олександрівна (2020) *Критерії оцінювання якості соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах* Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць, 75 (1). с. 115-121. ISSN 2311-5491 (print), 2664-3537 (Online)

ЗАРЕЧНА Л.В.

здобувачка 4 курсу спеціальності «Соціальна робота»

Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Артеменко А.Б.. доктор філософії (PhD) з соціології, доцент

кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД СІМЕЙ, КОТРІ ПЕРЕСЕЛИЛИСЯ З ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ

Наразі бойові дії тривають. Як наслідок, все більше сімей мігрують з окупованих територій. Люди втрачають свої домівки та близьких, опиняються відірваними від своїх родин та звичного оточення, стають свідками насильства, руйнувань та смерті. На те, як люди реагують, впливає багато факторів, зокрема характер і тяжкість події, травматичні події в минулому, наявність зовнішньої підтримки в їхньому житті, фізичне здоров'я, наявність або відсутність (у тому числі в минулому) психічних розладів у них або членів сім'ї, культурне коріння і традиції, а також вік. Кожна людина має власні сильні сторони та можливості впоратися з життєвими викликами. Водночас досвід показує, що ті, хто вважає, що отримав адекватну соціальну підтримку, краще справляються з посткризовими

труднощами, ніж ті, хто вважає, що не отримав достатньої підтримки. Саме тому соціальний супровід у центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді є таким важливим.

Соціальний вимір проблеми є найменш дослідженим, а тому найбільш актуальним і проблемним. При розробці моделей соціального супроводу сімей, які переселилися з окупованих територій, слід враховувати наступні моменти: [2, 3].

По-перше, вимушене переміщення людей, які проживають на окупованих територіях і стали свідками смертей та вибухів, є не лише особистою проблемою, а й проблемою країни в цілому. Потребує вирішення питання соціальної підтримки цих людей та їхніх сімей, оскільки наслідками такої ситуації є численні соціальні, економічні, правові та навіть морально-етичні проблеми, з якими стикається суспільство. По-друге, руйнування інфраструктури внаслідок бойових дій збільшує ризик безробіття, відсутності засобів та умов для нормального життя. Як наслідок, створюються передумови для подальшої вимушеної міграції в інші частини країни.

Соціальна допомога визначається як форма соціальної роботи, спрямована на надання соціальної допомоги та підтримки вразливим групам населення з метою подолання життєвих труднощів, збереження або поліпшення їхнього соціального статусу. Це довготривала реалізація системи комплексних заходів різними фахівцями з метою соціальної реабілітації [1., 9].

Соціальний супровід сімей ВПО має враховувати основні соціальні загрози, пов'язані з масштабною вимушеною міграцією. Ці загрози проявляються в таких питаннях, як збільшення навантаження на місцевому ринку праці, доступ до житла, працевлаштування, охорони здоров'я та освіти. Політичні загрози в основному спричинені підтримкою певними політичними силами та засобами масової інформації тези про поляризацію країни та поділ на Схід і Захід. Це призвело до ворожого ставлення мешканців місць розселення до внутрішньо переміщених осіб та поширення антиукраїнських настроїв на тимчасово непідконтрольних Україні територіях. Найсерйознішими психологічними загрозами є постійний стрес, інформаційний дисонанс та втрата інстинкту самозахисту. Водночас медико-соціальні ускладнення (епідеміологічні проблеми, зростання захворюваності та смертності тощо) загрожують не лише внутрішньо переміщеним особам, а й населенню в цілому.

У процесі надання соціальної допомоги соціальним працівникам необхідно, з одного боку, виступати в ролі менеджерів з надання соціальних послуг, а з іншого - спрямовувати клієнтів на самостійне подолання таких проблем у майбутньому. [3., 15].

Соціальний супровід сімей, які переселилися з окупованих територій, окрім традиційних завдань надання соціальних послуг, характеризується такими особливостями, як розмежування соціальними працівниками сімей, з якими вони працюють, на основі того, чи здатні вони бути самодостатніми у споживанні соціальних послуг. Однак не всі сім'ї мають таку спроможність. Тому необхідний відповідний аналіз з боку соціального працівника, і на основі результатів цього аналізу можна розробляти заходи.

При плануванні заходів соціальні працівники повинні враховувати можливе негативне ставлення до сімей ВПО з боку оточуючих, у тому числі тих, хто надає послуги сім'ям ВПО (наприклад, медичних працівників, вчителів, працівників системи соціального захисту), а також особливості психічного стану членів таких сімей.

Виклики, з якими стикаються соціальні працівники, що надають допомогу сім'ям ВПО, включають

1. психологічна допомога та підтримка сімей, які переїхали з окупованих територій
2. надання соціальних послуг (надання інформаційних, соціально-психологічних, психолого-педагогічних, соціально-медичних, соціально-побутових послуг)
3. сприяння наданню або отриманню щомісячної адресної допомоги; та
4. співпраця з державними та неурядовими організаціями, які надають допомогу сім'ям ВПО.

У роботі з сім'ями соціальні працівники повинні дотримуватися принципів, які допомагають їм вирішувати професійні завдання. Такими принципами є: гуманізм, довіра до людської особистості, найкращий прояв індивідуальності та можливість самовдосконалення.

У розробленій моделі процес супроводу розділений на кілька етапів, починаючи із звернення за підтримкою одного з членів сім'ї ВПО. Необхідно пам'ятати, що соціальний супровід, як і надання послуг в цілому, можливий лише за умови добровільної згоди та самостійного звернення до соціальних служб.

Етап 1 Звернення члена сім'ї ВПО до соціальних служб. Первинна консультація.

Етап 2. Первинне комплексне обстеження сім'ї.

3 ЕТАП Складання заяви-згоди.

4. Здійснення соціального супроводу.

5. припинення соціального супроводу:

Загалом соціальний супровід сім'ї розглядається як процес, що має тривати до досягнення спільно узгоджених цілей або до остаточного визнання його неможливим. Якщо сім'я (особа), соціальний супровід якої завершено, потребує подальшої допомоги, центр продовжує надавати соціальні послуги, у тому числі допомогу в оформленні документів, за зверненням такої сім'ї (особи) без укладення окремого договору та за погодженням із психологом, юристом або соціальним педагогом.

Після завершення соціального супроводу сім'ї соціальний працівник готує звіт про результати здійснення соціального супроводу сім'ї (особи) разом з оцінкою якості та ефективності соціального супроводу.

Список використаних джерел

1. Жданович Ю. М. Соціально-педагогічна підтримка дітей вимушених переселенців як наукова проблема. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. М во освіти і науки України, АПН України, Ін-т проблем виховання; редкол.: І.Д. Бех, Г. П. Пустовіт, Ж. В. Петрович та ін. Кам'янець-Подільський : Видавець Зволейко Д.Г. 2015. Вип 19., кн. 1. С. 204–213.
2. Жданович Ю.М. Соціально-педагогічна підтримка дітей вимушених переселенців: Алексєєнко Т.Ф., Жданович Ю.М., Куниця Т.Ю. Малиношевський Р.В., Сергєєва Н.В.. Соціально-педагогічна підтримка дітей та учнівської молоді : монографія / за заг. ред.. Т.Ф. Алексєєнко. К.: ТОВ «Задруга». 2017. С. 132-155
3. Жданович Ю.М. Соціально-педагогічні проблеми дітей вимушених переселенців та напрями їх соціально-педагогічної підтримки. Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери : зб. матер. міжнарод. наук.-практ. конф. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2016. С. 42-45
4. Лютий, Вадим Петрович та Гаврилюк, Катерина Олександрівна (2020) *Критерії оцінювання якості соціального супроводу сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах* Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Збірник наукових праць, 75 (1). с. 115-121. ISSN 2311-5491 (print), 2664-3537 (Online)

КОНДРАТОВЕЦЬ І.М.

здобувачка I курсу спеціальності «Соціальна робота»

Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Артеменко А.Б., доктор філософії (PhD) з соціології, доцент

кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

ПРОБЛЕМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ЩОДО МОЛОДІ, ЯКА НАЛЕЖИТЬ ДО ЛГБТ — СПІЛЬНОТИ

Сьогодні ЛГБТ-спільнота в Україні активно бореться за визнання своїх прав, рівність та прийняття на державному рівні кодексу поведінки з протидії дискримінації. Водночас, актуальною проблемою в Україні є домашнє насильство, особливо щодо дітей: молоді люди, які належать до ЛГБТ-спільноти, страждають від фізичного, психологічного та інших видів насильства в сім'ї, не відчують себе захищеними в родинному середовищі та можуть мати психологічні проблеми в подальшому дорослому житті. Тому ми вважаємо, що нагальними завданнями соціальної роботи є задоволення потреб дітей у безпеці та захищеності,

подолання та попередження домашнього насильства, підтримка груп ризику, в тому числі представників ЛГБТ-спільноти різного віку.

До людей, які переживають підліткову кризу, слід ставитися як до дорослих. Це пов'язано з тим, що саме в цьому віці формується "життєвий план" людини, який проявляється перед обличчям внутрішніх переживань і тиску оточення, за що сім'я також несе відповідальність. Тому важливо, щоб діти, які ідентифікують себе як члени ЛГБТ-спільноти, зростали в комфортному і прийнятному середовищі, інакше може сформуватися сором і агресія як до себе, так і до зовнішнього світу. Наразі все більше зусиль спрямовується на попередження домашнього насильства щодо дітей та підлітків та мінімізацію причин насильства, але при цьому ігнорується приналежність дітей до ЛГБТ-спільноти, яка може бути причиною насильства з боку батьків. Особливо гостро ця проблема постає в підлітковий період життя дитини, Е. Еріксон виділив кризові стадії розвитку особистості, однією з яких є підліткова стадія, від 12 до 18 років [4]. У цей період дитина ставить собі питання "Хто я?" і формує его-ідентичність; у своїй теорії Е. Еріксон чітко зазначає, що розвиток особистості може відбуватися лише після успішного подолання попередніх криз, і що його успішність залежить від того, в якій сім'ї виховувалася дитина. Саме у віці від 12 до 18 років діти починають досліджувати свою сексуальність, і питання "хто я" включає в себе і сексуальну орієнтацію дитини. Тому батьківська підтримка в цей період має вирішальне значення, але, на жаль, багато дітей стикаються з нерозумінням, нападками і відторгненням.

Консервативні українські сім'ї живуть згідно з традиційними гендерними нормами, але ці норми обмежують тих, хто не вписується в соціально визначені параметри. Гендерні норми включають чіткі правила функціонування жінок і чоловіків, наприклад, хто і як повинен діяти, тому, коли чоловіки поведуться "по-жіночому" відповідно до гендерних норм, або навпаки, а жінки - "по-чоловічому", це призводить до соціальних санкцій, які можуть варіюватися від словесних звинувачень до фізичного насильства. насильства, починаючи від словесних звинувачень і закінчуючи фізичним насильством. Застарілі гендерні норми та стереотипи виключають існування інших орієнтацій, окрім гетеросексуальної.

За даними американського дослідження [5], психологічне насильство над дітьми не менш шкідливе, ніж сексуальне чи фізичне. Діти, які зазнали психологічного насильства, страждали від тривоги, депресії, низької самооцінки, симптомів посттравматичного стресу та суїцидальних тенденцій з такою ж інтенсивністю, а в деяких випадках навіть більшою, ніж діти, які зазнали фізичного або сексуального насильства. З усіх видів насильства психологічне насильство найтісніше пов'язане з депресією, генералізованим тривожним розладом, соціальним тривожним розладом, проблемами прив'язаності та зловживанням психоактивними речовинами. Варто також зазначити, що психологічне насильство найскладніше для фахівців виявити і зафіксувати, а також довести провину батьків.

Крім того, ще однією проблемою, з якою стикаються молоді люди, що належать до ЛГБТ-спільноти, є камінг-аут та аудіювання, які часто супроводжуються насильством. Камінг-аут - це добровільне розкриття інформації про свою сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність іншим людям. Аутінг - це розголошення інформації про сексуальну орієнтацію або гендерну ідентичність без дозволу особи [2].

У деяких випадках відсутність реакції або дій на зізнання може сприйматися як форма пасивної агресії або психологічного насильства, що проявляється у свідомому нехтуванні потребами та почуттями рідних, які перебувають на утриманні людини і потребують турботи та допомоги. Загалом відповіді респондентів можна поділити на такі типи сімейних реакцій та коментарів на камінг-аут: - релігійні ("я молюся, щоб ти любила свого хлопчика, я молюся за тебе, тобі потрібно звернутися до Бога", "твоя душа - в полоні диявола"); - порівняння - інші "нормальні порівняння з дітьми ("Вони казали, що я тільки й вмію, що розчаровувати їх. Чому у всіх нормальні діти, а я (мама) так страждаю?"); - твердження, що це сором для сім'ї і що мене виховували не так ("Мама відреагувала негативно, плакала і просила більше нікому не розповідати про мою орієнтацію, бо вважала, що це буде сором для сім'ї. Вона благала мене, щоб я нікому не говорила про свою орієнтацію, бо це буде соромно для сім'ї. Вона

просила, щоб я не говорила про свою орієнтацію. "Вона благала мене нікому не говорити про мою орієнтацію", "Мама плакала і не могла зрозуміти, як таке могло статися, і виховувала мене по-іншому"); - гендерні стереотипи - твердження, що певні уподобання та поведінка є нормальними лише для однієї статі ("Після камінг-ауту вони сказали: "Ти хлопчик. Я рада, що ти не хлопчик, якби ти був хлопчиком, у тебе були б проблеми, ти дівчинка, твоя орієнтація дуже нормальна" (я бісексуал)); - неприйняття або ігнорування ("Мені заборонили" поведінку, пов'язану з моїм трансгендерним переходом, висміювали мої займенники і закривали очі на зміну імені"); - маніпуляція ("Мені заборонили поводитися, пов'язану з моїм трансгендерним переходом, висміювали мої займенники і закривали очі на зміну імені"); - маніпуляції ("скажи спасибі, що тебе не б'ють і не виганяють з дому через твою орієнтацію"); - вікова дискримінація ("ти ще не можеш приймати такі рішення, ти виростеш і змieniш свої погляди"); - насильство: - "було фізичне насильство і мене вигнали з дому"; були погрози фізичного насильства".

Те саме стосується і соціальних працівників. Це свідчить про низьку обізнаність молодих людей щодо організацій, які можуть надати підтримку та захист у разі домашнього насильства. Проте адміністративні служби та профільні міністерства регулярно проводять заходи з профілактики цього явища серед населення. Можливо, низька поінформованість молодих людей, які належать до ЛГБТ-спільноти, про фахівців та організації пов'язана з їхньою низькою довірою до державних організацій, які, на жаль, часто представляють застарілі та консервативні погляди. Це також може бути пов'язано з тим, що тема домашнього насильства не часто висвітлюється в ЗМІ через несприйняття сімей, які належать до ЛГБТ-спільноти, а правозахисна діяльність ЛГБТ-спільноти більше орієнтована на людей старшого віку. Засоби донесення інформації до молоді також можуть бути неправильними. Тим не менш, варто зробити однозначний висновок, що Україні необхідно посилити первинну профілактику домашнього насильства через інформування та консультування населення.

Список використаних джерел

1. Альохін М. М. Пріоритетні напрями соціальної роботи з бі-та гомосексуальними старшокласниками / М. М. Альохін // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту : серія: Педагогіка. Соціальна робота. – Ужгород : Говерла, 2018. – Вип. 2 (43). – С. 9–13.
2. Діденко М. Як працювати з ЛГБТ: Путівник для психологів та психотерапевтів : метод. рек. із психологічної роботи з представниками ЛГБТ / М. Діденко та ін. ; за заг. ред. М. Діденко. – К. : ГО "Точка опори ЮА", 2021. ; Біла Церква : ТОВ "Білоцерківдрук". – 49 с.
3. Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. Про запобігання та протидію домашньому насильству. – Електронний варіант. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>
4. Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї : навч.-метод. посіб. : у 2-х т. / О. М. Бандурка та ін. ; за заг. ред. О. М. Бандурки та ін. – К. ; Х. : Права людини, 2013. – Т. 2. – 86 с
5. Cook A., Spinazzola J., Ford J., Lanktree C., Blaustein M., Cloitre M., & Van der Kolk, B. (2005). Complex trauma. *Psychiatric annals*, 35(5), 390-398.

ЛУФАРЕНКО М.В.

*здобувачка I курсу спеціальності «Соціальна робота»
Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Артеменко А.Б.. доктор філософії (PhD) з соціології, доцент
кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний
інститут Університету «Україна»*

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У РІЗНІ ВІКОВІ ПЕРІОДИ

Особистість підлітка дуже складна. Важливими соціально-психологічними особливостями підліткового віку є самоідентифікація, дорослішання, потреба у спілкуванні, інтенсифікація контактів, модифікація попередніх переконань та уявлень, формування

нового світогляду та засвоєння цінностей і норм оточення підлітка. У різних міжособистісних стосунках підлітки прагнуть дізнатися, як до них ставляться інші. У стосунках з батьками вони виявляють ознаки емансипації (наприклад, відстоювання своїх претензій, втечі з дому). У старшому підлітковому віці вони вступають у контакт із суспільством і, як наслідок, знаходять авторитети не тільки в середовищі, з яким підліток безпосередньо взаємодіє, але й у засобах масової інформації та комп'ютерах. Внутрішній світ підлітка постійно ускладнюється, вимагаючи інтимності та відокремлення від будь-яких, іноді навіть доброзичливих, зовнішніх впливів. Залишення наодинці з проблемами може призвести до певного відчуження, а також до зростання почуття незалежності. У цей період виникають сексуальні потяги та нові переживання, які їх супроводжують.[1]

Важливим соціальним і психологічним етапом підліткового віку є дорослість. Вона з'являється як новий рівень бажань, що передбачає майбутній стан, якого підліток ще не досяг. Це породжує типові вікові конфлікти, які відображаються на самосприйнятті підлітка. Відчуття себе дорослим вступає в конфлікт з реальним статусом вдома і в школі, що призводить до негативних форм самоствердження. Не маючи змоги самоствердитися і довести оточуючим, що вони є дорослими відповідно до загальноприйнятих соціально-моральних норм і схвалених способів, підлітки іноді вдаються до неетичної та антисоціальної поведінки і манер спілкування, не маючи для цього жодних підстав. Вони намагаються зробити це будь-якими способами.

У підлітковому віці стосунки з батьками та вчителями втрачають свою значимість, а стосунки з однолітками стають більш важливими. Стосунки з однолітками психологічно орієнтовані на майбутні стосунки в дорослому суспільстві і є однією з форм засвоєння його норм. Зіткнувшись з байдужістю і роздратуванням дорослих, підлітки змушені розширювати свої контакти з однолітками та інтенсивно формувати власний соціум. Неусвідомленою метою стосунків з однолітками є соціальна актуалізація підлітків, прагнення залишитися непоміченими та привернути до себе увагу. Кожен інтегрується в соціум по-своєму. Це проявляється у байдужій, агресивній або напруженій поведінці. Оскільки більшість їхніх соціальних контактів спрямована на дорослих, у свідомості сучасної молоді домінує суспільство і соціум, а не школа, навчання і розваги. Вони готові асимілюватися з нормами та цінностями суспільства, але в той же час їм не вистачає можливостей для самореалізації.

Для старшокласників індивідуальне самовизначення є центральним для їхнього розвитку та життєвої ситуації. Старшокласники починають усвідомлювати морально-етичні проблеми так, як їх розуміють дорослі, а їхнє моральне самовизначення опосередковується не лише когнітивними процесами, а й міжособистісними стосунками та появою інтимних стосунків з протилежною статтю. Соціально-психологічна особливість юнацького віку полягає в тому, що саме в цей період розвивається позитивний процес набуття комунікативного досвіду та формування світогляду, завершується становлення соціальних установок, їх когнітивного, емоційного та поведінкового компонентів. Погляди старшокласників не завжди правильні, але вони часто є стійкими та послідовними. [2]

Соціалізація учнів. Цей період в основному пов'язаний з навчанням в університеті та опануванням багатьох нових дисциплін, необхідних для професійного розвитку людини. Тому найважливішим фактором, що впливає на процес соціалізації в цей період, є навчальна діяльність.

Навчальна діяльність - це вид діяльності студента, спрямований на набуття теоретичних знань, умінь і навичок.

З точки зору комунікації, навчання - це подвійна діяльність викладача та студента. Воно має системний характер, а його об'єктом є взаємодія між викладачем і студентом. Складні взаємодії та зв'язки між учителем і учнем опосередковуються системою засобів, методів та організаційних форм навчання і спілкування. Процес навчання включає не тільки дидактичні елементи, пов'язані із засвоєнням знань, а й соціально-психологічні, які відображають характер взаємовідносин у студентській групі, соціально-психологічну атмосферу групи та рівень взаєморозуміння в системі "викладач-студент". Соціально-психологічну складову навчальної діяльності студентів формують такі компоненти проблеми адаптації студентів до умов навчання у ВНЗ; особливості формування позитивного соціально-психологічного

клімату в студентській групі; особливості побудови взаємовідносин "студент-викладач"; соціально-психологічні бар'єри студентів, що виникають у процесі навчання; види спілкування та діяльності на рівні "викладач-студент" та "викладач-студентська аудиторія"; проблеми взаєморозуміння та взаєморозуміння, етнопсихологічні особливості спілкування в університетах. Вплив цих факторів визначає особливості соціалізації студентів. У цьому контексті особливого значення набуває проблема адаптації першокурсників до умов навчання в університеті. Це пов'язано з тим, що вчорашні школярі недостатньо орієнтуються в соціально-психологічному просторі нової суспільної системи. [2]

Зрілість - це період, коли людина досягає найвищого розвитку психічних, інтелектуальних і фізичних здібностей. Часто ототожнюється з дорослістю або зрілістю, але бути дорослим не означає бути зрілим. Зріла людина - це та, яка навчилася реалізовувати життєві плани та перспективи на практиці і пройшла шлях від самовизначення до самореалізації. Найважливішими сферами самореалізації є професійна діяльність, сімейно-побутові стосунки, сексуальні стосунки, спілкування, виховання дітей, саморозвиток і самовдосконалення.

Зрілість - найдовший період онтогенезу. На етапі ранньої зрілості людина включається в усі сфери діяльності, стабілізує особистісні якості, в тому числі комунікативні навички, розвиває близькі стосунки з оточуючими, демонструє творчі здібності, вибудовує власний стиль життя і долає першу психологічну кризу, в якій переоцінює свій життєвий шлях. Середній вік - це період пошуку відповідей на основні питання про сенс життя та спроби реалізувати свої мрії. Цей період характеризується переоцінкою цілей і прагнень, аналізом навколишньої дійсності та оточення, бажанням впливати на майбутнє і стати творчою особистістю або професіоналом. Він також супроводжується сумнівами щодо продовження обраного шляху, страхом зниження працездатності та пошуком нових цінностей. Водночас загострюється розбіжність між реальністю та прагненнями, людина відчуває себе на роздоріжжі.[3]

Як правило, люди прагнуть до того, що вважають гідним. Водночас, людина має свої вершини і не варто перегинати палицю. Але треба робити все, що можеш, в межах своїх можливостей. Ідеальна мета - досягти досконалості і бути в гармонії з собою та своїм оточенням.

Якщо говорити про "нашу ситуацію", то будь-якій людині дуже важко адаптуватися до умов воєнного часу. Ми повинні допомагати і підтримувати один одного, шукати позитивні сторони життя.

Список використаних джерел

1. Черниш, О. О. (2021). Соціалізація особистості як наукова проблема. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, (1(339) Ч.2), 5–17.
2. Мальцева, О. І. (2019). Соціалізація особистості в умовах глобалізації світу. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, (6(329) Ч.1), 26–33.
3. Докаш, В., Онуфрієва, Л., & Рудзевич, І. (2019). Соціалізація особистості: соціопсихологічний контекст. *Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології"*, (24).

МАРЧЕНКО М.І.

*здобувачка I курсу, магістр, спеціальності «Соціальна робота»
Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Батаєва К.В. доктор філософських наук, професор, пофесор
кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний
інститут Університету «Україна»*

ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Емоційне вигорання в даний час є масовим соціально-психологічним явищем, що сприяє зниженню якості професійної діяльності, погіршення самопочуття та здоров'я. Проблема

емоційного вигорання стала особливо актуальною у зв'язку з вимогами суспільства до якості соціального обслуговування.

Синдром «професійного вигорання» - це реакція у відповідь на тривалі робочі стреси міжособистісного спілкування [2, с. 40].

Вперше термін burnout (вигорання) було запроваджено американським психіатром Х. Фреденбергером у 1974 року для характеристики психологічного стану здорових людей, що у інтенсивному і тісному спілкуванні з клієнтами (пацієнтами) в емоційно навантаженої атмосфері під час надання професійної допомоги [4, с.82]

Прояви професійного вигорання є добре діагностовані симптоми, тому сам феномен психічного вигорання найчастіше сприймається як синдром. У Міжнародній класифікації хвороб (МКХ-Х) синдром вигорання віднесений до рубрики Z73 – «Стрес, пов'язаний із труднощами підтримання нормального способу життя». Його дедалі частіше пов'язують із станом передхвороби [1].

Вигорання зазвичай є наслідком професійних стресів (особливо тривалих та хронічних), але його розвиток може не обмежуватися лише професійною сферою, а виявлятися у різних ситуаціях буття людини. Більшою мірою вигорання властиво представникам професій, що допомагають, чия робота пов'язана з інтенсивним, тісним спілкуванням з людьми, емоційним перенапругою.

Одне з перших місць за ризиком виникнення професійного вигорання займає професія соціального працівника. Його робочий день - це найтісніше спілкування з людьми, в основному з літніми і хворими, які потребують невсипущої турботи та уваги. Стикаючись з негативними емоціями, соціальний працівник мимоволі і мимоволі залучається до них, через що починає і сам відчувати підвищену емоційну напругу [3, с.22].

Найбільш виражені сторони емоційного вигорання у соціальних працівників, що домінує емоційне виснаження, іншими за рівнем емоційного вигорання йде управлінський персонал, емоційне виснаження найбільше виражено з трьох сторін емоційного вигорання. Найменш схильний до емоційного вигорання допоміжний персонал.

Результати дослідження емоційного вигорання соціальних працівників показують, що майже всі фази стресу у вибірці соціальних працівників із різним досвідом викладання перебувають у фазі навчання або вже пройшли навчання. Аналізуючи показники стадій емоційного вигорання, можна виявити, що найвищі показники емоційного вигорання мають соціальні працівники із стажем роботи понад 10 років. Залежно від рівня у соціальних працівників з'являються індивідуальні ознаки або симптоми емоційного вигорання, що зростає, зі збільшенням досвіду роботи. Ми виявили, що соціальні працівники з більшим стажем мали більш високі показники цінності за субшкалами фаз емоційного вигорання, ніж соціальні працівники зі стажем до 5 років.

У підгрупах соціальних працівників зі стажем роботи понад 10 років була значно вищою оцінка за показниками «напруга», «резистенція», «виснаження». Це можна інтерпретувати як те, що соціальні працівники, які пропрацювали в установі соцзабезпечення більше десяти років, найбільш схильні до емоційного вигорання. Вони розуміють, що багато проблем і складних ситуацій неминуче повторюються, і намагаються їх уникати, відкладати рішення чи усунути.

Заходи щодо подолання синдрому вигорання включають як самодопомогу, так і зовнішню професійну підтримку. У першому випадку соціальним працівникам емоційного вигорання необхідно навчитися виявляти симптоми психічного стресу та керувати ними, опановувати широкий спектр технік саморегулювання та долати перші симптоми стресу на роботі. Якщо така допомога виявляється для вас недостатньою, то для запобігання та подолання синдрому вигорання необхідна професійна допомога [3, с. 56].

Найбільш ефективною формою профілактики емоційного вигорання у соціальних працівників є соціально-психологічний тренінг, який значно полегшує та прискорює процес засвоєння знань, навичок та умінь ефективної соціальної поведінки та сприяє прискореній оптимізації комунікативних навичок людини, необхідних для організації повноцінної продуктивної роботи. Потрібні практична взаємодія з іншими людьми та міжособистісні відносини, що створюють можливості для повнішої самосвідомості та самовизначення.

Нами розроблено та апробовано тренінг «Емоційне самозбереження», який спрямований на подолання таких проявів професійних деформацій, як емоційне вигорання, а саме: підвищити емоційну стійкість соціальних працівників, знизити агресивність, розвинути адекватну самооцінку, розвивати, підвищувати рівень емпатії тощо, побудови логічного ланцюжка кожної конкретної зустрічі з групою використовувалися різні навчальні вправи.

Для оцінки ефективності заходів щодо запобігання професійній деформації соціальних працівників нами було проведено контрольні тести на емоційне вигорання соціальних працівників. За результатами діагностики встановлено, що ступінь емоційного вигорання знизився у всіх підгрупах соціальних працівників усім етапам вигорання. Однак дана програма виявилася особливо ефективною при роботі з групами соціальних працівників з великим стажем, де показники емоційного вигорання знизилися найбільше, що свідчить про ефективність використання методів навчання у запобіганні та виправленні професійних деформацій соціальних працівників.

Подані результати дослідження «психічного вигорання» свідчать, що професійна діяльність соціальних працівників несе потенційну загрозу розвитку синдрому «психічного вигорання».

Зазначимо, що профілактика синдрому вигорання має бути комплексною та різноспрямованою. Основна профілактика вигорання - це знання про його існування та самоконтроль.

Список використаних джерел

1. International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems 10th Revision. Version:./ World Health Organization.// URL: <http://apps.who.int/classifications/icd10/browse/2015/en>
2. Мащак С. Професійне вигорання особистості як соціально-психологічна проблема. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія «Психологічна». 2012. Вип. 2 (1). С. 444–452.
3. Перхайло Н. Попередження професійного вигорання майбутніх працівників соціальної сфери. Педагогіка та психологія : збірник наукових праць. Харків, 2016. Вип. 55. С. 204–210.
4. Романовська О. В., Набільська Є. М. Причини та особливості прояву синдрому «професійного вигорання» в соціальних працівників. Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. 2011. Вип. 3(11). С. 103–107
5. Скорик Т. В. Профілактика синдрому «професійного вигорання» соціальних працівників як необхідна умова професійної готовності. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2011. №3. С. 98–100.

МЕЛЬНИЧЕНКО А.В.

здобувачка 4 курсу спеціальності «Соціальна робота»

Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Артеменко А.Б., доктор філософії (PhD) з соціології, доцент

кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТІВ В ПРИЙОМНІЙ СІМ'Ї

Конфлікти в сімейному житті - дуже поширене явище сьогодні. Адже люди не завжди розуміють один одного, а іноді навіть не намагаються зрозуміти. Конфлікт виникає не тільки між людьми, які є ворогами, але й між людьми, які живуть поруч, кохають одне одного і створюють сім'ї. Сімейні конфлікти впливають не тільки на стосунки між батьками, але й на розвиток їхніх дітей.

Конфлікти виникають тоді, коли порушуються інтереси, погляди і прагнення людей, і люди намагаються відстояти свої претензії за будь-яку ціну. Однак суть конфлікту полягає не у виникненні чи існуванні протиріч, а в тому, як вони вирішуються. Адже з соціальними

протиріччями ми стикаємося щодня, вони виникають скрізь і в усі часи, але лише деякі з них вирішуються шляхом конфлікту [1, 33].

Для забезпечення психологічного благополуччя та успішного функціонування сім'ї важливо розуміти, як складаються стосунки та взаємодія щонайменше між трьома її елементами: між чоловіком та дружиною, між батьками та дітьми, а також між братами та сестрами, якщо в сім'ї підростають двоє і більше дітей чи інших членів родини. У всіх стосунках основними факторами, що визначають характер взаємовідносин і взаємодії, є ставлення подружжя один до одного і до дітей. [3,с.29].

Психологічні захисти і бурхливі почуття учасників конфліктної ситуації часто ускладнюють виявлення причин конфлікту. Залежно від характеру причини, шлюбні та сімейні розбіжності можна розділити на наступні групи. До першої групи належать неузгоджений і несправедливий розподіл ролей у сім'ї, розбіжності в розумінні прав і обов'язків, а також розбіжності, що виникають через неадекватний внесок одного з членів сім'ї в домашні справи і догляд за собою. До другої групи належать конфлікти, що виникають через хронічні незадоволені потреби подружжя. До третьої групи належать сварки та конфлікти, що виникають через невихованість та конфронтаційний характер подружжя.

Важливим фактором є виникнення труднощів у сімейному житті. До них відносяться народження дітей, незадоволена потреба піклуватися про себе, неповага до гідності іншого, незадоволена потреба в позитивних почуттях (брак любові, турботи, піклування і розуміння), надмірне потурання одного з членів пари в задоволенні власних потреб (наприклад, алкоголь, наркотики, фінансові проблеми включаючи, наприклад, алкоголь, наркотики, фінансові витрати тільки на себе), незадоволені потреби в домашній роботі, догляді за дітьми, взаємній підтримці та розумінні у відносинах з батьками, різні потреби у проведенні дозвілля та хобі [3, 28]. Вчені довели, що конфлікт має як негативні, так і позитивні наслідки. Усе залежить від ситуації та поведінки обох сторін. Якщо конфлікт не вирішується конструктивно, придушується або ігнорується, його негативні аспекти проявляються у вигляді низки наслідків, зокрема психологічних, таких як тривога, самотність, зниження продуктивності, апатія, стримуваний гнів, стрес і втома. Водночас, якщо конфлікт є конструктивним, його позитивні аспекти очевидні. При правильному вирішенні він може призвести до відчуття спокою, задоволення, підвищення життєвого тону, полегшення, задоволення від спілкування і збільшення можливостей для особистісного зростання. Люди розуміють свої помилки і не повторюють їх знову. Відносини між людьми також покращуються. [1,с.19].

Моделі поведінки дітей у конфлікті також формуються під впливом стереотипів сімейної поведінки. Існує два основних стилі поведінки дітей у конфлікті: адаптивний та асимілятивний. У першому випадку діти поведуться агресивно і намагаються підкорити інших своїй волі. У другому випадку дитина намагається пристосуватися до зовнішньої ситуації і займає пасивну та болісну позицію. З'являються елементи внутрішнього впливу, надмірного почуття провини, сорому та саморуйнівної поведінки [1, с.20].

Виникає питання, як змінити конфлікт з негативного на позитивний. Кожен відповідає на це питання самостійно, накопичуючи та аналізуючи особистий конфліктний досвід, вдосконалюючи стратегії і тактики поведінки в конфліктних ситуаціях та передаючи їх з покоління в покоління [1,2].

Тепер звернемо увагу на умови, яких повинні дотримуватися батьки, виховуючи своїх дітей. Важливо піклуватися про своїх дітей, ставитися до них доброзичливо, виявляти ласку, створювати і підтримувати власний авторитет (який повинен бути справжнім, а не купленим за подарунки), поважати їх і ставитися до них як до дорослих.

Крім того, проявляти небайдужість, приділяти увагу дитині, проводити з нею час, не ігнорувати дитину та її ідеї, бути прикладом поведінки та співчуття, завжди залучати її до різноманітних видів діяльності, вчити "постояти за себе", цінувати та розуміти те, що вона зробила також важливо вчитися [2, 29].

Іншими словами, у будь-якій конфліктній ситуації батьки повинні думати насамперед про своїх дітей. Адже діти - як губки. Вони миттєво вбирають і засвоюють те, що бачать і

чують. Часті конфлікти впливають на психологічний та емоційний стан дитини, що проявляється в її поведінці. Також можуть з'явитися страх і почуття неповноцінності.

Прийомні сім'ї, як і інші сім'ї, не є винятком. Прийомні батьки та їхні діти стикаються з досить серйозними проблемами.

У мінливому середовищі прийомні діти та їхні батьки зазвичай перебувають у стані адаптації, в процесі звикання до нових умов і ситуацій. Це викликає різноманітні труднощі і, як не дивно, різноманітні конфлікти. Стан дитини легко порушується і близький до шокowego. Його тривалість залежить від особливостей психологічного типу дитини та внутрішнього клімату сім'ї в цілому. Дитина може стати надмірно активною або, навпаки, замкнутися в собі. Вона може намагатися втекти в одне й те саме місце або ж впасти в розпач - варіанти можуть бути різними. Однак важливо пам'ятати, що адаптація в прийомній сім'ї є інтерактивним процесом і багато в чому визначається дорослими.

Важливу роль у цьому відіграє досвід минулого життя. Для дітей необхідно враховувати минуле життя і середовище, в яке вони потрапляють у новому будинку. При індивідуальному розгляді батьків важливу роль відіграє низка факторів. Наприклад, наявність або відсутність біологічних дітей, кількість дітей, їх вік, стать, чи проживають з дитиною інші члени сім'ї, крім батьків, тривалість спільного проживання, фінансове становище сім'ї та генетичне походження.

Можливими джерелами конфліктів між дітьми в прийомних сім'ях є: діти беруть чужі речі без дозволу, заздрість, ревності, почуття неповноцінності, насмішки, діти сварять один одного з роздратування, навмисне завдають болю, небажання виконувати домашні обов'язки, жадібність, небажання давати вибір, хвастощі, бажання бути кращим за інших. балакучість, бажання бути кращим, прагнення добре виглядати в очах інших, брехня, лицемірство, навмисне заподіяння болю, шкідливі звички. [3,с.68].

Таким чином, конфліктність дітей коріниться як у незнанні і невмінні дотримуватися норм і правил співіснування з іншими, так і в небажанні рахуватися з почуттями і потребами інших.

Поведінка дитини в конфліктній ситуації визначається її темпераментом, особистісними особливостями та життєвим досвідом. Те, як дитина вирішує конфлікт, часто визначається якістю минулого і теперішнього домашнього виховання.

Етап відбору потенційних прийомних батьків є вирішальним у створенні прийомної сім'ї. Прийомні батьки повинні бути готові взяти на себе нові обов'язки та відповідальність за життя, виховання та розвиток дитини, пройти необхідну підготовку та психологічне консультування.

Існує також феномен зрілості та компетентності прийомних батьків. Дослідниця О.А. Лищинська визначила дихотомію: з одного боку інфантильність, а з іншого - соціальна зрілість прийомних батьків. З цієї точки зору вона виокремлює три категорії прийомних батьків, враховуючи їхню соціальну компетентність

1. соціально зрілі, здатні виховувати власних дітей і водночас відчувати потребу допомагати іншим; 2. соціально зрілі, здатні виховувати власних дітей і водночас відчувати потребу допомагати іншим. До того, як стати патронатними вихователями, вони мали власне житло та дохід і не переоцінюють роль влади у своєму житті. Проблеми, які вони описують, стосуються психолого-педагогічної діяльності, а не виживання.

2. добрі та чесні люди. Вони здатні співпереживати іншим, але нестабільні. Не мають добрих стосунків з владою і переоцінюють свою роль. Часто відчують, що до них ставляться несправедливо і не розуміють. Вони думають насамперед про виживання, а вже потім про батьківські обов'язки.

3) Третя категорія - батьки, які прагнуть самоствердитися як особистості через таку діяльність. Для них характерна дуже демонстративна поведінка, що супроводжується особистою невпевненістю і страхом. Вони навмисно йдуть на конфронтацію з державними службовцями і схильні емоційно розповідати про життя своїх дітей ще до того, як вони потрапляють в інтернатні заклади. Як правило, такі патронатні вихователі та прийомні батьки не підтримують стосунків з іншими вихователями.

Іншими словами, хоча ми проаналізували три категорії патронатних вихователів, як описано вище, можна зробити висновок, що стосунки в цих сім'ях складаються по-своєму і конфлікти неминучі. Конфлікти виникають між подружжям, дітьми, опікунами та державними органами.

Тому існує потреба в удосконаленні механізмів дослідження мотивів батьків, які створюють прийомні сім'ї. Оскільки патронатне виховання в Україні наразі здійснюється державними органами, з одного боку, та неурядовими організаціями, з іншого, необхідно розробити загальну стратегію розвитку системи патронатного виховання та створити єдині національні стандарти підбору, підготовки та створення прийомних сімей та їх соціального супроводу.

Список використаних джерел

1. Кругла, Т.О. (2017). Сімейний конфлікт: причини виникнення, попередження, врегулювання. Медсестринство, (4), 71 – 74.
2. Андросова, А.С. & Шеленкова, Н.Л. (2019). Специфіка подружніх конфліктів. Психологічний журнал, (3). Режим доступу: <http://psyj.udpu.edu.ua/article/view/195933/196257>.
3. Lozhkin G. V. Psihologiya konfliktu : teoriya i suchasna praktika : Navchalniy posibnik / G. V. Lozhkin, N. I. Pov'yakel. – K. : VD «Profesional», 2016. – S. 206 – 212.

НІКОЛЮК Н.В.

здобувачка I курсу спеціальності «Соціальна робота»

Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Артеменко А.Б., доктор філософії (PhD) з соціології, доцент

кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

У сучасному суспільстві все більшу роль у житті кожної людини, становленні і розвитку її особистості відіграє інформаційний простір, в якому вона перебуває. Різні аспекти інформаційної війни в сучасних умовах досліджують українські вчені та працівники мас-медіа: Ю. Бабенко, О. Джолос, Б. Ковалевич, Г. Почепцов, Є. Скулиш, В. Хорошко, Ю. Хохлачова, О. Устінов, С.Шпилик та ін. В аналітичній доповіді Національного інституту стратегічних досліджень представлені результати вивчення інформаційних викликів гібридної війни (2016 р.) На базі Дитячого центру «Генерація UA» у м. Сєвєродонецьку проведений круглий стіл: «Діти, що постраждали від війни на сході України: проблеми формування нового покоління та шляхи їх вирішення» (жовтень 2017 р.)

Психолого-педагогічні аспекти соціалізації особистості дітей і молоді в сучасному інформаційному суспільстві досліджують Н.Ляшенко, В. Медведєва, О. Петрунько, М. Пірен, Т. Прохоренко, А. Тадаєва та ін. Дослідження О. Радзівської присвячено проблемі негативних інформаційних впливів на дитину в Україні в умовах збройного протистояння. Український інститут дослідження екстремізму представив результати дослідження проблем дитинства в Україні за умов військової агресії «Діти війни» (2015 р.).

Мета інформаційної війни – «зміна існуючої моделі поведінки для досягнення переваги над протилежною стороною і контролю її інформаційного простору». Для цього використовуються технології «маніпуляції свідомістю, замовчування інформації, перенасичення інформацією, підміна фактів» [7, с. 186].

Діти завжди виступали і суб'єктом, і об'єктом інформаційної складової гібридної війни. Російське телебачення і ЗМІ бойовиків систематично поширюють неправдиву інформацію про те, що нібито ЗСУ цілеспрямовано обстрілюють цивільні помешкання, дитячі садки і школи в окремих районах Донецької і Луганської обл. Спеціально для дітей створюються українофобські мультфільми (наприклад, «Спасенное рождество»), а на окупованій території видається дитячий журнал «Вежливые человечки» тощо.

І це не випадково, адже ворог розуміє, що «Діти – сакральна, священна категорія для українців» Так, наприклад, у дослідженні «Код нації» (І. Павлюк, В. Рибась, О. Рогожа) виявлено, що «буквальні алгоритми, цінності, моделі поведінки – все це українці закладають у дітей, зберігають у них і передають через них у наступні покоління» [3]. Саме в дітях закладені ті національні коди, які протягом багатьох віків протистояли всім спробам розмити національну ідентичність української нації.

Інформаційна війна негативно позначається на соціалізації дітей і підлітків. Під соціалізацією ми розуміємо процес і результат засвоєння й активного відтворення індивідом установок, цінностей, ролей, очікувань, які властиві певній культурі або соціальній групі.

Проблеми соціалізації дітей і молоді в умовах інформаційної війни:

- Різні джерела соціалізації, які спрямовані на формування діаметрально-протилежних цінностей у дітей тамолоді [1, с. 43]: патріотичне та громадське виховання у школах – ворожа антиукраїнська пропаганда – культ агресії та насилля в українських ЗМІ – песимістичні настрої, роздратування та негармонійні стосунки в сім'ї тощо.
- Викривлення системи поглядів на життя, формування серед дітей і молоді окупованих територій уявлення про «героїзацію війни», актуалізація радянської цінності «діти-герої», закріплення негативного ставлення до «ворогів» - захисників територіальної цілісності і незалежності України. Особливо ускладненою буде реінтеграція в українську систему цінностей тих дітей, які втратили у збройному конфлікті своїх батьків-колаборантів [1, с. 13].
- «Інформаційний фон гібридної війни близький до панічного, а тому постійно гіперболізує загрози безпеці...

Стан перманентної загрози призводить до того, що людська психіка постійно перебуває у пороговому стані»[1, с. 6]. Через це в дітей процеси збудження переважають над процесами гальмування, що виявляється в гіперактивності, неконтрольованості своїх дій і поведінки.

- У дітей формується фрагментований у часі світогляд: щасливе безтурботне «вчора» до війни – трагічне загрозливе «сьогодні» в умовах війни –невизначене тривожне «завтра» після війни.

- Руйнується раніше сформована система міжособистісних стосунків. Взаємини, які до війни були дружніми і навіть родинними, часто стають ворожими

«Російська пропаганда, активно маніпулюючи дитячою свідомістю, цінності любові до батьківщини замінює ксенофобією» [2, с.10].

Частина дітей-переселенців вимушена проживати за межами звичного свого середовища, часто у розбитих сім'ях, коли хтось із членів родини з різних причин залишився на окупованій території. Це ускладнює адаптацію до нових умов життя, дітям і молоді важко інтегруватися з новим соціальним оточенням (поширення «мови ворожнечі», залякування, цькування місцевими дітьми, які пережили жах війни («Сепар», «Забирайся додому» тощо).

- Деформується сформована раніше модель моральної поведінки. На окупованих територіях «патріотичне виховання» дітей здійснюється в дусі ненависті до України, розширюється моральна межа дозволеного – виправдовується агресія щодо «чужих», прищеплюється звичка до насилля (бойовики навчають дітей стріляти зі зброї, створюють дитячі організації воєнізованого типу) [1, с. 11].

- Війна «дискредитує норми моралі мирного життя, норми права, компроміс та діалог як засіб досягнення цілей» [2, с. 6]. Виникає реальна загроза втрати дітьми позитивних життєвих орієнтирів, власного ідеалу, що породжує стрес і фрустрацію, спричинює девіантні форми поведінки.

Соціалізація особистості українських дітей і молоді сьогодні відбувається в умовах гібридної війни, яка має деструктивну інформаційну складову. Через це потрібна дієва стратегія інформаційної політики держави, спрямованої на протидію ворожій пропаганді, подолання гуманітарного розриву між українськими громадянами, що проживають по різні боки лінії розмежування між тимчасово окупованою і контрольованою територіями України, формування цінностей громадянського суспільства.

Список використаних джерел

1. Дитинство в умовах війни. – К.: Український інститут дослідження екстремізму, 2015. – URL:<http://uire.org.ua/wp-content/uploads/2016/08/Batki-i-diti.pdf> (дата звернення: 22.02.2018).

2. Діти війни (дослідження проблем дитинства в Україні за умов військової агресії). – К.: Український інститут дослідження екстремізму, 2015. – URL: <http://uire.org.ua/doslidzhennya/1738/> (дата звернення: 22.02.2018).
3. Код нації – в дітях. – URL: <http://kanalukraina.tv/ua/news/kod-nacijiu-dityah> (дата звернення: 22.02.2018).
4. Тадаєва А.В. Особливості соціалізації людини в сучасному інформаційному просторі / А.В. Тадаєва // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – 2013. – Вип. 17(2). – С. 329-337. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tmpvd_2013_17%282%29__38 (дата звернення: 22.02.2018).
5. Шпилик С. Інформаційна війна, пропаганда та PR: такі схожі й такі різні / С. Шпилик // Галицький економічний вісник. – Тернопіль : ТНТУ, 2014. – Том 47. – № 4. – С. 178-188.

НИКОЛЮК Н.В.

здобувачка I курсу спеціальності «Соціальна робота»

Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Артеменко А.Б., доктор філософії (PhD) з соціології, доцент

кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Україна - прогресивна країна, яка крокує до формування інклюзивного суспільства. Інклюзія - процес залучення усіх громадян до суспільного життя. В інклюзивному суспільстві не має принципу розподілення "ми тут, здорові, а люди з інвалідністю - десь там, за залізними дверями". Дуже важливо формувати у дітей позитивне та неупереджене ставлення до людей з інвалідністю.

Інклюзія – процес включення всіх громадян в соціум. І насамперед тих, що мають труднощі у фізичному чи розумовому розвитку. Інклюзія передбачає розробку і застосування тих методів, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь у суспільному житті.

У плані дослідження теоретичних засад соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з інвалідністю засобами інклюзивного туризму міждисциплінарний підхід дозволяє синтезувати теорії інноваційних процесів із різних наукових сфер для моделювання інноваційних інклюзивних процесів і розробки інтегративних технологій соціальної інтеграції та соціалізації людей з інвалідністю. Такі міждисциплінарні дослідження спрямовані на пошук шляхів застосування теоретичних концепцій, розв'язання практичних проблем інклюзивної освіти, її соціально-психологічного компонента, отримання конкретних результатів у практиці інноваційної діяльності закладів освіти. У процесі міждисциплінарного синтезу потребують розв'язання питання дифузії в освітню інклюзію понять, концепцій, моделей, принципів, методів, онтологічних уявлень з інших наукових галузей (інклюзія, туризм, соціальна робота, педагогіка, соціальна педагогіка, психологія, краєзнавство, реабілітаційна географія, медична реабілітація тощо), доцільності й правомірності їх застосування для розробки інноваційних теорій і технологій соціально-психологічної реабілітації.

Міждисциплінарність - це науково-педагогічна новація, що породжує здатність побачити, розпізнати, сприйняти те, що є недоступним у межах окремо взятої науки з її специфічним, вузькоорієнтованим об'єктом, предметом і методами дослідження. Міждисциплінарність – у широкому, функціональному її розумінні – це синергія різних наук, що передбачає розвиток інтеграційних процесів, зростаючу взаємодію методів, інструментарію задля отримання нового наукового знання.

Принципово важливо, що міждисциплінарна практика наукових досліджень передбачає використання потенціалу наявних концепцій, теорій, доктрин, сформованих зусиллями науковців різних галузей знань. Синтез різних теоретичних конструкцій має сприяти пошуку

істини, здобуттю нового теоретичного знання, подоланню суперечностей, які в координатах надмірної спеціалізації виявляються нерозв'язаними.

Згідно Концепції розвитку інклюзивної освіти міждисциплінарність простежується в реалізації інклюзивної моделі освіти, крізь призму:

- організації навчально-виховного процесу, котрий би задовольняв освітні потреби всіх дітей;
- розробки системи надання спеціальних освітніх і фахових послуг для дітей з особливими освітніми потребами;
- створення позитивного клімату в шкільному середовищі та поза його межами [3, с. 3-6].

Складовими моделі інклюзивної освіти прийнято вважати: командний підхід; задоволення індивідуальних потреб дітей; співпрацю з батьками; створення сприятливої атмосфери в дитячому колективі. Щодо наступного напрямку, то модернізація професійно-педагогічної підготовки фахівців, як зазначає В. Ковальчук, передбачає визначення основних її напрямів, як єдиного завдання, бо без професійної досконалості буде нереалізований світоглядно-методологічний потенціал, без належної ціннісної, світоглядної, загальної методологічної бази професійна майстерність перетвориться на роботу з формування «одновимірних» професіоналів [2, с. 30-31].

Важливою передумовою модернізації системи фахової підготовки майбутнього вчителя є політичний контекст, адже освітня політика – це теж політика.

Інклюзивна освітня політика України, чи не найбільшою мірою відповідає сучасній світовій тенденції і прагненням європейського і світового суспільства до інтегрування осіб з особливостями психофізичного розвитку в соціум. У зв'язку з цим постають нові вимоги до професіограми спеціаліста, який працюватиме в умовах інклюзивного простору, до зміцнення і послідовного вдосконалення кадрового забезпечення освітньо-реабілітаційної роботи з тими, хто має особливі освітні потреби тощо.

Невід'ємною складовою корекційно-освітнього процесу є мультидисциплінарна команда, яка реалізує систему психолого-медико-педагогічного супроводу.

З точки зору мультидисциплінарного (полідисциплінарного) підходу, дитину з особливими потребами варто розглядати, як складний об'єкт, що відрізняється від інших об'єктів рядом особливостей (анатомічними, хімічними, психологічними, психічними, фізіологічними і т.д.). Для вивчення цих особливостей застосовуються тільки, відповідні їм, дисциплінарні підходи і методи. Перенесення методів дослідження з однієї дисципліни в іншу, як правило, не відбувається. Зіставляючи результати дисциплінарних досліджень в рамках мультидисциплінарного (полідисциплінарного) підходу, вдається знайти нові, які раніше не виявлялися, подібності. А це, в свою чергу, дозволяє мультидисциплінарній команді фахівців організувати нові міждисциплінарні дослідження [3]. Спільна мета мультидисциплінарної команди інклюзивної діяльності полягає у допомозі вихованцям з особливими потребами адаптуватися в соціумі повноцінних однолітків, організації процесу навчання цікавим і продуктивним, навчанні вчитися в силу своїх можливостей і здібностей, підготовці їх до життя у суспільстві.

Безперечно, продумана й цілеспрямована робота мультидисциплінарної команди супроводу,

реалізація напрямів міждисциплінарного підходу тощо, уможливають залучення дітей з особливими потребами в соціальне життя, створять ситуацію успіху в інклюзивному загальноосвітньому навчальному закладі, нададуть можливості цій категорії дітей бути учасниками позашкільних навчально-виховних та оздоровчо-виховних закладів.

Список використаних джерел

1. Гордійчук О.Є. Інклюзивне навчання : метод. рекомендації/ Оксана Гордійчук. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т. –2012. – 48 с.
2. Ковальчук В. Педагогічні умови модернізації фахової підготовки сучасного вчителя / Вадим Ковальчук // Початкова школа. – 2014. - №10. – С.30-33.
3. Колот А. Міждисциплінарний підхід як передумова розвитку економічної науки та освіти / А. Коло // Вісник Київ

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ

Сьогодні Збройні Сили України несуть бойове чергування 24 години на добу, як у вихідні, так і в будні, захищаючи громадянський мир і спокій від зовнішньої агресії. Відсіч збройній агресії та боротьба з тероризмом сьогодні є головним завданням всього світу. З кожним днем ми все більше усвідомлюємо, що сильна армія - це запорука добробуту і щастя громадян. Одним з найважливіших інструментів побудови сильної армії є соціальна робота з військовослужбовцями. Соціальна робота характеризується спрямованістю на позитивний соціальний розвиток особистості та вирішення її суб'єктивних проблем. Основне завдання соціальної роботи - навчити людину самостійно вирішувати життєві проблеми, тобто адаптуватися до умов життя в соціальному середовищі. Високий бойовий дух неможливий без соціального та економічного захисту військовослужбовців та їхніх сімей. Це є одним із пріоритетних державних завдань сьогодення. Типи клієнтів військово-соціальної роботи Військовослужбовці (офіцери, ад'ютанти, лейтенанти, сержанти, старшини, солдати і матроси); соціальна робота для військовослужбовців; військовослужбовці; цивільні особи, які працюють у правоохоронних органах і не є військовослужбовцями; жінки-військовослужбовці, військові пенсіонери, колишні військовослужбовці та працівники, соціальна робота з членами сімей діючих та колишніх військовослужбовців. [1, 7]

Соціальна робота з допризовною та призовною молоддю. Важливим напрямком військово-соціальної роботи є робота з військовослужбовцями. Ця робота називається соціальною роботою з військовослужбовцями. Це сфера діяльності відповідних фахівців, таких як соціальні працівники, психологи, соціологи, релігійні працівники та підлеглих командирів, які потребують допомоги. Стосовно військовослужбовців строкової служби фахівці виявляють і пом'якшують такі явища емоційну напругу та особистісну тривожність, "приховані" конфлікти, відсутність навичок позитивного вирішення міжособистісних стосунків у колективі, психологічну несумісність та проблеми з адекватною самооцінкою. Соціальна робота з допризовною та призовною молоддю. Ця робота базується на методах адаптації молодих людей до майбутньої військової служби. Молоді люди, яких призивають до лав збройних сил, переживають своєрідний стрес, адже вони розлучаються з рідними та близькими, позбавляються материнської опіки, їхній спосіб життя перебудовується, а оточення кардинально змінюється. Перебуваючи в армії, молоді люди вперше відчувають психічні, моральні та фізичні навантаження. Цей вік (18-20 років) є надзвичайно складним і відповідальним з точки зору виховання молодих людей та формування їхнього характеру. Військові соціальні працівники, психологи, вихователі, командири, заступники командирів з виховної роботи та інші військовослужбовці не допускають ізоляції новобранців.[2]

Соціальний супровід здійснюється шляхом надання інформаційних, психологічних та корекційних послуг. Провідним принципом є поєднання особистісного підходу з комплексною підтримкою особистості. Використання різноманітних методів є запорукою підвищення ефективності військово-соціальної роботи. Зменшується кількість злочинів та ухилень військовослужбовців і працівників, формується сумлінне ставлення до майбутньої військової служби у молодих людей ще до призову на військову службу.

Пенсіонери та люди похилого віку є найбільш соціально вразливою верствою населення. Багато з них - пенсіонери за віком. Вони не в змозі задовольнити свої соціальні потреби, такі як спілкування, прихильність і прихильність, а також базові потреби в засобах існування, життєзабезпечення та фізіологічні потреби. Природно, що цей напрям соціальної роботи має

бути спрямований не тільки на створення умов для фізичного виживання людей похилого віку, а й на підтримку їхнього потенціалу як соціально активних членів суспільства. Певний сегмент пенсіонерів слід залучати до діяльності, спрямованої на відтворення суспільно корисної праці, культури, національних і військових традицій та соціально значущих звичаїв. Це сприяє створенню ідеології людей похилого віку.

За такого ідейного духу і морально-психологічного клімату літні люди не будуть відчувати себе соціальним баластом, людьми нижчої якості. [3]

Належну увагу слід приділяти "молодим" військовим пенсіонерам - великій групі людей досить молодого віку, які були звільнені зі збройних сил з різних ("невікових") причин, наприклад, через скорочення чи через вислугу років у збройних силах. Однак ці люди можуть бути фізично та соціально активними. Основними проблемами для них є працевлаштування, житло, відхід від звичного життя, нові соціальні зв'язки, соціальні групи та адаптація до нового, часто незвичного, пост-військового життя в невійськовому суспільстві.

Важливим аспектом військово-соціальної роботи є робота з жінками.

Спосіб життя більшості людей характеризується патріархальними стандартами, тобто життям за правилами, встановленими чоловіками. Сьогодні соціально-економічне становище жінок в Україні погіршується. Це проявляється у надмірному робочому тиску на робочому місці та фізичному втому вдома, фемінізації бідності та зростанні безробіття серед жінок. Більшість безробітних в Україні - це жінки віком 42-48 років з вищою освітою. Жінок першими звільняють і останніми приймають на роботу. Більшість органів державної влади, особливо вищих, займають чоловіки. Жіночий управлінський досвід та жіночі погляди на речі недостатньо використовуються в цьому суспільстві, а їхні потреби часто ігноруються. Загалом, поневір'яння в пошуках роботи є наслідком низького соціального захисту жінок у нашій країні. Військові накопичили величезний досвід роботи з жінками та дружинами військовослужбовців. Діяльність жіночих громадських організацій є важливою складовою гуманітарної роботи у збройних силах і завжди була важливим напрямом виховної роботи в армії та на флоті. Її розмаїття можна вважати основою соціальної роботи у військовому середовищі в сучасному розумінні. Цей вид соціальної роботи спрямований на вирішення різноманітних соціальних проблем тих, хто залучений до збройних сил, від дітей до людей похилого віку, житлово-побутових та оздоровчих питань, самодіяльності, спорту і навіть сімейних стосунків офіцерів. Це пов'язано з необхідністю створення благодатного "тилу" для захисників країни. [3]

Сім'я офіцера потрапляє в ситуацію, яка вимагає самопожертви і самовіддачі ("сімейна самопожертва", "сімейна відданість") з боку батька, чоловіка сім'ї. Втім, це більше стосується сімей молодих офіцерів, дружини яких погоджуються на віддалені гарнізони, гірські села і таврійські степи. Це пов'язано з тим, що сімейні стосунки тільки формуються, а сім'я стає важливою малою соціальною групою і найціннішою частиною суспільства. Військово-соціальна робота включає в себе різні форми, методи і прийоми роботи з сім'єю. Конкретний зміст цієї роботи залежить від типу сім'ї, шлюбу, домінування в сімейних відносинах і способу виконання нею своїх функцій. З метою збереження та розвитку соціальних функцій сім'ї (відтворення населення, соціалізації, економіки, побуту, гедонізму, психотерапії, рекреації тощо) та створення благодатного "тилу" для військовослужбовців, військові соціальні працівники в рамках державної сімейної політики стабілізують соціальне становище сім'ї, створюють позитивний динамізм у процесі сімейного життя створюють реальні передумови для динамізму та формують систему ефективного захисту соціально вразливих сімей. Важливим аспектом сімейної політики є соціальна підтримка, спрямована на захист сім'ї, включаючи стабілізацію сім'ї, розвиток сім'ї та поліпшення сімейних відносин. [4]

Соціальний захист - забезпечення належних умов життєдіяльності військовослужбовців та членів їх сімей; - соціальна підтримка колишніх військовослужбовців - регулярне задоволення соціальних потреб осіб, які перебувають у соціально-економічних труднощах; - соціальне забезпечення - реалізація державних гарантій щодо задоволення соціальних потреб

широкого кола осіб, які пов'язані з військовою службою та мають право на її проходження; - соціальні послуги.

Список використаних джерел

1. Семигіна Т. В. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин та туризму, 2020. 275 с.
2. Про соціальну роботу та соціальні послуги : Проект Закону України від 21.01.2014 р. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/NT0714>
3. Турбан В. В. Реабілітаційна робота з військовослужбовцями, учасниками бойових дій у центрах соціальних служб: етичний аспект. Творча спадщина Г. С. Костюка: історія та сучасність. 2018. С. 346–345.
4. Таран Ю. Я. Соціальна адаптація колишніх військовослужбовців та членів їх сімей. Досвід роботи недержавних некомерційних організацій. Праця і соціальні відносини. 2010. № 1. С. 211–217
5. Логвінова О. Г. Соціально-педагогічна адаптація військовослужбовців, які повернулися з зони АТО, засобами соціально-психологічного тренінгу. SOCIOПРОСТІР: міждисциплінарний електронний зб. наук. праць із соціології та соціальної роботи. 2018. № 7. С. 74–78.
6. Рассказова О.І., Логвінова О. Г. Визначення якості надання соціальної допомоги військовослужбовцям та членам їхніх сімей: анкета. URL : <http://surl.li/abukd>

РЕНЬКАС Ю.Б.

здобувач I курсу спеціальності «Соціальна робота»

Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Артеменко А.Б., доктор філософії (PhD) з соціології, доцент

кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ

Відповідно до чинного законодавства про соціальну роботу в Україні, соціальна робота - це професійна діяльність, спрямована на профілактику, мінімізацію негативних наслідків та подолання складних життєвих обставин сімей, дітей та молоді та посилення їх потенціалу.

Це посилення їхньої здатності реалізувати свій життєвий потенціал. Звичайно, у воєнний час існують більш складні умови життя та їх наслідки. У воєнний час складні умови життя та їхні наслідки є більшими, ніж у мирний час. Тому потреба в цьому підвищена.

Соціальна робота як ефективна служба допомоги вирішує проблему забезпечення соціальних умов для реалізації прав людини. Внаслідок війни зросла кількість людей, які потребують соціальних послуг як соціальної гарантії якості життя.

Особливо це стосується внутрішньо переміщених осіб, які були змушені покинути свої домівки і позбавлені базових потреб. В умовах воєнного стану зменшилася заробітна плата.

Водночас ресурси для надання соціальних послуг для задоволення базових потреб ВПО та громад є обмеженими. Особливо страждають громади в зонах бойових дій та громади, які приймають ВПО. Громади в тиллових районах України Наразі кожен шостий громадянин України є внутрішньо переміщеною особою. І це є важким економічним, психологічним, соціальним і політичним проблемами на приймаючі громади. Наразі в Україні немає безпечного місця, і все населення перебуває під загрозою нападу з боку росії. Раніше конфлікт відбувався між двома регіонами - Донецькою та Луганською областями. Тому надання соціальних послуг внутрішньо переміщеним особам у суспільстві відбувалося переважно в сусідніх регіонах Донецької та Луганської областей.[1. Ст. 38]

Більшість соціальних працівників у більшості регіонів України мають проблеми з соціальною адаптацією та психологічні травми в нових громадах. У більшості регіонів

України не знали, як працювати з цією категорією клієнтів. Їх вчили працювати в мирних умовах. Психологічна травма є більш тяжкою для тих, хто безпосередньо брав участь у війні.

Психологічна травма важча для тих, хто перебував у зоні бойових дій. Сьогодні в суспільстві спостерігається прийняття, чуйність і толерантність до внутрішньо переміщених осіб. Вже немає тих ярликів і стигм, які були в 2014 році. І це проблеми всієї країни, а не лише двох регіонів, як було раніше. Це не тільки регіональна проблема. Змінилася й організація соціальної підтримки. Раніше цим займалися волонтери, благодійні фонди та міжнародні організації.

Допомога надавалася і організовувалася громадою, допомога була розпорошеною і несистемною. Сьогодні в Україні відбувається те, що організовано міжнародними, національними та волонтерськими організаціями, а також національними та регіональними органами військового управління. Це організовують національні та регіональні органи військового управління. Потреби людей досліджуються за допомогою чат-ботів, телефонних дзвінків, соціальних мереж і додатків, таких як інсулін, ліки від хронічних захворювань і продукти харчування. Існує також пряме спілкування між соціальними працівниками та внутрішньо переміщеними особами. [1. Ст. 40]

Максимально враховано досвід 2014-2015 років. Змінено підхід до соціальних послуг, що надаються на добровільних засадах.

Проблемно-орієнтований підхід до вирішення основних болів клієнтів ВПО (переважно сімей з дітьми) Центром соціальних служб для сім'ї, дітей та підлітків. Прикладами такої допомоги є забезпечення продуктами харчування та одягом усіх, хто прибуває із зони конфлікту, надання житла тощо. Водночас, системи розподілу житла не існувало, хоча пізніше, з прийняттям Закону "Про внутрішньо переміщених осіб в Україні", з'явилася фінансова допомога на оренду житла.

Однак, не всі люди фактично зверталися за соціальними послугами до ЦСССДМ, і ці послуги рекламувалися в соціальній рекламі в МКП, де проживали ВПО. Соціальна реклама в МКП, де проживає більшість ВПО, відсутня, а телебачення, радіо та інтернет. Соціальну роботу можна переорієнтувати на задоволення базових та інших потреб ВПО, визначивши коло їхніх проблем в українському суспільстві.[2]

Обсяг їхніх проблем в українському суспільстві та в конкретних громадах (правові, економічні, психологічні, соціально-психологічні, соціальні, соціально-педагогічні психологічні, соціальні, соціально-освітні, соціальні, соціально-медичні тощо).

Незважаючи на те, що багато ВПО відносяться до категорії осіб, які мають соціальні труднощі, ВПО не зверталися до центрів соціальних служб та інших центрів соціальної допомоги, не знають про їх функціонування та можливості отримання допомоги.

Багато ВПО живуть у складних побутових умовах. Психологічні та медичні проблеми довгий час відкладалися самими переселенцями в довгий ящик, оскільки не було можливості їх вирішити.

Це загалом поглиблювало кризу для сімей ВПО, і в 2022 році вже зосередилися на новому досвіді роботи з ВПО, а саме на залученні закладів освіти до надання житла та соціальної підтримки ВПО.

Це житло для ВПО та соціальна підтримка ВПО. Згідно з міжнародними джерелами допомоги у воєнний час, школи мають бути координаційним центром соціальної підтримки в громаді для сімей з дітьми у воєнний час. Крім того, освітяни повинні забезпечити фізичну та психологічну безпеку дітей, їхніх батьків і самих педагогів,

Крім того, педагоги мають забезпечувати фізичну та психологічну безпеку і психологічний захист дітей, їхніх батьків і самих педагогів. Однак, це перший випадок, коли навчальні заклади використовуються як притулок для ВПО в Україні. [2]

Сьогодні це спрямовується державою за допомогою волонтерських рухів та армії. Тому ми є спільна боротьба за права людини, ідею україноцентризму та за життя кожного громадянина України. Таким чином, коло предмету соціальної роботи сьогодні ширше, ніж закон про соціальну роботу. Воно також ширше, ніж закон про соціальну роботу.

Таким чином, можна спостерігати низку підходів до соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами та громадами. Це визначає напрямок надання соціальних послуг

населенню, громади, окупованих, переміщених та звільнених територій. Соціальні послуги надаються в рамках кризового втручання, підтримки самодопомоги та проблемно-орієнтованих підходів на засадах україноцентризму, прав людини, організаційного підходу, ресурсоцентризму, сімейноцентризму, інтеграції, системності, діджиталізму та інтеграціонізму.

Засновані на україноцентризмі, правах людини, організаціонізмі, ресурсоцентризмі, сімейноцентризмі, інтеграціонізмі, системності, діджиталізмі та інтеграціонізмі.

підходах. Ці підходи визначають сферу надання соціальних послуг та систему соціального забезпечення і визначається система соціальної роботи. Ця система наразі існує. [2]

Таким чином, ми є свідками того, що державні соціальні послуги з підтримки ВПО надаються на державному рівні. ВПО, інтеграцію зусиль держави та громади для підвищення ефективності використання ресурсів, збільшення обсягів послуг соціальної роботи, підвищення ресурсоефективності, а також збільшення кількості персоналу, що займається соціальною роботою. Велика кількість внутрішньо переміщених осіб вимагала системної роботи, заснованої на діагностиці проблем та науковому підході. І це саме те, що допоможе і державі, і населенню пережити кризу переселення та адаптуватися на нових місцях проживання.

Список використаних джерел

1. Сова, М. С. Особливості соціальної роботи з внутрішньо переміщеними особами: досвід Європейського Союзу : випускна кваліфікаційна робота : 231 "Соціальна робота" / М. С. Сова ; керівник роботи К. В. Максьом ; НУ "Чернігівська політехніка", Кафедра соціальної роботи. – Чернігів, 2023. – 72 с.

2. Недря К. М. Соціальна робота з внутрішньо переміщеними особами в Україні / К. М. Недря, І. М. Трубавіна, О. Ю. Чередниченко // Суспільство і особистість у сучасному комунікаційному дискурсі [Електронне видання] : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., Запоріжжя, 2 листоп. 2022 р. – Запоріжжя, 2022. – С. 40–43.

САВІН Ю.Л.

здобувачка I курсу спеціальності «Соціальна робота»

Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Артеменко А.Б., доктор філософії (PhD) з соціології, доцент

кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ В ГРОМАДІ

Починаючи з 2015 року. Україна впроваджує адміністративно-територіальну реформу, що базується на децентралізації. Вона надає більше повноважень регіональним органам влади та змінює адміністративно-територіальний поділ. На сьогоднішній день з більш ніж 11 000 місцевих рад сформовано 1 469 регіональних громад. Активний процес децентралізації вимагає від фахівців з різних сфер місцевого самоврядування працювати по-новому. У процесі реформи, зі створенням об'єднаних територіальних громад, зміщуються акценти і зростає роль місцевих громад. Тому здатність людей до змін, прийняття відмінностей та різноманітності, запобігання соціальному відчуженню відіграють вирішальну роль у практичній роботі в громаді. [1, с.38]

На думку Т. Петренко, соціальна робота в громаді має на меті забезпечити перерозподіл ресурсів на користь вразливих груп населення, зменшити соціальне виключення та пригнічення, забезпечити рівність та право людей на однакові послуги, ресурси та можливості. [1, с. 39] Загалом, робота в громаді - це процес дій з чіткими цілями, колективно визначеними та залученими до місцевого життя якомога більшою кількістю членів громади. Важливим ресурсом для створення та розвитку послуг є різноманітні громадські ініціативи, такі як зацікавлені молодіжні групи та релігійні організації.

Соціальні працівники в громаді є також фахівцями з виховної роботи з дітьми, підлітками, молоддю та дорослими з метою створення сприятливого соціального клімату для розвитку та соціалізації особистості, ця діяльність спрямована на організацію взаємодії між навчально-виховними закладами та сім'єю, Діяльність спрямована на організацію взаємодії між навчально-виховними закладами, сім'ями та громадськістю, створення сприятливих умов для розвитку творчого та особистісного потенціалу осіб, які перебувають під опікою, надання їм допомоги у вирішенні нових проблем, налагодженні зв'язків із зовнішнім світом, розвитку їхньої індивідуальності, а також навчання їх самоосвіти та саморозвитку. Ця діяльність дещо відрізняється від традиційної сфери діяльності тим, що вона є інтегративною (враховує різні види діяльності особистості, тоді як відповідні фахівці розглядають проблему однобічно з точки зору своєї галузі знань) та посередницькою (виступає посередником між клієнтом соціального працівника та самим соціальним середовищем). [2]

Важливість роботи та місії соціальних працівників у громаді, а також певна не врегульованість на законодавчому рівні спонукає соціальних працівників шукати шляхи вирішення проблем, з якими вони стикаються як з викликами часу. Так, захист прав дітей в умовах децентралізації, взаємодія центрів соціальних служб та наукових і профільних вищих навчальних закладів у наданні соціальних послуг у громаді, роль громадських організацій у розбудові громади, створенні умов для соціального розвитку дітей Роль соціальних працівників, підтримка дітей з особливими освітніми потребами та профілактика злочинності серед неповнолітніх є предметом активного обговорення серед науковців та практиків на конференціях соціальних працівників.

До недавнього часу роль соціальних працівників обмежувалася навчальними закладами. У ході вищезгаданих реформ, зі створенням ОТГ, роль соціальних працівників була переосмислена і отримала ширший мандат за рахунок можливості поєднання формальних і неформальних видів соціально-педагогічної діяльності. На думку Л. Токарук, такими формами діяльності є надання соціальних послуг за місцем проживання, дослідження проблем сім'ї на місцевому рівні та ін. соціальних послуг, дослідження місцевих проблем сім'ї, підготовка експертних висновків щодо освітньої ситуації підростаючого покоління, співпраця, переговори та домовленості з місцевими засобами масової інформації, організація конференцій та тренінгів, організація громадських слухань, представництво інтересів дітей у громаді тощо [4]. [4] Таким чином, сфера діяльності соціальних працівників розширюється. Клієнтами стають не окремі особи чи невеликі групи людей, а мешканці ОТГ та представники громади, об'єднані в групи за інтересами. Тут соціальні працівники виконують як організаційну, так і професійну діяльність. Соціальні працівники потребують не лише професійних знань, але й розуміння державного управління та соціального менеджменту. Існує три рівні організаційної діяльності соціальних працівників у громаді:

- Базова робота з окремими особами, сім'ями та домогосподарствами за місцем проживання; добровільна організаційна діяльність місцевого населення;
- діяльність регіональних інституцій та органів влади;
- регіональні та національні заходи, пов'язані з планами регіонального відродження [4, с. 32].

У цьому контексті соціальні працівники повинні аналізувати, планувати, працювати з різними віковими групами, налагоджувати необхідні контакти в різних сферах, таких як психологія, право, медицина, і, за необхідності, надавати допомогу клієнтам через відповідні служби. Крім того, соціальні працівники повинні рекламувати свою діяльність у соціальних мережах і ЗМІ та бути доступними для всіх членів громади в робочий час у найзручніший для них спосіб.

Адже, як казав Іван Франко, "громада - це велика людина", а робота в її інтересах та інтересах держави є важливою можливістю та великою відповідальністю для реалізації свого професійного потенціалу.

Пріоритетами громади є безпечне та комфортне життя дітей та підлітків, створення умов для їх розвитку та самореалізації, підвищення рівня участі дітей та підлітків у прийнятті рішень в громаді. Враховуючи складну соціально-політичну ситуацію в нашій країні, особливої уваги потребують питання зниження соціальної напруги та забезпечення

доступності і якості соціальних послуг. Багато проблем виникає у сфері соціальної роботи з сім'ями, дітьми та підлітками. Більшої уваги потребують сім'ї, які опинилися в складних життєвих обставинах, діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування, внутрішньо переміщені особи з дітьми, дитячі будинки сімейного типу (ДБСТ) та прийомні сім'ї (ПС). Основне завдання фахівців із соціальної роботи - виявити причини проблем клієнта та надати професійну допомогу, щоб спільно шукати можливості їх вирішення, пропонуючи комплекс соціальних послуг (соціальний супровід, консультування, соціальна адаптація, представництво інтересів тощо). Для того, щоб мешканці могли протидіяти всім формам насильства, проводиться інформаційно-просвітницька робота з мешканцями, в тому числі розповсюдження інформації про те, куди звертатися за допомогою у випадках жорстокого поводження з дітьми. Проводять індивідуальну та групову роботу з дітьми, підлітками та вразливими сім'ями з метою формування ціннісних орієнтацій: попередження домашнього насильства, догляду та виховання дітей, профілактики злочинності, безпеки дитини в інформаційному просторі, недискримінації та протидії булінгу, сімейних стосунків, здорового способу життя, протидії наркоманії та ВІЛ/СНІДу, прав дитини, протидії торгівлі людьми, підтримки учасників АТО та їхніх сімей, професійного самовизначення. Соціальні послуги спрямовані на подолання складних життєвих обставин сімей, соціальний та емоційний розвиток дітей, створення умов для безпечного та гармонійного розвитку дітей шляхом зміцнення сімейних стосунків, запобігання розпаду кризових сімей та влаштування дітей в державні заклади. Фахівці з соціальної роботи постійно впроваджують нові підходи та методи, спрямовані на зниження соціальної напруги в громадах міста. Управління праці та соціального захисту населення приділяє велику увагу соціальному захисту дітей з інвалідністю, дітей з багатодітних та малозабезпечених сімей, дітей, батьки яких загинули під час проведення антитерористичної операції. Система соціальної роботи з дітьми в громаді завжди була динамічною і зрозуміло, що для забезпечення соціальної захищеності дітей як найбільш вразливої категорії населення необхідно шукати та впроваджувати інноваційні форми соціальної підтримки, захисту, соціально-педагогічної діяльності. У зв'язку з цим, інтеграція зусиль, засобів і можливостей органів державної влади, громадськості та приватного сектору на рівні громади для створення умов для реалізації потенціалу дітей, дотримання їх конституційних прав незалежно від фізичного стану, статі, віросповідання тощо, залучення їх до вирішення власних проблем та сприяння їх активній участі у суспільному житті.

Список використаних джерел

1. Токарук Л. Організаційна діяльність соціального педагога в місцевих громадах Західної України. Перспективи розвитку соціальної педагогіки в Україні: Матеріали Круглого столу (24 травня 2018 року, Київ) / за ред. О.В. Чуйко. Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2018. 118 с.
2. Kolyada, N., Kravchenko O., & Kucher, H. (2018). СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ДІТЬМИ ШКІЛЬНОГО ВІКУ В ГРОМАДІ: ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*, (2(43), 126–132.
3. Безпалько О.В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретикометодичні основи: монографія. К.: Наук. світ, 2006. 408 с.
4. Енциклопедія для фахівців соціальної роботи. – 2-ге видання / за заг. ред. проф. І.Д.Зверєвої. Київ, Сімферополь: Універсум, 2013. 536 с

ДУТКЕВИЧ Т.В.,

*кандидат психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології освіти
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

ТИМОФІЄВА В.С.,

*здобувачка вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені
Івана Огієнка*

ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇХ РОЗВИТОК

Протягом багатьох років учені намагалися виділити основні особливості лідера. Але спроби виявити обмежену кількість рис особистості, які забезпечували б лідерство у різних групах й ситуаціях були марними. Цих рис було занадто багато чи ж їхній перелік не підтверджувався подальшою практикою. Так, один з перших дослідників лідерства Р. Столділл виділив 5 таких рис (розум, домінування, впевненість у собі, активність і енергійність, знання справи). Однак, виявилось, що людина, яка володіє всіма цими якостями, не обов'язково є лідером. У процесі наступного вивчення цього питання дослідники виділили чотири групи лідерських якостей: фізіологічні, психологічні, інтелектуальні й індивідуально-ділові. Але і ці якості також не гарантують лідерства.

Сучасними дослідниками (Алфімов Д.В. [1], Гура Т.В., Пономарьов О.С. [5], Кокун О.М. [7], Мітлош А.В. та ін. [8]) виокремлено низку якостей, властивих успішному лідеру. Найбільш часто відзначають такі властивості лідера, як далекоглядність, розсудливість, уміння справедливо оцінити якості інших людей, енергійність, рішучість, послідовність, справедливість, твердість, рефлексивність, комунікативність.

Особистість лідера охоплює мотиваційний, когнітивно-інтелектуальний та емоційний компоненти (Кокун О.М.) [8].

У структурі мотиваційного компоненту лідера домінують мотиви досягнення успіху, афіліації, влади, взаємодії (інтерації). Мотивом досягнення успіху вважається стійке прагнення людини досягти зразкових результатів у різних видах діяльності. Натомість мотив уникнення невдач відходить на другий план.

В інтелектуально-когнітивному ресурсі лідера виділяють «когнітивну складність особистості» (Гура Т.В., Пономарьов О.С. [5]), яка характеризує ступінь системності сприйняття та оцінки реальності. Наприклад, одна людина стикаючись з конкретними обставинами, бачить лиш їх і намагається їх змінити, а відтак є полезалежною, з низьким рівнем когнітивної складності. Інша людина у ситуації бачить і те, що безпосередньо не присутнє у ній, тобто її передумови, причини, перспективи. Вона є полenezалежною, з високим рівнем когнітивної складності.

Емоційний компонент (Бояціс Р., Маккі Е., Гоулман Д. [3]) полягає у тому, що лідер стикається з багатьма емоційно насиченими ситуаціями, повинен завжди йти попереду, що визначає високу стресогенність, з якою лідеру потрібно впоратись. Тому для лідера так важливо мати високий рівень стресостійкості й розвинену копінг-поведінку.

Френк Карделл [6, с.115-117] виокремив вісімнадцять рис характеру і звичок, що перешкоджають лідерству. Їх можна назвати антилідерськими якостями, а саме: низька самооцінка і відсутність поваги до себе; схильність до обману, відмовок, виправдань; пасивність, невміння вибачати, слабка уява, низька мотивація до творчості, потреба бути завжди правим, слабкі комунікативні здібності, нездатність долати страх, відсутність чітких цілей, безвідповідальність, песимізм, боягузтво, марнославство. Джерелами цих рис Ф. Карделл вважає відкидання людиною почуття страху і непевності, самозаперечення, небажання дорослішати, перебування в ілюзіях. У результаті у людини виникають конфлікти із собою та з навколишніми, а це блокує шлях до лідерства.

Натомість, якими б рисами особистості не відзначалась людина, потенціал бути лідером є у кожного, але він вимагає свого розвитку, де значну роль відіграє самовдосконалення, витривалість й цілеспрямованість. Розвиток лідерських якостей потребує включення особистості у відповідну активність, що координується з уявленням про лідерську поведінку, спрямовану на виконання відповідних функцій, тобто вирішення типових задач лідера (Бізо Л. [2], Головешко Б.Р. [4] та ін.). До принципів розвитку лідерських якостей особистості слід віднести наступні:

1) лідерство є соціальним феноменом, отже, засвоєння лідерських моделей поведінки необхідно здійснювати у процесі міжособистісної та внутрішньогрупової взаємодії;

2) розвиток лідерських якостей може відбуватися в ситуації успішно реалізованої лідерської поведінки. У індивіда, який протягом тривалого часу виконує роль лідера, можуть формуватися та закріплюватися необхідні для цього риси (те, що було соціальною роллю лідера, стає частиною його «Я»);

3) комплексний розвиток лідерських якостей людини має здійснюватися в змодельованих ситуаціях професійної діяльності та внутрішньо групової взаємодії, що пов'язані з виконанням лідерських функцій;

4) ефективним засобом розвитку лідерських якостей є професійно-психологічний тренінг. Важливу роль відіграє формування розвиненої лідерської Я-концепції за такими напрямками:

1) вдосконалення самосприйняття у напрямку формування лідерського Я-образу;

2) посилення соціальної спрямованості поведінки, розширення світогляду, куди входять усвідомлення актуальних та постановка перспективних життєвих цілей, робота з соціальними домаганнями та установками;

3) розвиток та підтримання адекватної самооцінки, що включає відповідний рівень життєвих та соціальних домагань лідера.

Моделювання лідерської поведінки у процесі розвитку лідерських якостей дає можливість відкрити силу особистісних цінностей, цілей та бачень, виявити сильні сторони лідерства, зрозуміти вимоги і виклики лідерства, дослідити роль лідерів і власний підхід до лідерства, усвідомити особисті вподобання, визначити практичні кроки на шляху до лідерства, навчитись піклуватись про благо інших людей шляхом більш ефективного лідерства.

Отже, розроблення психологічної моделі особистості лідера, що складається з системи властивостей його особистості, продовжується. Якими б не були лідерські якості людини, кожен може працювати над розвитком свого лідерського потенціалу.

Список використаних джерел

1. Алфімов Д.В. Зміст феномену «лідерські якості особистості». Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : збірник наукових праць. Запоріжжя, 2010. Вип. 11 (64). С. 44-51.
2. Бізо Л. Розвиток лідерства / за заг. ред. І. Ібрагімової. Київ: Проект «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні», 2012. 400с.
3. Бояціс Р., Маккі Е., Гоулман Д. Емоційний інтелект лідера. Київ: Наш Формат. 2019. 288 с. <https://www.management.com.ua/review/rev1130.html>
4. Головешко Б.Р. Сучасні підходи до розвитку лідерства та їх імплементація у вищих навчальних закладах України. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики у підготовці фахівців: методологія, досвід, проблеми. Київ-Вінниця: «Планер», 2015. Вип. 41. С. 254-259.
5. Гура Т.В., Пономарьов О.С. Соціально-психологічні вимоги до особистості лідера та характеру його мислення. Проблеми сучасної психології : Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / за наук. ред. С.Д. Максименка, Л.А.Онуфрієвої. Вип. 34. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2016. С. 90-102.
6. Карделл Ф. Психотерапия и лидерство. СПб.: «Речь», 2000. 233 с.
7. Кокун О.М. Психологічна структура лідерських якостей майбутнього офіцера. Вісник Національного університету оборони України. 2012. Вип. 4(29). С.170-174.
8. Мітлош А.В., Моляко В. О., Бажанюк В.С., Камишин В.В. Психологічні особливості лідерської обдарованості: монографія. Київ: Ін-т обдарованої дитини, 2014. 290 с.

ДУТКЕВИЧ Т.В.,

*кандидат психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології освіти
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

ХОТИНСЬКА М.П.,

*здобувачка вищої освіти
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

ВАЄМОЗВ'ЯЗОК РІВНЯ АГРЕСИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ ІЗ ЇХНІМ СОЦІОМЕТРИЧНИМ СТАТУСОМ

Підліткова агресивність – дуже поширене явище, зустрічається у підлітків різних соціальних прошарків, у тому числі із благополучних сімей. Частина досліджень шукає відповіді на питання про причини підліткової агресивності у дитячо-батьківських стосунках. Без сумніву, органічні порушення (вади чи дефекти), низький рівень життя, погані умови проживання можуть певною мірою вплинути на розвиток агресивності. Проте все більше прикладів того, що у багатьох випадках такі чинники самі собі не є причиною. Їх значення радше у створенні умов, за яких певний комплекс психологічних чинників стає причиною агресивної поведінки (Кузікова С.Б. [2], Савчин М.В., Василенко Л.П. [4], Токарева Н.М., Шамне А.В., Макаренко Н.М. [5]). Одним із способів засвоєння людиною діапазону агресивних реакцій є пряме заохочення такої поведінки. Одержання підкріплення за агресивні дії підвищує ймовірність того, що подібні дії будуть повторюватись. Агресивна поведінка підлітків дозволяє досить вірогідно передбачати таку ж поведінку у зрілі роки. Тому вивчення підліткової агресивності, її попередження й корекція є важливим напрямком досліджень, а також і роботи психологів (Дуткевич Т.В. [1]).

Емпіричне дослідження проводилось у 10-х класах закладу загальної середньої освіти серед 42 підлітків. Методами дослідження слугували тест Басса-Даркі (визначення рівня та характеру агресивності), метод соціометрії (виявлення статусу учнів у групі однолітків), методи математичної статистики (підрахунок балів, коефіцієнт кореляції Пірсона). При проведенні соціометричного опитування кожному члену групи було роздано анкету та список групи. Соціометрична картка починається зі звернення, в якому пояснюється мета опитування та його сенс, дається інформація про те, як заповнювати анкету. У нашому дослідженні питання щодо вибору однокласників формулювалось наступним чином: «Кого б ти запросив(ла) на свій день народження?»

За результатами виконання методик для кожного з опитуваних було визначено два показники: індекс агресії та соціометричний статус у балах. Між двома рядами цих показників було обчислено кореляційний зв'язок за допомогою формули Пірсона.

Значення коефіцієнту кореляції Пірсона дорівнює 0,00017, що свідчить про дуже слабкий (статистично незначущий) зв'язок рівня агресивності й соціометричного статусу підлітків.

Наявність слабого зв'язку рівня агресивності й соціометричного статусу свідчить про те, що соціометричний статус лінійно не визначається рівнем агресивності. Для того, щоб поглибити свої знання про цей зв'язок, було розглянуто більш досконально групи підлітків з різним соціометричним статусом або популярністю серед однокласників. Виявилось, що у підгрупу лідерів, або учнів із високим рівнем популярності входять переважно підлітки із середніми значеннями рівня агресивності, а у підгрупі з низьким або дуже низьким соціометричним статусом опиняються учні або з дуже високою, або з дуже низькою схильністю до агресивної поведінки. Таким чином, отримані результати показують, що підгрупа старшокласників із середнім рівнем агресивності характеризується у цілому як найбільш популярна серед одноліток. Уміння захищати свої погляди, відстоювати свої позиції, правильно оцінити свої можливості, які притаманні людям із середнім рівнем агресивності, здобуває особливе значення серед підлітків.

Підлітки уникають спілкування із однолітками з високою або низькою агресивністю. Висока агресивність слугує бар'єром у встановленні взаєморозуміння, виконанні спільних справ, перешкоджає задоволенню потреби старшокласника в інтимно-особистісному спілкуванні, у розумінні його з боку оточуючих. Агресивні підлітки також не націлені на спілкування з такими ж як вони агресивними однолітками. Зокрема, найбільш агресивні Олександр І. та Ярослав Б. взагалі не отримали взаємних виборів у соціометрії.

Низька агресивність у товариша також не цінується підлітками як позитивна для взаємовідносин. Підліток з низькою агресивністю демонструє залежність від інших,

підпорядкованість їм, проявляє риси інфантилізму, в той час як старшокласники прагнуть до спілкування з тими, у кого найбільш яскраво проявляються дорослі риси: незалежність, здатність постояти за себе і за інших.

Таким чином середній рівень агресивності найбільшою мірою сприяє, а знижений або завищений – перешкоджає встановленню і підтримці контактів між старшокласниками.

Старшокласники враховують агресивність свого однолітка у взаєминах з ним, вони навчаються розпізнавати прояви цієї якості у поведінці оточуючих, а згодом і у своїй, що становить мету самовпливів у процесі самовиховання. Підліток визначає перед собою цілі стати більш сміливим, мужнім, або більш чуйним, уважним до оточуючих (Панчук Н.П. [3]). У цьому йому повинен допомогти шкільний психолог.

Серед форм організації заходів щодо корекції агресивності поширеними є тренінги, моделювання ситуацій, рольові ігри, встановлення зворотного зв'язку тощо.

Однією з причин, що люди вдаються чи самі потрапляють під дію агресивної поведінки є те, що вони не вміють правильно висловлюватись, спілкуватись з іншими людьми. Існують спеціально розроблені програми для розвитку майстерності мовлення і спілкування таких людей, які дають можливість отримати досить помітні результати.

Виходячи з вікових особливостей розвитку особистості старшокласника, підліток прагне до самоствердження своєї позиції дорослого, а тому необхідно забезпечити їх включення в таку діяльність, яка відповідає вимогам суспільства і водночас дає змогу підлітку реалізувати й ствердити своє „Я” на рівні дорослих. Психологічний зміст схвалюваної соціальної діяльності у тому, що підліток фактично приєднується до справ суспільства, займає у ньому своє місце і самостверджується.

Список використаних джерел

1. Дуткевич Т.В. Дитяча розвивально-корекційна психологія. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 304 с.
1. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посіб. 2-ге видання, перероблене, доповнене. Суми : Університетська книга, 2020. 304 с.
2. Панчук Н.П. Основи психокорекції особистості дитини: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см.
3. Савчин М В., Василенко Л. П.. Вікова психологія : навч. посіб. Київ: Академвидав, 2005. 360 с.
4. Токарева Н.М., Шамне А.В., Макаренко Н.М. Сучасний підліток у системі психолого-педагогічного супроводу : монографія. Кривий Ріг, 2014. 312 с

ЯРЕМЕНКО В.В.

здобувач 4 курсу спеціальності «Соціальна робота»

*Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Артеменко А.Б., доктор філософії (PhD) з соціології, доцент
кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний
інститут Університету «Україна»*

ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ЯК ОСОВНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

Діяльність професійних представників "людина-людина" невіддільна від соціальної та міжособистісної сфери соціальної сфери. Діяльність соціального працівника невіддільна від

сфери соціальних і міжособистісних конфліктів. Тому соціальні працівники повинні нести особливу моральну відповідальність за свої дії та рішення.

Відповідальність. Така практична діяльність пов'язана з високими моральними витратами і вимагає від фахівців узгодження природних почуттів і принципів.

Така практична діяльність тягне за собою високі моральні витрати і вимагає від професіоналів узгодження своїх природних почуттів і принципів.

Представлено низку підходів і технік, які можуть бути використані в соціальній сфері. Зрозуміло, що кожна професія має свої моральні проблеми, але серед усіх професій є група професій, де проблеми виникають частіше і потребують особливої уваги. Саме тому професійна етика, в першу чергу, має велике значення для професій, пов'язаних з людьми. Однак практична діяльність людей не завжди відповідає нормам професійної етики за характером групових стосунків. Формування професійної етики людини - це цілеспрямований процес розвитку професійно-етичних якостей особистості, метою якого є всебічно розвинена особистість, яка не тільки володіє професійними навичками, знаннями та компетентністю, а й дотримується етичних норм обраної професії. Значення професійної етики в регулюванні різних видів трудової діяльності в даний час зростає у зв'язку з прагненням до постійного вдосконалення професійних стандартів відповідно до суспільних відносин, що постійно змінюються. Тому важливим завданням етики є підвищення рівня моральної та професійної підготовки сучасної людини.

Саме підвищення рівня моральної та професійної підготовки сучасних фахівців і озброєння їх знаннями для більш ефективного розв'язання суперечностей у практичній діяльності є складовою професійної компетентності [43, 48]. Основний зміст соціальної роботи має яскраво виражений морально-етичний, ціннісно-гуманістичний характер, що визначає сутність і призначення соціальної роботи, робить соціальних працівників носіями, творцями і розповсюджувачами гуманістичних і моральних цінностей. Сприяють розвитку соціальної культури. Професійна культура соціальних працівників відображає їхні професійні та етичні цінності, оволодіння професійними та етичними нормами, які регулюють їхні соціальні відносини. Ці професійні норми закріплені в Етичному кодексі фахівця із соціальної роботи України, прийнятому Міністерством України у справах сім'ї, молоді та спорту 9 вересня 2005 року, який є обов'язковим для виконання [87,74]. Основна мета Кодексу етики соціальної роботи полягає у визначенні беззаперечних принципів роботи на благо клієнтів. Кодекс професійної етики базується на загальних етичних стандартах, конкретних зобов'язаннях і чітких правилах. Члени професійної групи мають зобов'язання перед клієнтами, роботодавцями, один перед одним, колегами з інших професійних груп і суспільством [95,38]. Етичний кодекс професії соціального працівника в Україні є основою практики соціальної роботи і містить етичні принципи професійної діяльності. Цей етичний кодекс містить перелік основних етичних ідей і традицій, які є основою для прийняття етичних рішень у соціальній роботі. Фахівці з соціальної роботи завжди сприймають свою діяльність не тільки з точки зору загальнолюдських і професійних цінностей, а й з точки зору власної системи цінностей і уявлень про мораль та етику. Іншими словами, бажання творити добро, допомагати тим, хто цього потребує, підпорядкованість почуттю людської та професійної відповідальності, потреба в досягненні певних ідеалів, реалізація ціннісних орієнтацій. Для соціальних працівників основним змістом і важливим кінцевим результатом їхньої професії, з точки зору професійних обов'язків, є досягнення інтересів клієнтів і вирішення їхніх проблем. Етично-орієнтована соціальна робота ґрунтується на моралі та етиці, пов'язуючи необхідне і належне. Вона не обмежується абстрактними нормами і цінностями, а розглядається в практичних ситуаціях і вчить фахівців дивитися на контекст своїх дій і поведінки поза суто практичними і безпосередніми виробничими інтересами. Етика соціальної роботи вивчає поведінку професіоналів з ціннісно-орієнтованої перспективи та оцінює їхні мотиви і наслідки їхніх дій з точки зору добра і зла. Одна з найважливіших етичних теорем: "Усі фахівці соціальної роботи несуть відповідальність за зло і нещастя, які вони знають і можуть запобігти" [90, 38]. Таким чином, етика в соціальній роботі не є статичною, а є однією з найважливіших складових повсякденної діяльності, поряд з теоретичним обґрунтуванням необхідності дій, юридично наданою можливістю

діяти, прийняттям рішення про найбільш ефективний спосіб вирішення проблеми, його фінансовим забезпеченням та організацією виконання рішень. Глибокі знання норм і принципів професійної етики та їх неухильне і творче застосування у повсякденній діяльності допомагають соціальним працівникам організувати співпрацю з клієнтами, їхніми родичами, колегами, представниками та установами державних, недержавних і громадських органів влади. Тому соціальні працівники повинні керуватися принципами професійної етики у своїй практичній діяльності. Це найзагальніша вимога, яка забезпечує основний напрямок професійної дії щодо конкретного об'єкта відносин, які виникають у процесі соціальної роботи. Погляди і світоглядні позиції фахівця і клієнта можуть не збігатися, але це не може бути приводом для того, щоб фахівець вважав клієнта неповноцінним, приниженим або ображеним. Соціальні працівники можуть тактовно висловлювати свої погляди, якщо цього вимагає випадок або якщо цього просить клієнт, але вони повинні поважати погляди інших. Принципи соціальної роботи та професійної етики соціальних працівників включають повагу до особистості та прав клієнтів, прийняття клієнтів такими, якими вони є, та гнучкість у підході. Все це тісно пов'язано з розумінням толерантності в соціальній роботі [81,12]. Фахівці з соціальної роботи здійснюють багатогранний вплив у процесі своєї професійної діяльності, вирішуючи або сприяючи вирішенню проблем клієнтів, водночас впливаючи на матеріальні умови і духовний світ клієнтів, незалежно від того, якої саме допомоги вони потребують. Питання соціальної відповідальності є одним з тих, з якими соціальні працівники стикаються найбільш безпосередньо у своїй практичній роботі з клієнтами.

Список використаних джерел

1. Рябушенко С. М. Професійний портрет соціального працівника. //Молодь: освіта, наука, духовність: Тези доповідей. – К.:Університет «Україна», 2011. – 490с., с.185.
2. Зозуляк-Случик Р. В. Формування професійної етики майбутніх соціальних працівників в університетах : монографія. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. 460 с.
3. Зозуляк-Случик Р. В. Етика соціальної роботи: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Івано-Франківськ: НАІР, 2019. – 190 с.
4. Ключко, О. О. Етика фахівця соціальної сфери у схемах і коментарях [Текст] : навчальний посібник / О. О. Ключко. – Суми : ФОП Цьома С. П., 2018. – 92 с.

SOCIO-PSYCHOLOGICAL FACTORS OF SOCIAL ADAPTATION OF SERVICEMEN'S SPOUSES

Bataeva E.V., Dr Habil. in Philosophy, Professor, Department of Social Rehabilitation Technologies, Zhytomyr Institute of Economics and Humanities of the University "Ukraine",
Artemenko A.B., PhD. in Sociology, Head of the Department of Social Rehabilitation Technologies, Zhytomyr Institute of Economics and Humanities of the University "Ukraine"

In modern western military sociology, a significant amount of research is devoted to the relationship between the institutions of the army and the family [1]. One of the most well-known is the concept of the army and the family as "greedy" institutions, which completely claim the entire life, health, and time of servicemen: the family wants the husband- or father-serviceman to spend as much time as possible with the family, while the army requires that a conscript be ready at any moment to leave his family and perform military duty. The authorship of the concept of "greedy institution" belongs to L. Coser, who first presented it in the work "Greedy Institutions: Patterns of Undivided Commitment" (1974). Members of greedy institutions must be so completely devoted to them that they become unavailable for alternative activities [2, p. 8]. No less famous is M. Segal's article "The Military and the Family as Greedy Institutions" (1986) in which she described the key challenges of army service that contribute to the transformation of the army into a greedy institution and generate tensions between the army and the family: the risk of injury and death of servicemen, frequent relocations, periodic separation from the family, moving to other countries to carry out

peacekeeping missions [3, p. 17–21]. As M. Segal emphasizes, wives and children of military personnel fall into a special, more vulnerable category compared to members of civilian families, because they face a significant number of everyday problems and are forced to make more efforts to adapt to the conditions of the army life (or life in interaction with the army). The number and intensity of these problems and efforts increase depending on the frequency, duration, and danger of the spouse's/father's military missions. The most typical problems faced by the wives of military personnel are the fulfillment of parental duties alone, difficulties with combining professional and family roles, finding a new place of work and establishing new social contacts in case of relocation, social and emotional loneliness, physical ailments, worries about the health of husbands in wartime. It should be noted that in the latest studies devoted to the interaction of the family and the army, the topic of the “greed” of these institutions is somewhat complicated. It is emphasized that depending on the type of society, the level of gender inequality and trust, and the degree of individualism/collectivism in a specific country, the level of the family's requirements for the husband/father can vary significantly.

The spouses of military servicemen face various problems not only during their husbands' deployment but even more so after their return home, at the stage of family reintegration (especially if the family separation was long or if the man returned from captivity) [4, p. 20]. In modern military sociology, three stages are distinguished in the process of service of a serviceman – before, during, and after deployment – each of which requires certain efforts from the wives of servicemen and other family members to adapt to the complexities of everyday life. At the stage of the husband's preparation for military service, the main stress factors for family members are psychological “freezing”, stopping life, the inability to plan something for the future, and the expectation of separation [5]. During a husband's deployment, the main stress factors for family members are anxiety, waiting for phone calls, doing housework alone, dual parental responsibilities, and loneliness bordering on a feeling of abandonment [6; 7]. At the stage of family reintegration, problems often arise with the restoration of communication between spouses, with the fulfillment of family role and parental responsibilities, the reduction of social support that took place during the husband's deployment; problems related to the deterioration of the husband's health (related to injuries, contusions and post-traumatic stress disorder (PTSD)), with finances and employment, with domestic violence (which can be the result of the combatant's traumatic military experience associated with injuries, contusions, and PTSD), the risk of divorce [8; 9, pp. 430–442]. The long absence of a military man and the separation of the family can most negatively affect the relationship between spouses in young families, in which the husband and wife did not have enough time to strengthen the relationship; in such families, the stage of reintegration can be accompanied by a large number of conflict situations. “Men who are away during the pregnancy and/or childbirth of their wives miss an important event in family life; service members separated from their young children miss important periods of their growth, such as the first step, the first word, the first ride on a bicycle...” [5, p. 20]). At the same time, modern studies analyze not only the negative but also the positive impact of the long-term absence of a husband due to participation in hostilities on family relations after family reintegration. Military men and their wives sometimes say that the separation made them appreciate each other more and added novelty and romance to the relationship [5, p. 20]. After the serviceman returns home, spouses may feel even closer and more devoted to each other; appreciate their partner more and appreciate the time spent together; they can testify to personal development as a result of increased autonomy during family separation [9, pp. 430, 444].

During wartime, the husband's participation in hostilities, especially if this participation was prolonged, becomes the main cause of stress for the wives of military personnel, which negatively affects their psychological and social well-being and forces them to use certain coping strategies [1; 3, p. 211]. That is why families of military personnel need special attention from public organizations, volunteers, psychologists, doctors, etc. [10; 11].

References

1. Ledberg S. K., Ruffa C. Military Families: Topography of a Field. In: Sookermany, A. (Eds.) *Handbook of Military Sciences*. Springer, Cham. 2020. https://doi.org/10.1007/978-3-030-02866-4_35-1

2. Coser L. A. *Greedy Institutions: Patterns of Undivided Commitment*. New York: Free Press. 1974. 166 p.
3. Segal M. The Military and the Family as Greedy Institutions. *Armed Forces & Society*. 1986. № 13 (1). P. 9–38. <https://doi.org/10.1177/0095327X8601300101>
4. Dolphin K. E., Steinhardt M. A., Cance J. D. The role of positive emotions in reducing depressive symptoms among Army wives. *Military Psychology*. 2015. № 27(1). P. 22-35. <https://doi.org/10.1037/mil0000062>
5. Heineken L., Wilén N. No place like home? Postdeployment reintegration challenges facing South African peacekeepers. *Armed Forces & Society*. 2021. № 47(3). P. 415–434. <https://doi.org/10.1177/0095327X19894719>
6. Sayers S. L. Family reintegration difficulties and couples therapy for military veterans and their spouses. *Cognitive and Behavioral Practice*. 2011. № 18. P. 108 –119. <https://doi.org/10.1016/j.cbpra.2010.03.002>
7. Knobloch L. K., Theiss J. A. Experiences of U.S. military couples during the post-deployment transition: Applying the relational turbulence model. *Journal of Social and Personal Relationships*. 2012. № 29. P. 423– 450. <http://dx.doi.org/10.1177/0265407511431186>
8. Spera C. Spouses' Ability to Cope with Deployment and Adjust to Air Force Family Demands Identification of Risk and Protective Factors. *Armed Forces & Society*. 2009. № 35(2). P.286-306. <https://doi.org/10.1177/0095327X08316150>
9. Eaton K. M., Hoge C. W., Messer S. C. et al. Prevalence of mental health problems, treatment need, and barriers to care among primary care-seeking spouses of military service members involved in Iraq and Afghanistan deployments. *Military Medicine*. 2008. № 173. P. 1051–1056. <https://doi.org/10.7205/MILMED.173.11.1051>
10. Bataeva E., Artemenko A. Influence of military identity on social adaptation of Ukrainian veterans. *Ukr. Socium – Ukrainian society*. № 3(78). C. 54–75. <https://doi.org/10.15407/socium2021.03.054>
11. Bataeva E., Artemenko A. Spouses of Ukrainian servicemen-combatants: coping strategies and social capital resource. *Ukr. Socium – Ukrainian society*. № 1(84), 90-113 <https://doi.org/10.15407/socium2023.01.090>

МИРОШНИК С.В.

вчитель англійської мови

БСП "Могилів-Подільський технологічно-економічний фаховий коледж ВНАУ"

SOCIO-PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FACTORS OF PERSONALITY SOCIALIZATION IN THE CONTEMPORARY WORLD

Education is necessary for every individual in life. It helps one in adopting acceptable behaviour and understanding their role in the society. It is through education that an individual learns discipline and the basic etiquette needed to behave as a responsible citizen of the society. The values, beliefs, culture, religion that have been followed since generations are transmitted to the next through education.

The process of socialization is the process of education. Both help in the overall development of an individual. Socialization makes an individual ready for the world. It helps in one's personal growth.

Throughout our natural history, early humans have been able to live in a variety of different environments and environmental conditions without the need for technology.

Humans can adapt to many different environments. They can survive in cold and hot environments, different climates, and even different habitats.

Humans are able to adapt because they have the flexibility to eat, learn from others, live in different environments, and make and use tools.

Humans are able to adapt in many ways, but the most common and effective processes are: Learning from others, learning through experience. [1]

As nouns the difference between socialization and adaptation is that socialization is the process of learning how to live in a way acceptable to one's own society, said especially about children while adaptation is the quality of being adapted. [2]

Education plays a significant role in the process of modernization of society, promoting mutual understanding and intercultural dialogue, being the center of preparation of a new generation of specialists and leaders, being a specific form of dialogue, in which the systems of subject-object and subject-subject relations are creatively constructive .

The study of sociocultural adaptation from the perspective of lifelong education leads to the idea that it is necessary to consider its significance not only at the personal level, but also its role in the development of a multicultural society.

The influence of sociocultural adaptation in lifelong education on the self-realization of an individual and the functioning of a competitive society is the constant updating of professional skills. [3]

Social media also provides us the opportunity to be informed and updated, giving us the opportunity to tinker with the world at our finger tips. In a way, social media should have provided us the utmost opportunity to be the most socialized animal in the world.

It is a fact that through social media people can have access to a whole new world of society and different possibilities, but through this process we are losing the sight of our very own world that we live in, our surroundings, our neighbourhood, our family as well as friends. But we are so busy in the use of social media that this does not allow us to have a look at what is going on in real in our lives.

Fifty years ago, when there was no social media, internet, mobile phones etc, the process of socialization was different. But today cell phones have become an integral part of socialization from an early stage of development.[4]

Total globalization means no boundaries among nations both in terms of time and place. No boundaries also give challenges to modern families, whether there are ready to receive and transfer rapid flows of information. This means that the older generation must keep up with the times, follow the trends of culture, and education, and have a high level of media culture, which will allow them to prepare young people for challenges and threats that they have not faced themselves.

The social impact varies, depending on the circumstances, but is usually long-term and can affect not only individuals but an entire generation, accordingly, therefore we will be needed, even more, strenuous efforts to achieve development in a strategic direction through structural change and investment in human capacities. [5]

The impacts of the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) pandemic and the shutdown it triggered at universities across the world, led to a great degree of social isolation among university staff and students.

Research had been done by European School of Sustainability Science and Research, Hamburg University of Applied Sciences, Hamburg, Germany, by researcher Walter Leal Filho.

The study reveals that 90% of the respondents have been affected by the shutdown and unable to perform normal work or studies at their institution for between 1 week to 2 months. While 70% of the respondents perceive negative impacts of COVID 19 on their work or studies, more than 60% of them value the additional time that they have had indoors with families and others. [6]

The need therefore arises to find ways of socialising the younger generation, despite the circumstances. These are several psychological and pedagogical tips for socialisation of students, while studying online.

To bring children together, you can organize collective challenges, contests, excursions, or web quests online. This format of organizing the educational process will not only help children learn the material better, but also get a lot of positive emotions. Because during such meetings in the virtual space, children learn to interact with each other, share their impressions and experiences.

The remote learning format provides more opportunities for quality communication between parents and children. At this time, adults become not formal but direct participants in the educational process and have the opportunity not only to observe it but also to help the child if necessary. In this way, the child feels more confident and comfortable.

Our world is changing very rapidly and circumstances may shift daily. It is up to us to observe, analyse and support the younger generation, to help them take advantage of the current circumstances and live a better life.

[1] <https://brilliantio.com/why-are-humans-so-good-at-adapting/>

[2] <https://wikidiff.com/adaptation/socialization>

[3] http://journals.uran.ua/sr_edu/article/view/199287

[4] <https://www.sentinelassam.com/editorial/socialization-in-the-time-of-social-media/>

[5] https://www.researchgate.net/publication/368008562_Actual_problems_of_youth_socialization_in_the_family_Features_of_the_social_adaptive_influence_of_the_older_generation_on_youth_socialization

[6] <https://bmcpublichealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12889-021-11040-z>

СЕКЦІЯ II. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ ТА РЕКРЕАЦІЇ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

АЛЯНКІНА Г.В.

здобувачка 2 курсу спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія»

Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Гусаревич О.В. кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

ДІАГНОСТИКА РЕВМАТОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ

Ретельне обстеження пацієнта та встановлення реабілітаційного діагнозу є основою подальшої програми реабілітації. Реабілітаційне обстеження включає аналіз скарг і стану здоров'я пацієнта, а також клінічні та інструментальні обстеження. Воно характеризується аналізом не тільки фізичних дефектів, але і їх впливу на життєдіяльність пацієнта.

Обстеження пацієнтів з порушеннями опорно-рухового апарату базується на таких загальноприйнятих методах

- Виявлення скарг пацієнта.
- Ретельний збір анамнезу;
- Об'єктивна оцінка стану життєво важливих систем організму
- Об'єктивне обстеження опорно-рухового апарату
- Використання додаткових методів дослідження (наприклад, рентгенографія кісток і суглобів, лабораторні та інструментальні методи дослідження) [3].

Опитування пацієнтів

Особливу увагу слід приділяти опитуванню пацієнтів. Збір скарг та анамнезу повинен бути побудований таким чином, щоб не пропустити найважливіші аспекти суб'єктивного сприйняття пацієнтом початку захворювання та його наслідків.

Уточнення скарг Основною скаргою пацієнтів із захворюваннями опорно-рухового апарату є біль у суглобах. Інтенсивність болю оцінюється за чотирибальною шкалою:

0 балів - больовий синдром відсутній;

1 бал - мінімальний біль, який не потребує лікування, не знижує працездатність і не порушує сон;

2 бали - помірний біль, що знижує працездатність та обмежує самообслуговування і може бути адекватно усунутий анальгетиками (знеболювальними)

3 бали - сильний біль майже постійної інтенсивності, погано знімається анальгетиками, суттєво знижує працездатність і здатність до самообслуговування, заважає спати; та

4 бали - надзвичайно інтенсивний біль, наприклад, "біль у ліжку", коли пацієнт боїться навіть доторкнутися до простиратла через очікуване посилення болю. Такий біль робить пацієнта повністю нерухомим і заважає спати.

Інтенсивність больового синдрому також можна оцінити за допомогою так званого 10-сантиметрового градієнта болю (візуальна аналогова шкала ВАШ) [4].

Об'єктивне обстеження пацієнта

А) Огляд пацієнта. Метою огляду є корекція перших вражень, отриманих під час бесіди з пацієнтом та його родичами, а також отримання додаткової інформації про наслідки захворювання. Крім звичайного огляду шкіри, слизових оболонок, підшкірно-жирової клітковини, дихальної, кровоносної, травної та сечостатевої систем, особливо ретельно досліджується рухова функція і функціональна здатність пацієнта.

Обстеження включає тести в положенні лежачи, стоячи та в амбулаторному положенні. Важливо оцінити поставу пацієнта, характер ходи, швидкість, деформації та контрактури суглобів, що дає загальне уявлення про наявність порушень опорно-рухового апарату та їх функціональну здатність.

Огляд проводиться зверху вниз, починаючи зі скронево-нижньощелепного та грудинно-ключично-соскоподібного суглобів. Потім обстежуються суглоби рук, тулуба та ніг. Порівнюють форму, морфологію та діапазон рухів суглобів з обох боків. Звертається увага на колір і напруженість шкіри над суглобами, наявність пігментації, висипань, вузликів, рубців, атрофії, склеротичних змін і набряку навколосуглобової клітковини. Також оцінюється ступінь розвитку м'язів, атрофія м'язів і зниження м'язового тону [2].

б) Пальпація. Другим етапом обстеження опорно-рухового апарату є пальпація. Пальпацію проводять у стані спокою, під час активності та при пасивних рухах.

Спочатку пальпуються симетричні здорові суглоби, потім уражені. Уражений суглоб підтримується долонею лівої руки, а правою рукою виконується пасивне згинання та розгинання. Пальпацію слід проводити з такою силою, щоб нігтьове ложе великого пальця зблідло. При пальпації виявляють локальне підвищення температури (гіпертермію), болючість м'яких тканин, припухлість, ущільнення, вузлики, болючість уздовж сухожиль і в місцях їх прикріплення до кістки.

Зазвичай у суглобі є невелика кількість синовіальної рідини, яку неможливо виявити при пальпації. Колювання суглобової рідини відмічають, якщо кількість рідини збільшена.

При пальпації можуть бути чутні патологічні звуки. Хрускіт можна почути на відстані, він зазвичай безболісний і є двостороннім фізіологічним явищем. Крепітація - це "скрегіт" суглоба, який можна відчувати тактильно або на слух під час руху суглоба.

Пальпація навколосуглобових м'язів дозволяє оцінити їхню ригідність, напруженість, кількість і болючість. Атрофія та слабкість м'язів характерні для запальних захворювань суглобів. Це пов'язано з тривалим обмеженням рухів ураженого суглоба через біль та особливості активного запального процесу [5].

Список використаних джерел

1. Журавльова Л.В., Олійник М.О., Сікало Ю.К., Федоров В.О. Основи діагностики та лікування захворювань суглобів: навч. Посібник для лікарів. — К.: Видавничий дім Медкнига, 2020. — 272 с.
2. Михайловська Н. С. Тактика сімейного лікаря при невідкладних станах в ендокринології, ревматології, пульмонології : навч.-метод. посіб. Для студентів VI курсу медичного факультету спеціальності «Лікувальна справа», «Педіатрія» за програмою навчальної дисципліни «Загальна практика - сімейна медицина» / Н. С. Михайловська, Грицай Г.В. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2019. – 181 с.
3. Основні принципи діагностики та лікування ревматологічних, алергічних та гематологічних захворювань в клініці внутрішніх хвороб: навч. посіб. для здобувачів ступеня доктора філософії за третім освітньонауковим рівнем за програмою навчальної дисципліни «Сучасні аспекти

вивчення внутрішніх хвороб» / Н. С. Михайловська, О. О. Лісова, О. О. Антипенко. – Запоріжжя: ЗДМУ, 2020. – 192 с.

4. Раціональна діагностика і фармакотерапія захворювань внутрішніх органів/ Під ред.. А.Н.Біловола, Г.Д.Фадієнко, О.Я.Бабака//Довідник лікаря. К.: ООО Бібліотека „Здоров’я України„,2013.- С.291.
5. Раціональна діагностика і фармакотерапія захворювань внутрішніх органів / під ред. А. Н. Біловола [і ін.]. – К.: ООО Бібліотека «Здоров’я України», 2015. – Т. 1. – 542 с.

БОНДАРУК А.П.

*здобувачка 2 курсу спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія»
Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Пономаренко В.І. доктор медичних наук, професор, професор
кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний
інститут Університету «Україна»*

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА ПРИЙОМИ ПРОВЕДЕННЯ ТОЧКОВОГО МАСАЖУ

Комплексна фізична терапія передбачає використання різноманітних засобів і методів, що націлені на досягнення у найкоротші терміни максимального ефекту. Тому у процесі фізичної терапії хворого фізичний терапевт поєднує різні засоби та методи фізичної терапії. Досить часто при фізичній терапії використовують такий засіб фізичної терапії - як масаж. Масаж використовують не тільки як терапію, а й як профілактика захворювань, його застосовують на всіх етапах фізичної терапії хворих, в комплексному відновлювальному лікуванні. Масаж досить різноманітний, існує багато видів масажу, одним із видів є точковий масаж.

Масаж — метод оздоровлення, підвищення працездатності, лікування та профілактики захворювань, суть якого полягає в нанесенні тканинам організму дозованих механічних впливів руками масажиста, спеціальними апаратами чи пристосуваннями. [1, с. 23]

Дія точкового масажу засновано на найдавнішому уявленні про будову людського організму. Згідно цього уявлення, невидимими каналами меридіанами людського тіла тече «життєва енергія». При захворюванні порушується правильність чергування «припливів» і «відпливів» цієї енергії.

Кожна біологічно активна точка на тілі людини впливає на нервові закінчення, які посилюють сигнал в ті органи, за які вони відповідають, змушуючи їх активізуватися. Виходить, що натискаючи на точку, ми діємо на сам орган.

Для застосування точкового масажу не має вікових обмежень, такий вид масажу можна проводити дітям з 1 року.

Такий вид масажу не тільки знімає больові відчуття, але й може покращувати пам'ять, може бути як профілактика старіння та навіть як лікування ожиріння.

Даний вид масажу демонструє терапевтичний потенціал по відношенню до різних захворювань.

Існують також декілька видів точкового масажу, так за технікою проведення точкового масажу можна поділити на два типи – розслаблюючий (для зняття сильної напруги в м'язах, що дає легкість та заспокоєння) та збудливий (підвищую загальний тонус, тоді пацієнт відчуває приплив енергії). Також дитячий точковий масаж, котрий зазвичай призначають при порушеннях опорно – рухового апарату у дітей. [2, с. 193]

Основні принципи та прийоми проведення точкового масажу

Техніка точкового масажу ґрунтується на енергії, з якої складається тіло людини. Сам масаж являє собою натискання пальцями або долонею на певні точки, розташовані на невидимих лініях потоку енергії, так само відомих як меридіани. Надаючи вплив на ці точки, відбувається напрямок енергії до хворих місць. В цілому на тілі людини знаходиться 14 меридіан, 12 з яких парні та знаходяться зліва і з права. Ще 2 меридіани розташовані

посередині грудей і спини. Серед 12 пар виділяють 6 пар ян і 6 інь меридіан. Безпосередньо Іннь меридіани направляють енергію від пальців до голови, а Ян меридіани від голови до ніг. Кожен з них носить ім'я органу до якого веде. Один кінець меридіана знаходиться на долоні, ступні або голові, а інший меридіан у відповідного органу. Таким чином, впливаючи на точки, ми можемо зменшувати або взагалі локалізувати біль. [2, с. 153]

Перший прийом - натиснення на певну зону, тривалість від 1 до 3 хвилин. Протягом цього часу потрібно міняти ступінь натискання. При опрацьовуванні точок необхідно синхронізувати своє дихання з ритмікою дії. Для тонізуючого ефекту, необхідно проводити легшу і швидшу дію. Для розслаблення тиск глибший і спокійніший, триваліший.

Другий прийом - защипування.

Третій прийом - розтирання даної точки.

Четвертий прийом - вібрація при натисканні.

П'ятий прийом - натискання ліктем, робиться на крупних точках в районі сідниць і на ногах.

Шостий прийом - постукування по точці.

Сьомий прийом - подовжнє розтирання, зазвичай робиться уздовж меридіана. [2, с. 215]

Для домашнього точкового масажу досить використовувати гармонізуючий прийом - це натисканням з невеликим розтиранням за годинниковою стрілкою. Така дія триває біля однієї хвилини.

За способами проведення точковий масаж розрізняється на ручний та масаж що виконується допоміжними пристосуваннями. З усіх пристроїв, котрі можна використовувати для точкового масажу, найбільш ефективними є ебонітові палички з напівсферичними або округлої форми кінцем у діаметрі 5-7 мм. Полірована поверхня таких паличок легко дезінфікується, також такі масажні палички легші та дуже добре ковзають по поверхні, зберігають температуру.

Масаж активних точок може здійснюватися під впливом вібрації, яка проводиться рукою або електричним струмом малої величини, придатним для регенерації.

При застосуванні точкового масажу також обов'язково потрібно дотримуватися таких вимог, як: індивідуальний підхід до кожного; комплексне застосування (тобто до уваги слід брати не тільки один орган людини, а й приймати до уваги стан інших органів); ґрунтовне виконання (точковий масаж виконується не хаотично, а послідовно та повільно). [3, с. 107]

Точковий масаж відрізняється від класичного масажу тим, що крім дії на уражений орган відбувається додаткова опосередкована дія на уражені тканини, органи і системи організму хворого.

При застосуванні такого виду масажу застосовують погладжування, вижимання, розтирання, розминання та вібрація. Також можна використовувати допоміжні прийоми, такі як: тиснення, валяння, розтягання, штрихування.

Особливостями такої техніки проведення масажу є послідовна диференційна дія на шкіру погладжуванням і вижиманням; на м'язи – розминанням, вижиманням, натисканням і зміщенням.

Список використаних джерел

1. Збірник лекцій з курсу «Фізична реабілітація та основи масажу» для підготовки бакалаврів спеціальності 014.11 Середня освіта «Фізична культура» / укладач Прокопенко Ю.С.; Кременчуцький педагогічний коледж імені А.С. Макаренка. – Кременчук, 2018. – 91 С.
2. Вакуленко Л.О. Реабілітаційний масаж / Л.О.Вакуленко, Г.В. Прилуцька, Д.В. Вакуленко та ін. – Тернопіль, Урмедкнига, 2018. –430 с.
3. Вакуленко Л.О. Основи масажу: спеціальність ортопедагогіка [навчальний посібник] / Л. О. Вакуленко, Д. В. Вакуленко, О.Р. Барладин , С.З. Храбра, В.С. Грушко. – ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2019. –173 с.

БОРОДІНА О.С.

кандидат педагогічних наук, доцент,

ОЗДОРОВЧО-РЕКРЕАЦІЙНА СКЛАДОВА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Різноманіття ознак рекреації визначає різноманітність її форм: рекреаційна культура, рекреація спорту і туризму, оздоровча рекреація, фізкультурно-виробнича рекреація.

Характерними особливостями дозвілля є: здійснюється у вільний час; відрізняється свободою вибору, добровільністю, активністю, ініціативністю учасників; характеризується різноманітним інтересом (загальнокультурні, пізнавальні, соціальні, професійні, побутові тощо); здійснюється на основі інтересів і потреб особистості; відрізняється особистісною спрямованістю, несе в собі риси індивідуальності, які визначаються її біологічними особливостями і соціально-психологічною структурою.

Особлива роль у розвитку естетичної культури суспільства і людини належить вихованню рекреаційної культури. Зміст виховної роботи по формуванню рекреаційної культури направлено на [2]: духовно-моральний розвиток особистості, освоєння понять про культуру, мораль і духовність; виховання моральних якостей (милосердя, любові, доброти, працьовитості тощо); формування патріотизму та ідеології заснованих на любові до своєї землі, народу, історії, традиції і звичаїв; розвиток самосвідомості особистості як можливості виділити себе з навколишнього середовища в якості самостійного суб'єкта культури, відносин, економічної, соціальної та інших видів діяльності; формування цілеспрямованості, працьовитості, відповідальності, вміння прогнозувати індивідуальні і колективні трудові досягнення, здатність до професійного самовдосконалення; розвиток емоційної сфери особистості в процесі естетичного виховання засобами мистецтва та творчості, розвиток прекрасного засобами природи, творчості, навколишнього середовища; розвиток екологічної самосвідомості, що передбачає створення умов для набуття молоддю відповідних знань і практичного досвіду вирішень проблем в цій галузі; зміцнення здоров'я через заняття спортом, туризмом.

Формування рекреаційної культури дозволяє студентській молоді задовольняти потреби, інтереси, мотиви в емоційному і активному відпочинку, раціонально використовувати вільний час. Це може задовольняти групові та індивідуальні потреби молоді, завдяки вільній формі рухової активності, що є адекватною суб'єктивним індивідуальним можливостям, сприяючи при цьому нормальному функціонуванню організму шляхом створення оптимального фізичного стану. Активний відпочинок людини позитивно впливає на рівень інтелекту, завдяки підвищенню працездатності нервової системи і її стійкості до різних навантажень.

Оздоровчо-рекреаційний напрям в освітньому процесі закладу вищої освіти є важливою складовою в збереженні здоров'я і передбачає використання засобів рекреаційної культури при колективній організації відпочинку, культурного дозвілля у вихідні дні, в період канікул з метою зміцнення здоров'я. До засобів цього напрямку відносяться туристичні походи, екскурсії, рухливі ігри, спортивні заходи, які можуть бути організовані на базі гуртожитків, в базах відпочинку, оздоровчо-спортивних таборах, під час навчальної практики тощо.

Список використаних джерел

1. Круцевич Т.Ю., Андрєєва О.В., Благій О.Л., Садовський О.О. Проблема формування рекреаційної культури студентської молоді в умовах активного дозвілля. *Молодий вчений*. 2018. № 4.2 (56.2). С. 175-179.
2. Андрєєва О., Садовський О. Рухова активність як складова рекреаційної культури студентів. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту*. 2016. № 1. С. 19-22.

БРОДОВСЬКА Л.О.

здобувачка 2 курсу спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія»

РЕАБІЛІТАЦІЙНЕ ОБСТЕЖЕННЯ ОСІБ З ІНСУЛЬТОМ

Захворювання серцево-судинної системи є однією з найпоширеніших причин смертності та інвалідизації людей. До таких захворювання найчастіше відносять ішемічну хворобу серця, гіпертонічну та гіпотонічну хворобу, міокард, вроджені та набуті вади серця. Фактори котрі можуть призвести до захворювання серцево-судинної системи, також найпоширеніші, це психоемоційні перевантаження, гіподинамія, зловживання алкогольними напоями, спадковість, неправильний та нездоровий спосіб життя.

Ішемічний інсульт зазвичай розвивається протягом декількох секунд або хвилин (рідше протягом годин або днів) і проявляється чутливими, руховими, мовними та іншими неврологічними порушеннями. Розлади свідомості, інтенсивного головного болю, блювоти в більшості випадків не спостерігається, за винятком інфарктів в мозковому стовбурі та мозочку.

Фізична терапія захворювань серцево-судинної системи засновано на принципі наступності, тобто з урахуванням попереднього амбулаторного чи стаціонарного лікування. [2, с.97]

Фізична терапія проводиться в обов'язковому порядку на тлі загальних оздоровчих заходів з виключенням факторів ризику захворювання і містить у собі оптимізацію часу прийому процедур і відпочинку, зменшення нервової перенапруги усунення гіподинамії, здійснення дієтичного харчування по відповідному раціону, включення рухового раціонального режиму. Заняття лікувальною фізкультурою і лікувальною ходьбою здійснюються відповідно до функціональних можливостей серцево-судинної системи.

Основні методи дослідження серцево-судинної системи

До основних методів дослідження серцево – судинної системи відносяться:

- функціональні методи;
- реєстрація та оцінка електричних властивостей серця;
- методи рентгенологічних досліджень;
- радіонуклідні методи дослідження при захворюваннях серцевосудинної системи;
- лабораторні методи дослідження;
- додаткові методи дослідження.

Анамнез, загальний огляд, огляд ділянки серця, дослідження пульсу, вимірювання АТ, пальпація верхівкового поштовху, перкусія меж відносної та абсолютної серцевої тупості, аускультация серця та судин.

Якщо правильно та в повному обсязі зібрати анамнез хворого, це значно полегшить діагностику, та вже можна зробити перший висновок. Головне при бесіді з хворим, говорити повільно та спокійно, правильно ставити йому запитання, а також під час опитування потрібно обов'язково уточнити у хворого, які у нього головні скарги, про стан здоров'я протягом усього життя, чи є спадкові захворювання, про його спосіб життя та звички.

Після того як ми опитали хворого про безпосередньо захворювання серцево –судинної системи, потрібно уточнити про захворювання і інших систем.

Після того як завершили зі збором анамнезу хворого, потрібно провести фізичне обстеження. Навіть під час опитування пацієнта, потрібно звертати увагу на його поведінку, характер дихання та оглянути відкриті ділянки тіла. [3, с.171]

Для вирішення поставлених задач були використані наступні методи дослідження:

- теоретичний аналіз, синтез, порівняння та зіставлення – для визначення і розкриття проблеми у науковій літературі, з'ясуванні сучасного стану теорії і практики фізичної терапії. Ці методи застосовані з метою визначення ефективних методів фізичної терапії;
- спостереження за проведенням реабілітаційного обстеження хворого з інсультом;

- *опитування* – з метою опитування хворого та зібрання анамнезу.

- *Порівняння* – для визначення спільних характеристик на основі опрацювання та інтерпретації теоретичних джерел та практичного проведення реабілітаційного обстеження хворого з інсультом.

Практичні методи дослідження (педагогічний експеримент, тестування). Проведення реабілітаційного обстеження хворого з інсультом проводилося за допомогою наступних методів:

- опитування про самопочуття людини, а саме зібрання анамнезу хворого,
- спостереження за зовнішніми ознаками під час проведення опитування та після нього,
- вимірювання АТ. [1]

Реабілітація після інсульту – це комплекс заходів (медикаментозних, психо-, фізіо- і кінезитерапевтичних), спрямованих на пом'якшення його наслідків, попередження ускладнень, тренування кардіореспіраторної системи й відновлення рухових функцій. Основними принципами реабілітаційного процесу є індивідуальний підхід, обширність вогнища ураження, давність захворювання, вік, супутні захворювання, характеріологічні особливості пацієнта, систематичність і тривалість відновлювальних заходів. Основними засобами фізичної реабілітації в постінсультний період є пози, пасивні й активні фізичні вправи, дихальна гімнастика, масаж, гідрокінезитерапія, імпульсні струми, відновлювальний масаж.

Чим раніше буде розпочата фізична реабілітація хворих, ти більше шансів запобігти смертності та інвалідизації хворих.

Реабілітаційне обстеження хворих має проводитися правильно та логічно, адже потрібно правильно підібрати в подальшому фізичну реабілітацію хворому.

Список використаних джерел

1. Українська Асоціація фізичної терапії www.physrehab.org.ua
2. Основи реабілітації: Пер. з англ. / За ред. Гері Окамото. – Л.: Галицька видавнича спілка, 2012. – 294 с.
3. Фізична реабілітація та здоров'язбережувальні технології: реалії і перспективи : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 14 листопада 2019 р. [гол. ред. Л. М. Рибалко]. Полтава : Національний університет імені Юрія Кондратюка, 2019. 374 с.

ГУСАРЕВИЧ О.В.

к.н.з фіз.вих. та спорту,

доцент, доцент кафедри соціально – реабілітаційних технологій

Житомирського економіко - гуманітарного інституту Університету «Україна»

ПОДАЛЬША ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОГО П'ЯТИБОРСТВА ЯК ОЛІМПІЙСЬКОГО ВИДУ СПОРТУ

Піонери дисципліни з перешкодами, яка обіцяє змінити сучасне п'ятиборство після Олімпійських ігор у Парижі 2024 року, різко підтримали цю концепцію.

Зворотній зв'язок п'ятиборців, які брали участь у чотирьох змаганнях з дисципліни з перешкодами, організованих Міжнародним союзом сучасного п'ятиборства (UIPM) у всьому світі у 2022 році, показав, що рівень задоволеності становив майже 90%.

Тестові події були частиною процесу «Нова дисципліна п'ятиборства», започаткованого у відповідь на рішення Міжнародного олімпійського комітету (МОК) утримати місце сучасного п'ятиборства в Олімпійській програмі Лос-Анджелеса 2028 року, доки UIPM не зможе надати переконливі аргументи для його включення.

Змагання з сучасного п'ятиборства на Літніх Олімпійських іграх 2024 року в Парижі заплановано на 8–11 серпня 2024 року у Версальському палаці та Національному велодромі. У Версальському палаці проходять усі змагання з сучасного п'ятиборства, за винятком

рейтингових раундів з фехтування, які відбуватимуться на Національному велодромі. Змагатимуться чоловіки і жінки окремо.[1]

Наприкінці 2021 року Міжнародний олімпійський комітет оголосив, що сучасне п'ятиборство буде виключено з олімпійської програми після 2024 року після суперечок у сегменті верхової їзди під час жіночих змагань у Токіо 2020, у результаті яких німецького тренера Кім Райснер було виключено з Ігор за фізичний напад на одного із коней.[2]

У відповідь на цей інцидент Міжнародний союз сучасного п'ятиборства (UIPM) отримав попередження від МОК про необхідність замінити сегмент верхової їзди новою п'ятою дисципліною, щоб переглянути можливість включення цього виду спорту в наступні видання.[3]

Сучасне п'ятиборство містить п'ять видів; стрільба з пістолета, фехтування на шпазі, плавання вільним стилем на 200 метрів, конкур та біг на 3200 метрів [4].

Перші три види (фехтування, плавання та конкур) оцінювалися за бальною системою. Потім ці бали були перетворені в гандикап у часі для фінального комбінованого змагання (стрільба з пістолета та біг по пересіченій місцевості), де лідер за очками стартував першим, а кожен інший учасник мав відкладений старт залежно від того, на скільки очок вони відставали від лідера. Це призводить до того, що порядок фінішу забігу є остаточним рейтингом для події.

Як і на попередніх Іграх, фехтування складатиметься з двох раундів: традиційного раунду за коловою системою та «бонусного раунду». У круговій системі кожен учасник протистояв кожному іншому в поєдинку в один дотик. Учасники будуть ранжовані відповідно до кількості перемог, які вони здобули. Бонусний раунд буде проходити на одній трасі за системою ладдер, нокаут. Два учасники з найнижчим рейтингом з колової системи зустрічаються один з одним в іншому бою в один дотик; переможцю буде зараховано додаткове очко (перемоги в круговій системі оцінюються в 6 очок) і він перейде до учасника, який має наступний найнижчий рейтинг. Це продовжується вгору по рейтинговій драбині, доки всі учасники не змагатимуться в бонусному раунді.[5][6]

Плавальна частина складатиметься з забігу на 200 метрів вільним стилем із заліком на основі часу.[6]

Змагання з конкуру передбачатимуть проїзд на незнайомому коні по трасі з 12 перешкодами. Оцінка базувалася на штрафних за впали бруски, відмови, падіння та перевищення ліміту часу. Після конкуру в Токіо було висловлено занепокоєння щодо поганої верхової їзди деяких учасників та етики цієї частини змагань; в результаті керівний орган Modern Pentathlon пообіцяв переглянути.[6]

Заходи з бігу та стрільби з пістолета об'єднані в лазерний забіг, як це було з 2012 року: спортсмени стикаються з чотирма раундами стрільби, після кожного з яких йде біг на 800 метрів. У кожному раунді стрільби вони стріляють з лазерних пістолетів по мішенях на відстані 10 метрів. Учасники повинні вразити п'ять мішеней або мати 50 секунд, перш ніж вони зможуть перейти до наступного етапу забігу; немає додаткового штрафу за пропущені кидки. Оскільки спортсмени мають шаховий старт на основі перших трьох змагань, спортсмен, який першим перетне фінішну лінію, є переможцем.[4][6]

П'ята, нова дисципліна сучасного п'ятиборства називається Полоса перешкод або Полоса

Головні аспекти:

Ці вказівки регулюють змагання з перешкодами у змаганнях із сучасного п'ятиборства в сезоні 2023 року для осіб до 17 років, вікова група до 19 років та Юніори(до 21 року).

Чемпіонат світу з п'ятиборства UIPM 2023 для вищезазначених груп буде організовано з кваліфікацією, веде безпосередньо до фіналу з 36 спортсменами (без півфіналів).

Каталог перешкод UIPM буде опубліковано в січні 2023 року та міститиме деталі, пов'язані з перешкодами, які використовуватимуться в різні рівні змагань, а також їх розміри, параметри, вимоги безпеки, послідовність і розміщення на курсі.

Керівництво змагань і каталог перешкод будуть переглянуті та оновлені до початку 2024 року сезону, приділяючи особливу увагу кількості перешкод, довжині дистанції та системі очок у сучасному п'ятиборстві.

Визначення:

- 1) Дисципліна з перешкодами – це змагання, що складаються з подолання перешкод від лінії старту до точки фінішу, організоване як для окремих осіб так і для естафет.
- 2) Змагання UIPM Категорії А завжди будуть організовуватися як гонки один до одного.
- 3) У фіналі змагань Категорії А порядок подій має бути таким: Бонусний раунд фехтування, Перешкоди, Плавання, Лазерний біг.

Місце проведення:

Змагання можна організовувати в приміщенні або на відкритому повітрі, розміщуючи трасу на будь-якій поверхні, де це можливо розташовуватися на міцній основі.

Курс:

- 1) вісім перешкод на дистанції довжиною 60-70 м будуть використовуватися як для індивідуальних змагань, так і для естафет.
- 2) на Чемпіонаті світу UIPM з п'ятиборства U17, U19 і Чемпіонаті світу серед юніорів, а також на будь-яких змаганнях категорій А, В і С для тих, вікових груп, шість із восьми перешкод буде встановлено UIPM для узгодженості на всіх змаганнях протягом сезону, а кожен LOC може вибрати дві інші перешкоди. Усі перешкоди потрібно вибирати з каталогу перешкод UIPM.
- 3) LOC можуть мати більшу гнучкість у змаганнях категорій В і С для вікових груп U17, U19 та юніорів, відповідно до умов, які будуть вказані в каталозі перешкод UIPM. Але там, де застосована ця гнучкість, немає п'ятиборства будуть нараховані очки світового рейтингу (PWR).
- 4) для всіх національних змагань місцеві команди можуть мати однакову гнучкість, згадану в третьому пункті, відповідно до умов, які будуть зазначені в каталозі перешкод UIPM.

Отже полоса перешкод — це абсолютно нова функція спортивного портфолію сучасного п'ятиборства, яка незабаром буде представлена як дисципліна сучасного п'ятиборства та окремий вид спорту UIPM.[7]

Перешкоди було офіційно інтегровано в сучасне п'ятиборство на 72-му Конгресі UIPM у листопаді 2022 року, після того, як робоча група з нової 5-ї дисципліни вибрала його як найбільш прийнятну заміну для верхової їзди після Олімпійських ігор у Парижі 2024 року.

Цей вид спорту був переважним фаворитом із понад 60 запропонованих, щоб просунути сучасне п'ятиборство в нову еру та зробити його одним із найзахоплюючих, доступних і популярних видів спорту в олімпійському русі.

Термін «Перешкода» охоплює різні типи перегонів з перешкодами в категоріях Ninja, OCR і Adventure Racing. Дисципліни з перешкодами наразі є дуже популярними у США і міжнародна федерація вважає що завдяки цим перегонам популяризується сучасне п'ятиборство. також полоса перешкод буде гідною заміною кінному спорту і трансформація надасть путівку до Лос-Анжелеса 2028 олімпійському виду в цілому.

Сучасне п'ятиборство - це вид спорту, який входить з 1912 року до програми сучасних Олімпійських ігор. Включає змагання з п'яти дисциплін: фехтування, плавання, конкуру який трансформується в полосу перешкод та бігу зі стрільбою, фінальна частина п'ятиборства ще називається лазер ран.

Щороку UIPM проводить світові та континентальні чемпіонати, етапи та фінал Кубка світу та багато міжнародних змагань.[8]

Сучасний формат проведення змагань з сучасного п'ятиборства - це проведення змагань на Пентатлон Стадіоні, де глядачі протягом 5 годин будуть насолоджуватись змаганнями спортсменів з 5 видів спорту з одного місця. Цей формат планується здійснити вже на Олімпійських іграх у Лос Анжелесі (США) в 2028 році.

Список використаних джерел:

1. «Париж 2024 – Сучасне п'ятиборство». Paris 2024. Процитовано 15 жовтня 2022.
2. Берклі, Джефф (8 жовтня 2022 р.). «Президент UIPM «переконаний», що сучасне п'ятиборство буде представлено в Лос-Анджелесі 2028». Зелена Гура: Всередині Ігор. Процитовано 12 листопада 2022.

3. Лейн, Барнабі (23 грудня 2021). «Сучасне п'ятиборство розірвало себе на частини і відштовхнуло від своїх найбільших зірок, щоб спробувати залишитися на Олімпійських іграх. Ймовірно, його все одно виключать». Insider Inc. Процитовано 12 листопада 2022.
4. Бранч, Джон (26 листопада 2008). «Сучасне п'ятиборство отримує трохи менше пента». Нью-Йорк Таймс. Процитовано 24 березня 2015.
5. Роуботтом, Майк (1 грудня 2014). «Сучасне п'ятиборство затверджує бонусний раунд фехтування з 2015 року». Всередині ігор. Процитовано 24 березня 2015.
6. «Сучасне п'ятиборство 101: Формат змагань». www.nbcolympics.com. Олімпіада NBC. Процитовано 12 листопада 2022.
7. [www.https://www.uipmworld.org/sites/default/files/uipm_od_comp_guidelines_final_3.pdf](https://www.uipmworld.org/sites/default/files/uipm_od_comp_guidelines_final_3.pdf).
8. <http://www.fspu.org.ua/ua/uipm-sport/suchasni-piatyborstva>.

ДЕНИСЮК Н.Р., ЗАХОЖА К.Є.

*Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради
науковий керівник: Дзенздєдюк Д.О. к.пед.н.*

ОЦІНКА СТАНУ ШВИДКІСНО-СИЛОВОЇ ЯКОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Враховуючи сучасні вимоги збільшення інтенсивності життя, яке відображається на навчальному процесі молоді, вимагає відповідного фізичного розвитку. В ряді засобів покращення фізичних якостей є активна участь молоді в урочних та позаурочних формах фізичного виховання. Як свідчать результати наукової роботи Г.П. Грибана, О.В. Тимошенка, К.В. Пронтенка тощо, що систематичні заняття з фізичного виховання сприяють зміцненню здоров'я, покращенню фізичної і розумової працездатності та підвищенню якості навчання [3].

Не зважаючи на всебічний розвиток системи фізичного виховання та позитивний вплив законодавчого упорядкування, роботу науковців даної галузі, існує низка питань, які потребують вирішення. Одним із них є недостатній рівень фізичних якостей.

Дослідження вітчизняних науковців приводять регресивну динаміку рівня розвитку фізичних якостей. Результатом наукової роботи П. Петриці показує, що лише 2,4 % молоді відповідають достатньому рівню, а 66,4 % студентів має низький рівень фізичної підготовки [6]. Д.М. Міщук свідчить, що лише 6,5 % студентів демонструють високий рівень фізичної підготовленості [5].

Дана динаміка свідчить про актуальність дослідження рівня фізичної підготовки, зокрема, оцінка стану швидкісно-силових якостей студентської молоді шляхом виконання стрибка в довжину з місця.

Аналізуючи результати досліджень Г.П. Грибана, А.О. Артюшенка, В.П. Краснова, видно, що у понад 80% студентів рівень здоров'я знаходиться в межах від низького до нижче середнього. Загальна оцінка рівня здоров'я студентів у процесі навчання за експрес-методикою Г.Л. Апанасенка коливається у межах 2,31 – 3,27 балів; у більше ніж 95% студентів цей показник перебуває нижче за «безпечну зону» [2].

Одним з показників оцінки стану здоров'я молоді є рівень розвитку фізичних якостей. Складовою ланкою дослідження фізичного розвитку є стрибок в довжину з місця, який дає уявлення про рівень швидкісно-силових якостей досліджуваних.

За результатами дослідження Д.О. Дзензелюка, динаміка швидкісно-силових якостей студентів у 1-му семестрі є низькою: у студентів-чоловіків становить 221,5 см та оцінюються у 2 бали, у студенток – 169,6 см, оцінка – 1 бал. Найвищі результати стрибка в довжину у чоловіків та жінок виявлено в 4-му семестрі: у студентів – 226,1 см(3 бали), у студенток – 173,2 см(2 бали)(рис. 1) [3].

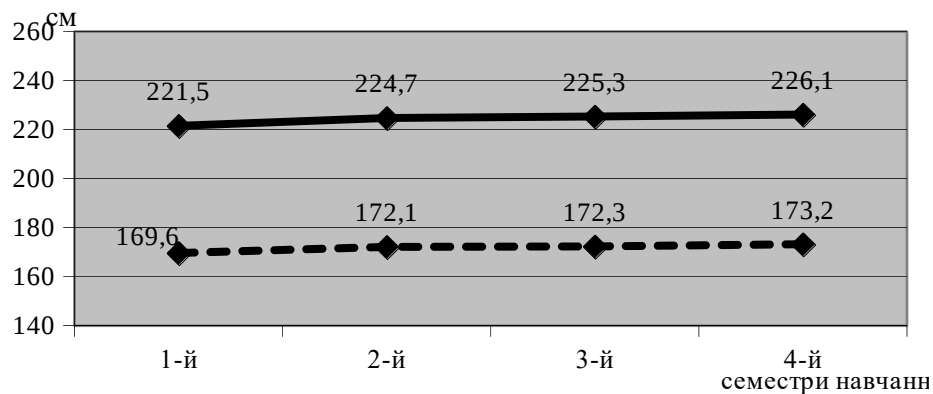

Рис. 1. Динаміка фізичної підготовленості студентів протягом навчання на I та II курсах (n=73, $\bar{X} \pm m$)

Дана динаміка спостерігається в роботах П.П. Ткаченка, де результатом стрибка в довжину з місця становить 222,1 см та оцінюється у 2 бали [2]. В результатах наукової роботи А. Коломійця, О. Гончаренко, В. Ганчева, С. Гудима, М. Гудима продемонстровано аналіз стрибка в довжину з місця студентів першого року навчання, що становить 208,4 см [4]. За даними Т.С. Аліпової, рівень фізичної підготовки студентів перших курсів мають 17,0 % - низький рівень, 28,4 % - нижчий за середній і лише у 12,5 % студентів - високий [1]. Наукова робота А.В. Сахненка і С.А. Лазоренко свідчить про регресивну тенденцію щодо розвитку фізичних показників серед студентів I, II та III курсів, де найбільший показник на першому році навчання становить 212,5 см, а найменший на третьому – 210,4 см. Дані показники оцінюються у 2 бали, що свідчить про низький рівень підготовки [7].

Дана динаміка спостерігається і у власних дослідженнях протягом 2022-2023 років де показники швидкісно-силових якостей коливаються у студентів в межах 223,8 см, а у студенток - 157,0 см, що свідчить про недостатній рівень підготовки. Оцінка стрибка в довжину з місця варіюється: у студентів - чоловіків в межах 2 балів, а у студентів - жінок - до 1 балу (Рис.2).

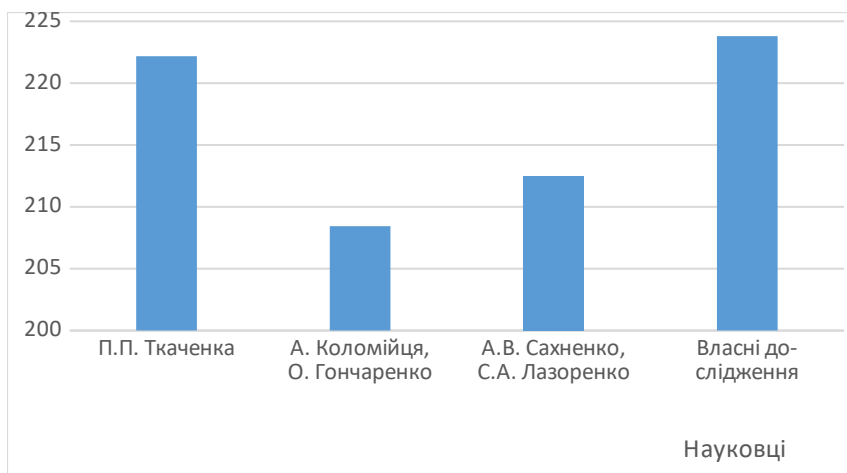

Рис. 2. Показник стрибка в довжину з місця студентської молоді

Враховуючи вищенаведені результати досліджень можна стверджувати про недостатню кількість годин, яка надається закладами вищої освіти для проведення занять з фізичного виховання, що привело до низького рівня швидкісно-силових якостей, які не відповідають віковим нормам. Дана динаміка має своє відображення на стані здоров'я молоді та дефіциті рухової активності.

Список літературних джерел

1. Аліпова Т.С. Аналіз та оцінювання розвитку фізичної підготовленості студентів 1 курсу // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 5. Вип. 73. Т. 1. 2020. С. 9-12.

2. Грибан Г.П. Розвиток силових якостей у студентів-чоловіків у навчальному процесі з фізичного виховання засобами пауерліфтингу та гирьового спорту/Г.П. Грибан, І.В. Мичка, П.П. Ткаченко, О.С. Скорий, О.О. Пантус, О.В. Ободзінська, Т.О. Білоскаленко//Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Випуск 10 (141) 2021, С 39-42.
3. Дзензелюк Д.О. Методика розвитку рухових якостей студентів закладів вищої освіти засобами боротьби самбо: автореф. дис. ... к.пед.н: [спец.] 13.00.02 «Теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)» / Дзензелюк Дмитро Олексійович; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2019. 23 с.
4. Коломієць А. Організаційно-методичні умови проведення самостійних занять фізичними вправами зі студентами-першокурсниками /А. Коломієць, О. Гончаренко, В. Гончева, С. Гудим, М. Гудим // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2020, № 2 (96). С. 89-98.
5. Міщук Д.М. Рейтингове оцінювання рівня фізичної підготовленості студентів НТУУ "КПІ імені Ігоря Сікорського". Молодий вчений: наук. журн. – Херсон: 2018, №7(2), С. 322-325.
6. Петрица П.М. Фізична підготовленість студентів та шляхи її покращення. Спортивна наука України [Інтернет]. 2018 [цитовано 2018 Квіт. 15]; 4(80):33–7.
7. Сахненко А.В. Рівень фізичної підготовленості студентів аграрних спеціальностей /А.В. Сахненко, С.А. Лазоренко // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова Вип. 2 (96) 2018. С. 77-80.

КУШНІР В.Р.

*здобувач 2 курсу спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія»
Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Гусаревич О.В. кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент, доцент кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко –
гуманітарний інститут Університету «Україна»*

МЕТОДИ УСУНЕННЯ БОЛЮ

Біль - це симптом, якого кожен боїться більше, ніж самої хвороби. Для кожного болю важливо проводити правильну та систематичну оцінку, визначати етіологію та механізми болю у конкретного пацієнта, впроваджувати специфічне лікування та забезпечувати контроль його ефективності, розуміти основні етапи знеболення, використовувати альтернативні шляхи введення анальгетиків, застосовувати анальгетики в комбінації з іншими анальгетиками в комбінації тощо.

Оскільки існує багато різних причин болю, для зменшення інтенсивності болю або його повного усунення можна використовувати різні засоби.

Для лікування больових синдромів можна використовувати різні препарати, які можна розділити на такі групи, як наркотичні анальгетики (опіоїди), нестероїдні протизапальні засоби, міорелаксанти та антидепресанти.

Найпоширенішим наркотичним анальгетиком є морфін, який має знеболювальну та протишокову дію. Повторні дози викликають залежність (морфінову залежність). Такі препарати використовують для лікування онкохворих після операції. Ці препарати характеризуються пригніченням дихання, що може призвести до смерті в разі передозування [2, с. 24].

До наркотичних анальгетиків належать морфін, омнопон (пантопон, домопон), кодеїн (3-метилморфін), налорфін, пентазочин, налбуфін, бупренорфін, тримеперидин, фентаніл і трамадол (трамар, маброн).

Основним показанням для нестероїдних протизапальних препаратів (НПЗП) є лікування ноцицептивних больових синдромів.

Парацетамол чинить свою антипростагландинову дію шляхом інгібування ферментів циклооксигенази. Якщо лікування цим препаратом неефективне, призначають ібупрофен. Ібупрофен має досить виражений знеболюючий ефект і незначну протизапальну дію.

Важливість ібупрофену пояснюється тим, що він дуже добре переноситься пацієнтами. Крім того, він має мінімальний побічний вплив на шлунково-кишковий тракт людини [1 с. 67].

Інгібітори циклооксигенази-2 мають значно меншу токсичність і навіть меншу виразкоутворюючу дію. Ряд досліджень підтверджує, що мелоксикам є одним з найефективніших засобів для лікування болю. Швидкість абсорбції після внутрішньовенного введення становить 89%. Після внутрішньом'язового введення найвища концентрація досягається через одну годину. Оскільки препарат характеризується тривалою дією, достатньою є добова доза в діапазоні 7,5-15 мг. Якщо існує ризик порушення ниркової екскреції, призначають 7,5 мг на добу. При виражених больових синдромах вертебрального походження мелоксикам спочатку призначають по 15 мг на добу шляхом внутрішньом'язової ін'єкції протягом п'яти днів, а потім по 7,5-15 мг на добу в таблетованій формі [2, с. 26].

Загалом показаннями до застосування мелоксикаму в клінічній практиці є помірний біль, сильний біль корінцевого походження та невралгія, незалежно від походження та локалізації. Вони різняться за локалізацією та інтенсивністю. Вони включають симптоматичне лікування болю при системних запальних і дегенеративних захворюваннях, міофасціальний біль, післяопераційне знеболення і необхідність тривалого знеболення у онкологічних пацієнтів.

На вітчизняний фармацевтичний ринок вийшло останнє покоління нестероїдних протизапальних препаратів - еторикоксиб, представлений препаратом алкоксія. Застосування еторикоксибу дозволяє більш ефективно лікувати пацієнтів з ревматичним болем. Декскетопрофену трометамол (Дексалгін) - водорозчинна сіль відомого правостороннього ізомеру кетопрофену. У сучасних умовах хірурги, стоматологи, ортопеди та травматологи віддають перевагу нестероїдним протизапальним препаратам з короткою тривалістю дії, коротким періодом напіввиведення та сильним знеболювальним ефектом. До таких препаратів належить дексардин. При помірних больових синдромах дексарудин призначають по 25 мг тричі на добу. При сильному та дуже сильному болю його слід поєднувати з наркотичними анальгетиками [2, с. 27].

Міорелаксанти. Складовими так званого міофасціального больового синдрому є підвищений м'язовий тонус і спастичні скорочення м'язів. У таких випадках з лікувальною метою застосовують протисудомні препарати. До них відносяться толоперизон, баклофен і тизанідин. Пацієнтам з хронічним болем як симптомом депресії призначають психотропні препарати, тобто трициклічні антидепресанти. До них відносяться амітриптилін і карбамазепін.

Таким чином, при комплексному застосуванні наркотичних і ненаркотичних анальгетиків, нестероїдних протизапальних засобів, міорелаксантів і антидепресантів для лікування больових синдромів можна досягти максимального терапевтичного ефекту і зменшити побічні ефекти [3, с. 39].

Немедикаментозні методи лікування також можуть використовуватися для полегшення болю. Як показує практика, не всі види болю можна усунути за допомогою наркотичних анальгетиків. Локалізований односторонній біль через стиснення нерва може виникати під час активної життєдіяльності пацієнта, коли застосування сильних наркотичних анальгетиків неможливо контролювати. У цьому випадку застосовуються неврологічні та нейрохірургічні методи. Зокрема, це блокування гілок вегетативного сплетіння та черезшкірна або відкрита ампутація провідних шляхів поза спинним мозком. Перевагою цих методів є швидке досягнення максимального знеболення. Нейролітичне та нейрохірургічне знеболення пацієнтів з пухлинами повинні проводити лікарі, які мають досвід у цій галузі. Знеболювання також повинно проводитися у спеціалізованих відділеннях лікарні.

Якщо біль пов'язаний з лімфатичними норицями у верхніх або нижніх кінцівках, існує кілька способів полегшення болю. До них належать підняття положення кінцівки, бинтування кінцівки еластичним бинтом, легкий масаж від дистальної до проксимальної частини, а також спеціальні вправи кінцівки (обертання, махи, їзда на велосипеді) з метою покращення лімфоток [3, с. 29].

Серед комплексних заходів знеболення у пацієнтів з термінальними стадіями злоякісних новоутворень можна обговорити застосування паліативного знеболення - променевої терапії.

Доведено, що хороше знеболення при променевої терапії спостерігається тоді, коли пухлини, що ростуть, здавлюють нерви і сплетіння.

Практики контролю болю стосуються більше полегшення стану пацієнта, ніж повного усунення болю.

При виборі методу знеболення необхідно враховувати ряд факторів і правил. До них відносяться

1. знеболюючий ефект препаратів варіюється від пацієнта до пацієнта. Тому дозування, шлях введення і лікарська форма повинні бути строго індивідуальними, з урахуванням інтенсивності болю і регулярною переоцінкою стану.

2. слід дотримуватися принципу ступінчастості: ступінчаста аналгезія - послідовне застосування анальгетиків базується на критеріях інтенсивності болю та ефективності знеболення даним препаратом з урахуванням змін у стані пацієнта. Кожен лікар повинен пам'ятати, що якщо ефективність ліків знижується, то слід перейти на більш сильний препарат (наприклад, морфін), ніж попередній. При цьому не слід використовувати ліки, які за своєю активністю подібні до першого препарату.

3. важливо дотримуватися принципу своєчасності прийому. Інтервал між прийомами препаратів повинен визначатися відповідно до вираженості болю, дії препарату та лікарської форми. Дозування слід здійснювати регулярно, щоб запобігти болю, а не знімати його після того, як він виник [4, с. 40].

Список використаних джерел

1. Бутров А.В., Кондрашенко О.М., Бут-Гусаїм О.Б. Сучасні підходи до фармакотерапії післяопераційного болю з застосуванням ненаркотичних анальгетиків в травматології та ортопедії. *Consilium medicum*. 2010. № 4. С. 17–19.

2. Іванова С. В., Галіаш Н. Б. Методи оцінювання болю в дитячому віці. *Медсестринство*. 2017. № 4. С. 38–41.

3. Мочалов Ю.О. Концепція захисту пацієнта від болю – нова парадигма розвитку галузі охорони здоров'я України. *Журнал заступника головного лікаря*. 2014. № 1. С. 54–60.

4. Настанови ВООЗ щодо фармакологічного лікування стійкого болю в дітей із медичними захворюваннями / за заг. ред. Л. І. Андріїшин та О. П. Брацюнь ; переклад з англійської С. Дьоми. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2016. 168 с.

ЛЕВКОВ А.А.

*к. мед. н., доцент кафедри онкології та радіології з радіаційною медициною,
Полтавський державний медичний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ДІЇ РАДІАЦІЙНОГО ОПРОМІНЕННЯ

Військові дії в сучасній війні будуть вестися з високою активністю і граничної напруженістю. Вони викличуть великі втрати у військах і серед населення, руйнування потенційно небезпечних об'єктів, енергетичних центрів, гідротехнічних споруд, освіта великих зон руйнувань, пожеж і затоплень. Основною формою протидії у війні є збройна боротьба - організоване застосування збройних сил і засобів ураження для досягнення певних політичних і військових цілей, сукупність військових дій різного масштабу. До звичайних засобів ураження, при застосуванні яких можуть виникати втрати серед населення, відносяться ракети і авіаційні боєприпаси, в тому числі високоточні, боєприпаси об'ємної детонації, касетні і запальні. Найбільшою ефективністю володіють високоточні системи звичайної зброї, які забезпечують в автоматичному режимі виявлення і надійне знищення цілей і об'єктів противника одним пострілом (пуском). До основних видів високоточних боєприпасів відносяться керовані ракети різних класів і планують авіаційні бомби, мають круговий, ймовірне відхилення від заданої мети не більше 10 м.

Поняття про аварії на радіаційно небезпечних об'єктах (РНО)

Ядерні енергетичні установки та інші об'єкти економіки, при аваріях і руйнуваннях яких можуть відбутися масові радіаційні ураження людей, тварин і рослин, називають радіаційно небезпечними об'єктами (РНО).

Радіаційною аварією називається викид радіоактивних речовин за межі ядерно-енергетичного реактора, внаслідок чого може створюватися підвищена радіаційна небезпека, що являє собою загрозу для життя та здоров'я людей.

Причини аварії на АЕС: помилки персоналу при експлуатації, несправність і недосконалість конструкції, надзвичайні ситуації природного характеру тощо.

Ознаки аварії на АЕС: швидке збільшення концентрації радіоактивних газів, ізоотопів, радіонуклідів у приміщеннях АЕС, викид радіоактивних речовин в атмосферу, збільшення концентрації радіонуклідів на місцевості, у воді реактора, у воді охолоджувача.

Фактори ураження аварій на радіаційно небезпечному об'єкті. При аваріях на радіаційно небезпечному об'єкті діятимуть ті ж самі фактори, що й при вибуху атомної бомби (схема 1):

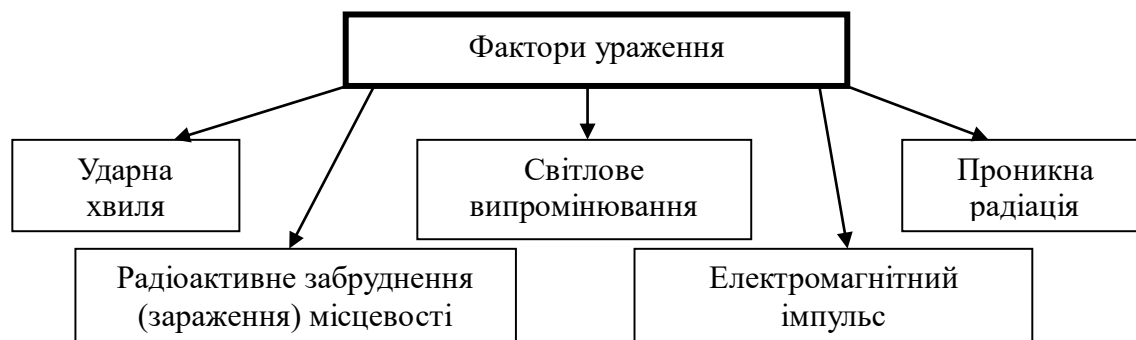

Схема 1. Фактори ураження ядерного вибуху

Ударна хвиля. Утворюється за рахунок величезної енергії, що виділяється в зоні реакції, де виключно висока температура і тиск, котрий досягає мільярдів атмосфер.

В осередку ядерного ураження виділяють 4 зони руйнування, викликаних ударною хвилею.

Характер і ступінь ураження залежать від потужності вибуху, відстані від епіцентру, метеоумов, а також від місця знаходження людини (в будинку, на відкритій місцевості і положення тіла (лежачи, сидячи, стоячи)).

Украй тяжкі контузії і травми у людей виникають при надмірному тискові - 1 кг/см². Ураження середньої тяжкості при 0,4-0,6 кг/см². Легкі ступені ураження - при 0,2-0,4 кг/см².

Світлове випромінювання. За своєю природою світлове випромінювання ядерного вибуху – це сукупність видимого світла і близьких до нього за спектром ультрафіолетових і інфрачервоних променів при температурі 8000-10000°C. Тривалість світлового випромінювання залежить від потужності ядерного вибуху: при вибуху боєприпасів 20 кт (кілотонн) -3 с, 1 Мт (мегатонн) -10 с.

Унаслідок дії світлового випромінювання у будівлях виникають пожежі, характер яких залежить від зон руйнування.

Дія світлового випромінювання на людей призводить до опіків відкритих частин тіла, сітківки ока, тимчасового засліплення.

Проникаюча радіація (іонізуюче випромінювання) – це потік α , β , γ , нейтронного випромінювання. α і β -частинки мають малу довжину пробігу і не впливають на іонізацію. Іонізуюче випромінювання характеризується дозою, потоком нейтронів і щільністю потоку.

Інтенсивність проникаючої радіації вимірюється в рентгенах, мілірентгенах, мікрорентгенах, що відносяться до експозиційних доз (таблиця 2, див додаток).

Рентген – така доза іонізуючого випромінювання, яка в 1 см³ сухого повітря при температурі 0°C і тиску 760 мм рт.ст. утворює 2,08 млрд. пар іонів. Похідні одиниці рентгена є мілірентген (1мР=10³Р або одна тисячна рентгена), мікрорентген (1 мкР=10⁶Р, або одна мільйона рентгена).

Поглинена доза в системі СІ вимірюється в греях (Гр.), позасистемна – в радах (Рад - радіаційно-адсорбована доза) – це така кількість іонізуючого випромінювання будь-якого виду, при дії якого кілограм опроміненої маси отримає кількість енергії, що дорівнює 0,01 джоуля (Дж).

Грей – це поглинута доза опромінення, яка дорівнює енергії в один джоуль, поглинутої одним кілограмом біологічної речовини. 1 Грей = 100 рад.

Бер (біологічний еквівалент рада). 1 Бер - це доза іонізуючого випромінювання, яка створює в живому організмі такий самий біологічний ефект як доза в 1 Рад рентгенівського або γ випромінювання.

Зіверт - це поглинута доза, яка при опроміненні дає такий самий біологічний ефект як 1 Грей поглинутої дози рентгенівського або γ випромінювання. 1 Бер=0,01 Зіверта; 1 Зіверт=100 берам; 1 Грей= 1 Зіверт.

При дії випромінювання, енергія поглинається біомолекулами, які іонізуються і збуджуються, пошкоджуються і перетворюються в активні радикали (радіотоксини). Вони (радіотоксини) виходять із опроміненої тканини і попадають в лімфу, кров і переносяться до непошкоджених тканин, проникають в середину клітини і проявляють свою радіометричну дію. Головне в дії іонізуючого випромінювання є пошкодження ядерних структур, (ДНК). ДНК функціонує в складному комплексі хроматину, ядерної мембрани, яка надзвичайно чутлива до дії іонізації. Коли мембрана змінюється вона веде до порушення ферментної системи. Радіотоксини діють на ядро, хромосоми, хроматин, ДНК, і утворюються клітини з мікроядрами, дегенеративним мітозом, утисканням хроматину. Наступають морфологічні зміни в клітинах тканин.

Іонізуючі промені діють на полісахариди - гіалуронову кислоту, яка розпадається і ушкоджується мембрана і з'єднуючі тканини. Дія на білки проявляється розривом водневих зв'язків, сульфгідрильних містків призводить до порушення імунної системи. При дії на ліпіди порушуються біомембрани, від яких залежать функція ядра, мітохондрії, лізосоми.

Список використаних джерел:

1. Екстрена медична допомога : підручник / [М. І. Швед, А. А. Гудима, С. М. Геряк та ін.] ; за ред. М. І. Шведа. – Тернопіль : ТДМУ, 2015. – 420 с.
2. Медицина невідкладних станів: швидка і невідкладна медична допомога / І.С. Зозуля, А.В. Вершигора, В.І. Боброва та ін.; за ред. І. С. Зозулі. – К.: ВСВ “Медицина”, 2012. – 728 с.
3. Стандарт підготовки Фахова підготовка санітарного інструктора роти (батареї). - К. : «МП Леся», 2015. – 366 с.
4. Тарасюк В.С., Матвійчук М.В., Паламар І.В., Корольова Н.Д., Кучанська Г.Б., Новицький Н.О. Медицина надзвичайних ситуацій. Організація надання першої медичної допомоги: Підручник. - К.: «Медицина», 2011. – 526 с.
5. Тарасюк В.С., Матвійчук М.В., Паламар М.В., Поляруш В.В., Корольова Н.Д., Подолян В.М., Малик С.Л., Кривецька Н.В. Перша медична (екстрена) допомога з елементами тактичної медицини на догоспітальному етапі в умовах надзвичайних ситуацій. – К.: Медицина, 2015.
6. Козачок М. М., Лиховський О. І., Скляр С. І., Красюк О. А., Коваль М. М., Желеховський О. А.. Військова терапія: підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредит. / Українська військово-медична академія / М.М. Козачок (ред.) — К., 2007. — 449с.
7. Військова токсикологія, радіологія та медичний захист: Підручник / За ред. Ю.М. Скалецького, І.Р. Мисули. – Тернопіль: Укрмедкнига, 2003. – 360с.
8. Електронна версія Стандарт підготовки І-СТ-3: Підготовка військовослужбовця з тактичної медицини (видання 2) – <http://www.medsanbat.info/standart-pidgotovki-i-st-3-vidannya-2-pidgotovka-viyskovosluzhbovtysya-z-taktichnoyi-meditsini/> (назва з екрану).

ЛЕВКОВ А.А.

*к. мед. н., доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

КЛЕЦЕНКО Л.В.

ЕЛЕКТРОСТИМУЛЯЦІЯ: ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ В РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА СПОРТІ

Електроістимуляція - це метод, який використовує електричні стимули для активації м'язів. Цей метод може бути особливо корисним для пацієнтів з м'язовими захворюваннями, які не можуть виконувати вправи самостійно. За допомогою електроістимуляції м'язи можуть бути зміцнені та покращені їх функціональні можливості.

Процедура електроістимуляції включає в себе накладання електродів на шкіру пацієнта, які потім відправляють електричні імпульси в м'язи, що призводить до їх скорочення. При активному русі мозок надсилає електричні сигнали до нервових волокон, які забезпечують скорочення м'язів, а також отримує зворотну інформацію про результати дії стимуляції. Ефективність роботи залежить від активації великої кількості м'язових волокон, які залежать від енергії стимуляції.

Електричний струм здійснює активацію рухових одиниць, в яких переважно активуються м'язові волокна 2-го типу, які мають більший діаметр і менший опір, порівняно з волокнами 1-го типу, які складаються з дрібних рухових одиниць з великим опором. Активація волокон 2-го типу призводить до збільшення метаболічних потреб м'язової тканини, зниження рівня рН і зменшення рівня креатинфосфату. Інтенсивність та частота стимуляції можуть бути налаштовані залежно від пацієнта та його потреб.

Електроістимуляція використовується у фізичній терапії та ерготерапії для лікування різних захворювань м'язів, таких як параліч, спастичність, атрофія м'язів та інші. Цей метод може бути ефективним доповненням до інших методів фізичної терапії, таких як вправи для м'язів та масаж.

Одним з головних переваг електроістимуляції є те, що вона може бути використана в домашніх умовах, під наглядом лікаря або фахівця. Це робить цей метод доступним та зручним для багатьох пацієнтів, що страждають на м'язові захворювання.

Література:

1. Pavlović, R. et al.: Electro-muscle stimulation - the application in practice Acta Kinesiological 10 (2016) Suppl 1: 49-55. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/31014310/>

ЛІННІК О.Ю.

здобувач 2 курсу спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія»
Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Гусаревич О.В. кандидат наук з фізичного виховання та спорту,
доцент, доцент кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко –
гуманітарний інститут Університету «Україна»

ВИКОРИСТАННЯ КЛАСИЧНОГО МАСАЖУ В ФІЗИЧНІЙ ТЕРАПІЇ

Шкіра - це складний орган, який покриває зовнішні покриви тіла, захищає організм і виконує різні фізіологічні функції.

Масаж має різноманітний вплив на шкіру. Він покращує процеси живлення шкіри, очищає відлущені клітини епідермісу і стимулює секреторну функцію потових і сальних залоз. Масаж благотворно впливає на тонус шкіри та м'язів. Такі прийоми масажу, як погладження, підвищують скоротливу функцію м'язів шкіри, надають їй еластичності та пружності.

Під впливом масажу в шкірі утворюються фізіологічно активні гістаміноподібні речовини та інші продукти протеолізу, які також викликають судинорозширювальний ефект

в шкірі, поширюючись в більш глибокі шари, досягаючи м'язової тканини і надаючи рефлекторну дію по всьому організму.

Масаж покращує функціональну здатність центральної нервової системи, посилює її регуляторні та координаційні функції, стимулює регенеративні процеси і процес відновлення функції периферичних нервів. [5].

Збудливість нервової системи може бути знижена або підвищена в залежності від вихідного функціонального стану і техніки виконання масажу.

Масаж благотворно впливає на серцево-судинну систему. Завдяки масажу відбувається відтік крові від внутрішніх органів до поверхні шкіри і м'язових шарів, помірне розширення периферичних кровоносних судин, стимулюється робота серця, підвищується насосна функція, поліпшується кровопостачання і скоротлива здатність серцевого м'яза, усуваються застійні явища в мікро- і макросистемах кровообігу, поживляється обмін речовин в клітинах і збільшується поглинання кисню тканинами.

Масаж більш ефективний, коли м'язи розігріті або масаж проводиться в теплому приміщенні. Розслаблення м'язів спостерігається тоді, коли м'язові прикріплення знаходяться в безпосередній близькості і немає опору від ваги тіла або м'язового скорочення. Найбільш повне розслаблення м'язів відбувається, коли суглоби кінцівок зігнуті під певним кутом. Таке положення (поза) є середнім фізіологічним положенням. У практиці масажу використовується середнє фізіологічне положення сегментів тіла. Розслаблений (релаксований) стан м'язів є необхідною умовою ефективності масажу. Багато дослідників відзначають, що під впливом масажу, особливо прийомів розминання, посилюється процес збудження, і підкреслюють значення масажу як засобу відновлення функціональної недостатності м'язів, боротьби з втомою і стимуляції газообмінних процесів в організмі. Масаж є активним стимулом і допомагає максимізувати працездатність втомлених м'язів. Масаж у вигляді розминання м'язової тканини підвищує загальну збудливість організму і рефлекторно впливає на поліпшення функціонального стану мозкових центрів. [1].

Масаж позитивно впливає на газообмін, мінеральний і білковий обмін і сприяє виведенню з сечею мінеральних солей - хлориду натрію, неорганічного фосфору, азотистих органічних речовин - сечовини і сечової кислоти. Все це позитивно впливає на роботу внутрішніх органів і життєдіяльність організму. Під впливом масажу на шкірі утворюються білкові метаболіти гістамін і ацетилхолін, які розносяться по всьому тілу з кров'ю і надають розсмоктуючу дію на тканини і органи. Масаж посилює сечовиділення. Експериментально доведено, що прискорене сечовиділення і підвищене виведення азоту зберігається протягом цілого дня після сеансу масажу. Масаж після фізичного навантаження збільшує сечовиділення і виділення азоту. Масаж посилює процес збудження центральної нервової системи, позитивно впливає на процес газообміну і збільшує частоту мікродихання і споживання кисню тканинами. Встановлено, що коли м'язи всього тіла розслаблені, дихання і споживання кисню під час масажу збільшуються на 24,2% і 33% відповідно. Дихання стає швидшим і трохи глибшим (53,4 мл) за один рух. Після масажу МОД збільшується на 10,4%, а споживання кисню - на 19,3%. Зміни газообмінних процесів під час локального масажу залежали від місця впливу [3]. Техніка масажу складається з безлічі різних прийомів. Класифікація цих технік зазнала багато змін і уточнень.

Погладжування - найпоширеніший прийом масажу. Долоня руки ковзає по шкірі. Шкіра не зміщується. Види погладжування: плоске, обволікаюче (безперервне, переривчасте).

Техніка виконання. Погладжування передбачає погладжування невеликих ділянок тіла (наприклад, міжкісткових м'язів, нервових вузлів, уздовж нервів) великим пальцем, пучками II-V пальців, основою долоні, суглобами пальців, долонею і тильною стороною кисті.

При плоских погладжуваннях рука (долоня) ковзає по поверхні шкіри і прилягає до шкіри. Дотик повинен бути ніжним і м'яким. Слід використовувати одну або обидві руки, слідуючи або йдучи проти лімфатичного потоку.

При безперервному, обволікаючому погладжуванні рука (долоня) повинна міцно охоплювати масажну зону і ковзати від периферії до центру, слідуючи за рухом кровоносних судин. Рух руки повинен бути повільним.

Обгортаюче переривчасте погладжування слід виконувати рукою (долонею), що знаходиться в тісному контакті з масажованою ділянкою. Кисть (руку) слід енергійно переміщати по невеликій ділянці, потім захопити і стиснути, потім відпустити. Рухи повинні бути ритмічними. Ця техніка погладжування в основному використовується на кінцівках.

Погладжування передбачає рухи, переміщення і розтягування тканин в різних напрямках. При цьому шкіра рухається разом з руками масажиста. Ця техніка проникає в тканини глибше, ніж погладжування, і слідує за потоком крові та лімфи. При розтиранні м'язів спини розтирання виконується зверху вниз.

Розтирання можна виконувати вертикально, горизонтально, по колу або зигзагоподібно (або по спіралі) однією або обома руками.

Розминання є основним прийомом масажу і технічно найскладнішим. Розминання складається з безперервного (або переривчастого) захоплення, піднімання, стискання, розтирання, стискання, зміщення і "розтирання" тканини (м'яза). У загальній схемі масажу на розминання припадає 60-75% загального часу процедури. Види розминання: безперервне, переривчасте [2].

Вібрація (коливання) Вібрація - це передача коливальних рухів частині тіла, рівномірно, але з різною швидкістю та амплітудою. Процедура проводиться на поверхні долоні, дистальних фалангах одного пальця, великого і вказівного пальців (або вказівного, середнього і безіменного), великого та інших пальців, а також долоні.

Отже, класичний масаж поводить у положенні лежачи на спині та животі. Масаж можна вносити у програму реабілітації одночасно з коригуючою гімнастикою, тобто з моменту постановки діагнозу і робимо впродовж усього курсу програми реабілітації.

Список використаних джерел

1. Андріюк Л. М'язовий дисбаланс у дитячому віці. Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького. - Львів, 2016.-329 с.
2. Боярчук О.Д. Вікова анатомія та фізіологія. Практикум. Старобільськ: ДЗ»ЛНУ ім.Тараса Шевченка», 2017. – 252 с.
3. Волкова С.С. «Фізична реабілітація дітей грудного віку з кривошиєю». Київ: Науковий часопис НПУ ім. М.П, Драгоманова, 2018. – 219 с.
4. Рябуха О. Особливості застосування засобів фізичної реабілітації у дітей раннього віку при вродженій м'язовій кривошії. - Львів: Збірник наукових праць, 2018. – 329 с.
5. Українська асоціація фізичної терапії, «Професійні компетенції членів громадської організації «Українська асоціація фізичної терапії», [електронний ресурс] - <http://physrehab.org.ua/uk/about-uk/competencies/>

МОСКАЛИК Л.Л.

здобувачка 2 курсу спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія»

Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Гусаревич О.В. кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»

ПСИХОТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ВІДНОВЛЮВАЛЬНОГО ЛІКУВАННЯ

Спочатку в нашій культурі психологічна допомога була представлена переважно у вигляді спеціалізованих соціальних центрів і клінік, які надавали оперативну і всебічну психологічну допомогу батькам, дітям, сім'ям і всім людям, які опинилися в складних життєвих обставинах. Широкого розповсюдження набуло профорієнтаційне консультування з використанням різноманітних психологічних тестів. Активніше почала розвиватися дитяча психологія, з'явилися посади "шкільний психолог" і "організаційний психолог", почали видаватися цікаві книги з психології.

Сьогодні спостерігається помітне зростання інтересу до психології, що не дивно. Психологія пронизує всі сфери людського життя, включаючи стосунки з іншими людьми, здоров'я, професійний розвиток і творчість. Саме тому сформувався особливий психотерапевтичний світогляд, заснований на цілісному розвитку особистості.

Сьогодні багато людей вже мають досвід професійної психологічної допомоги окремим людям, групам і сім'ям. Проте все ще можна спостерігати, що термін "психотерапевт" може викликати страх і нагадувати про негативні аспекти радянської психіатрії. Крім того, люди не завжди звертаються до психотерапевта з чітким розумінням того, що саме передбачає психологічна допомога. Людям, які страждають, важливіше знайти шляхи виходу зі складних ситуацій або впоратися зі складними подіями в житті. [1].

Звернутися за допомогою до психотерапевта - означає подбати про своє психічне здоров'я, поліпшити якість власного життя і знайти внутрішні ресурси для збереження балансу і гармонії в цьому мінливому світі. Психологічна допомога допомагає людям зрозуміти себе і те, що їм потрібно змінити у своєму житті.

Тому метою реабілітаційної психології є ознайомлення з основними теоретичними положеннями та практичними методами психологічної реабілітації.

Реабілітаційна психологія вважається "матір'ю" нейропсихології, найсучаснішої спеціалізації.

Психологічна реабілітація (іноді також соціальна реабілітація) - це комплекс реабілітаційних (відновлювальних) медичних заходів, спрямованих на відновлення психічних і фізичних сил людей, які страждають на психічні захворювання, до рівня контролю, тобто працездатності.

Реабілітація покликана відновити позитивне ставлення пацієнта до сім'ї, суспільства і життя, а також запобігти формуванню психічних дефектів у пацієнтів зі схильністю до самоізоляції. Тривале активне лікування покращує психічний стан і дає можливість пацієнту контролювати остаточні симптоми хвороби. На цьому етапі стимулюється соціальна активність пацієнта з метою відновлення соціальних зв'язків з оточенням.

Реабілітація відбувається в психіатричних лікарнях та амбулаторіях.

Важливу роль у реабілітації відіграє медичний персонал, який спостерігає за пацієнтами, систематично впроваджує реабілітаційні заходи, збільшуючи їхнє навантаження з урахуванням індивідуальних схильностей та інтересів. [2].

Амбулаторна соціально-психіатрична реабілітація дає можливість пацієнтам повернутися до колишньої роботи і створює умови для розумної зайнятості, сприяє формуванню у пацієнтів корисних інтересів і доцільному використанню вільного часу.

Особливим предметом психотерапії є психічна активність (регрес чи еволюція, складні чи творчі здібності) в її проявах.

Психічна активність або інтенціональність відноситься до першого і основного руху людини, який потім втілюється в думках, почуттях, темпераменті, особистості, пам'яті, волі і пізнанні. Це фундаментальна енергія Всесвіту, яка може трансформуватися в будь-яку форму, при цьому її джерело залишається недоторканим. Її кінець повертається до центру, оскільки він вже був трансформований самим джерелом.

"Психіка" - це дія або динаміка, яка проявляється у всій своїй цілісності, неподільній і нероздільній, що дозволяє їй самостійно долати просторово-часові координати. Це динамічний цілісний самопрояв. Вона завжди проявляється у внутрішній тотожності і діє або рухається відповідно до наміру (інтенційності).

"Інтенційність" - це момент, коли розпочата дія знаходить свою мету в самій собі, тобто напрямок або фокус "саморуху".

"Психічна активність", таким чином, відноситься до думок, спогадів, емоцій і психосоматики, які є лише проявами психічних імпульсів.

Сама ж психіка вислизає від будь-якої оцінки, але постає як очевидна.

Суб'єкт у процесі мислення усвідомлює цей процес. Його думки вже є реальними, але коли він висловлює свої думки і вкладає свої почуття в слова, він є мислячим і мислячим. Великий психотерапевт повинен навчитися розуміти причинно-наслідкову інакшість, з якої складаються спогади, думки, почуття і цілі.

Коли сновидіння стають авторами комедії і драми, які ми переживаємо вночі, те, що описується, має сенс в залежності від того, наскільки добре воно співвідноситься з існуючими правдоподібними причинами. Наприклад, коли ми бачимо крок, це означає не крок як такий, а певний динамізм, який проявляється. Крок означає, що суб'єкт втрачає контакт зі своїм істинним "Я" і регресує, тобто розвиває систематичне життя (крок - це завжди відрізок, життя - це одне) [3].

Таким чином, аналізуючи сновидіння, справжній психотерапевт бачить символіку, але претендує на те, щоб перехопити те, що його мислить або викликає.

Розуміння цього відкриває пряме знання напрямку і дії. Іншими словами, він розуміє сили, які ще не проявилися зовні, але ось-ось мають відбутися.

Список використаних джерел

1. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 2. – Київ, 2018. – 240 с.

2. Реабілітаційна психологія : методичні матеріали до семінарських занять [для студентів ВНЗ] / Віра Дуб. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2017. – 92 с

3. Малахов, В. О., Кошелева, Г. М., & Родін, В. О. (2016). Фізична та реабілітаційна медицина в Україні: проблеми та перспективи. Проблеми безперервної медичної освіти та науки, (1). Взято з <http://kurort.gov.ua/index.php/uk/novini/95-fizichna-ta-reabilitatsijna-medsina>

ОРЛОВА Н.М., ПАЛАМАР І.В., ДУНИК А.М.

Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова

ІНВАЛІДНІСТЬ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ: МЕДИКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЇЇ ДИНАМІКИ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У 2010-2020 рр.

Вступ. Інвалідність дитячого населення є провідним індикатором громадського здоров'я, якості медичної допомоги та реабілітації, а також становить одну з вагомих медико-соціальних та соціально-економічних проблем України. Серед усього дитячого населення діти з інвалідністю складають 2,0–2,1% і переважна більшість їх зберігають статус особи з інвалідністю і у подальшому житті, що обумовлює великі витрати суспільства на медико-соціальне забезпечення даного контингенту осіб, а також вагомо порушує процес забезпечення трудового потенціалу та обороноздатності нації [4, с. 4].

Конвенцією ООН про права дитини, до якої приєдналась Україна, передбачено, що кожна дитина, у т.ч. і з функціональними обмеженнями, "повинна вести повноцінне життя в умовах, які забезпечують її гідність, сприяють її впевненості в собі і полегшують її адекватну участь у житті суспільства"[1, Стаття 23]. Розвиток та удосконалення реабілітаційної допомоги є важливою складовою забезпечення даного права дітей із інвалідністю.

Обґрунтування можливостей запобігання формування інвалідності та визначення потреб у реабілітаційній допомозі потребує здійснення постійного моніторингу рівнів та основних причин інвалідності дитячого населення.

Мета: вивчити особливості рівнів та структури інвалідності дітей в Україні та її регіонах у 2010-2020 рр.

Матеріали та методи: У дослідженні за допомогою медико-статистичного методу проаналізовані дані форм державної статистичної звітності № 19 "Звіт про дітей з інвалідністю віком до 18 років за 20__ рік", зведені по Україні та у розрізі її регіонів та оприлюднені у статистичних довідниках: «Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні» [2,3].

Аналіз інвалідності здійснений із використанням абсолютних величин та загальноприйнятих інтенсивних (рівень первинної та загальної інвалідності на 10 000 дитячого населення (до 18 років)) та екстенсивних (структура первинної інвалідності та загальної інвалідності за причинами) величин. Показники проаналізовані у динаміці за 2010-2020 в Україні та у розрізі її регіонів.

Результати: Встановлено, що у 2020 р. контингент дітей-інвалідів в Україні налічував 162 293 особи, а рівень загальної інвалідності склав 216,3 на 10 тис. дитячого населення і зріс, порівняно із 2010 р., на 5,9 % (204,3 у 2010 р.) Виявлена суттєва територіальна варіація загальної інвалідності дитячого населення – максимальний рівень перевищував мінімальний у 1,5 рази. У 2020 році найвищі рівні спостерігалися у Чернігівській (272,2), Сумській (260,0), Житомирській (253,0) областях; найнижчі – в Одеській (181,9), м. Києві (207,0), Херсонській (208,0) областях. Регіональний профіль загальної інвалідності дитячого населення був достатньо стабільним у часі, що засвідчує високе значення коефіцієнта парної кореляції Пірсона між територіальними показниками у 2010 та 2020 рр. ($r=0,72$, $p<0,05$).

У 2020 р., як і впродовж усього періоду спостереження, у структурі загальної інвалідності дитячого населення перше місце належало природженим вадам розвитку, деформаціям, та хромосомним аномаліям (29,5%), друге - розладам психіки та поведінки (17,3%), третє - хворобам нервової системи (15,3%), четверте – хворобам ендокринної системи, розладам харчування та порушенням обміну речовин (10,2%), п'яте - хворобам вуха та соскоподібного відростка (6,1%).

Динамічний аналіз рівня загальної інвалідності дітей в Україні здійснений у розрізі її провідних причин засвідчив, що за 2010-2020 рр. відбулось зростання рівня загальної інвалідності внаслідок розладів психіки та поведінки (на 27,2%, з 29,4 до 37,4 на 10 тис. дитячого населення), природжених вад розвитку, деформацій та хромосомних аномалій (на 10,5%, з 57,8 до 63,9, відповідно), хвороб ендокринної системи, розладів харчування та порушення обміну речовин (на 62,9%, з 13,5 до 22,0, відповідно) та відбулось зниження показників загальної інвалідності внаслідок хвороб нервової системи (на 12,5%, з 37,7 до 33,0, відповідно), хвороб вуха та соскоподібного відростка (на 8,9%, з 14,5 до 13,2, відповідно).

Вперше у житті інвалідність у 2020 р. була встановлена 13149 дітям, а рівень первинної інвалідності склав 17,5 на 10 тис. дитячого населення. У 2010-2019 рр. рівень первинної інвалідності був достатньо стабільним і знаходився у межах 21-23 випадки на 10 000 дитячого населення.

Структурний розподіл основних причин первинної інвалідності змінився впродовж періоду спостереження за рахунок збільшення питомої ваги розладів психіки та поведінки, які у 2020 р. вийшли на перше місце із питомою вагою 23,2%, природжені вади розвитку посіли друге місце (21,4%), хвороби ендокринної системи, розладу харчування та порушення обміну речовин - третє (13,8%), хвороб нервової системи - четверте (11,2%), хвороби кістково-м'язової системи і сполучної тканини – п'яте (7,2%).

Рівень первинної інвалідності внаслідок розладів психіки та поведінки зріс у 2020 р., порівняно із 2010 р., на 32,3% (з 3,1 до 4,1 на 10 000 дитячого населення), хвороб ендокринної системи, розладу харчування та порушення обміну речовин - на 26,3% (з 1,9 до 2,4, відповідно). За цей же період рівень первинної інвалідності внаслідок хвороб нервової системи знизився на 35,4% (з 3,1 до 2,0, відповідно), а внаслідок природжених вад розвитку, деформацій та хромосомних аномалій - на 46,4% (з 6,9 до 3,7, відповідно). Дану позитивну динаміку у первинній інвалідності дітей можна пояснити розвитком планування сім'ї, медико-генетичного консультування, а також підвищенням якості неонатологічної допомоги новонародженим із низькою масою тіла при народженні.

Аналіз первинної інвалідності дітей у регіональному аспекті засвідчив, що у 2020 р. найвищі її рівні виявлені у Запорізькій (22,2 на 10 000 дитячого населення), Черкаській (21,2), Чернігівській (21,0), Сумській (20,3) та Київській (20,1). Нижчий за середній в Україні рівень первинної інвалідності зареєстровані у Луганській (15,2 на 10 000 дитячого населення), Одеській (15,3), Рівненській (16,4), Вінницькій (17,1) та Харківській (17,4) областях.

Висновки: Рівень загальної інвалідності серед дитячого населення України має тенденцію до зростання на фоні стабілізації та зниження рівня первинної інвалідності, що вказує на необхідність удосконалення організації реабілітаційної допомоги дітям. Основна увага має бути зосереджена на профілактиці та підвищенні ефективності реабілітації при таких хворобах як вроджені вади розвитку, розлади психіки і поведінки, хвороби нервової

системи, які є домінуючими причинами первинної та загальної інвалідності дитячого населення, а також на хворобах ендокринної системи, розладах харчування та порушеннях обміну речовин, рівень первинної та загальної інвалідності яких суттєво зріс впродовж періоду спостереження (у першу чергу, за рахунок цукрового діабету 1-го типу). Наявність виражених територіальних особливостей інвалідності дітей в Україні має враховуватись при плануванні реабілітаційної допомоги на регіональному рівні.

Список використаних джерел

1. Конвенція ООН «Про права дитини» (1989 р.) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення 09.05.2023).
2. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні за 2019 – 2020 роки: статистичний довідник. Київ, 2021.
3. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні за 2010 – 2011 роки: статистичний довідник. Київ, 2012.
4. Слабкий Г.О., Шафранський В.В., Дудіна О.О. Інвалідність дітей як проблема громадського здоров'я: профілактика та забезпечення ефективної реабілітації. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2016. № 3 (69). С. 4-9.

ПОНОМАРЕНКО В.І.

д.м.н., професор кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирського економіко-гуманітарного інституту Університету «Україна»

МИЛИЦЯ К.М.

д.мед.н., професор кафедри хірургії і проктології Запорізької медичної академії підвищення освіти

ШАФРАНОВА К.В.

к.еко.н., доцент Житомирського економіко-гуманітарного інституту Університету «Україна»

АРТЕМЕНКО А.Б.

д.філ.(PhD) з соц., завідувачка кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирського економіко-гуманітарного інституту Університету «Україна»

ОРГАНІЗАЦІЙНІ СКЛАДОВІ ЗАМІЩЕНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Згідно матеріалам Міжнародного відділу по питанням праці була розроблена шкала динаміки відновлення можливих результатів захворювання і оцінки функціональних можливостей, де відмічається, що при відсутності відновлення функції, органу і системи організму проводиться заміщення (ортопедичне чи хірургічне) (Сокрут В.М., Казаков В.М., 2011).

Серед населення планети нараховується 1 млрд. інвалідів, це 12 – 19 % у кожній державі, а протезування потребують 1,3 % (Подшивалов В.В., 2008).

Сьогодні ми є свідками, коли під час війни і надзвичайних ситуацій, цей показник зростає, є надзвичайно важливим, потребує уваги фахівців і соціуму в організації складових заміщеної реабілітації.

Закон України «Про реабілітацію інвалідів в Україні» від 20.12.2005 р., відповідно до Конституції України визначає основні засади створення правових соціально-економічних, організаційних умов для усунення або обмежень життєдіяльності, викликаних порушенням здоров'я зі стійким розладом функцій організму, функціонування системи підтримання інвалідами фізичного, психічного, соціального благополуччя, сприяння їм у досягненні соціальної та матеріальної незалежності.

Під час війни організація ефективного виконання складових заміщеної реабілітації значно змінилась в державі, особливо в системі виду, форми, засобів, учасників, порядку і умовам отримання реабілітаційних послуг і, звичайно, протезування.

Пацієнти залучають необхідні послуги за кошти і на території інших держав, з якісним рівнем обслуговування, але, звісно, тимчасово.

На наш погляд, поряд з нагальними питаннями відбудови соціуму, на часі, поглиблення системної організації складових реабілітації інвалідів.

На теперішній час існують окремі позитивні приклади організації заміщеної реабілітації (Львів, Запоріжжя, Дніпро, тощо) в Україні, але вже вочевидь, цю роботу треба проводити на порядок вище, з огляду на правову, фінансову, кадрову, матеріальну, ідеологічну складову на довгі роки наперед.

Головним в організаційній складовій заміщеної реабілітації, на наш погляд, є спільна робота мультидисциплінарної команди наукового та практичного реабілітаційного напрямку.

Підготовка методик і обладнання, їх затвердження та підготовка фахівців і реабілітаційних відділень (закладів).

Ефективність вказаних напрямків нерівнозначна і в багатьох випадках визначається тривалістю і періодом захворювання, ступенем виразності клінічних симптомів, наявністю супутньої патології органів і систем, характером медикаментозної терапії, котрі впливають на реактивність організму і результат реабілітації.

Складність сумісного, професійного розуміння, аналізу виконання цих постулатів відповідно доповнюються базовими складовими засобів медичної реабілітації, котрі забезпечують досягнення оптимального для пацієнта стану здоров'я і працездатності.

Ефективність складання і реалізації комплексної реабілітаційної програми значно підвищується при сумісному плануванні програми реабілітації, сумісного контролю виконання і сумісного аналізу комплексу змін (морфологічних, фізіологічних, психологічних) і керування правилами, котрі передбачають у фахівців наукового і практичного реабілітаційного напрямку, в т. ч. і заміщеної реабілітації:

1. Визначення реабілітаційного потенціалу пацієнта;
2. Оцінку відповідності адаптивних можливостей до фізичних і психологічних навантажень;
3. Комплексність лікувальних, реабілітаційних і реабілітаційних заміщених заходів;
4. Етапність дій (поетапне призначення відновлювальних заходів з урахуванням динаміки функціонального стану пацієнта);
5. Оцінка результатів комплексної (в т. ч. заміщеної реабілітації) і ступеню відновлення органу, системи, гомеостазу організму. (Сокрут В.М., Казаков В.М., 2011).

Висновки.

1. В методологічному нарисі зроблений акцент на необхідності оптимізації організаційних складових комплексної (в т. ч. заміщеної) реабілітації, з метою її поліпшення у післявоєнний період.

2. Підкреслена можливість спільної роботи мультидисциплінарної команди науково-медичного та практичного реабілітаційного напрямку.

Список літератури:

1. Реабілітація потерпілих внаслідок нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Збірник нормативно-правових документів. Київ. – Логос – 2006. 452с.
2. Медична реабілітація у спорті. Керівництво для лікарів і студентів / За загальною ред. В.Н. Сокрута, В.Н. Казакова. – Донецьк: «Каштан», 2011. – 620 с.
3. Подшивалов Б.В. Фізична реабілітація хворих з хірургічними захворюваннями. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Мелітополь. «Издательский дом МГТ», 2008. – 168 с.
4. В.І. Пономаренко, В.І. Лисенко, К.М. Милиця, М.С. Бакланов. Складання реабілітаційних програм. Навчальний посібник. М.: ТОВ «Друкарня «Друкарський Світ», 2016р. – 529 с.

ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Сьогодні, на тлі розвитку науки і техніки, люди все менше уваги приділяють своєму здоров'ю. Люди все менше піклуються про своє здоров'я. Причинами цього можуть бути відсутність інтересу до роботи і здоров'я або звичайна лінь. Причинами цього можуть бути відсутність інтересу до роботи і здоров'я або звичайна лінь.

Щодня люди стикаються з цілою низкою несприятливих факторів. Від погіршення стану довкілля до інформаційного перевантаження та фізичного перевантаження, спричиненого постійним розвитком і впровадженням нових технологій. До них належить впровадження нових технологій у повсякденне життя. Необхідно також враховувати вплив шкідливих звичок, що процвітають у суспільстві і пасивність тих, хто їх відкидає, активний спосіб життя, спорт і фізична культура [1, 188; 3, 105].

Молодь - це соціально-демографічна група людей віком від 16 до 31 року.

Вони є не тільки майбутнім своєї країни, а й майбутнім усього людства [10, 30]. Молодь - це життя. Період життя, протягом якого відбуваються основні події в житті людини, наприклад, здобуття освіти. Це період життя, коли відбуваються основні життєві події, як-от вибір професії, початок кар'єри, одруження та народження дітей. Молодь дуже важлива для цієї соціально-демографічної групи. Дуже важливо, щоб ця частина населення була зацікавлена у збереженні здоров'я та активному веденні здорового способу життя. Відомо, що важливу роль у здоров'ї відіграють різні чинники. Здоров'я населення залежить від безлічі чинників. Хоча в науковій літературі існують різні категорії чинників, ми зупинимося на добре відомих групах зовнішніх і внутрішніх чинників: зовнішні чинники, значною мірою регульовані суспільством. Зовнішні чинники - це ті, які значною мірою регулюються суспільством, включно із соціальними чинниками (виховання, життя, робота, екологія), які є визначальними у формуванні способу життя, і внутрішні чинники - це установки, інтереси, бажання і потреби людини щодо здоров'я [2, 70]. Що таке зовнішні чинники? Зовнішні чинники, які диктує суспільство, здебільшого негативні. Коли ми виходимо у зовнішній світ, ми бачимо, що багато людей курять і п'ють алкоголь, що шкідливо для здоров'я.

Ми також бачимо людей, які вживають алкоголь, що подає поганий приклад молодому поколінню, і ми не бачимо багатьох людей, які займаються бігом підтюпцем. Ми не бачимо, щоб багато людей бігали, каталися на велосипеді або займалися іншими видами діяльності для підтримки фізичної форми. У цьому випадку я вважаю, що внутрішні чинники відіграють важливу роль. Якщо з раннього віку долучати людей до здорового способу життя, фізичної культури та інших заходів із підтримання здоров'я, то в них може виробитися звичка займатися цим. Це пояснюється тим, що якщо дитині з раннього віку прищеплюється ставлення до здоров'я, фізичної культури та інших заходів з охорони здоров'я, то це стає невід'ємною частиною її життя. Стереотип, сформований у дитинстві. Здоровий спосіб життя допомагає протистояти багатьом негативним впливам, які може чинити на нас суспільство. Він може протистояти безлічі різних впливів, які ми отримуємо від суспільства. Актуальні питання в сучасному суспільстві. У сучасному суспільстві фізична культура є ключовим питанням для людей різного віку, а не тільки для молоді, оскільки вона є основним чинником зміцнення здоров'я. Культура як основний чинник, що сприяє збереженню здоров'я, стала актуальною темою в сучасному суспільстві [9, 180].

Більшість людей скептично ставляться до користі фізичних вправ і просто недооцінюють їх. Фізична культура має низку чинників, які позитивно впливають на організм людини,

Вона може підвищити витривалість [7, 433]. Регулярна фізична активність також покращує стан кісток, сухожилів і зв'язок і знижує ймовірність розвитку таких захворювань, як остеопороз, артропатія та остеопороз. Завдяки цим фактам, фізичну культуру широко

використовують у медицині як один з основних аспектів лікування захворювань опорно-рухового апарату, зокрема і сколіозу. У цьому разі фізична культура має лікувальний характер і спрямована на усунення конкретних порушень функцій організму.

Однак, оскільки легше запобігти захворюванням, ніж усунути їх, регулярна фізична активність виступає як профілактика різних захворювань опорно-рухового апарату [8, 253]

Крім того, фізична культура може допомогти нам впоратися з психічними розладами, які так поширені в наші дні. Щодня ми отримуємо велику кількість інформації, що спричиняє так зване перевантаження, яке є причиною так зване перевантаження, яке проявляється у вигляді стресу, психологічної втоми, неврозів та інших психічних розладів, що чинять негативний вплив на нервову систему людини. Вчені встановили, що після бігу концентрація бета-ендорфіну в крові значно збільшується.

Цей гормон викликає сильне ейфоричне відчуття і допомагає подолати депресію та досягти душевної рівноваги. Збільшення концентрації β -ендорфіну прямо пропорційне тривалості тренування: після 10 хвилин бігу концентрація гормону збільшується на 42%, а після 20 хвилин - на 110% [11].

У сучасному світі науки і техніки дуже важливо не забувати приділяти достатню увагу своєму здоров'ю. З огляду на вплив фізичної культури на організм людини, стає зрозуміло, що цей вид діяльності необхідно розвивати в нашій країні і що членам суспільства важливо виробити відповідальне ставлення до свого здоров'я. Особливо це стосується молоді, яка є окремим сегментом суспільства, відповідальним за майбутнє країни.

Фізична культура - це широка сфера, що містить у собі безліч різних видів спорту, з яких кожна людина може знайти саме те, що їй до душі [4, 6; 6, 141].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абдураман А.Ш., Купреєнко М.В., Непша О.В., Проценко А.А. Здоров'язберігаючі технології в роботі Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Алексєєвські краєзнавчі читання: Матеріали регіональної наук.-практ. конф., присвяченої 100-річчю А.А. Хижняка. Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. С. 188–190.
2. Гришко С.В., Непша О.В., Стецишин М.М. Сучасний стан атмосферного повітря м. Запоріжжя на його вплив на здоров'я городян. «Філософія здоров'я – здоровий спосіб життя – здорова нація». Херсон: ДВНЗ «ХДАУ». 2018. С. 70–74.
3. Іваненко В.В., Купреєнко М.В. Як зберегти своє здоров'я? Філософія здоров'я – здоровий спосіб життя – здорова нація. Херсон: ХДАУ, 2018. С. 105–107.
4. Конох А.П., Карабанов Є.О. Вплив занять гирьовим спортом на фізичний стан майбутніх інженерів-механіків. Теорія та методика фізичного виховання. 2016. № 02. С. 6–10.
5. Котова О.В., Непша О.В., Попазов О.О. Ставлення студентів до фізичної культури і спорту як способу формування здорового способу життя. Актуальні наукові дослідження в сучасному світі. Переяслав-Хмельницький, 2019. Вып. 1(45). Ч. 5. С. 51–56.
6. Котова О.В., Сергєєв В.В. Формування культури здоров'я у студентів вищих навчальних закладів в умовах навчально-виховного процесу. Збірник статей, тез і доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Філософія здоров'я – здоровий спосіб життя – здорова нація». Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2018. С. 141–142.
7. Купреєнко М.В., Непша О.В. Використання фізкультурно-оздоровчих технологій в оптимізації рухової активності студентської молоді. Фундаментальні та прикладні дослідження: сучасні науково-практичні рішення і підходи: збірник. Баку-Ужгород-Дрогобич: Північ. 2017. С. 433–435.
8. Купреєнко М.В., Непша О.В. Місце та значення лікувальної фізичної культури в програмі фізичної реабілітації при захворюванні на сколіоз у осіб зрілого віку. Стратегічне управління розвитком фізичної культури і спорту: збірник наукових праць. Харків: ХДАФК, 2017. С. 253–257.
9. Непша О.В., Суханова Г.П., Іваненко В.В. Здоров'я як потреба і цінність людини в сучасному суспільстві. Роль освіти у формуванні життєвих цінностей молоді:

матеріали регіональної науково-практичної конференції студентів і молодих учених (2 грудня 2016 р.). Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016. С. 180–182.

10. Непша О.В., Суханова Г.П. Формування мотиваційно-ціннісного ставлення студентської молоді до занять фізичною культурою. Фізичне та спортивне виховання у вищих навчальних закладах. Запоріжжя: ЗНТУ, 2017. С. 30–33.
11. Філімонов В.І. Фізіологія людини. Київ: Медицина, 2015. 488 с.

СЕКЦІЯ III. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ СТАНОВЛЕННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД

АНТОНЕНКО Т.Ф.

III курс, 073 «Менеджмент»,

Житомирський економіко-гуманітарний

інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Дивинська Юлія Анатоліївна,

в.о. завідувача кафедри менеджменту та туризму

ХАРАКТЕРИСТИКА ЛОГІСТИЧНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В МІЖНАРОДНОМУ КОНТЕКСТІ

Економічна глобалізація та розширення міжнародної торгівлі збільшили потребу в міжнародних перевезеннях. Організація міжнародних перевезень є складним процесом і вимагає високого рівня кваліфікації та компетентності в галузі логістики і транспорту. Для ефективної організації міжнародних перевезень необхідно вивчити різні аспекти, такі як вибір транспортного засобу, планування маршруту, документація, організаційні форми та фінансування.

Логістика – це процес планування, координації та контролю руху товарів та інформації від постачальника до споживача з метою забезпечення ефективності та економії. У міжнародних перевезеннях логістика відіграє важливу роль, оскільки допомагає скоротити час і витрати на транспортування, забезпечити якість і безпеку товарів, знизити ризики і повністю контролювати рух товарів. Для забезпечення ефективної логістики важливо бути в курсі новітніх технологій, знати міжнародні транспортні закони та правила, а також мати досвід роботи з різними перевізниками та логістичними компаніями [2].

Другою організаційною формою міжнародних перевезень є використання транспортних послуг. У цьому випадку міжнародна транспортна компанія не має власних транспортних засобів і користується послугами інших транспортних компаній. Цей спосіб є менш ефективним, ніж перша форма організації, оскільки компанія повинна оплачувати послуги транспортної компанії. Однак цей спосіб також має свої переваги, зокрема, можливість швидко знайти вільний транспортний засіб для перевезення товарів і можливість перевозити різні види товарів, без необхідності мати для кожного виду вантажу власний транспортний засіб. Крім того, цей метод дозволяє перевозити вантажі на великі відстані та використовувати різні види транспорту, такі як морський, автомобільний, залізничний та повітряний [3].

Міжнародна транспортна логістика передбачає використання різних видів транспорту для перевезення вантажів. Такий підхід відомий як інтермодальні перевезення. Він дозволяє здійснювати перевезення на великі відстані і знижує ризик втрати або пошкодження вантажу. Коли товари перевозяться на великі відстані, може бути ефективніше використовувати кілька видів транспорту, ніж перевозити їх безпосередньо одним видом транспорту. Наприклад, вантаж можна спочатку перевезти морем до порту, а потім наземним транспортом до кінцевого пункту призначення. Такий підхід зменшує вартість і час доставки

вантажу. Крім того, інтермодальні перевезення знижують ризики, пов'язані із затримками та іншими проблемами, характерними для кожного виду транспорту [1].

Міжнародні перевезення вимагають митного оформлення та надання відповідної документації. Кожна країна має свої вимоги щодо документації, яка повинна бути подана для того, щоб товари могли перетнути митний кордон. До них відносяться документи, що стосуються походження товару, відповідні сертифікати якості та опис товару. Крім того, до імпорту та експорту товарів можуть застосовуватися різні тарифи та інші обмеження, що впливають на вартість і терміни транспортування. Ефективна міжнародна транспортна логістика включає належне управління митними процедурами та документацією, щоб уникнути затримок та інших проблем при перетині митних кордонів [4].

Таким чином, міжнародна транспортна логістика є складним і багатограним процесом, що вимагає детального планування та організації. Ефективне управління міжнародною транспортною логістикою забезпечує надійність та якість обслуговування, знижує витрати та ризик втрат. Успішне здійснення міжнародних перевезень вимагає використання різних форм організації та врахування міжнародних стандартів і правових особливостей.

Список використаних джерел

1. Жарська І.О. Логістика: навч. посіб. / Жарська І.О. - Одеса: ОНЕУ, 2019. - 209 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Логістика» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 073 «Менеджмент» / Укладач: С.І. Тарасенко. – Кам'янське: ДДТУ, 2020. – 144 с.
3. Міжнародні перевезення: теорія та практика: навч. посібник: у 2 кн. / А. С. Галкін, В. П. Левада, Ю. А. Давідіч, Н. В. Давідіч, К. Є. Вакуленко. – Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2018. – 182 с.
4. Федотов О.П. Організація митного контролю: навчально-методичний посібник (для студентів денної та заочної форми навчання) / О.П. Федотов. – Одеса, 2020. – 144 с.

БАРСУК В.С.

*IV курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Бабенко Крістіна Євгеніївна,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту та туризму*

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Прибутковість - це показник здатності компанії генерувати максимальний дохід за мінімальних витрат. У найпростішому розумінні, якщо продажі зростають і/або витрати зменшуються, прибуток збільшується.

Однак у реальності досягти прибутковості не так просто. Продажі та витрати не завжди збігаються, тому надмірне зосередження на збільшенні продажів може поставити компанію під загрозу, коли попит несподівано впаде. Крім того, скорочення витрат за рахунок закупівлі неякісних матеріалів може призвести до втрати клієнтів. Тому доцільно дослідити організацію та стратегію управління прибутком на підприємстві.

Управління процесами, що формують прибутковість підприємства, залежить від низки факторів, які можна поділити на зовнішні та внутрішні. Зовнішні фактори не залежать від аспектів функціонування підприємства і підприємство не може впливати на їх виникнення, але докладає всіх зусиль для своєчасного реагування на їх вплив та можливості нівелювання [2].

На рівень прибутку прямо чи опосередковано впливає прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності, оскільки він є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та збільшення доходів працівників і власників. Тому система управління прибутком повинна бути належним чином інтегрована в загальну систему корпоративного

управління. В рамках механізму управління прибутком застосовуються такі дії, як аналіз і моніторинг зовнішнього середовища, формулювання корпоративної стратегії, підготовка аналітичної інформації, прийняття рішень, аналіз і, за необхідності, координація рішень. У сфері управління прибутковістю його визначають як підготовку рішень та інформації для прийняття управлінських рішень [3].

Механізми управління прибутковістю мають вирішальне значення для забезпечення прибутковості. це цілеспрямований вплив на стан підприємства за допомогою управлінських, економічних та організаційних процедур, інструментів і методів з метою використання потенціалу прибутковості, врахування особливостей впливу нестабільного зовнішнього середовища, підвищення здатності генерувати прибуток, здійснювати прибуткову діяльність та забезпечувати зростання і сталий розвиток відповідно до цілей і завдань підприємства [4]. Варто зазначити, що система має вплив. В рамках механізму управління прибутком здійснюється аналіз і моніторинг зовнішнього середовища, формулюється стратегія підприємства, готується аналітична інформація як основа для прийняття рішень щодо управління прибутком, аналізуються і за необхідності коригуються прийняті рішення [2].

Таким чином, ефективна система управління прибутком сприяє стабільному функціонуванню та розвитку підприємства. Підвищенню рівня добробуту власників підприємства, забезпеченню зростання ринкової вартості підприємства, підвищенню інвестиційної привабливості підприємства, розподілу прибутку відповідно до стратегії розвитку підприємства, забезпеченню ефективного впливу на трудову діяльність працівників (що здійснюється через їх участь у розподілі прибутку), підвищенню платоспроможності підприємства та зниження ризиків господарської діяльності.

Таким чином, прибуток є одним з основних рушіїв ринкової економіки, мотивацією підприємницької діяльності та опосередкованим впливом на добробут працівників підприємства. Ось чому прибуток відіграє таку важливу роль у розвитку компанії, і чому важливо ефективно і безперервно управляти прибутком, щоб забезпечити інтереси як власників, так і працівників.

Список використаних джерел

1. Жигалкевич Ж.М. Система управління прибутком як умова ефективного функціонування підприємства / Жигалкевич Ж.М., Фісенко Е.С. // Економіка і суспільство. – 2016. - №4. – С. 145-148.
2. Кушик І.Л. Управління процесом формування прибутковості на підприємстві / Кушик І.Л. – URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22592/1/2017-11_4-04.pdf.
3. Нагрецькіс А.Ю. Управління прибутком підприємства / Нагрецькіс А.Ю. // Ефективна економіка. – 2017. – № 2. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5452>.

БЕРЕЗОВСЬКИЙ В.В.

*ІУ курс, група ЗМН-19-1, спеціальність «Менеджмент», ІЕМ
Науковий керівник Карпенко О.А., к.е.н., Ph.D, доцент*

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ

Щоб організація мала змогу досягти поставлених завдань, необхідно не тільки забезпечити її кваліфікованим, здатним до навчання та адаптації й необхідної кількості персоналом, але й так організувати роботу, щоб кожен працівник докладав максимум зусиль для виконання поставлених цілей та завдань у межах організації. Мотивація – це управлінська функція, що спрямована на використання мотивів поведінки людини для найбільш успішного і ефективного її функціонування в організації.

Мотивація персоналу служить меті, а саме – підвищенню продуктивності праці. Для ефективного управління зв'язок між теорією мотивації і практичним менеджментом винятково важлива. Важливим є розуміння, яке місце займає мотивація в рамках загальної

структури діяльності працівників організації. Саме мотивацію потрібно сприймати як частину рівняння загальної продуктивності праці, що поєднує у собі наявні ресурси, здатність виконати завдання та мотивацію. За умови достатності ресурсів та належної мотивації працівників, продуктивність праці їх зростає.

Нині у практиці управління застосовуються різноманітні теорії мотивації, які дають уявлення про основні принципи мотивації праці і свідчать про роль мотивації в управлінні персоналом. Сутність теорій мотивації полягає в тому, що людина, усвідомлюючи завдання, що ставляться перед нею, і знаючи ту винагороду, яку вона може одержати за їхнє вирішення, зіставляє це зі своїми потребами, можливостями і здійснює певну діяльність.

Зрозуміло, що для формування належного ставлення до праці необхідно створювати такі умови, щоб персонал сприймав свою працю як свідому діяльність, що є джерелом самовдосконалення, основою професійного та службового зростання. Система мотивації повинна розвивати почуття належності до конкретної організації. Відповідне ставлення до праці та свідоме поведінка визначаються системою цінностей працівника, умовами праці й застосовуваними стимулами.

Внесок кожного працівника в досягнення цілей підприємства є достатньо значущим та вагомим, тому одним із основних завдань менеджменту стає пошук та застосування ефективних способів управління працею і мотивацією персоналу до більш продуктивної діяльності. Мотивація трудової діяльності, це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, що спонукають людину праці до цілеспрямованої діяльності, що орієнтована на досягнення цілей як підприємства, так і самого працівника. Чим краще мотивований працівник до трудової діяльності, тим кращими є результати його роботи, що безпосередньо впливає на досягнення мети та цілей підприємства. Уміле використання мотиваційних механізмів персоналу, з одного боку дають можливість розкрити та використовувати здібності кожного працюючого, а з іншого – сприяють організації виконати свою місію, що безпосередньо пов'язано з ефективним управлінням.

Мотивація в загальному розумінні – це сукупність рушійних сил, що спонукають людину до виконання певних дій. А залежно від поведінки людини – це процес свідомого вибору того або іншого типу дій, які обумовлені комплексним впливом зовнішніх і внутрішніх. При цьому чітко проглядається функція керівництва, яка полягає у формуванні в працівників стимулів до праці, тобто спонукання, мотивування їх працювати з повною віддачею. Мотивація – це не тільки самоспонукування людини до активної діяльності, але й застосування до працівників методів та прийомів мотивації, що сприяють продуктивній праці. Тому ефективне управління неможливе без розуміння мотивів та потреб людини й правильного використання стимулів до праці.

Мотивація персоналу безпосередньо пов'язана з продуктивністю праці. Мотивація праці працівників відрізняється не тільки на рівні різних організацій, але й у межах однієї організації: одні працівники надають перевагу безпеці та стабільності, меншій зайнятості, визнанню, статусу тощо, інші – грошовій винагороді, саморозвитку та готовності витратити додаткові зусилля. Використання різних видів мотивації, їх поєднання у різних варіаціях дозволяє підвищити продуктивність праці працюючих. Працівник, який більш мотивований виконувати свою роботу, буде робити її ефективніше і продуктивніше, ніж той, хто менш мотивований. Загальновідомо, що люди – це найбільш значимі активи організації. Насправді організація – це і є люди, тому що без них неможлива ніяка діяльність. Тому, якщо потреби і бажання працівників сприяють досягненню задач і цілей організації, то їх необхідно задовольняти, у цьому і є суть правильного співвідношення між мотивацією працівників і визначеними цілями організації.

Тому, ефективне управління неможливе без розуміння мотивів і потреб працівників та правильного використання стимулів до праці. Теоретичні підходи та практика застосування мотивації персоналу підкреслюють необхідність зосереджуватися на чинниках, що стимулюють людину діяти та активізовувати свої дії. Тому мотивація трудової діяльності як сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, що спонукають людину до трудової діяльності і надають такій діяльності спрямованості, що орієнтована на досягнення

відповідних цілей працівника та організації є дуже важливою функцією управління, а її правильне застосування у значній мірі забезпечує його ефективність.

БЕЛОГЛАЗОВ С.С.
здобувач вищої освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївського інституту розвитку людини
Університету «Україна»

МОДЕЛІ ОПТИМАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ

Однією із найважливіших задач техніко-економічного планування є обґрунтування планового завдання з боку наявних виробничих потужностей. Виробничі потужності визначаються потужністю виробничого обладнання, мірою його використання, а також обсягом і асортиментом запланованої до випуску продукції. В процесі моделювання оптимального використання виробничих потужностей слід розрізняти принципи відмінності їхньої економічної суті, які істотно впливають на вид економіко-математичної моделі і на тип математичних методів їх реалізації.

Постановка задачі оптимізації використання невзаємозамінного обладнання та її економіко-математична модель.

Нехай для випуску m видів продукції ($i = \overline{1, m}$) підприємство може застосувати n , ($j = \overline{1, n}$) виробничо-технологічних способів. Фонд часу роботи k -го обладнання рівним B_k . Витрати часу k -го обладнання на обробку одиниці деталі i -го виду j -м технологічним способом дорівнюють A_{ijk} . Ефективність застосування певного способу виражається прибутком P_{ij} від реалізації одиниці продукції i -го виду, виготовленої j -м технологічним способом. Шукані величини (x_{ij}) – це кількість одиниць продукції i -го виду, виготовлені j -м технологічним способом. Отже, потрібно знайти такий набір величин $\{x_{ij}, (i = \overline{1, m}; j = \overline{1, n})\}$, який забезпечив би максимальний сумарний прибуток від реалізації виготовленої продукції.

Економіко-математична модель цієї задачі має такий вигляд:

$$L = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n P_{ij} x_{ij} \rightarrow \max; \quad \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n A_{ijk} x_{ij} \leq B_k, \quad (k = \overline{1, K}); \quad x_{ij} \geq 0, \quad (i = \overline{1, m}; j = \overline{1, n}). \quad (1)$$

У багатьох випадках виникає необхідність знаходження плану завантаження обладнання з метою мінімізації сумарної собівартості виготовлення продукції, на кожний вид якої встановлене планове завдання.

Позначивши собівартість виготовлення одиниці продукції i -го виду j -м способом через C_{ij} , а планове завдання по i -му виду продукції через A_i , математичну модель такої задачі має вигляд:

$$L = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n C_{ij} x_{ij} \rightarrow \min; \quad \sum_{j=1}^n x_j \geq A_i, \quad (i = \overline{1, m}); \quad \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n A_{ijk} x_{ij} \leq B_k, \quad (k = \overline{1, K}); \quad x_{ij} \geq 0, \quad (i = \overline{1, m}; j = \overline{1, n}). \quad (2)$$

Якщо ж критерієм оптимального використання виробничого обладнання вибрати значення часу роботи обладнання над виконанням планового завдання на випуск продукції, то економіко-математична модель набуває такого вигляду:

$$L = \sum_{k=1}^K y_k \rightarrow \max; \quad \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n A_{ijk} x_{ij} + y_k = B_k, \quad (k = \overline{1, K}); \quad \sum_{j=1}^n x_j \geq A_i, \quad (i = \overline{1, m}); \quad x_{ij} \geq 0, \quad (i = \overline{1, m}; j = \overline{1, n}); \quad (3)$$

де y_k – значення резервного фонду часу використання обладнання при певному плані завантаження всього наявного парку обладнання. Цільова функція (8) забезпечує відбір плану

роботи обладнання, з допомогою якого планове завдання виконується за найменше сумарне значення часу роботи всіх верстатів.

Взаємозамінне обладнання характеризується тим, що на одному і тому ж обладнанні можна виготовляти різні види виробів, тобто ці обладнання можуть виконувати одну і ту ж роботу, тільки з різною ефективністю. У цьому випадку йдеться про універсальність обладнання, яке виготовляє частини виробів, про взаємозамінність при виконанні завдання.

Постановка задачі оптимізації використання взаємозамінного обладнання та її економіко-математична модель.

Нехай треба виготовити $m, (i = \overline{1, m})$ видів виробів, планове завдання для кожного з яких становить значення A_i . Виробничі потужності підприємства для виконання цієї роботи складаються з $n, (j = \overline{1, n})$ типів обладнання, фонд часу кожного з яких дорівнює B_j . Норма часу, витраченого j -м верстатом на виготовлення одного виробу i -го виду дорівнює A_{ij} . Прибуток від i -го виробу, виготовленого на j -му агрегаті становить P_{ij} . Шукані величини (x_{ij}) – це кількість i -го виду виробів, які слід виготовити на j -му обладнанні, причому такі, що забезпечать максимальний сумарний прибуток від реалізації виготовленої продукції.

Економіко-математичну модель такої задачі має вигляд:

$$L = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n P_{ij} x_{ij} \rightarrow \max; \quad \sum_{j=1}^n x_{ij} = A_i, \quad (i = \overline{1, m}); \quad \sum_{i=1}^m A_{ij} x_{ij} \leq B_j, \quad (j = \overline{1, n}); \\ x_{ij} \geq 0, \quad (i = \overline{1, m}; j = \overline{1, n}). \quad (4)$$

Цю ж задачу можна розв'язати в аспекті мінімізації сумарної собівартості виготовлення продукції. Цільова функція в цьому випадку буде мати такий вигляд:

$$L = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n C_{ij} x_{ij} \rightarrow \min, \quad (5)$$

де C_{ij} - собівартість виготовлення одиниці виробу i -го виду на j -му обладнанні.

При моделюванні процесів оптимального використання виробничого обладнання невідомими можуть бути вибрані значення часу роботи кожного обладнання над виготовленням певного виду продукції. Модель задачі у цьому випадку наступна:

$$L = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n P_{ij} \frac{1}{A_{ij}} x_{ij} \rightarrow \max; \quad \sum_{j=1}^n \frac{1}{A_{ij}} x_{ij} = A_i, \quad (i = \overline{1, m}); \quad \sum_{i=1}^m x_{ij} \leq B_j, \quad (j = \overline{1, n}); \\ x_{ij} \geq 0, \quad (i = \overline{1, m}; j = \overline{1, n}). \quad (6)$$

В задачі визначення мінімуму затрат часу, цільова функція має вигляд:

$$L = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^n x_{ij} \rightarrow \min. \quad (7)$$

В економічній практиці при плануванні роботи обладнання часто доводиться розв'язувати задачу закріплення робіт за видами обладнання з прийняттям умови, що за кожним видом обладнання закріплюється тільки один вид роботи.

Отже, результати дослідження представлено у формі економіко-математичних моделей оптимального використання невзаємозамінного і взаємозамінного виробничого обладнання.

Література

1. Шевченко Ю.І. Економіко-математичне моделювання стосовно виробничих систем. Формування ринкових відносин в Україні. 2018. №3. С.62-65

БОГАЧУК М.Г.

IV курс, 073 «Менеджмент»,

Житомирський економіко-гуманітарний

інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Карпенко Сергій Володимирович,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту та туризму

СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасній фінансовій системі підприємства фінансовий менеджмент поступово замінює первісний менеджмент. Фінансова діяльність в сучасному підприємстві є перш за все управлінською діяльністю. Вони скористаються фондами для підприємств, у тому числі фондами власної власності, фондами банківських позик та фінансовими ринками тощо, кожному з них потрібна відповідна стратегія управління фінансами. Підприємства можуть гарантувати адекватні виробничі витрати бізнесу в упорядкованому фінансовому управлінні для підтримки різноманітних щоденних справ і виробничої діяльності. Фінансовий менеджмент також є надійною запорукою функціонування компанії. Компанія повинна активно відігравати роль у фінансовому регулюванні. Сучасна економічна діяльність бізнесу є історичною неминучою тенденцією, поглиблене застосування фінансового менеджменту в управлінні бізнесом забезпечить багато зручностей для майбутньої економічної діяльності та ефективно підвищить ефективність корпоративного управління та збільшить корпоративні економічні вигоди [1].

Основним носієм основної діяльності з виробництва товарів і основними носіями діяльності з обігу є підприємства, які реалізують і створюють товарну вартість у процесі господарської діяльності. У сучасній ринковій економіці компаніям необхідно мати функцію виробництва вартості, щоб створити вартість, вимагаючи певного обігу капіталу. Грошові фонди мають важливе значення у формі сучасних підприємств, у використанні грошових фондів, обміні робочою силою та обміні штучного обладнання, таким чином завершуючи процес потоку товарів. Фінансовий менеджмент полягає в управлінні господарською діяльністю підприємства, охоплюючи при цьому всі аспекти. Найголовнішою гарантією роботи підприємства є повний капітал, і тільки повний оборотний фонд може забезпечити нормальну роботу виробничої діяльності підприємства. Найважливішими джерелами капіталу в діяльності підприємства є власний капітал підприємства, банківські кредити та фінансування акцій [2].

Ці основні джерела фінансування є важливим чинником у сприянні розвитку підприємства. Фінансування компанії має великий обсяг. Отже, коли бізнес є позиковим, необхідно, щоб компанія достатньо розуміла відповідні правила банківських позик, такі як банківські позики, вимоги та відсотки. Це гарантує, що операційні важливі фонди компанії є X-Source. Способи функціонування коштів цих компаній тісно пов'язані з фінансовим інтересом. Ось чому фінансовий менеджмент відіграє важливу роль в управлінні діяльністю компанії. На фінансовому ринку компанії повинні добре працювати, вимагаючи фінансового менеджменту в управлінській діяльності підприємства. Це гарантує, що компанія веде капітальну діяльність на фінансовому ринку, придатну для розширення моделі виробництва або масштабу компанії, і використовує правильні контрзаходи.

Фінансовий менеджмент дуже великий в управлінні підприємством. Оскільки застосування методів корпоративного фінансового менеджменту та його управлінських ефектів є важливою частиною корпоративної операційної діяльності, обидва вони відіграють важливу роль у сприянні розвитку корпоративної діяльності, що в основному проявляється у наступних двох аспектах: один аспект, фінансова діяльність та виробництво та експлуатація золота будь-якої компанії невіддільна від підтримки її фінансової системи, особливо достатнє джерело коштів може закласти основу для безперебійного завершення виробничої діяльності підприємства та продажів діяльності.

З розвитком епохи фінансового менеджменту наука й технології також швидко розвиваються, а застосування людьми інформаційних технологій і розумних терміналів у виробництві та житті стає дедалі ширшим [3]. Існують також вищі вимоги щодо аспектів. Водночас на цьому тлі організаційна форма соціальної економіки почала змінюватися від традиційної до інтелектуальної. У минулому продукт був ключем до традиційної ринкової економіки, але в міру того, як ринок поступово модернізувався, послуга стала ядром сьогоденної транзакції. У сучасній ринковій економічній системі, заснованій на Інтернеті, різні елементи можуть бути складно переплетені, щоб створити мережеву систему. Крім

того, зі швидким розвитком Інтернету речей фінанси, які є важливою частиною інформаційної економіки, використовуються в розумних фінансових послугах. Галузь стане початком безпрецедентних інновацій і величезних змін на основі Інтернет речей.

Список використаних джерел

1. Бруслиновська І.В. Теоретичні аспекти формування фінансової стратегії / Бруслиновська І.В., Матвійчук В.І. // Економіка і організація управління. – 2018. - №3 (31). – С. 100-111.
2. Буняк Н.М. Фінансова стратегія у системі менеджменту підприємства / Буняк Н.М., Курдельчук Р.І. // Економіка і суспільство. – 2017. – Вип. 8. – С. 196-200.
3. Вядрова Н.Г. Фінансова стратегія банку: сутність та зміст поняття / Вядрова Н.Г. // Фінансові дослідження. – 2019. - № 2 (7). – URL: <https://fr.stu.cn.ua/tmp/pdf/220.pdf>.

БУДЯКОВ Г.В.

*аспірант, Київський національний університет технологій та дизайну,
науковий керівник: Бебко С.В., д.е.н., доцент кафедри смарт-економіки
Київський національний університет технологій та дизайну*

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІТ-АУТСОРСИНГУ: ЗАКОРДОННИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД

Інтерес до ІТ-аутсорсингу зростає завдяки прискоренню цифровізації, використанню корпоративних програм та зростанню популярності домашніх офісів. Більш ніж будь-коли, ІТ-аутсорсинг використовується великими та середніми компаніями в різних галузях від телекомунікацій та фінансів до електронної комерції та виробництва. Найчастіше компанії використовують аутсорсинг ІТ-підтримки, управління інфраструктурою та операцій бізнес-додатків. Основною причиною аутсорсингу є брак ІТ-фахівців. Дефіцит викликаний демографічними проблемами та високим попитом на кваліфіковану робочу силу.

Завдяки цифровій трансформації та збільшенню додатків і розширень, що надаються ІТ, сегмент ІТ-аутсорсингу стабільно зростає протягом останніх кількох років і, як очікується, спостерігатиме значне зростання в найближчі роки.

Це призводить до двох подій: по-перше, вищий попит на продукти та послуги, які можна передати аутсорсингу; по-друге, нижчий поріг для аутсорсингу цих продуктів та послуг компаніям, розташованим за межами країн покупців.

Крім того, при передачі ІТ-завдання аутсорсингу (наприклад, ІТ-постачальників й розробників програмного забезпечення), підприємства можуть зосередитися на своїх основних функціях та заощадити внутрішні ресурси та витрати (на кшталт, офісне приміщення, технічне обслуговування та комунальні послуги). Таким чином, аутсорсинг команд стає життєздатною стратегією стійкості до витрат у середовищі, де компанії шукають заощаджень більше, ніж будь-коли.

Ринок ІТ-послуг охоплює низку пропозицій, які допомагають підприємствам у впровадженні, управлінні та експлуатації широкого спектру систем, програмного забезпечення та обладнання, які використовуються в сучасних ІТ-середовищах. Одними з основних підсегментів ринку є керовані послуги, на які у 2020 році відносилось понад 152 мільярди доларів США, і програмне забезпечення як послуга, на які відносилось понад 157 мільярдів доларів у 2020 році.

ІТ-послуги є одним із найшвидше зростаючих сегментів у всеохоплюючій ІТ-індустрії, поступаючись лише корпоративному програмному забезпеченню за темпами зростання з року в рік. Сектор ІТ-аутсорсингу є найбільшим джерелом прибутку на ринку ІТ-послуг, з 361 мільярдом доларів США у 2021 році, і, за прогнозами, досягне 587,3 мільярда доларів США до 2027 року [1].

Україна є однією з найпотужніших країн Східної Європи з точки зору розвитку технологічних галузей (принаймні, до початку війни), та попри перешкоди вона стає все більш популярною серед тих, хто шукає послуги ІТ-аутсорсингу.

З 2017 року ІТ-індустрія в Україні стрімко розвивається, зараз в країні працює понад 200000 ІТ-фахівців. Крім того, прогнозується, що до 2025 року кількість ІТ-аутсорсингових компаній в Україні подвоїться. В результаті Україна зараз є четвертим за величиною постачальником технічних кадрів у світі, з відповідним зростанням кількості аутсорсингових компаній щорічно. У 2023 році Україна посіла перше місце зі 169 в The Good Country Index [2] за внеском у науку та технології.

Навіть у рік повномасштабної війни український ІТ-сектор все ж відчув зростання доходів. У 2022 році український ІТ-експорт склав близько \$7,3 млрд, що на 5,85% більше, ніж у попередньому році [3].

Через швидку діджиталізацію пандемія вплинула на зростання кількості ІТ-спеціалістів на ринку України. Багато європейських компаній визнали ефективним аутсорсинг українських розробників, оскільки вони мають високу кваліфікацію та досвід і можуть працювати в одному часовому поясі.

Одна з подій, що вплинула на розвиток досліджуємого сектора України – війна, яка триває. Багато ІТ-компаній перевезли своїх розробників до Львова (найбезпечніше місто Західної України) або за кордон. Такі кроки допомогли зберегти ІТ-бізнес стабільним. Розробники стали більш мотивованими, оскільки ІТ-сектор є однією з небагатьох галузей, які досі активно допомагають економіці України. Це змусило розробників працювати наполегливіше та набагато ефективніше. Україна посідає 4 місце у світі за цифровою та технологічною експертизою та напрямками ІТ-аутсорсингу в Центральній та Східній Європі. Він також посідає 14 місце в Індексі ІТ-конкурентоспроможності, згідно з Emerging Europe Future of IT report [4] 2022.

Сьогодні ІТ-аутсорсинг в Україні пропонує широкий спектр ринкових рішень – від індивідуальних розробників за контрактом до команд розробників із сотень програмістів, дизайнерів, спеціалістів та QA-професіоналів. Більшість розробників в Україні мають багаторічний досвід роботи з перевіреними процесами та використанням передових технологічних рішень та інструментів управління проєктами, а також роботи в технологічній екосистемі підтримки.

Компанії в Західній Європі та Північній Америці, а також в Азії та Ізраїлі мають бути впевнені, що вони працюють із кваліфікованими та досвідченими розробниками. Багато компаній продемонстрували свою впевненість, а всесвітньо відомі бренди збільшують ІТ-команди в Україні та передають більше проєктів ІТ-компаніям в Україні.

Сфера ІТ стає життєво необхідною для бізнесів, та битва за талановитих співробітників виходить на новий рівень.

Переживши роки глобальної пандемії, сектор високих технологій і далі зростає, і найближчим часом його позиції у світовій економіці стануть ще міцнішими. Згідно з прогнозом Gartner [5], обсяг коштів, глобально витрачених на ІТ у 2022 р., зросте на 5,5 % і досягне суми 4,5 трлн дол.

Отже, світова економіка знову зазнає глобальних потрясінь. Попередні оцінювання, зроблені Світовим банком [6] у січні 2022 року, і раніше прогнозували уповільнення зростання з 5,5 % до 4,1 % у 2022 та 3,2 % у 2023 роках, посиляючись на нові загрози від штамів COVID-19, зростання інфляції та нерівність доходів. Війна в Україні внесла чималі корективи до цього прогнозу, змусивши переоцінити глобальні перспективи. Ситуація, що склалася, стає викликом для зростання технологічних компаній та глобального ІТ-аутсорсингу.

Список використаних джерел

1. IT Outsourcing – Worldwide URI: <https://www.statista.com/outlook/tmo/it-services/it-outsourcing/worldwide>
2. The Good Country Index URL: <https://index.goodcountry.org/>

3. «IT outsourcing in Ukraine 2023» URL: <https://youteam.io/blog/overview-of-ukraine-outsourcing-companies-in-the-it-sector/>
4. FUTURE OF IT 2023 REPORT URL: <https://emerging-europe.com/future-of-it/>
5. Gartner Forecasts Worldwide IT Spending to Exceed \$4 Trillion in 2022. URL: <https://www.gartner.com/en/newsroom/press-releases/2021-10-20-gartner-forecasts-worldwide-it-spending-to-exceed-4-trillion-in-2022>
6. Global Growth to Slow through 2023, Adding to Risk of 'Hard Landing' in Developing Economies URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/01/11/global-recovery-economics-debt-commodity-inequality?cid=ECR TT worldbank EN EXT>

ВАСИЛЕНКО Д.К.

II курс, 073 «Менеджмент»,

*Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»*

*науковий керівник: Шафранова Катерина Володимирівна,
кандидат економічних наук, доцент, директор,
доцент кафедри менеджменту та туризму*

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Стратегічне управління - це процес формулювання та реалізації стратегії компанії з метою отримання конкурентних переваг та сприяння розвитку компанії. Однак сучасний світ складних економічних, соціальних і технологічних викликів ставить нові питання, які потребують уваги та розгляду в контексті стратегічного управління. Стратегічне управління є адаптивним і зберігає організаційну актуальність. У ці динамічні часи воно має більше шансів на успіх, ніж традиційний підхід "якщо це не зламано, то не треба нічого лагодити". Раціональність має глибокі традиції в управлінні бізнесом. Починаючи з Адама Сміта, економічна наука розглядала людей як раціональних тварин. Поява раціональної людини мала ще глибший вплив на подальший менеджмент. Стратегічне управління було раціональним з самого початку: від школи проектування і планування 1960-х років, через домінуючу позицію школи розміщення у 1980-х роках, до появи основної школи у 1990-х роках, всі вони підкреслювали раціональність стратегічного управління [1].

Однією з найактуальніших проблем є нестабільність та невизначеність зовнішнього середовища. Зміни в економічному, політичному та соціальному середовищі відбуваються дуже швидко і впливають на бізнес-плани компаній. У такій ситуації стратегії, розроблені протягом тривалого періоду часу, можуть втратити актуальність і потребують швидкого перегляду [3].

Іншим викликом є збільшення обсягу даних та інформації, доступних компаніям. Технологічний прогрес надає компаніям значні можливості, але водночас створює нові виклики. Багатьом компаніям доводиться адаптуватися до нових технологічних інновацій і будувати свої стратегії з урахуванням нових можливостей, що вимагає високого ступеня гнучкості та швидкості прийняття рішень. З одного боку, стає можливим більш точний і глибокий аналіз ринку та клієнтів, а з іншого - необхідна більш якісна та ефективна обробка даних, щоб використовувати їх для стратегічного планування. Крім того, багато компаній стикаються з проблемою вибору та впровадження інформаційних систем і технологій, які можуть допомогти оптимізувати процеси стратегічного управління [2].

Список використаних джерел

1. Liu, Huawen & Tan, Liwen. (2008). New Trend of Overseas Strategy Management Study. Science & Technology Progress and Policy, January, 191-195.
2. Stephen Robins. (2004). Management. Beijing: China Renmin University Press, (Chapter5).

3. Тейлор Ф.У. Принципи наукового менеджменту. М.: Контролінг, 1991, с. 49-57.

ДМИТРЕНКО Я.А.

III курс, 073 «Менеджмент»,

*Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»*

науковий керівник: Карпенко Сергій Володимирович,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту та туризму

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ: ІСТОРИЧНИЙ РАКУРС

Сучасне суспільство не існувало б без технічних законів і нормативних документів, які визначають правила користування продукцією, процесами, методами виробництва та управління і гарантують безпеку життя, здоров'я, майна та навколишнього середовища. Стандартизація - це діяльність, яка виконує саме ці функції. Адже стандарти відіграють важливу роль у повсякденному житті [3]. Методи і характер робіт, спрямованих на забезпечення належної якості продукції (послуг), постійно змінюються. Ці зміни не завжди чітко відокремлені одна від одної, але кожному етапу еволюції притаманна своя закономірність розвитку. В історії якості можна виділити п'ять етапів, які сліднують один за одним [1]:

1. етап відбраковування бере свій початок у 70-х роках 19 століття, і основою концепції забезпечення якості на етапі відбраковування було те, що споживачі повинні отримувати тільки придатну продукцію, тобто продукцію, яка відповідає стандартам. Основні зусилля повинні бути спрямовані на те, щоб відокремити дефектну продукцію від споживача.

2. фаза контролю якості починається в 20-х роках 20-го століття з появою робіт, проведених у відділі технічного контролю компанії "Вестерн Електрик" (США), травень 1924 року. Будучи співробітником відділу, д-р Шухарт розробив графічний метод для створення того, що зараз відоме у всьому світі як контрольна карта Шухарта. Статистичний метод, запропонований д-ром Шухартом, дозволив нам зосередитися на тому, як підвищити вихід потрібного продукту в процесі інжинірингу, а не на тому, як виявити та усунути дефекти до того, як продукт буде відправлений замовнику.

3. Етап контролю якості. Початок етапу контролю якості пов'язаний з лекцією, прочитаною доктором Едвардом Демінгом для великої японської промисловості в 1950 році. Е. Демінг разом з Джоозефом М. Джураном із США зосередилися на вдосконаленні всієї системи, а не тільки виробничого процесу, особистому залученні вищого керівництва до питань якості, навчанні всіх працівників основним методам забезпечення якості та мотивації працівників до роботи за високими стандартами. розроблено програми.

4. В середині 1960-х років почала формуватися фаза контролю якості як розвиток попередньої фази мислення в напрямку більш повного задоволення вимог споживачів. Тотальний контроль якості (TQC) поступово замінив тотальне управління якістю (TQM). Концепція нового етапу ґрунтується на ідеї, що більшість дефектів продукції виникає на етапі розробки через недостатню якість проектних робіт.

5. Фаза екологічної якості. У 1990-х роках вплив суспільства на підприємства посилюється, і підприємства почали брати до уваги занепокоєння суспільства. В результаті з'явився стандарт ISO 14000, що встановлює вимоги до систем управління охороною навколишнього середовища та безпекою продукції.

Важливість впровадження системи управління якістю відповідно до міжнародних стандартів ISO є незаперечною, оскільки це не тільки забезпечує постійне вдосконалення діяльності суб'єкта господарювання (управління, технології, якості продукції тощо), а й підвищує його конкурентоспроможність на внутрішньому та світовому ринку. Забезпечення якості та безпеки продукції на всіх стадіях виробничого процесу є основним постулатом міжнародних стандартів серії ISO, які базуються на процесному підході до діяльності та

встановлюють правила і положення, що стосуються організації систем управління якістю, в тому числі в науково-технічній сфері [2]. Стандартизація є важливим і практично єдиним засобом забезпечення сумісності, взаємозамінності, стандартизації, уніфікації, надійності обладнання та інформаційних мереж, дотримання вимог безпеки та охорони навколишнього середовища, однорідності властивостей і характеристик, а також якості продукції.

Список використаних джерел

1. Попкова Т.О. Вітчизняний та зарубіжний досвід у сфері управління якістю / Попкова Т.О. // Ефективна економіка. – 2013. - №5.
2. Смерницький Д.В. Забезпечення управління якістю відповідно до стандартів серії ISO при розробці та виготовленні науково-технічної продукції: правове регулювання / Смерницький Д.В. // Криміналістичний вісник. – 2016. - № 1 (25). – С. 22-30.
3. Тимченко Р. Стандартизація: історичні етапи становлення в Україні / Тимченко Р., Овсієнко А. // Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація. – 2020. - №1(10). – С. 128-148.

ЗВЕЗДІН Р.В.

*IV курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Шафранова Катерина Володимирівна,
кандидат економічних наук, доцент, директор,
доцент кафедри менеджменту та туризму*

СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Інформація - це знання, які є корисними для тих, хто приймає рішення. Інформація - це структуровані дані, зібрані з певною метою і тому релевантні. Менеджери отримують великі обсяги даних, які можна було б класифікувати як інформацію, але вони нею не є. Крім того, інформація повинна не тільки відповідати цілям менеджера, але й вписуватися в модель процесу або поєднуватися з нею.

Інформація повинна бути значущою. Вона є значущою лише тоді, коли може впливати на прийняття рішень. Щоб інформація була корисною, дані повинні мати потенціал для розширення перспективи прийняття рішень. Зміна в поглядах одного керівника на проблему не обов'язково означає, що зміниться погляд іншого керівника. Іншими словами, інформація повинна бути адаптивною.

В принципі, цінність інформації можна виміряти як кількість, що відповідає різниці у прийнятті рішень між менеджером, який володіє цією інформацією, і менеджером, який не володіє нею. Загалом, цінність інформації залежить від складності та важливості проблеми та її вирішення. Чим важливіше рішення, тим більше інформації потрібно і тим вища її вартість.

Щоб збирати інформацію, організації повинні розвивати інформаційні системи. Основою управлінської інформаційної системи є можливість програмування управлінських рішень і зведення більшості рішень до алгоритмічних послідовностей. Для цього проблеми, які ставить перед собою менеджмент, повинні бути чітко структуровані відповідно до правил розв'язання задач [2].

Інформаційні системи використовуються для управління виробництвом, обміном, фінансами, освітою та науковими дослідженнями. В усіх економічно розвинених країнах підприємства ефективно використовують управлінські інформаційні системи. Інформаційні системи дають можливість менеджерам швидко спілкуватися, прискорювати виробничі процеси та приймати необхідні рішення.

На вітчизняних підприємствах інформаційні системи використовуються для вирішення багатьох завдань, таких як технічна і технологічна підготовка виробництва, проектні та нормативні розрахунки, економічне обґрунтування, планування та облік. Інформаційні

системи будуються як інтегровані системи, що підтримують всі сфери діяльності компанії, включаючи фінанси, виробництво, збут, закупівлі, складування, транспорт, технічне обслуговування та проектування. Інформаційні системи дозволяють підприємствам відстежувати ключові параметри для оцінки ефективності своєї діяльності. Корпоративні рішення - це завжди вибір між альтернативами з різними прогнозами результатів. Поточні управлінські рішення рідко бувають настільки глобальними, що цінну інформацію можна отримати з підсумків фінансової звітності, які відображають ситуацію в компанії в цілому. Системи управлінського обліку є насамперед робочим інструментом для керівництва і лише в другу чергу для бухгалтерів.

Управлінська звітність зазвичай містить додаткові дані про всі операції, необхідні для управління компанією. Це дозволяє швидко аналізувати певні аспекти діяльності компанії та приймати управлінські рішення. Система управлінського обліку - це проста у використанні, формалізована система оцінки дій керівництва, що дозволяє власникам розуміти, що відбувається в компанії, і брати участь у контролі за її діяльністю, не витрачаючи при цьому величезної кількості часу і зусиль [1].

Процес прийняття управлінських рішень використовує такі елементи, як ієрархія, цільові міжгалузеві групи, формальні правила та процедури, планування та горизонтальні комунікації. Більшість компаній використовують ієрархію у прийнятті рішень для координації діяльності та централізації контролю. В американських компаніях менеджери зазвичай делегують повноваження з прийняття рішень ближче до ієрархії, де вони володіють більшою інформацією і безпосередньо беруть участь у реалізації тих чи інших рішень. Приймаючи рішення, американські менеджери вважають за краще не мати прямого контакту з підлеглими на рівень нижче або вище, щоб не порушувати принцип єдиноначальності.

Список використаних джерел

1. Жданов І.А. Адаптація та прогнозування діяльності / І.А. Жданів. К., 2001.
2. Скібіцька Л.І. Організація праці менеджера. Навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 360 с.

КАЛІНІН А.М.

*IV курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Карпенко Сергій Володимирович,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та туризму*

РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІНОВИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВ

Страхові компанії повинні навчитися адаптуватися до нових технологічних, ринкових і споживчих складнощів за допомогою кращого, більш динамічного ціноутворення, якщо вони хочуть зберегти конкурентну перевагу в галузі.

Що таке ціноутворення за одиницю в страхуванні? Встановлення ставок, або страхове ціноутворення, — це ставка зборів або премій, встановлена страховими компаніями [6]. Вигодою від встановлення ставок є забезпечення справедливої та адекватної премії для клієнтів, враховуючи жорстку конкуренцію в страховому секторі.

Ставка – це ціна за страхову одиницю для кожної одиниці ризику, яка є одиницею виміру, що використовується при ціноутворенні страхування, тоді як у чистій премії це стосується тієї частини цієї ставки, яка необхідна для оплати збитків і витрат на врегулювання збитків [5].

Як відомо, технологія вже зруйнувала багато галузей; те ж саме стосується стратегій ціноутворення страховиків, моделей ціноутворення на страхування, реалізації прибутку та здатності конкурувати. Іншими прикладами є постійно мінлива колекція веб-сайтів із

порівнянням цін і функцій, доступних нам зараз. Усе це дає нам змогу порівнювати та переглядати сотні страхових продуктів за ціною, вартістю та перевагами. Крім того, Інтернет дає нам зрозуміти, як ефективно узгодити вибір продукту з нашими унікальними потребами та готовністю платити.

Ціни на страхування тепер більш ефективні та прозорі. Хоча споживачі технологій стали набагато більш поінформованими та розуміються на цінах, вони більш сприйнятливі до нової цінової політики, пропозицій, а також обізнані про безпеку, мобільність та різні типи покриття. Усі ці знання, у свою чергу, створили потребу в новій ціновій політиці та динамічних структурах ціноутворення.

Давши відповідь на питання, що таке ціноутворення на страхування, розглянемо 6 кроків до покращення процесу ціноутворення на страхування.

1. Удосконалення управління цінами портфеля. Щоб максимізувати утримання найприбутковіших клієнтів – і підвищити прибутковість малоцінних клієнтів – страховики повинні досягти глибшого розуміння власної клієнтської бази. Глибоке розуміння клієнта на основі комплексного збору даних має важливе значення для додавання допоміжного покриття з високою маржею поряд із основними політиками [2].

2. Шліфування нового бізнес-ціноутворення. Спочатку страховики, як правило, пропонували клієнтам великі знижки в надії, що це полегшить біль від неминучого підвищення цін під час поновлення. Але доведено, що цей метод неефективний. Галузь вчилася на даних, зібраних не лише з їхньої власної клієнтської бази, але й із купівельних звичок інших покупців страхування, а також із своїх власних. Як наслідок, деякі великі страховики зараз оптимізують ціни на новий бізнес. Це включає в себе посилення кращих практик управління ризиками, щоб клієнти не зазнали фінансових каліцтв через те, що клієнти вирішили не продовжувати свій страховий поліс.

3. Контроль різниці між преїскурантною та фактурною цінами клієнтів. Агенти з продажу страхових послуг мають тенденцію надавати величезні знижки, щоб виконати свої квоти. Це призвело до викривлення загальної структури ціноутворення та створення збиткових портфелів. Важливо усунути розбіжності в структурі рейтингу та фактичній ціні клієнта в рахунку-фактурі [5].

4. Узгодження цілей розподілу з цілями всієї компанії та стратегією ціноутворення. Багато страхових компаній заохочують страховиків до продуктивності. Але більшість оцінок базується на наборі нових клієнтів, а не на продовженні полісу. Це призводить до відсутності уваги до утримання, а не до довгострокової прибутковості. Галузь має переоцінити свої стимули як у кінцевому підсумку (коефіцієнт збитків), так і у верхньому рядку. Це включає в себе: надання агентам додаткових опцій, таких як альтернативи грошовим знижкам (зокрема, вищі франшизи, безкоштовне додаткове покриття та ваучери для майбутніх поновлень) [3].

5. Додавання рушійних факторів цінності для клієнтів і розуміння конкурентів у ціноутворенні. Більшість страховиків встановлюють свої структури ціноутворення, орієнтовані на витрати, на основі досвіду страхових випадків. Щоб покращити свою стратегію ціноутворення, вони також повинні включити чутливість до ціни клієнта та переважаючі ринкові ціни (ціни конкурентів) у власні ціни.

6. Зміцнення інфраструктури організації. Це означає потребу в сильній актуарній команді, а також чіткому управлінському нагляді, здатному перевести бізнес-стратегію в стратегію дисциплінованого ціноутворення. Страховики потребують перегляду процесів ціноутворення, включаючи кращий діалог між управлінською командою, щоб справді зрозуміти, контролювати та критикувати роботу страхових агентів.

Такі технологічні руйнівники, як Big Data, Інтернет речей та інструменти прогнозного аналізу даних, дають страховій галузі засоби для розробки інноваційних моделей ціноутворення на основі використання [1]. Ці нові моделі та стратегії ціноутворення на страхування збирають дані з нових зовнішніх джерел і точніше оцінюють ризики ціноутворення на страхування або готовність споживачів платити, купувати або відтікати. А на етапі андеррайтингу точно виявлятиме шахраїв.

Проблема деяких страхових компаній, здається, базується на застарілих системах і неправильних операціях. Проблема полягає в аналогічному світі, де страховим ставкам

важко точно відповідати потребам особи. Отже, встановлення правильного страхового полісу для клієнта — це, по суті, спекуляція, який вид страхування потрібен клієнту.

Більші страхові компанії мають актуарні відділи, які ведуть власні бази даних. Це означає оцінити частоту та суму збитків для кожного класу андеррайтингу. Але невеликі компанії покладаються на консультаційні організації або актуарні консалтингові фірми для отримання інформації про збитки.

Нові моделі ціноутворення на страхування можуть точніше задовольнити попит, щоб клієнти більше не були зобов'язані купувати інші варіанти страхування, які їм не потрібні.

Клієнти також стають все більш розбірливими та чутливими до ціни, коли купують страхові продукти. Поява нових гравців і агрегаторів цін ще більше знизилу ціну. Це призвело до того, що клієнти шукали все дешевших угод. Зараз страховий ринок стикається з цілим масштабним циклом комодизації [4].

Перш ніж страхові компанії запровадять нову стратегію ціноутворення, вони повинні поставити собі такі запитання: Чи дає наша цінова стратегія всі переваги, які вона повинна мати? Чи справді ми розуміємо динаміку реакції споживачів на зміни цін? Чи є у нас організаційні здібності, щоб здійснити ступеневу зміну ціноутворення; який дасть нам значну перевагу над нашими суперниками? Які інвестиції ми повинні зробити, щоб ми могли закрити будь-які прогалини в наших цінових можливостях?

Страховики, які можуть чесно відповісти на ці запитання, дуже ймовірно, отримають користь від їхніх зусиль. Вони будуть на одному рівні зі своїми клієнтами і зможуть відповідним чином реагувати на зміну цін. Крім того, вони також знатимуть, які дії дадуть їм найкращий результат.

Клієнти стають все більш інформативними та чутливими до ціни. Багато страховиків все ще відчувають спокусу залучити клієнтів початковими великими знижками. Вони, врешті-решт, сподіваються на більш високу ціну страхування при продовженні полісу. Але ця стратегія виявляється все більш неефективною.

Страховики з найкращими командами та системами для отримання зрозумілих даних на основі глибокого розуміння клієнта лідируватимуть на ринку. Це особливо стосується визначення перспектив перехресних продажів та/або додавання допоміжного покриття з вищою маржою поряд із основними полісами.

Список використаних джерел

1. Вербицька Г. Л. Управління економічним ризиком. Фінанси України. 2019. № 4. С. 34-41.
2. Михайленко О.В., Скоморохова С.Ю., Лесик Т. Г. Управління витратами і цінова політика підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2017. Вип. 27(3). С. 116-120.
3. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]: — Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua/>.
4. Інформація про моделі ціноутворення на страхування – покращення процесу ціноутворення на страхування [Електронний ресурс] <https://taylorwells.com.au/insurance-pricing-models/>.
5. Інформація про визначення ціни [Електронний ресурс] <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/marketing/pricing/>.
6. Ромашко О. Діджитал-страхування: сутнісно-аспектний аналіз. 2021. [Електронний ресурс] URL:<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/328/3>.

КАЛІНІН Р.М.

*IV курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»*

ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА

У всьому світі компанії виходять за межі культури відповідності до культури якості, яка допомагає створити конкурентну перевагу. Цю зміну парадигми можна пояснити кількома причинами:

1. Підвищення обізнаності клієнтів.
2. Глобалізація ланцюгів поставок.
3. Вимоги до якості.
4. Безпечні продукти.

Інформаційні технології озброїли сучасних клієнтів великою інформацією про постачальників і вільним доступом до конкурентоспроможних продуктів. Ці досвідчені клієнти можуть оцінити та порівняти більше, ніж початкову ціну продукту, визначаючи вартість володіння. Відстежуючи витрати, пов'язані з частотою відмов, витратами на повернення або ремонт, простоями та іншими проблемними областями, це нове покоління клієнтів цінує якість продукції та вимагає приділяти їй особливу увагу. Сьогодні не дивно, коли клієнт, який відстежує проблеми з продуктом у всьому ланцюжку постачання, виключає виробника з низькими цінами зі свого списку постачальників через низьку оцінку якості.

На щастя, ці самі інформаційні технології, які створюють таких чутливих до якості клієнтів, надають виробникам інструменти управління якістю та автоматизації процесів, здатні забезпечити досягнення та підтримку високих стандартів якості продукції. Єдиний спосіб для виробників йти в ногу з дедалі суворішими вимогами клієнтів до якості – використовувати цю технологію забезпечення якості. Але ці системи якості будуть успішними лише за умови інтеграції з існуючими системами управління виробництвом. Секрет успішного виробництва полягає у впровадженні систем управління якістю, які не тільки задовольняють вимоги клієнтів, але й можуть працювати в масштабах підприємства відповідно до поточних стандартів і вимог застарілих систем управління підприємством.

Запровадивши додатки для планування виробничих ресурсів і планування ресурсів підприємства, компанії вже об'єднали в одну систему більшість елементів сучасного корпоративного та виробничого процесу, включаючи виробництво, розробку, маркетинг, продажі, кадри та бухгалтерію. Системи управління ланцюгом постачань застосовують аналогічні принципи планування та відстеження до продуктів постачальників у ланцюгу поставок. Ці системи MRP, ERP і SCM були дуже успішними в консолідації важливої інформації про бізнес і виробництво. На жаль, ці системи управління підприємством також здебільшого не задовольнили необхідність інтеграції надійних принципів управління якістю. Цей недолік пояснюється як складним характером вимог до якості, так і реальністю, що протягом більшої частини цього століття механізми контролю якості розглядалися виробничим сектором як доповнення.

Менеджери з якості вже давно використовують системи контролю якості, включаючи статистичний контроль процесу, процес затвердження виробничих частин, аналіз ефектів відмов, калібрування манометрів і контроль документів. Але ці системи традиційно були автономними програмами. Незважаючи на те, що ці окремі програми рекламувалися як повні системи управління якістю, вони не можуть відповідати всім цілям якості для збору даних і обміну інформацією, необхідних для сучасних складних виробничих процесів. Основним недоліком цих систем контролю якості була їх нездатність забезпечити ефективні зв'язки для інтеграції з системами управління підприємством [1].

Завдяки останнім досягненням в інформаційних технологіях і системному проектуванні було розроблено нове програмне забезпечення для управління якістю, яке має можливість інтегрувати якісні програмні додатки з системами автоматизації бізнесу. З відкритою

архітектурою та об'єктно-орієнтованою технологією, як основою цих нових систем, уніфіковане управління якістю може бути досягнуто шляхом зв'язування компонентів системи з системою управління підприємством. Компоненти з'єднані через стандартну структуру інтерфейсу, таку як COM/DCOM або CORBA, що дозволяє різним програмам безперешкодно обмінюватися інформацією. Наприклад, використовуючи стандартні протоколи інтерфейсу OLE для специфікації управління процесами, системи управління якістю можуть автоматизувати зв'язок інформації про якість з іншими бізнес-системами та виробничими системами.

Компанії тепер можуть вибрати системи MRP, ERP і SCM, а також програми управління якістю, які найкраще відповідають їхнім потребам, інтегруючи їх в одне рішення для управління для всього підприємства. Зв'язавши «найкращий у своєму роді» SPC, контроль документації та інші компоненти управління якістю в корпоративну систему через стандартний інтерфейс, компанії можуть створити систему управління якістю для всього підприємства, яка поєднує комплексні функції управління якістю з бізнес-процесами та виробничими процесами.

Інтеграція системи управління якістю з системою MRP/ERP/SCM може істотно вплинути на прибутковість. Така інтеграція мінімізує час і роботу, пов'язану з введенням даних, шляхом поширення інформації, введеної в один компонент, по всій системі підприємства. Там, де автономні системи якості призводять до великого кешування даних, які недоступні для інших систем або повинні бути передані вручну, інтегрована система управління якістю забезпечує он-лайн доступ і автоматичне перехресне посилання на дані, що зберігаються в кожному компоненті системи. А зв'язуючи ці дані з автоматизованими системами звітності, керівництво може приймати рішення на основі повної корпоративної інформації.

Єдиний спосіб, за допомогою якого виробничі компанії зможуть вижити та процвітати в такій атмосфері попиту на якість, що керується клієнтами, — це інвестувати в технології, необхідні для виробництва продукції найвищої якості. Компанії-виробники повинні використовувати системи програмного забезпечення, які не тільки відповідають цілям контролю якості, але й керують даними про якість у спосіб, який узгоджується з корпоративними системами, що контролюють бізнес і виробничі процеси. Ті компанії, які інтегрують свою систему управління якістю з існуючими системами управління підприємством, лідируватимуть як у якості продукції, так і в використанні інформації, необхідної для постійного вдосконалення виробничих процесів.

Список використаних джерел

1. Радченко О.П. Удосконалення системи управління якістю продукції на підприємстві / Радченко О.П., Білоног Г.Ю. // Ефективна економіка. — 2018. - №9. - URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2018/47.pdf.
2. Сенишин О.С. Маркетинг: навч. Посібник / Сенишин О.С., Кривешко О.В. - Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. - 347 с.
3. Слободяник А.М. Удосконалення моделі інтегрованої системи менеджменту якості на агропромислових підприємствах / Слободяник А.М., Сиза В.О. // Агросвіт. - 2021. - № 4. - С. 45–50.

КАЛЕНСЬКИЙ А.І.

II курс, 073 «Менеджмент»,

Житомирський економіко-гуманітарний

інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Карпенко Сергій Володимирович,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри менеджменту та туризму

ОСОБЛИВОСТІ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ПІДПРИЄМСТВА

Жодне суспільство не може існувати без технічного законодавства, яке визначає правила, процеси, методи виробництва та управління продукцією і гарантує безпеку життя, здоров'я, майна та навколишнього середовища. Стандартизація - це діяльність, яка виконує саме ці функції. Тому стандарти є нормативною базою для контролю якості та сертифікації продукції [1].

В умовах науково-технічного прогресу стандартизація є унікальною сферою суспільної діяльності. Вона синтезує наукові, технічні, комерційні, економічні, правові, естетичні та політичні аспекти [2].

До європейських організацій, що займаються стандартизацією, належать: Європейський комітет зі стандартизації (CEN) та Європейський комітет з електротехнічної стандартизації (CENELEC) [4].

Якість є одним із критеріїв, в якому зацікавлені як суб'єкти господарювання, так і їхні клієнти. Незалежно від того, чи називають вони це "загальним управлінням якістю", "загальним забезпеченням якості" або будь-яким іншим визначенням, всі такі програми спрямовані на поліпшення бізнес-процесів, продуктів і послуг. Однак якість - це дуже суб'єктивне судження. Наприклад, ваше уявлення про якісне обслуговування може сильно відрізнятися від уявлення про якість обслуговування продавця в продуктовому магазині. Так само делікатесна в Бостоні може мати інші стандарти якості, ніж делікатесна в Лос-Анджелесі чи Лондоні.

Сертифікати відповідності українським стандартам і вимогам безпеки харчових продуктів видаються акредитованими органами сертифікації, що діють в обласних центрах і великих містах України. Україна бере участь у міжнародних конференціях з питань стандартизації, метрології та сертифікації товарів. Відповідно до міжнародних конвенцій в Україні застосовуються міжнародні стандарти [3].

У міжнародній практиці виробництва і торгівлі прийнято штрихове кодування товарів, що дозволяє ефективно контролювати виробництво, сортування і відвантаження товарів, а в сфері торгівлі - приймання товарів, контроль запасів, сортування і відвантаження товарів зі складів до торгових точок.

Використання штрихових кодів дає можливість реалізувати автоматичну ідентифікацію товарів на основі комп'ютерних технологій, що значно підвищує продуктивність праці, істотно знижує витрати обігу і є економічно ефективним [5].

Таким чином, питання якості продукції набуває особливого значення в сучасних економічних умовах. Компанії прагнуть підвищити свою конкурентоспроможність та створити і підтримувати лояльність клієнтів. Деякі компанії досягають цієї мети за рахунок зниження якості продукції з метою досягнення нижчих цін. Для регулювання якості продукції на внутрішньому ринку були розроблені схеми стандартизації та сертифікації.

Список використаних джерел

1. Вайсбурд А.А. Стандартизація і сертифікація продукції та послуг [Електронний ресурс] / Вайсбурд А.А. – Режим доступу: <file:///C:/Users/2/Downloads/6%20%D0%A1%D0%A1%D0%9F%D0%9F.pdf>.
2. Економіка підприємства: магістерський курс: підручник. Ч. 2 / М.В. Загірняк [та ін.]; ред. М.В. Загірняк, П.Г. Перерва, О.І. Маслак. – Кременчук: ТОВ «Кременчуцька міська друкарня», 2015. – 756 с.
3. Зайцева Т.Г. Технологія виготовлення борошняних кондитерських виробів / Зайцева Т.Г., Горпинко Т.М. – К.: Вікторія, 2002. – 400 с.
4. Тимофеева Л.А. Міжнародні та європейські системи стандартизації і сертифікації: Конспект лекцій / Тимофеева Л.А., Путятіна Л.І. – Харків: УкрДАЗТ, 2012. – 70 с.

КАРПЕНКО О.А.

к.е.н., Ph.D., доцент,

доцент кафедри управління та адміністрування ІЕМ

РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Стратегію організації розглядають як системний план її потенційної поведінки в умовах обмеженої інформації про майбутній розвиток зовнішнього та внутрішнього середовища, що включає формування місії, довгострокових цілей, а також шляхів і правил прийняття рішень для найбільш ефективного використання наявних ресурсів, сильних сторін і можливостей, усунення впливу слабких сторін та захист від загроз зовнішнього середовища задля майбутньої функціонування та розвитку.

У практичній діяльності стратегічне управління застосовують як процес, за допомогою якого менеджери здійснюють керування організацією, визначають цілі діяльності, розробляють та реалізують стратегії для досягнення цих цілей.

З точки зору менеджменту стратегічне управління є інструментом, який сприяє та/або забезпечує досягненню цілей/мети організації, хоч це є не простим завданням при збільшенні ризиків, непередбачуваності ситуації та нестабільності зовнішнього середовища. Застосування стратегічного управління навіть у стабільному зовнішньому середовищі полегшує діяльність організації та забезпечує її існування у більш довгостроковій перспективі.

При цьому застосування стратегічного управління вимагає ефективної комунікації на різних рівнях та з різними учасниками процесу. Взаємодія з громадськістю, владою, споживачами, представниками бізнесу потребує застосування принципів та алгоритмів поведінки організації, які здатні завоювати прихильників у різні періоди її розвитку. Тому, роль комунікації, як процесу з обміну інформацією між суб'єктами господарської діяльності в управлінні неймовірно важлива. Її завданням є забезпечення зацікавленого суб'єкта тією чи іншою корисною та розпізнаваною інформацією. Стратегічне управління вимагає ефективного обміну інформацією на різних рівнях. Досить згадати дані досліджень, які свідчать, що керівники різних ланок від 50 до 90 відсотків свого робочого часу витрачають саме на комунікації.

Для здійснення ефективної комунікації варто застосовувати такі підходи:

- визначати мету комунікації;
- встановлювати рівноправні партнерські взаємовідносини з організаціями і групами, які є важливими для організації;
- розглядати учасників подій, включаючи ЗМІ у якості партнерів;
- розвивати сталі позитивні відносини з усіма безпосередніми та опосередкованими учасниками подій;
- вислуховувати усіх учасників подій;
- процес комунікації здійснювати постійно та надавати інформацію щодо поточних подій
- при опитуваннях, формувати питання таким чином, щоб отримати необхідну інформацію у достатньому обсязі;
- при настанні невизначеності та/або кризи необхідно надавати корисні та практичні рекомендації щодо самоефективності учасників.

При цьому необхідно враховувати, що ефективному функціонуванню комунікації існують такі перешкоди як спотворення повідомлень з різних причин, інформаційне перевантаження каналів комунікації, нераціональна організаційна структура.

Вдосконаленню комунікацій в організації сприятимуть:

- розробка алгоритму (плану) документообороту;

- визначення каналів комунікації;
- постійне регулювання інформаційних потоків;
- визначення інформаційних потреб кожного працівника;
- недопущення фактів інформаційного дублювання;
- вибір ефективної системи класифікації і кодування інформації;
- забезпечення сучасними засобами комунікації;
- виявлення і усунення фактів спотворення інформації, інформаційного перевантаження та нераціональної організаційної структури;
- використання сучасних інформаційних технологій.

Використання такого алгоритму дій, з точки зору застосування комунікації, дозволить досягти цілей стратегічного управління.

Якщо організація не буде вивчати та застосовувати ефективну комунікацію, то стикнувшись із питаннями невизначеності та/або кризи у своєму розвитку, вона стає на стільки ослабленою, що втрачає довіру своїх працівників, споживачів, постачальників і загалом всієї спільноти. Саме з цих позицій ефективна комунікація має відігравати ключову роль в оновленні, зростанні організації, створенні найкращих можливостей подальшого розвитку.

Здійснення ефективної комунікації є природньою та важливою частиною організаційного процесу стратегічного управління, яка може дати можливість керівнику організації краще справитися з неочікуваною та/або не прогнозованою ситуацією, дефіцитом часу на реакцію, які є невід'ємною частиною сучасного функціонування будь-якої організації.

КЛЄПКОВ В.В.

здобувач вищої освіти

спеціальності 073 «Менеджмент»

Миколаївського національного

університету імені В.О.Сухомлинського

АНАЛІТИЧНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСІВ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ

Ієрархічна структура системи управління запасами є багаторівневою. Перший блок початкового рівня передбачає обробку інформації про запаси, другий блок початкового рівня передбачає ведення обліку запасів і нарешті, третій блок передбачає зберігання інформації про запаси. На другому рівні відбувається розробка механізмів прийняття рішень, на базі яких визначаються термін і розмір замовлення, необхідного для поповнення запасів. Третій рівень передбачає моделювання системи управління запасами і розробку стратегії фінансового забезпечення на майбутнє.

Загальне рішення задачі управління запасами не можливо отримати на основі однієї моделі. Саме тому при побудові моделі слід враховувати характер попиту. Найпростіші моделі враховують статичний або динамічний характер попиту, якщо характер попиту є ймовірнісним, то використовують найбільш складні моделі – імітаційні моделі.

Якщо характеристики системи і, насамперед, попит не змінюється за достатньо великий інтервал часу, то застосовується статична детермінована модель, і для розрахунку розміру оптимального постачання використовується формула «економічного розміру замовлення». Але на практиці постійний попит існує тільки для порівняно невеликої групи товарів. Більша частина товарів має випадковий попит. У зв'язку з цим виникає необхідність дослідити статичну детерміновану модель в умовах випадкового попиту, коли є достатня статистична інформація про характеристики попиту [1].

Названі моделі дозволяють розрахувати оптимальний розмір постачань в умовах випадкового попиту, коли відомі статистичні характеристики попиту (узагальнені моделі статичної детермінованої моделі в умовах випадкового попиту). Але коли така інформація заздалегідь невідома, ці моделі непридатні. У таких випадках доцільною буде розробка

стратегій управління запасами, в яких інформація про попит з попередніх періодів планування оперативно використовується для розрахунків оптимальних розмірів поставок у наступних періодах (адаптивні моделі). Такі моделі дозволяють знизити витрати на управління товарними запасами на підприємстві, завдяки чому покращуються результати його фінансової діяльності.

Товарні запаси складають достатньо велику кількість активів підприємства і являють собою потужний центр його витрат. Ухвалення рішень щодо управління товарними запасами впливає на всі сторони господарської діяльності підприємства: зміну обсягу товарообігу, величину доходів, витрат обігу, прибуток і рентабельність. Занижені запаси матеріальних ресурсів можуть призвести до збитків, пов'язаних із простоями, незадоволеним попитом, й отже, до втрати прибутків, а також потенційних покупців продукції. З іншого боку, накопичення зайвих матеріальних запасів зв'язує оборотний капітал підприємства, зменшуючи можливість його вигідного альтернативного використання й уповільнюючи його оборот, що відбивається на величині загальних витрат виробництва й фінансових результатах діяльності підприємства [1].

За відсутності науково обґрунтованого підходу до розрахунків величини товарного запасу на підприємствах і за наявності не зовсім прийнятних для ринкових умов методик управління ними спостерігається тенденція до нераціонального зростання запасів на підприємствах. Це призводить до невиправданого збільшення витрат на їх зберігання, вилучення вільних грошових коштів із реального сектора економіки, зниження рентабельності торговельної діяльності та, як наслідок, до зниження доходу.

Традиційні аналітичні моделі спираються, по-перше, на ABC-аналіз, спосіб ресурсного дослідження, що полягає в поділі продукції на категорії А, В і С, що складають у структурі продажів 80, 15 і 5% відповідно, і пропонуванні різних підходів до керування цими товарними групами [1].

За ABC-аналізом проводиться аналіз XYZ, сутність якого полягає у визначенні ступеня відхилення величини, яка характеризує об'єкт дослідження, від її середнього значення й групуванні об'єктів залежно від величини коефіцієнта варіації. Саме після його проведення складається підсумкова матриця, оцінка якої дозволяє оптимізувати запас на складі. Елементами цієї матриці є безліч таких позицій асортименту товару, які потрапляють в одну й ту ж групу за результатами як ABC, так і XYZ-аналізу.

Суть методу ABC полягає в тому, що відповідно до мети аналізу вибирається класифікаційна ознака. Далі здійснюється ранжирування в порядку спадання цієї класифікаційної ознаки. До групи А відносяться найменування в списку, починаючи з першого, сума накопичених вартостей яких складає 70-80% від сумарної вартості всіх реалізованих за цей період товарів. Зазвичай в цю групу попадає 10-20% усього асортименту товарів. У групу В попадає приблизно третина найменувань товарів, сума вартостей яких складає 15-20%. До групи С відносяться всі позиції асортименту товарів, що залишилися, сумарна вартість яких складає лише 5-10%. При цьому варто не забувати про «якірні позиції», відсутність яких може привести до втрати продажів у групі А або В. На практиці, такі позиції штучно переносяться у відповідні групи масової частки «зв'язаних» позицій [1].

Використання принципу Парето в управлінні товарними запасами означає, що вся номенклатура поділяється на групи за критерієм активності та вартості продажів. Група А, як «найбільш активна», піддається самому ретельному контролю, групі товарів В приділяється менше управлінської уваги, а група С обслуговується «найменш активно» [1].

XYZ-аналіз дозволяє класифікувати товарний асортимент продажів товарів, розглянутий при проведенні ABC-аналізу, у залежності від характеру їх продажів і точності прогнозування змін у їхній потребі. Угрупування товарного асортименту при проведенні XYZ-аналізу здійснюється в порядку зростання коефіцієнта варіації.

До категорії Х відносять ресурси, що характеризуються стабільною величиною обсягів продажу, незначними коливаннями в обсягах їх продажів і високій точності прогнозу (закупівля відбувається синхронно процесові продажу товарів). Категорія Y – це ресурси, продаж яких характеризується відомими тенденціями (наприклад, сезонними коливаннями) і середніми можливостями їхнього прогнозування (необхідне створення запасів товарів для

продажу). Товари які відносяться до категорії Z, продаються нерегулярно, точність їхнього прогнозування невисока (вимагає індивідуальних замовлень по закупівлі товарів на перепродаж). При порівнянні варіаційних рядів між собою використовують коефіцієнт варіації. Розподіл коефіцієнта варіації по групах: $V = 0-10\%$ - група X; $V = 10-25\%$ - група Y; $V > 25\%$ - група Z.

Накладення результатів XYZ-аналізу на дані ABC-аналізу утворює 9 груп ресурсів, для кожної з яких необхідно розробити свою техніку управління, при цьому кожна з груп має дві характеристики – вартість запасів і точність прогнозування потреби в них. Результатом спільного проведення ABC і XYZ аналізу є виділення ключових, найбільш важливих ресурсів і встановлення на цій основі пріоритетів у структуризації бізнесів-процесів.

Таким чином, наведено теоретичні аспекти і показані можливості аналізу процесів підтримки прийняття рішень в системі управління запасами на основі використання методів економіко-математичного моделювання. Інструменти економіко-математичного моделювання можуть бути використанні на кожній з фаз прийняття управлінських рішень.

Література

1. Внутрішній економічний механізм підприємства: навч. пос. / В.М. Гончаров, Н.В. Касьянова, Н.В. Вецепура, Д.В. Солоха та ін. Донецьк, 2007. 284 с.

КОЗАЧЕНКО Г.С.

II курс, 073 «Менеджмент»,

Житомирський економіко-гуманітарний

інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Дивинська Юлія Анатоліївна,

в.о. завідувача кафедри менеджменту та туризму

ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Основні функції менеджменту - це відносно самостійні напрями управлінської діяльності, що забезпечують управлінську діяльність і відображають характер і зміст управління на всіх рівнях управління. Через функції відбуваються управлінські процеси. Управління розглядається як процес взаємопов'язаних дій. Ці дії мають вирішальне значення для успіху організації і називаються функціями менеджменту. Кожна управлінська функція також є процесом, оскільки складається з низки взаємопов'язаних дій. Процес управління - це сума всіх функцій: планування, організації, мотивації та контролю [3].

Функція управління - це відносно самостійний напрям управлінської діяльності, який дає змогу здійснювати певний вплив на об'єкт управління з метою досягнення поставленого завдання. Функції вимагають чітко визначеного змісту, добре розроблених механізмів реалізації та визначеної структури, яка завершує організаційний поділ. Зміст - це дії, які необхідно виконувати в рамках певної функції. Функції управління є результатом поділу та спеціалізації праці. Основна функція - це зміст управлінської діяльності. Досягнення цілей вимагає не тільки виконання основних функцій, але і їх дуже специфічного поєднання, а також динаміки пріоритетів у цих функціях [2]. У сучасній літературі можна знайти кілька підходів до класифікації функцій управління. Одні автори вважають найбільш поширеною класифікацію функцій з точки зору суб'єкта управління, інші - з точки зору об'єкта управління, треті - з точки зору організації, четверті - з точки зору організації.

Розглянемо класифікацію з організаційно-технічної точки зору. Відповідно до неї розрізняють загальні та специфічні функції управління.

Деякі дослідники розрізняють загальні управлінські функції (наприклад, виконання функцій керівниками організації), професійні функції (виконання завдань різними фахівцями) та сервісні функції (пов'язані з обліком та звітністю). Деякі дослідники підкреслюють важливість чотирьох функцій, які повинні виконуватися для ефективного функціонування організації. [1].

Крім основних функцій менеджменту, важливу роль у сфері управлінської діяльності відіграють специфічні функції менеджменту. Іноді їх також називають специфічними функціями, а дехто розглядає їх як спеціальні функції тощо. Однак теоретично саме ці функції управління безпосередньо забезпечують вплив суб'єкта управління на об'єкт управління. Незалежно від того, як вони формуються, як ілюструються і як називаються, основний акцент робиться на тому, що "функції" розподіляються відповідно до завдань управління діяльністю організації, або до конкретних етапів виробничого процесу, або з акцентом на конкретні виробничі фактори [4].

Тому в даний час необхідно звернути увагу на важливі оціночні критерії класифікації функцій. Одним з них є роль і значення функції з точки зору досягнення місії та цілей підприємства чи організації.

Список використаних джерел

1. Лазебна Є. Основні функції управління підприємство та їх взаємозв'язок [Електронний ресурс] / Лазебна Є. – Режим доступу: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.3/81.pdf>.
2. Мартинюк Т. Основні функції менеджменту [Електронний ресурс] / Мартинюк Т. – Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/27713/1/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%8E%D0%BA_%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B81.PDF.
3. Осовська Г.В. Основи менеджменту. Навчальний посібник / Осовська Г.В., Осовський О.А. - К.: «Кондор», 2008. - 664 с.
4. Шульський М.Г. Функції менеджменту: їх єдність і взаємозалежність у процесах здійснення діяльності / Шульський М.Г. // Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького. Серія: Економічні науки. – 2019. – Т. 21. - №93. – С. 58-62.

КОНОНЧУК А.Г.

*IV курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Карпенко Сергій Володимирович,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та туризму*

УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах господарювання підприємства будь-якого розміру та організаційно-правової форми на всіх етапах життєвого циклу повинні здійснювати витрати на організаційний розвиток. Водночас зрозуміло, що витрати з удосконалення системи управління повинні перебувати в залежності від обсягів діяльності суб'єкта підприємництва. Наприклад, склад і структура організаційних витрат будуть суттєво відрізнятися для малих підприємств та підприємств, діяльність яких зорієнтована на міжнародний ринок [2].

Основними складовими (компонентами) процесу організаційного розвитку або елементами програми організаційного розвитку є діагностична, процесна і підтримуюча. Перша, діагностична складова, являє собою безперервний збір системних даних. Вона фіксує увагу на всій системі в цілому, на її підсистемах і на системних процесах. Друга – дія (або втручання) – цей компонент містить у собі всі види діяльності, що розробляються для удосконалення організаційного функціонування. І нарешті, компонента підтримки процесу містить в собі діяльність, орієнтовану на підтримку і управління самим процесом організаційного розвитку. Перші два елементи відносять до організації, третій елемент пов'язаний із самим процесом організаційного розвитку.

Варто підкреслити, що організаційний розвиток – це безперервний процес, що ґрунтується на даних, отриманих з моделі дослідження дією, спирається на досвід, орієнтується на мету, створює стратегію змін і є результатом прикладної науки про поведінку [3].

Варто відзначити, що організацій розвиток складається не тільки зі структурного, а й із кадрового аспекту. Поза сумнівом, комбінування цих підходів сприятиме цілеспрямованості організаційного розвитку, а також матиме соціальний і економічний ефект. Сутність кадрового підходу полягає у проведенні заходів щодо підвищення розвитку персоналу (кваліфікації), а також стимулювання їх до здійснення та сприйняття змін.

До поширених заходів щодо сприяння змінам належать: створення спеціальних груп (команд); налагодження комунікації між керівником та підлеглими; консультаційна діяльність щодо організаційного розвитку, метою якої є допомога менеджменту в усвідомленні людських взаємин у колективі, врахування культурних цінностей тощо; налагодження взаємин із метою поліпшення координації діяльності; використання лідерства [1].

Отже, досягнення цілей організаційного розвитку потребує постійного удосконалення системи стратегічного та оперативного управління, що дозволить підприємству з мінімальними витратами здійснити перехід на новий рівень свого розвитку.

Список використаних джерел

1. Коробка С.В. Управління організаційним розвитком малого підприємства / Коробка С.В. // Науковий погляд: економіка та управління. – 2021. - № 3 (73). - С. 28-32.
2. Мельник С.Г. Теоретико-методологічні аспекти організаційного розвитку вітчизняних підприємств / Мельник С.Г. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. - № 6. - Т. 2. – С. 46-51.
3. Підвальна О.Г. Управління організаційним розвитком організацій / Підвальна О.Г., Швець А.Г. // Економічні відносини. Маркетинг і менеджмент. – URL: http://www.rusnauka.com/35_OINBG_2010/Economics/76062.doc.htm.

КОСМАЧОВА В.О.

*III курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Карпенко Сергій Володимирович,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та туризму*

МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ФАКТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Сьогодні діяльність менеджерів набуває все більшого значення в організаціях. Менеджери, які володіють глибокими знаннями сучасної економіки, інформаційними та комп'ютерними технологіями, навичками ділового спілкування з національними та міжнародними партнерами, можуть забезпечити успіх організації, її інноваційний розвиток та сприятливий інвестиційний клімат [2].

Менеджмент - це вид діяльності, спрямований на координацію поведінки працівників організації для досягнення цілей, поставлених перед організацією [7].

Термін "менеджмент" почав використовуватися в Україні на початку 90-х років 20 століття, що було пов'язано з розпадом командно-адміністративної економічної системи та її інтеграцією у світовий економічний простір. Разом з цим увійшов у вжиток і термін "менеджмент" [4].

Менеджмент викликав інтерес у представників багатьох наук і професій. Сьогодні у світі існує багато визначень слова "менеджмент". В їх основі лежить значення англійського слова "manage" - "керувати". Часто ці терміни вживаються з однаковим значенням. "Менеджмент" відрізняється тим, що означає управлінську поведінку професійного менеджера, тобто керівника, який отримав спеціальну підготовку і володіє необхідними знаннями для

управління людьми [6]. Менеджмент - це процес планування, організації, мотивації та контролю, під час якого формуються та досягаються конкретні цілі. Характерною особливістю сучасного менеджменту є його тісний зв'язок із соціологією, психологією та деякими емпіричними дослідженнями організацій [1].

Парадигма менеджменту передбачає багатогранне трактування поняття та його ролі у виробничо-господарській діяльності. Менеджмент - це спосіб і манера спілкування з людьми (працівниками). Менеджмент - це вміння організовувати і керувати ефективною роботою апарату (служб працівників). До складу менеджменту входять органи управління, адміністративні одиниці, служби та підрозділи [5].

У багатьох випадках менеджмент трактується як сукупність принципів, методів, інструментів, функцій і форм управління організацією чи установою для реалізації стратегічних планів, досягнення ефективності виробництва і збільшення прибутку. З функціональної точки зору, менеджмент - це цілі організації (підприємства, компанії, банку, об'єднання та його підрозділів) Це процес планування, організації, мотивації, контролю та регулювання, покликаний забезпечити формування та досягнення цілей [3].

Таким чином, сьогодні українська економіка стикається з низкою проблем та глобальних викликів, які перешкоджають її надійному розвитку. У цьому контексті існує нагальна потреба у впровадженні інноваційних підходів до управління всіма видами ресурсів, що перебувають у розпорядженні суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Балановська Т.І. Основи менеджменту маркетингу та підприємництва / Балановська Т.І., Гоголю О.П., Троян А.В.. - Київ: ЦП «КОМПРИНТ», 2018. – 518 с.
2. Ващенко О.П. Теорія та практика побудови організаційних систем управління: Навчальний посібник / О.П. Ващенко.- Київ: ДУТ, 2017. – 112 с.
3. Волошин Р. Менеджмент [Електронний ресурс] / Волошин Р. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/32222/1>.
4. Комарницький І.Ф. Економічна теорія: курс лекцій / І.Ф. Комарницький, П.О. Нікіфоров, П.І. Белінський, І.М. Буднікевич, З.І. Галушка; В.о. Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича; За ред. І.Ф. Комарницький. – Чернівці: Рута, 2006. – 332 с.
5. Основи менеджменту: Конспект лекцій [Електронний ресурс]: навч. посіб. для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. - 166 с. – Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/41193/1/Managment.pdf>.
6. Основи менеджменту: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ступеня «Молодший бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» денної форми навчання / уклад. В. М. Стамат, А. С. Полторака. - Миколаїв: МНАУ, 2022. - 162 с.
7. Шевченко В.С. Конспект лекцій з дисципліни «Менеджмент та адміністрування (Менеджмент)» / В. С. Шевченко; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М.Бекетова, 2016. – 104 с.

КРИЛОВ С.М.

*III курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Бабенко Крістіна Євгенівна,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту та туризму*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІНИ НА ТОВАР ПІДПРИЄМСТВА ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Вихід на зовнішні ринки з жорсткою конкуренцією можливий лише за умови використання сучасних методів управління. Міжнародні ринки є надзвичайно обширними і відкривають великі перспективи для підприємств, але водночас висувають додаткові вимоги до менеджменту. Експортна та імпортерна політика підприємств вимагає особливого підходу до безпосереднього підтримання конкурентоспроможності продукції та підприємств як за кількісними, так і за якісними параметрами, а також більш старанного дотримання маркетингових принципів і методів [2]. Важливим елементом цього є ціноутворення на продукцію.

Методологія ціноутворення та встановлення цін на імпортовані та експортовані товари відрізняється від методології, яка використовується для ціноутворення на товари, що реалізуються в межах України. Тому при встановленні зовнішньоторговельних цін основна увага приділяється наступному комплексу дій: Визначення факторів, що впливають на зовнішньоторговельні ціни, визначення цілей ціноутворення, вибір методу розрахунку ціни, розрахунок зовнішньоторговельної ціни, розробка цінової стратегії, реалізація цінової стратегії на зовнішньому ринку [3]. Сучасна практика великих компаній, які продають великі обсяги продукції на зовнішніх ринках, показує, що вони використовують чотири основні стратегії у своїй бізнес-діяльності [1]:

- Орієнтація на низькі витрати;
- Унікальність характеристик продукції, що виробляється;
- Змішані стратегії (поєднання двох підходів);
- Стратегії адаптації до цінової стратегії інноваційно-інтенсивних компаній.

При виході та освоєнні нових ринків великі західні компанії детально розраховують витрати і прибутки з урахуванням стадій життєвого циклу експортних товарів на основі витрат на збут, виробництво і розподіл, а також специфіки потенційного ринку.

Процес ціноутворення при виході компаній на зовнішні ринки відрізняється від процесу ціноутворення на внутрішньому ринку. Оскільки розмір ціни зовнішньої угоди гарантує лояльність споживачів до товару та забезпечує конкурентоспроможність на зовнішніх ринках, обґрунтована цінова стратегія підвищує прибутковість підприємств, збільшує обсяги продажу та виробництва і сприяє більш вигідній конкурентній позиції. Оскільки контролювати цінову ситуацію на зовнішніх ринках складніше, необхідно приділяти більше уваги процедурі встановлення зовнішньоторговельних цін. Цінова політика підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, обирається відповідно до кон'юнктури ринку, споживчих уподобань та рівня цінового регулювання з боку держави на зовнішньому ринку.

Список використаних джерел

1. Економіка підприємства: магістерський курс : підручник. Ч. 1 / М.В. Загірняк [та ін.]; ред. М.В. Загірняк, П.Г. Перерва, О.І. Маслак. – Кременчук: ТОВ «Кременчуцька міська друкарня», 2015. – 736 с.
2. Ліпич Л.Г. Стратегії виходу підприємства на зовнішні ринки [Електронний ресурс] / Ліпич Л.Г., Фатенок-Ткачук А.О. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/77994/44-Lipych.pdf?sequence=1>.
3. Пархоменко Н.О. Процес встановлення цін при виході підприємства на зовнішній ринок / Пархоменко Н.О. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. - № 4. - Т. 3. – С. 223-227.

КУЗЬМЕНКО Р.С.

*III курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Дивинська Юлія Анатоліївна,
в.о. завідувача кафедри менеджменту та туризму*

РОЗВИТОК ТЕНДЕРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Слово "тендер" походить від англійського tender (офіційна пропозиція, контрактне замовлення) і to tender (to bid) - подавати замовлення (заявку) на участь в аукціоні. Посередником між покупцем і продавцем при такому способі укладання угоди є тендерний комітет. Основна роль цього комітету полягає в організації прийому заявок на участь в аукціоні та підтримці зв'язку з ними. Слід також зазначити, що термін "тендер" включає в себе п'ять основних понять. А саме: оголошення про проведення тендеру, комплект тендерної документації (тендерні умови), форма оферти, підготовлена організатором тендеру і включена до комплекту тендерної документації (форма оферти - це форма, яка заповнюється, якщо оферент погоджується з умовами тендеру і готовий взяти на себе зобов'язання виконати роботу), власне оферта і сам тендер як процедура [1].

22 лютого 2000 року на засіданні Верховної Ради України, невдовзі після представлення Послання Президента України до Верховної Ради України "Україна: поступ у XXI століття", було прийнято Закон України "Про публічні закупівлі". У Стратегії економічного та соціального розвитку на 2000-2004 роки народні депутати прийняли Закон України "Про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти". Цей закон є важливим кроком у розбудові сучасної ринкової економіки, де держава є не необмеженим абсолютним регулятором її розвитку, а найбільш солідним і впливовим ринковим суб'єктом [2].

Однією з головних причин необхідності підготовки та прийняття цього закону стало рішення Уряду інтегруватися в європейську економічну структуру та вступити до Світової організації торгівлі (СОТ). Головною умовою реалізації цих намірів є приведення українського законодавства, у тому числі у сфері державних закупівель, у відповідність до норм і правил міжнародної торгівлі Програма інтеграції України до Європейського Союзу, затверджена Указом Президента України № 1072/2000 від 14 вересня 2000 року, містить окремий розділ, присвячений питанням державних закупівель. Вона містить окремий розділ, присвячений державним закупівлям, в якому визначено конкретні заходи щодо подальшої гармонізації вітчизняної системи державних закупівель з європейською та строки їх виконання [3]. В Україні тендерна система історично розвивалася відповідно до розвитку торгівлі в країнах, до яких свого часу входили окремі регіони нашої країни. З моменту здобуття Україною незалежності процес розвитку законодавства у сфері державних закупівель став більш самостійним та динамічним.

Закон України № 493/95-ВР від 22 грудня 1995 року "Про поставки продукції для державних потреб" та Постанова Кабінету Міністрів України № 66 від 29 лютого 1996 року "Про порядок формування державних замовлень на поставку продукції для державних потреб та управління їх виконанням" фіксує об'єктивні зміни в основних підходах до формування та розміщення державних замовлень на поставку продукції для державних потреб.

У зв'язку зі змінами в економіці та зовнішньоекономічній політиці України виникла необхідність внесення відповідних змін в організацію державних закупівель та в законодавство з цього питання.

У 2000-2003 роках система державних закупівель в Україні послідовно розвивалася, зокрема, шляхом реалізації Плану дій Кабінету Міністрів України щодо розвитку системи державних закупівель та Програми інтеграції України до Європейського Союзу. Сьогодні система державних закупівель вважається одним з найперспективніших способів збалансування державного бюджету в умовах ринкової економіки. Цей механізм дозволяє державі задовольняти свої потреби через єдину систему.

Список використаних джерел

1. Державні закупівлі в Європейському Союзі: системи оцінки та засоби правового захисту / Мартін Трайбас, Педер Бломберг, П'єтр-Нільс Горецькі. - К.: Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 2008. - 176 с.

2. Про закупівлю товарів, робіт та послуг за державні кошти: Закон України від 22 лютого 2000 року № 1490-III. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1490-14>.
3. Про організацію та проведення торгів (тендерів) у сфері державних закупівель товарів (робіт, послуг): Постанова Кабінету Міністрів України від 28 червня 1997 року № 694. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/694-97-%D0%BF>.

КУЦИМ Ю.В.

*IV курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Шафранова Катерина Володимирівна,
кандидат економічних наук, доцент, директор,
доцент кафедри менеджменту та туризму*

ЗНАЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ

Авраам Лінкольн зазнавав невдач майже в усьому, що робив до 40 років. Коли його запитали, що змінилося, він відповів: "Мій батько навчив мене працювати, але не любити свою роботу. Я зрозумів це випадково, коли мені було вже за 40". Ця "любов" або "бажання діяти" (що називається мотивацією) залежить від сили мотивації людини. Мотивація - це виражене бажання, яке може бути свідомим або підсвідомим. Мотивація завжди спрямована на досягнення мети [2].

Мотивувати людей працювати краще і досягати цілей організації - найбільший виклик для менеджерів. Чому одні люди працюють краще за інших? Чому одні й ті ж люди поведуться по-різному в різний час? Ці та багато інших питань, пов'язаних з продуктивністю, постійно постають перед керівниками.

Підтримувати мотивацію та задоволення людей, щоб вони працювали понад свої звичайні фізичні та розумові можливості, є дуже складною управлінською функцією.

Мотивація - це надихаючий процес, який спонукає членів команди працювати ефективно, демонструвати лояльність до групи, адекватно виконувати завдання, які вони беруть на себе, і відігравати ефективну роль у роботі, яку має виконувати група в цілому.

Мотивовані працівники дуже лояльні до організації. Вони працюють з почуттям відданості та самовідданості. Це підвищує загальну продуктивність працівників і призводить до кращої роботи компанії. Це призводить до покращення відносин з усіма зацікавленими сторонами.

Мотивація - це стан душі, сповнений енергії та ентузіазму, який змушує людину працювати певним чином для досягнення бажаної мети. Мотивація - це сила, яка спонукає людей працювати з високим рівнем відданості та зосередженості, навіть коли все йде проти них. Мотивація трансформується в певні типи людської поведінки. Іншими словами, мотивація є рушійною силою людської поведінки [1].

Існують різні сили, які контролюють і спрямовують нашу мотивацію. На курсах з управління проектами важливо переконатися, що всі члени команди в організації мотивовані і здатні працювати на повну силу. Різні психологи вивчали людську поведінку і сформулювали свої висновки у вигляді різних мотиваційних теорій. Ці мотиваційні теорії дають уявлення про те, як люди поведуться і що їх мотивує.

Потреби існування - це основні матеріальні потреби нашого виживання, які Маслоу класифікував як фізіологічні потреби, включаючи повітря, сон, їжу, воду, одяг, секс і житло, а також потреби, пов'язані з безпекою, такі як здоров'я, безпечна робота і власність. Потреба у спорідненості пов'язана з важливістю підтримки міжособистісних стосунків. Ці потреби ґрунтуються на соціальній взаємодії з іншими людьми і відповідають рівням потреб у любові та близькості за Маслоу, таких як дружба, сім'я і сексуальна близькість, а також потреб у самоповазі, таких як отримання поваги з боку інших людей.

Потреби зростання - це внутрішнє прагнення до особистісного розвитку. Ці потреби узгоджуються з іншими потребами Маслоу, пов'язаними з самооцінкою, такими як самоповага, впевненість і досягнення, а також з потребами в самоактуалізації, такими як моральність, творчість, вирішення проблем і здійснення відкриттів.

Мотивація - це стан душі, в якому кожна людина прагне реалізувати свій найвищий потенціал з добрим ставленням і позитивним настроєм. Різні теорії мотивації, згадані вище, допомагають нам зрозуміти, які фактори мотивують людей. Завдання керівника - забезпечити, щоб кожен член команди чи організації був мотивованим і бажав повністю реалізувати свій потенціал.

Список використаних джерел

1. Колодийчук А.В., Черторижский В.Н. Сутність поняття мотивації // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.4.С 226-231.
2. Тетяна Нестерець, Оксана Ануфрієва, СУЧАСНІ МЕТОДИ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ. НАУКОВИЙ ВІСНИК УМО. СЕРІЯ. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ. Випуск 5 (2018).

МЕЛЬНИК Т.М.

*III курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Шафранова Катерина Володимирівна,
кандидат економічних наук, доцент, директор,
доцент кафедри менеджменту та туризму*

ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Якщо раніше головним завданням було виконання плану за будь-яку ціну, то сьогодні - виробництво та розподіл продукту відповідно до потреб ринку. У зв'язку з цим все більшого значення набувають такі аспекти діяльності підприємства, як прогнозування, управління запасами та використання сучасних методів прийняття управлінських рішень [4].

Еволюція управління бізнесом як науки мала такі основні етапи [Чейз]:

1. Кінець 18-го - початок 19-го століття - промислова революція. Перші спроби наукової організації виробництва (наприклад, Р. Арктей, Р. Оуен, А. Сміт).
2. Початок 20 століття - розробка та впровадження наукової організації управління (Ф. Тейлор, Ф. Гілберт, Г. Гант, Г. Форд та ін.). У цей же час наука про організацію праці розвивається в Росії (А. Гастев, О. Єрманський).
3. 1950-1960 рр. - Формування "операційного менеджменту" як самостійної науки. Системи управління матеріальними потоками "Канбан", планування виробничих ресурсів (MRP), загальне управління якістю (TQM), використання сучасних інформаційних технологій.

На цьому етапі операційний менеджмент використовує чотири методи управління: організаційно-розпорядчі, економічні та соціально-психологічні. Застосування тих чи інших методів в управлінні виробництвом базується на використанні таких основних принципів операційного менеджменту [1]:

- Поєднання наукових і творчих елементів - недостатньо знати теорію менеджменту, необхідно творчо підходити до вирішення ситуацій;
- Спрямованість менеджменту - концентрація на вирішенні конкретних проблем, а не просто на виконанні функцій;
- Поєднання функціональної спеціалізації та різноманітності - до різних об'єктів управління застосовуються різні підходи. Існує загальний підхід до управління, але не можна однаково управляти виробничим підприємством і банком;

- Послідовність процесу управління - елементи та етапи управління повинні здійснюватися в певній послідовності. Не можна спочатку віддавати накази, а потім розглядати їх правомірність;

- Оптимальне поєднання централізації та децентралізації - основні стратегічні рішення повинні прийматися на вищих рівнях управління, а поточні рішення - на нижчих рівнях управління;

- Загальна зацікавленість учасників управління в досягненні цілей компанії - досягається через мотивацію, залучення керівників до управління тощо.

Ефективність управлінського контролю - це досягнення поставлених перед компанією цілей і задоволення потреб клієнтів. Суть операційного менеджменту полягає в тому, щоб досягти поставлених цілей з мінімальними ресурсами [3].

Таким чином, операційний менеджмент є бізнес-дисципліною з чітко вираженою функцією управління, подібно до маркетингу та фінансів. Цей момент необхідно підкреслити, оскільки операційний менеджмент часто плутають з такими дисциплінами, як дослідження операцій, наукова організація управління та виробничий інжиніринг. Основна відмінність у цьому випадку полягає в тому, що операційний менеджмент є частиною загального менеджменту, тоді як дослідження операцій і наукова організація управління мають справу з кількісними методами, які використовуються в процесах прийняття рішень у всіх дисциплінах, а виробничий інжиніринг є суто інженерною дисципліною.

Список використаних джерел

1. Виробничий і операційний менеджмент: переклад з англійської. Річард Б. Чейз, Ф. Роберт Джейкобз, Ніколас Дж. Аквіла. - Москва Вільямс, 2007. - 1169 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Операційний менеджмент» для здобувачів вищої освіти із технічних спеціальностей / Укл. Кучер М.М. – Кам'янське: ДДТУ, 2017. – 153 с.
3. Кушнірук В.С. Операційний менеджмент: опорний конспект лекцій / В.С. Кушнірук. – Миколаїв: МНАУ, 2017. – 124 с.
4. Операційний менеджмент у структурі менеджменту організації / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.frontmanagement.org/fomants-384-1.html>.

МИХАЛЬКОВ Д.І.

*IV курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Бабенко Крістіна Євгенівна,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту та туризму*

ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Функції стратегічного менеджменту повинні свідомо виконуватися менеджерами для досягнення конкурентної стратегії організації.

Стратегічний менеджмент передбачає виконання таких функцій

- а) визначення цілей компанії з урахуванням ринкових умов
- б) визначення обсягу коштів, які необхідно витратити для досягнення цих цілей
- в) сегментація, тобто поділ загальної мети на підцілі
- р) розробка відповідних довгострокових планів, програм і стратегій.

Ця стратегія повинна реалізовуватися в рамках інноваційного, виробничого та інших функціональних менеджментів. Стратегія повинна дати відповіді на наступні питання:

- Яких критеріїв факторів конкурентоспроможності необхідно досягти протягом періоду, щоб бути конкурентоспроможним на конкретному ринку?

- Як повинні працювати співробітники, щоб досягти критеріїв конкурентоспроможності для конкретного продукту?

- Які прогнозовані результати виконання стратегії?

Відповіді на ці питання дає стратегічне управління. Основною метою стратегічного управління є досягнення оптимального рівня ефективності та конкурентоспроможності продукту та організації в цілому.

Оскільки стратегічне управління є частиною організаційної реформи, всі принципи реформи застосовуються до організації в цілому. Специфічні принципи стратегічного управління

1) Відповідальність менеджерів за стратегічне управління на рівні організації та його кінцеві результати;

2) зосередження діяльності організації на стратегічних інноваційних проектах, що забезпечують розвиток і набуття нових конкурентних переваг у сферах підвищення якості продукції та послуг, економії ресурсів

3) Стратегії забезпечення конкурентоспроможності організації повинні базуватися насамперед на використанні ексклюзивних цінностей.

До питань стратегічного управління відносяться

- Визначення бізнес-цілей та ключових завдань компанії;
- аналіз середовища, в якому працює компанія
- Аналіз внутрішнього середовища
- вибір і розробка стратегії компанії;
- аналіз портфеля диверсифікованої компанії; - проектування організаційної структури;
- вибір ступеня інтеграції та системи управління; - вибір ступеня інтеграції та системи управління;

- управління комплексом "стратегія-структура-управління";

- визначення стандартів поведінки та політики компанії в конкретних сферах діяльності.

- Зворотний зв'язок щодо результатів діяльності та стратегії компанії

- Вдосконалення стратегії, структури та управління

Отже, слід зазначити, що кожен менеджер виконує різні управлінські функції, керує людьми і бере участь у виборі цілей своєї роботи та засобів їх досягнення. Керівники малих міських підприємств, не кажучи вже про приватних підприємців, виконують всі або більшість своїх функцій самостійно. Призначення різних працівників та управлінських команд можливе лише в міру зростання підприємства.

Стратегічне управління є фундаментальним для корпоративного управління. Постановка цілей розвитку та засоби їх досягнення залежать від повноважень, функцій та принципів різних типів управління і потребують врахування [1].

Список використаних джерел

1. Євтушенко Н.О. Конкурентна стратегія підприємства: сутність, підходи та принципи формування / Євтушенко Н.О., Пільник Т.А. // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2022. - №3-4 (40). – С. 29-34.
2. Іванов Ю.Б. Стратегія конкурентних переваг підприємства в умовах інтенсивної конкурентної боротьби / Іванов Ю.Б., Іванова О.Ю. // Проблеми економіки. – 2012. - №4. – С. 121-128.

МУРАВЕЙНИК О.В.

IV курс, 073 «Менеджмент»,

Житомирський економіко-гуманітарний

інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Шафранова Катерина Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент, директор,

доцент кафедри менеджменту та туризму

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Чинники, що впливають на управління зовнішньоекономічною діяльністю, доцільно розбити на дві групи: зовнішні та внутрішні. Такий підхід зручний тим, що дозволяє пов'язати їх із стратегічним менеджментом, основою якого є SWOT-аналіз. Перша частина цього аналізу – «сильні і слабкі сторони» підприємства - відтворює внутрішні чинники. Друга частина – «можливості та загрози» - пов'язана із зовнішніми чинниками.

Внутрішні чинники включають:

- 1) масштаби зовнішньоекономічної діяльності;
- 2) витрати;
- 3) складність продукції;
- 4) досвід;
- 5) контроль.

1. Масштаби зовнішньоекономічної діяльності. Кожна організація, що бере участь у міжнародному бізнесі, може проводити різноманітну кількість операцій. При невеликому їхньому масштабі і малій номенклатурі, як правило, на початковому етапі, не потрібно створювати додаткові структурні підрозділи, а тим більше засновувати зовнішньоторговельну фірму або ж купувати офшорну компанію. Як показує досвід, зручно скористатися матричною структурою. В рамках наявної організаційної структури підприємства виділяється тимчасова група управління проектом виходу на зовнішні ринки, що безпосередньо підпорядковується вищому керівництву. Такий підхід, по-перше, робить безболісною організаційну перебудову, а по - друге, дає змогу вищому керівництву тримати питання міжнародного бізнесу під своїм контролем. У випадку розширення ЗЕД можна створювати спеціальні підрозділи або офшорні компанії. Якщо ж вийти на ринок із даною продукцією не вдалося, можна створювати іншу проектну групу.

2. Витрати. Виробництво за кордоном або продаж продукції на зовнішніх ринках пов'язані з постійними витратами, тому при малому обсязі виробництва дешевше залучити до роботи сторонню фірму, що займається міжнародним бізнесом. Фірма, яка спеціалізується на міжнародних операціях, може перенести постійні витрати на послуги, надані більш ніж одній фірмі. Коли бізнес зростає достатньою мірою, дешевшим варіантом може стати ведення міжнародних операцій самотужки, а не придбання послуг зовнішньої фірми. Тому будь-якій фірмі варто періодично по-новому оцінювати проблему ведення міжнародних операцій власними силами.

Підключення за контрактом зовнішньої організації може обійтися дешевше, якщо вона має у своєму розпорядженні надлишкові потужності в сферах виробництва або збуту, і ці потужності легко використовувати. Такий варіант означає скорочення часу підготовки до ведення міжнародних операцій і прискорення початку надходження готівкових коштів. Більш того, місцева фірма-підрядчик може мати конкретні знання про ринок, наприклад про те, як діяти в умовах мексиканського законодавства і дешевої праці; одержання таких знань власними силами може обійтися фірмі-замовнику дуже дорого.

В той же час створення спільного підприємства іноді пов'язано з підвищенням витрат, обумовлених веденням переговорів із фірмою-партнером, появою додаткової штаб-квартири і неминучих витрат для підтримки відносин із партнером. Додаткові витрати можуть бути також викликані звітністю, що повинна задовольняти потреби більш ніж однієї фірми.

3. Складність продукції. Частина витрат пов'язана з передачею технології. Як правило, дешевше обходиться передача всередині «родини» фірм, наприклад від головної фірми - філії, ніж іншій компанії. Відмінності у витратах особливо суттєві, коли технологія складна, адже персонал філії добре знайомий з підходами, що використовує фірма в цілому. З цієї причини, чим складніша технологія, що використовується, тим більш імовірно, що компанія здійснить експансію в інші країни шляхом створення свого підприємства, а не підписання контракту із сторонньою закордонною фірмою на виробництво продукції від свого імені.

4. Досвід. На початковому етапі виходу на міжнародні ринки лише деякі компанії готові витрачати значну частину ресурсів на міжнародні операції; фірми можуть просто не

мати у своєму розпорядженні коштів, достатніх для швидкого розгортання діяльності за кордоном. Як наслідок, такі фірми нараховують свою участь у міжнародному бізнесі поетапно. На початкових етапах вони намагаються зберегти свої ресурси і зосереджувати їх, у першу чергу, в країні базування, а не за кордоном. Цим обумовлюється вибір таких операційних форм, що пов'язані з перекладанням тягаря власне міжнародних операцій на зовнішні організації. З розширенням закордонної діяльності фірма починає розглядати свій міжнародний сектор окремо від внутрішнього. Потім виявляється тенденція до обслуговування міжнародних операцій власними силами і до зростання частки ресурсів, які розміщують за кордоном.

Ключову роль відіграє також наявність виробничих, управлінських, організаційних передумов, необхідних для міжнародного бізнесу, насамперед висококваліфікованих спеціалістів; добре знання кон'юнктури закордонних ринків (природно-географічних, економічних, політичних, національних, релігійних і культурних особливостей); наявність достатніх фінансових, в тому числі і валютних, ресурсів; доступ до сучасних засобів оперативного міжнародного зв'язку і т.ін.

5. Контроль. Чим більше угод фірма укладає з іншими фірмами, тим ймовірніше, що вона втратить контроль над прийняттям рішень, а це може відобразитись на оптимізації її діяльності на глобальному рівні, включаючи такі питання, як географія розширення виробництва, освоєння нових видів продукції або забезпечення якості. Угоди із зовнішніми організаціями передбачають також розподіл прибутків, що має велике значення для підприємств із високим потенційним прибутком. Фірма при цьому ризикує і тим, що її конфіденційна інформація стане відомою конкурентам. Деякі аналітики вважають, що втрата контролю над гнучкістю бізнесу, прибутками і поведінням у конкурентному середовищі - це найважливіша змінна, яка впливає на вибір того чи іншого режиму міжнародних операцій.

Список використаних джерел

1. Гулакова В.Л. Оцінка ефективності зовнішньоекономічної діяльності [Електронний ресурс] / Гулакова В.Л. – Режим доступу: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/255.pdf>.
2. Карпенко М.О. Удосконалення організації зовнішньоекономічної діяльності на підприємстві [Електронний ресурс] / Карпенко М.О., Захарченко О.В. – Режим доступу: file:///C:/Users/1/Downloads/alex_i,+486-1892-1-CE.pdf.
3. Радченко О.П. Удосконалення організації зовнішньоекономічної діяльності підприємства / Радченко О.П., Капанжи М.В. // Ефективна економіка. - 2018. - № 7.

ОРЛЯНСЬКИЙ В.П.

*II курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Бабенко Крістіна Євгенівна,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту та туризму*

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Цінова стратегія компанії на зовнішніх ринках зазвичай починається з визначення власного підходу до цінової концепції, яка формулюється на основі загальної ринкової стратегії компанії [4].

Сьогодні глобальні ринки здебільшого характеризуються постійною структурою цін, яку визначають і підтримують великі компанії, що виробляють та експортують товари у певних

галузях, тоді як малі та середні підприємства віддають перевагу збалансованій ціновій політиці "слідування за лідером" [3].

Усталені пропорції світових ринків, особливості дії законів попиту і пропозиції та транснаціональний характер товарного виробництва суттєво змінили характер, принципи і форми конкуренції, значно знизивши роль цінової конкуренції, яку фірми "традиційно" використовують у своїх стратегіях домінування на певних сегментах ринку. На зміну ціновій конкуренції прийшли "нетрадиційні" форми конкуренції, такі як рекламна конкуренція, конкуренція за технічні характеристики та післяпродажне обслуговування, а також "конкуренція за лояльність". Зміна пріоритетів конкуренції також пов'язана з об'єктивним процесом усвідомлення компаніями безперспективності політики "цінового здирництва", яка призводить до "цінової конкуренції", що завдає збитків усім без винятку учасникам ринку [2]. Існує два підходи до ринкових цін: індивідуальні ціни та єдині ціни. Перша формується на основі договору, в результаті переговорів між покупцями і продавцями. Другий полягає в тому, що покупці купують товари за однаковою ціною.

Запровадження єдиних цін для всіх покупців часто пов'язане зі специфікою конкретного товарного ринку або з технічними труднощами та значними витратами на диференціацію цін. Єдині ціни важливі, коли підприємці пропонують ринку стандартизовані товари масового виробництва. У таких ситуаціях важливо, щоб масові споживачі знали ціну, могли порівняти її з цінами на товари-конкуренти і без проблем прийняти рішення про покупку [1].

Встановлення єдиної ціни для всіх клієнтів є відносно новою концепцією. Історично склалося так, що про ціни домовлялися між собою продавці та покупці. У зовнішній торгівлі використовуються всі відомі прийоми і методи встановлення конкретних цін або цін на партії продукції чи товарів. Після переговорів сторони домовляються про взаємоприйнятну ціну.

Лише з появою великих оптових і роздрібних компаній набули поширення єдині ціни; у зовнішній торгівлі (переважно оптовій) ціни встановлюються на окремі партії товарів. Незалежно від того, як формується ціна на товар, для визначення відхилення споживчої цінності товару від верхнього та нижнього цінових рівнів беруться до уваги кілька загальноекономічних критеріїв [1].

Таким чином, формування цінової політики та ефективних систем управління цінами набуває все більшого значення в умовах постійно зростаючої ринкової конкуренції. Пошук нових методів ціноутворення, цінових стратегій і тактичних підходів, подібних до традиційних, є одним із пріоритетних завдань у процесі формування цінової політики підприємства.

Список використаних джерел

6. Кареба М.І. Ціни та ціноутворення: опорний конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» денної та заочної форми навчання / М.І. Кареба. - Миколаїв: МДАУ, 2017. - 100 с.
7. Михайлишин Л.І. Транснаціоналізація світової економіки: інноваційний аспект: монографія / Л.І. Михайлишин. – Вінниця: ДонНУ, 2016. – 314 с.
8. Пархоменко Н.О. Процес встановлення цін при виході підприємства на зовнішній ринок / Пархоменко Н.О. // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. - № 4. - Т. 3. – С. 223-227.
9. Пашкевич М.С. Ціноутворення [Електронний ресурс] / Пашкевич М.С. – Режим доступу: <https://ep.nmu.org.ua/ua>.

РСЗНІЧЕНКО В.О.
здобувач вищої освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївського інституту розвитку людини
Університету «Україна»

Сучасні умови господарювання у будь-якій сфері обслуговування вимагають створення ефективного бренду, високого іміджу та конкурентного статусу за принципом оптимального співвідношення «ціна-якість» послуги. Значна увага приділяється удосконаленню якості послуг у відповідності з вимогами та очікуваннями потенційних споживачів шляхом запровадження міжнародних стандартів та умов якості. Особливої актуальності набувають питання, пов'язані із забезпеченням високого рівня якості послуг підприємств індустрії гостинності. З огляду на це виникає необхідність перегляду засад формування і розвитку систем якості на підприємствах готельного господарства. Ключовими напрямками удосконалення якості послуг є процеси розроблення, забезпечення, досягнення та систематичного підвищення рівня якості послуг, їх повноцінного споживання.

В сучасній теорії управління якістю поширення набули універсальні моделі західних науковців, які є достатньо гнучкими і легко адаптованими до систем управління якістю готельних послуг. Це моделі «5 М» Ф.Котлера та «Петля якості» Е.Демінга [1,2].

Модель «5 М» передбачає досягнення якості через управління наступними складовими обслуговування в закладах готельного господарства: персонал, матеріали, обладнання, методи, мікроклімат і навколишнє середовище.

«Петля якості» визначає ключові етапи життєвого циклу послуги – проектування послуги та технологічних процесів обслуговування, маркетинг, матеріально-технічне забезпечення, технічна складова обслуговуючих процесів, надання готельних послуг, інфраструктура готелю, модернізація готельного фонду, контроль якості, підвищення кваліфікації персоналу.

Також у готельній індустрії поширення набула п'ятирівнева модель якості обслуговування. До складових моделі входять наступні рівні:

5. Сподівання клієнтів та поведінка керівництва. Вивчаються із використанням інструментів маркетингу, маркетингових досліджень та маркетингової інформаційної системи.

6. Специфікація якості обслуговування. Досягається за рахунок використання комплексу маркетингу та креативного мислення менеджерів різних ланок готелю.

7. Спеціалізація якості надання послуг і обслуговування. Реалізується програмними рішеннями внутрішнього маркетингу.

8. Надання послуг та зовнішні зв'язки. Формуються як довготривалий успіх у відношеннях з клієнтами

9. Очікування та сприйняття наданих послуг. Досягається за умови відповідності очікувань реальному рівню якості.

За міжнародними стандартами ISO 9000 в світі визнається підхід до договірних умов в частині оцінки систем якості та регламентації партнерських відносин між надавачами та споживачами готельних послуг. На Заході в практиці готельного бізнесу широко запроваджені концепції управління якістю: Quality Management System, Total Quality Management, Quality Assurance System, Quality Control, Total Quality and Productivity Management, Quality System Management.

Перелік вимог щодо забезпечення якості готельних послуг відображений в документах Всесвітньої туристичної організації та входить до складу глобальної концепції законодавчого забезпечення якості послуг на європейському ринку, яка ґрунтується на трьох базових положеннях: система управління якістю в готелі, контроль якості готельних послуг, єдина оцінка відповідності якості (сертифікації) послуг.

Рівень якості готельних послуг в Україні регламентується стандартом ДСТУ-ISO 9002 і враховує вимоги ДСТУ-ISO 9004-2 та інших законодавчо-нормативних актів.

Система управління якістю готельних послуг базується на внутрішніх стандартах готельного господарства, які містять узагальнені складові якості надання готельних послуг (табл.).

Таблиця

Складові якості надання готельних послуг

Складові елементи якості послуг	Зміст складових елементів якості послуг
фізична та психологічна доступність послуг	легкий та прозорий контракт із співробітниками готелю
комунікації	володіння співробітниками мовами, зрозумілими для клієнтів з метою безбар'єрного спілкування

надійність	стабільність роботи, забезпечення необхідного і достатнього рівня послуг, виконання прийнятих зобов'язань
довіра	імідж та репутація закладу, чесність, відповідальне ставлення до клієнтів
ввічливість	манерність, уважність персоналу до клієнтів, ввічливе ставлення до них, дружелюбність
безпека	захист від ризиків
розуміння клієнта	уміння відчувати та розуміти потреби клієнта, шукати можливості пристосування до них
компетентність	володіння знаннями та навичками для реалізації послуг
відчутність	відповідність послуг очікуванням клієнтів
відповідальність	відповідальність перед запитамі клієнтів

В основу системи управління якістю послуг, за ДСТУ ISO 9001:2015, покладені наступні принципи: лідерство; орієнтація на замовника; процесний підхід; задіяльність персоналу; прийняття рішення на підставі фактологічної інформації; покращення; управління взаємовідносинами [3].

Також, ДСТУ ISO 9001:2015, визначає умови побудови системи управління якістю на основі процесного підходу. За ним є можливість систематичного дослідження процесів та їх взаємодій з метою визначення того, як досягаються заплановані результати у відповідності із прийнятою політикою у сфері якості.

Отже, представлено результати щодо дослідження моделей якості, що мають актуальність в межах сучасних систем управління якістю на підприємствах індустрії гостинності.

Література

1. P. Kotler, G.Armstrong, J.Saunders, V.Wong. Principles of Marketing. Printed and bound in Italy by Rotolito Lombards, Milan/ 1996
2. Deming W.E. The Essential Deming: leadership principles from the father of quality. NY, McGraw-Hill, 2013. Edited by J. Orsini, PhD
3. ДСТУ ISO 9001:2015 Системи управління якістю. Вимоги. URL: https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf?_cf_chl_tk=Jhjagwnye74PjQPHNIsV4YZhkgTloypN.lbPpDSTpc-1684047393-0-gaNycGzNC5A

РИБАК Р.О.

*IV курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Карпенко Сергій Володимирович,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та туризму*

СУТНІСТЬ МАРКЕТИНГОВОГО КОМПЛЕКСУ ПІДПРИЄМСТВА

Маркетинг — це не лише створення оголошень і рекламних акцій; це також включає розуміння та адаптацію до постійно мінливого маркетингового середовища. Від мікросередовища до макросередовища різні компоненти маркетингового середовища можуть значно вплинути на успіх бізнесу. Розглянемо особливості та компоненти маркетингового середовища та те, як вони впливають на маркетингові стратегії.

Маркетингове середовище стосується внутрішніх і зовнішніх факторів, які впливають на здатність компанії рекламувати та продавати свої продукти чи послуги. Зовнішні фактори можуть включати соціальні, економічні, технологічні, політичні та культурні сили, а також конкурентні, правові та регулятивні фактори, тоді як внутрішні фактори стосуються власних внутрішніх ресурсів, можливостей і стратегій компанії, які можуть вплинути на її маркетингові зусилля. По суті, маркетингове середовище забезпечує цілісне уявлення про фактори, які впливають на те, як компанія взаємодіє з клієнтами та працює в більш широкому контексті.

Ці фактори впливають на різні сфери бізнесу. Маркетингове середовище керує всіма основними маркетинговими рішеннями бізнесу та є різним для кожної організації.

Маркетингове середовище складається з двох основних компонентів: мікросередовища та макросередовища. Мікросередовище включає фактори, які безпосередньо пов'язані зі здатністю компанії обслуговувати своїх клієнтів і досягати своїх маркетингових цілей. Ці фактори часто є внутрішніми для компанії або тісно пов'язані з діяльністю компанії. Наприклад, клієнти, постачальники, конкуренти, посередники та громадськість відіграють вирішальну роль у формуванні маркетингового середовища компанії.

З іншого боку, макросередовище відноситься до ширших суспільних сил, які впливають на здатність компанії працювати та досягати успіху на ринку. Ці фактори, як правило, знаходяться поза контролем компанії та можуть включати демографічні, економічні, технологічні, політичні, правові та культурні сили. Незважаючи на те, що компанії можуть не контролювати ці фактори, надзвичайно важливо відстежувати та адаптуватися до змін у макросередовищі, щоб залишатися успішними. Наприклад, технологічний прогрес, зміни в поведінці споживачів і зміни культурного ставлення можуть суттєво вплинути на маркетингове середовище компанії.

Розуміючи зміни в маркетинговому середовищі та адаптуючись до них, компанії можуть приймати стратегічні рішення, які допоможуть їм залишатися конкурентоспроможними на відповідних ринках. Звертаючи увагу як на мікросередовище, так і на макросередовище, компанії можуть будувати ефективні маркетингові стратегії, адаптовані до їх конкретного ринку та орієнтовані на їхніх ідеальних клієнтів [1].

Мікросередовище в маркетингу включає фактори, безпосередньо пов'язані зі здатністю компанії обслуговувати своїх клієнтів і досягати своїх маркетингових цілей. Ці фактори часто є внутрішніми для компанії або тісно пов'язані з діяльністю компанії та включають клієнтів, постачальників, конкурентів, посередників і громадськість.

Макросередовище в маркетингу відноситься до більш широких суспільних сил, які впливають на здатність компанії працювати та досягати успіху на ринку. Ці фактори, як правило, знаходяться поза контролем компанії та можуть включати демографічні, економічні, технологічні, політичні, правові та культурні сили. Хоча ми можемо передбачити деякі з цих факторів, інші неможливо передбачити. Передбачення конкретних ринкових змін, які впливають на маркетингове середовище, має важливе значення для того, щоб залишатися актуальними та успішними [2].

Маркетинговий комплекс підприємства може бути реалізований лише в конкретних умовах ринкового середовища. Для цього необхідно розробити певний стратегічний портфель, який допоможе реалізувати даний комплекс з метою підвищення ефективності діяльності підприємства, виходу його на нові ринки та заняття ним визначеного сегменту ринку.

Список використаних джерел

1. Маркетинг: підруч. / за заг. ред. д.е.н., проф. М. М. Єрмошенка, д.е.н., проф. С. А. Єрохіна. – К.: Національна академія управління, 2011. – 632 с.
2. Розвиток маркетингу в умовах глобалізації: сучасні тенденції та перспективи: монографія / за ред. проф. Р.В. Федоровича – Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2015. – 411 с.

СТОЛЯР Н.А.

*IV курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Бабенко Крістіна Євгенівна,
доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту та туризму*

ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ НА СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Першою і найважливішою складовою комплексу маркетингу загалом і міжнародного маркетингу зокрема є продукт. Збалансована та узгоджена товарна політика промислових підприємств формує базову основу на ринку, задовольняє споживачів та забезпечує перевагу над конкурентами.

Тому товар є основним об'єктом маркетингової діяльності. Якщо товар не задовольняє потреби споживачів, то ніякі зусилля і додаткові витрати не поліпшать його сприйняття на зовнішніх ринках. Товарні ринки в розвинених країнах характеризуються високим ступенем насиченості. Оскільки продукція є визначальним елементом експорту, всі види діяльності, пов'язані з продукцією, такі як розробка продукції, виробництво з використанням винаходів, промисловий дизайн, ноу-хау, збут на ринку, послуги та реклама, займають центральне місце в експортній політиці та практиці [2].

Продукт - це те, що може задовольнити дефіцит або потребу і пропонується ринку для привернення уваги, щоб його купували, використовували та споживали.

При створенні продукту важливо пам'ятати, що продукти представлені на трьох рівнях. Перший рівень - це продукт за задумом, який відображає потреби, які він задовольняє, та вигоди, які отримують споживачі при використанні продукту. Він складається з послуги, яка забезпечує вирішення проблеми або вигоду, яку покупець бажає отримати, придбавши цей продукт. На другому рівні продукт має бути створений у формі реального виконання на основі ідеї продукту. Вона сприймається як реальний продукт з конкретними характеристиками та особливостями. Реальний продукт має п'ять характеристик: якість, характеристики, зовнішній вигляд, торгова марка та упаковка. Третя стадія продукту відображає позицію продукту на ринку, яка значною мірою підтримується додатковими послугами та вигодами. Виробник продукту повинен розвивати задуманий, фактично виконаний і посилений продукт, пропонуючи споживачам додаткові послуги та вигоди.

Таким чином, продукт стає чимось більшим, ніж просто набором матеріальних характеристик. Споживачі схильні розглядати продукт як комплексний набір переваг, що задовольняють їхні потреби. При розробці продукту маркетологи повинні спочатку визначити основні потреби покупця, які продукт задовольнятиме, потім розробити продукт як реальний дизайн і, нарешті, створити набір вигод, які максимально задовольняють споживача.

Найважливішою характеристикою товару є його купівельна спроможність задовольняти потреби споживача. Аналіз зосереджується на таких компонентах, як функціональне призначення, надійність, довговічність, простота використання, естетичність, упаковка, обслуговування, гарантія, супровідні документи та інструкції.

Купівельна цінність товару тим вища, чим більше він відповідає вимогам якості, визначеним у результаті дослідження інших характеристик, які впливають на потреби та попит споживачів. Споживча цінність товару складається з цілого комплексу характеристик, що стосуються як самого товару, так і його допоміжних компонентів [2].

Важливою умовою успіху продукту в цілому є його розробка з чіткою орієнтацією на конкретну, заздалегідь визначену цільову групу потенційних покупців. Це може бути вузький сегмент (наприклад, діти в одній країні у віці 10-14 років) або широкий сегмент (наприклад, західноєвропейський ринок малолітражних автомобілів). При розгляді асортименту експортних товарів і послуг експортерам слід пам'ятати про те, що потрібно орієнтуватися на потреби конкретних покупців, а не на середньостатистичного покупця.

Слід зазначити, що товари на ринку оцінюються відповідно до комбінації різних характеристик, включаючи матеріальні та нематеріальні, матеріальні характеристики та невлімові споживчі очікування. Споживачі очікують від товарів різноманітних позитивів і розглядають їх з різних точок зору. Купуючи товар, покупці шукають задоволення як від позитивних емоцій, так і від самого товару та послуги, яка вирішує проблему купівлі товару. Чим більш насиченим стає ринок товарами, тим більше можливостей у покупців з'являється для вибору з широкого спектру продуктів.

Тому компаніям необхідно планувати розширення асортименту своєї продукції з дуже зваженим підходом. Зокрема, існує два способи планового розширення товарного асортименту: розширення та насичення. Розширення товарного асортименту відбувається тоді, коли компанії збільшують кількість товарів, які вони виробляють за межами свого поточного цінового діапазону. Фірми можуть розширювати свій товарний асортимент у бік збільшення, зменшення або в обох напрямках [3].

Багато підприємств починають свою діяльність у верхній (дорожчій) частині ринку, а потім поступово розширюють свою діяльність до нижньої частини. Розширення товарного асортименту вниз може бути відповіддю на конкурентні атаки на верхні сегменти. Підприємство також може почати виробляти товари для нижньої частини ринку, якщо вирішить, що нижня частина ринку розвивається більш динамічно. Компанії, що працюють у нижньому сегменті ринку, хочуть розширити свою присутність у верхньому сегменті. Їх може приваблювати потенціал вищих темпів зростання, вищих прибутків і позиціонування як виробника повного циклу послуг у цій частині ринку. Іноді деякі компанії розширюють свій асортимент продукції вгору, щоб підвищити престиж своїх існуючих продуктів [1].

Список використаних джерел

1. Васютинська Ю.О. Товарна політика та проблеми її формування / Васютинська Ю.О. – URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/353/1/Va2.pdf>.
2. Ковшова І.О. Маркетинговий менеджмент: теорія, методологія, практика: монографія / І. О. Ковшова. – Видавництво ФОП Вишемирський В. С., 2018. – 516 с.
3. Лісеній Є.В. Управління та шляхи удосконалення маркетингової товарної політики підприємства / Лісеній Є.В, Дяченко Ю.І. // Економіка та суспільство. 2021. – Вип. 31. – URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/774/742>.

ТОКАРСЬ О.О.

*здобувач вищої освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»
Миколаївського інституту розвитку людини
Університету «Україна»*

РЕЙТИНГОВІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ СТРАХОВИХ РИНКІВ

Ринок страхування має значний вплив на сталий розвиток економіки країни загалом та її регіонів зокрема. Виступаючи вагомим елементом фінансової системи країни, він є основою перерозподілу та зниження ризиків. В реальних економічних умовах в Україні, під час режиму воєнного стану страхування від військових, комерційних, технічних, правових та політичних ризиків стає реальністю. Страхування сприяє накопиченню ресурсів, пов'язаних з організацією економічної безпеки.

Розвиток страхування базується на розумінні необхідності захисту від раптової небезпеки. Модернізація соціальних відносин та участь різних галузей людської діяльності в економічній діяльності, у свою чергу, призвели до розширення страхового покриття. Страхування є незамінною частиною економічного та фінансового сектору. Потреба в страхуванні зумовлена необхідністю управління ризиками, що мають місце в житті фізичних осіб та господарській діяльності організацій (юридичних осіб).

Структура страхових ринків та видова складова страхування формується регіонами з урахуванням їх особливостей: природного середовища, складу населення, співвідношення міського та сільського населення в регіоні, галузевих особливостей. Під впливом змін рівнів та тенденцій розвитку страхових ринків регіону формується і національний ринок

страхування. З огляду на це вважаємо доцільним проведення рейтингування регіонів за рівнем розвитку страхового ринку [1].

Рейтингування регіонів за рівнем розвитку страхування пропонуємо провести за узагальненим показником, який буде побудований з використанням методу модифікованої головної компоненти. З цією метою нами відібрано шість статистичних показників, які на думку провідних фахівців є найбільш інформативними і які повністю характеризують розвиток ринку страхування України, а саме: кількість страхових компаній ($\bar{X}_1$), валові страхові платежі (внески, премії), млн. грн. ($\bar{X}_2$), валові страхові виплати, млн. грн. ($\bar{X}_3$), страхові платежі, сплачені на перестраховування, млн. грн. ($\bar{X}_4$), частка страхових виплат у страхових преміях ($\bar{X}_5$), частка страхових премій, яка передана у перестраховування ($\bar{X}_6$).

Наступним кроком рейтингування є побудова рівняння моделей узагальнених показників розвитку страхового ринку за методикою Y -модифікованої головної компоненти [2].

За узагальненими показниками розвитку ринку страхування у 2019-2021 рр. проводиться рейтингування регіонів України (табл.).

Таблиця

Рейтингування регіонів України за узагальненим показником розвитку страхового ринку у 2019-2021 рр.

Області	Y_i					
	2019		2020		2021	
	Бали	Місце	Бали	Місце	Бали	Місце
Вінницька	1,91	15	1,89	17	1,92	15
Волинська	1,88	13	4,07	6	1,95	16
Дніпропетровська	7,02	2	6,88	3	8,12	2
Житомирська	2,01	12	1,99	16	2,22	11
Закарпатська	1,75	16	1,8	15	2,05	9
Запорізька	7,11	3	6,99	2	5,14	6
Івано-Франківська	2,17	11	1,93	12	1,81	18
Київська	7,12	1	4,22	7	6,03	5
Кіровоградська	1,85	15	1,83	18	1,87	17
Донецька	6,22	5	5,94	4	6,01	4
Луганська	2,75	8	3,11	9	2,55	13
Львівська	2,33	7	3,15	8	4,01	8
Миколаївська	2,48	10	2,17	13	2,24	19
Одеська	4,88	6	6,44	5	8,83	1
Полтавська	2,46	9	3,11	11	2,85	10
Рівненська	1,98	19	4,18	10	5,05	7
Сумська	1,45	20	1,17	21	1,65	24
Тернопільська	1,38	22	1,55	22	1,2	22
Харківська	6,25	4	7,14	1	5,66	3
Херсонська	1,98	18	1,77	16	2,54	12
Хмельницька	1,83	17	1,54	14	1,78	14
Черкаська	0,51	24	1,12	23	1,19	23
Чернівецька	1,18	21	1,42	20	1,44	21
Чернігівська	0,52	23	1,55	19	1,88	20

Отже, найвищий рейтинг отримала у 2019 р. Київська область, у 2020 р. – Харківська область, у 2021 р. – Дніпропетровська область, в трійці лідерів перебувають Харківська, Дніпропетровська та Запорізька області. До аутсайдерів регіональних страхових ринків можна віднести: Сумську, Тернопільську, Черкаську, Чернівецьку та Чернігівську області.

Протягом досліджуваного періоду, деякі зміни відбувалися і у самих групах. Завдяки високим показникам за середньодушовими страховими преміями та страховими виплатами на кращі позиції в рейтингу піднялися: Одеська, Закарпатська, Херсонська та Рівненська області. У зв'язку із погіршенням зазначених показників, ряд областей навпаки зайняли нижчі позиції у рейтингу: Івано-Франківська, Луганська та Миколаївська області. Загалом слід відмітити, що лідируючі позиції протягом досліджуваного періоду закріпилися за промислово розвиненими регіонами, що є свідченням їх найбільшого потенціалу.

Таким чином, за результатами рейтингування регіонів виявлено значні диспропорції та доведена гіпотеза про нерівномірність розвитку регіональних страхових ринків. Також було

помічено, що не в кожному випадку більші значення показників середньодушових обсягів надходжень страхових платежів свідчать про високий рівень розвитку страхового ринку в регіоні. Швидше за все це свідчить про те, що значні обсяги коштів виводяться від оподаткування.

Література

1. Гуріна О.В., Криленко В.І., Новіков І.О. Прогнозування основних показників діяльності страхових компаній. *Modern Economics*. 2021. № 25(2021). С. 52-57. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V25\(2021\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V25(2021)-08).

2. Гуріна О.В., Домбровська Л.В. Оцінка тенденцій розвитку страхового ринку України: національний та регіональний аспект. *Administrative and socio-economic systems: scientific and practical aspects of sustainable development*. Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2021. URL: <https://www.wsza.opole.pl/wp-content/uploads/2020/05/Web-book-monograf-2021.pdf>

3. Статистика страхового ринку України. Національні рахунки України. URL: <https://forinsurer.com/stat>

ФЕСЮК Б.В.

IV курс, 073 «Менеджмент»,

Житомирський економіко-гуманітарний

інститут Університету «Україна»

науковий керівник: Шафранова Катерина Володимирівна,

кандидат економічних наук, доцент, директор,

доцент кафедри менеджменту та туризму

СУТНІСТЬ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Компанії повинні конкурувати на ринку, щоб задовольнити потреби клієнтів, створюючи унікальну цінність для клієнта. Коли компанії створюють цінність для клієнтів, вони винагороджуються майбутніми бізнес-можливостями. Компанії, які не в змозі створити цінність для клієнтів або роблять це менш ефективно, ніж конкуренти, будуть менш прибутковими і можуть з часом припинити діяльність. За словами Брюса Хендерсона, засновника Boston Consulting Group, усі конкуренти, які залишаються наполегливими протягом тривалого часу, повинні зберігати унікальну перевагу, виділяючись над усіма іншими. Саме управління цією різницею і є суттю довгострокової стратегії.

Вибираючи конкурентну стратегію, слід врахувати вплив зовнішнього середовища та оцінити внутрішні ресурси, якими володіє підприємство. Від того, наскільки внутрішнє середовище відповідає конкурентній стратегії, залежать можливості розвитку підприємства. Доцільно зазначити, що на практиці вибір та розробка стратегій щодо реалізації конкурентних переваг повинні базуватися на результатах діагностики фінансового стану підприємств та їх споживчої привабливості, що проводиться в рамках оцінки конкурентоспроможності [1].

Найуспішніші компанії сучасного світу, такі як Facebook, Google, Apple, Nike, Procter & Gamble і Toyota, зайняли провідні позиції на ринку завдяки диференційованим пропозиціям продуктів, які пропонують унікальну цінність для споживача. Конкуренція є необхідною умовою розробки стратегії. Монополії, які за визначенням мають слабку конкуренцію або взагалі її не мають, не приділяють багато часу та ресурсів розробці стратегії.

Розглянемо визначення поняття конкурентної стратегії. Так, за визначенням Бельтюкова Є.А., Некрасової Л.А. стратегія конкуренції являє собою основу конкурентної поведінки підприємства на ринку і описує схему забезпечення переваг над конкурентами. Конкурентна стратегія концентрується на діях і підходах, які пов'язані з управлінням, спрямованим на встановлення і зміцнення довгострокової конкурентоспроможної позиції підприємства на ринку в одній специфічній сфері підприємництва [1].

Євтушенко Н.О., Пільник Т.А. під конкурентною стратегією розуміють модель поведінки підприємства на конкретному ринку, яка представляє собою систему спланованих дій, що дозволяє забезпечити йому необхідні обсяги реалізації, прибутковості, темпи зростання та підвищення конкурентоспроможності [3].

Божидай І.І. визначає конкурентну стратегію як динамічний довгостроковий цілеспрямований комплекс взаємопов'язаних заходів, підпорядкований загальній меті підприємства, що ґрунтуються на внутрішніх можливостях підприємства, спрямований на досягнення та утримання бажаного рівня конкурентоспроможності, конкурентних переваг, стійкої конкурентної позиції підприємством та здатний нейтралізувати вплив конкурентних сил [2].

Аналіз підходів щодо визначень у науковій літературі поняття конкурентної стратегії дає змогу стверджувати, що в літературі відбувається ідентифікація із досліджуваним поняттям таких понять, як ділова стратегія, бізнес-стратегія, а також базова стратегія діяльності підприємства.

Сучасні підприємства функціонують в умовах гіперконкуренції. Глобалізація зробила світ меншим, і компанії можуть використовувати ресурси з усього світу, щоб конкурувати. Протягом багатьох останніх десятиліть компанії зосереджувалися на зниженні витрат за допомогою аутсорсингу некритичних видів діяльності в недорогі місця, а також на перерозподілі своїх внутрішніх ресурсів, щоб забезпечити кращу цінність для клієнта за нижчою ціною. Однак підвищення ефективності операцій не означає, що бізнес має стратегічну перевагу над іншими. Інші також намагаються зменшити витрати та одночасно стати більш ефективними. Таким чином, операційна ефективність стає необхідною, але недостатньою умовою для успішної роботи на ринку. Багато інструментів і методів операційного менеджменту, такі як Total Quality Management, Supply Chain Management, Lean Operations тощо, роблять бізнес більш конкурентоспроможним.

Стратегія конкуренції є основою конкурентної поведінки підприємства на ринку і описує схему забезпечення переваг над конкурентами. Конкурентна стратегія концентрується на діях і підходах, які пов'язані з управлінням, спрямованим на встановлення і зміцнення довгострокової конкурентоспроможної позиції підприємства на ринку в одній специфічній сфері підприємництва [2].

За словами професора Майкла Портера з Гарвардської школи бізнесу, лідера думок у галузі корпоративної стратегії, суть стратегії полягає у виборі виконувати діяльність не так, як конкуренти. Стратегія окреслює територію, на якій компанія прагне бути унікальною.

Переглядаючи стратегію, менеджменту організації слід пам'ятати, що стратегія не змінилася, але зміни змінилися. Зміни приносять можливості. З іншого боку, зміни можуть заплутати. Необхідно чітко визначити сегменти клієнтів. Цінність для споживача має бути переконливою. Перемагати стане легше з чітким напрямком, чітко визначеними клієнтськими сегментами та високою цінністю для клієнтів.

Існує тонкий баланс між змінами та безперервністю. Безперервність стратегічного напрямку та безперервні зміни, які неухильно вдосконалюються у тому, як ви виконуєте, абсолютно узгоджуються одне з одним. Насправді вони взаємопідсилюють один одного. Здатність постійно й ефективно змінюватися стає легшою завдяки безперервності високого рівня. Чим точніше топ-менеджмент розбирається у визначенні стратегії, у боротьбі з компромісами, тим краще він зможе визначити нові можливості, які підтримують ціннісну пропозицію організації. Інакше розібрати важливе серед величезної кількості технологій дуже важко.

Менеджери вищої ланки винаходять стратегію з членами команди, які визначають за допомогою нової діяльності те, що іншим ще належить відкрити. Керівник також має переконатися, що всі розуміють стратегію, яка визначає відмінності компанії. Як відзначив Майкл Портер, стратегія полягає в тому, щоб бути іншим. Кожен працівник має розуміти, що це не просто ще одна компанія, а це компанія, яка приносить світу щось нове та відмінне.

Список використаних джерел

1. Бельтюков Є.А. Конкурентна стратегія підприємства: сутність та формування на основі оцінки рівня конкурентоспроможності / Бельтюков Є.А., Некрасова Л.А. // Економіка: реалії часу. – 2014. - №2(12). – С. 6-13.

2. Божидай І.І. Дефініція поняття «конкурентна стратегія» та її місце в управлінській ієрархії стратегій / Божидай І.І. – URL: <file:///C:/Users/1/Downloads/definitiya-ponyattya-konkurentna-strategiya-ta-yiyi-mistse-v-upravliniskiy-ierarhiyi-strategiy.pdf>.
3. Євтушенко Н.О. Конкурентна стратегія підприємства: сутність, підходи та принципи формування / Євтушенко Н.О., Пільник Т.А. // Економіка. Менеджмент. Бізнес. – 2022. - №3-4 (40). – С. 29-34.

ШАВУРСЬКА О.В.

к.е.н., викладач

ВСП «Житомирський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ»

ЗВІТ ПРО УПРАВЛІННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Фінансова звітність виступає основним інструментом управління суб'єктом господарювання, оскільки виступає єдиною інформаційною ланкою між підприємством і суспільством. Крім того, цей вид звітності є головним джерелом інформації для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень. Ця звітність є публічною та демонструє відомості про майновий стан і результати діяльності господарюючого суб'єкта за звітний період.

Фінансова звітність орієнтована на зовнішніх користувачів: інвесторів, кредиторів, контрагентів, покупців, фінансових аналітиків і громадські організації, страхові компанії, виконавчі органи влади, оскільки вона є публічною. Показники, представлені в фінансовій звітності, дозволяють оцінити фінансовий стан підприємства, його майновий потенціал, ліквідність, платоспроможність і рентабельність.

Фінансова та соціальна звітність використовується інвесторами для оцінки діяльності суб'єкта господарювання за конкретними критеріями. Такі критерії використовуються для вимірювання ризику суб'єкта господарювання з метою вдосконалення інвестиційних рішень. Щоб інвестувати ефективно та відповідально, інвесторам потрібна інформація про фінансову, соціальну та екологічну діяльність підприємства, оскільки, саме ці відомості дозволяють оцінити вклад господарюючого суб'єкта в досягнення цілей сталий розвиток, а також виявити потенційні ризики. Для підвищення аналітичності та можливості задоволення інформаційних потреб зовнішніх користувачів необхідним є пошук шляхів удосконалення інформаційного забезпечення вітчизняних господарюючих суб'єктів.

На державному рівні були прийняті зміни до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV щодо обов'язковості формування Звіту про управління для великих господарюючих суб'єктів. Середні підприємства мають право не відображати у Звіті про управління нефінансову інформацію [1]. Складання цього звіту направлене на формування фінансового та нефінансового інформаційного забезпечення, що демонструє стан розвитку підприємства та ідентифікує ключові ризики та невизначеності його діяльності, зокрема про соціальну та екологічну діяльність господарюючого суб'єкта. Це дозволяє потенційним інвестором оцінити основні аспекти діяльності господарюючого суб'єктам і прийняти рішення про доцільність інвестування коштів.

Для господарюючих суб'єктів, що при здійсненні господарської діяльності керуються принципами сталого розвитку, актуальним є розробка звітності зі сталого розвитку для задоволення інформаційних запитів зацікавлених користувачів щодо соціальної та екологічної діяльності. Ведення бізнесу на засадах сталого розвитку дозволяє одержати господарюючим суб'єктам певні переваги, зокрема:

По-перше, фінансові переваги – розкриття інформації про соціальну діяльність підприємства та його вплив на стан природного середовища дозволяє потенційним інвесторам ознайомитися з його діяльністю та виявити всі потенційні ризики та прийняти рішення про доцільність капіталовкладень.

По-друге, екологізація діяльності (перехід на цифрові документи зменшує витрати підприємства на МШП і сприяє зменшенню вирубки лісових насаджень, тощо).

Міжнародна комісія з інтегрованої звітності здійснює розробку форм звітності з сталого розвитку та намагається розробити новий єдиний підхід до розкриття всіх показників у такій звітності для інформування широкого кола користувачів звітності – інвесторів, аудиторів, контрагентів, податкових і статистичних органів, громадськості, науково-дослідних організацій і установ. Головною метою складання Звіту зі сталого розвитку є підготовка та надання інформації, корисної зовнішнім користувачам, для прийняття рішень в контексті сталого розвитку.

До складових структури Звіту про управління відповідно до Методичних рекомендацій № 982 відносяться:

1. Організаційна структура та опис діяльності підприємства;
2. Результати діяльності підприємства;
3. Ліквідність та зобов'язання;
4. Екологічні аспекти діяльності;
5. Соціальні аспекти та кадрова політика;
6. Ризики;
7. Діяльність в сфері впровадження інновацій;
8. Інвестиційна діяльність;
9. Перспективи розвитку підприємства;
10. Корпоративне управління [2].

Згідно з Практичним звітом 1 «Коментар керівництва» [3] до МСФЗ встановлено наступні вимоги до Звіту про управління: опис бізнесу, цілі керівництва та стратегії їх досягнення, ресурси компанії, ризики та відносини, ключові показники діяльності, результати діяльності та перспективи подальшого розвитку. Таким чином, вимоги до структури Звіту про управління за МСФЗ та за Методичними рекомендаціями № 982 дещо відрізняються, хоча за змістовним наповненням є схожість.

Звіт про управління не містить інформацію з фінансової звітності, а розкриває фінансові аспекти діяльності господарюючого суб'єкта, характеризує його майновий стан і фінансовий потенціал. Представлені в звіті відомості орієнтовані на інвесторів та громадськість. Фінансова та соціальна звітність використовується інвесторами для оцінки діяльності суб'єкта господарювання за конкретними критеріями. Такі критерії використовуються для вимірювання ризику суб'єкта господарювання з метою вдосконалення інвестиційних рішень. Щоб інвестувати ефективно та відповідально, інвесторам потрібна інформація про фінансову, соціальну та екологічну діяльність підприємства, оскільки, саме ці відомості дозволяють оцінити вклад господарюючого суб'єкта в досягнення цілей сталий розвиток, а також виявити потенційні ризики.

Структура Звіту про управління не регламентована на законодавчому рівні, тому це викликає труднощі в господарюючих суб'єктах при формуванні таких звітів. У зв'язку з цим актуальним є вивчення закордонного досвіду в сфері розробки, змістовного наповнення та складання Звіту про управління.

Отже, формування інформаційного забезпечення, яке всебічно розкриває інформацію про соціальну та екологічну діяльність, допомагає підприємствам отримати доступ до ринків капіталу.

Список використаних літературних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV: станом на 1 лип. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
2. Методичні рекомендації зі складання звіту про управління № 982 від 07.12.2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18#Text>
3. IFRS Practice Statement 1: Management Commentary: of 08.12.2010. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/management-commentary-practice-statement/>

ЩЕРБІНІНА Н.С.

здобувачки другого (магістерського) рівня вищої освіти

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЛІКУВАЛЬНО-ДІАГНОСТИЧНИХ ЛАПАРОСКОПІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ У СИСТЕМІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

Система охорони здоров'я будь-якої країни має покращувати стан здоров'я населення, зменшувати кількість випадків інвалідності на передчасної смерті і тісно пов'язана з об'ємом витрачених ресурсів на її функціонування. «Громадське здоров'я» – це наука і практика, в першу чергу, про колективну відповідальність за рівень здоров'я населення. Основний сенс дій полягає в тому, що люди, які мають відповідний рівень якості життя, як складову соціально-економічного розвитку економічної системи, створюють зростаючу економіку. Тому пріоритетною метою суспільства є спроможність забезпечення високої якості життя усіма можливими способами.

Проблемі якості життя, як соціально-економічній категорії, та факторам впливу на неї присвячено численну кількість праць зарубіжних та вітчизняних науковців і навіть досі не існує єдиної думки щодо сутності цього поняття. Але, з точки зору засад функціонування системи громадського здоров'я в Україні та впливу на неї застосування сучасних лікувально-діагностичних технологій – питання, яке потребує подальшого дослідження.

Мета – визначити сутнісну ув'язку та економічні вигоди від застосування лікувально-діагностичних лапароскопічних технологій як детермінанти впливу на якість життя населення з точки зору функціонування в Україні системи громадського здоров'я.

Слід зазначити, що вперше окремі складові якості життя описували саме представники школи класичної політекономії та економісти. Далі його використовували з економічних позицій у розумінні певного стандарту життя, рівня доходів, ряду демографічних та ін. показників. При цьому, воно включає в себе не тільки рівень споживання матеріальних благ і послуг, але й задоволення духовних потреб, здоров'я, тривалість життя, умови оточуючого середовища, морально-психологічний клімат, сердечний комфорт. [3, с.28]. Сьогодні якість життя обов'язково пов'язується із таким фактором, як здоров'я та фізична цілісність людини, оскільки, це – цінність яка впливає на продуктивність праці, економічний розвиток і конкурентоспроможність держави, сприяє зростанню соціального добробуту. Тому система громадського здоров'я визначила серед основних завдань та оперативних функцій такі: захист здоров'я населення та ефективне запобігання виникненню хвороб та мінімізація їх випадків [2].

У рамках теми дослідження акцентуємо увагу на застосуванні лікувально-діагностичних лапароскопічних технологій, головною перевагою яких є мала травматичність втручання (проколи від 5 до 15 мм на тілі) і швидка післяопераційна реабілітація пацієнта. Безпосередньо економічні вигоди таких втручань можна розглянути з позиції трьох рівнів: людини-індивіда, виробничої організації, яка використовує трудові ресурси та суспільства у цілому, для якого важливим є фактор «людського капіталу держави» та відтворення робочої сили (табл. 1). Важливим є те, що покращення здоров'я прямо впливає на суспільне виробництво, яке проявляється в макроекономічних показниках: валовому внутрішньому продукті (ВВП), валовому національному продукті (ВНП), національному доході (НД). І навпаки – чим вищі макроекономічні показники, тим кращим є рівень добробуту громадян. ВВП на душу населення може відображати і ще один важливий показник – продуктивність праці (вартість усіх товарів ділять на чисельність працюючих громадян) [1, с.14].

Таблиця 1

Економічні вигоди від застосування лікувально-діагностичних лапароскопічних технологій

	Людина-індивід	Виробнича організація	Суспільство
Діагностик	Зменшення витрат	Економія витрат на	Збережений трудовий

а / перед-хвороба	завдяки упередженню ускладнень, відсутності операційних рубців, швидкому відновленню організму	трудові ресурси та відсутності виплат по ТН; збереження рівня продуктивності праці	капітал; відвернений збиток щодо виплат по ТН та недовиробництва ВВП; збережені ресурси галузі охорони здоров'я
Хвороба	Зменшення тривалості перебування у лікувальному закладі – зменшення витрат на лікування, швидка соціалізації та реабілітації пацієнта та отримання заробітку.	Економія витрат на трудові ресурси та виплаті по ТН; збереження рівня продуктивності праці	Збережений трудовий капітал; відвернений збиток щодо виплат по ТН та недовиробництва ВВП; збережені ресурси галузі охорони здоров'я
Інвалідність	Зменшення витрат завдяки недопущення інвалідності	Економія витрат на трудові ресурси та виплаті по ТН; збереження рівня продуктивності праці	Збережений трудовий капітал; відвернений збиток щодо виплат по ТН та пенсій по інвалідності, недовиробництва ВВП; збережені ресурси галузі охорони здоров'я
Смертність	Збережена вартість життя як такого	Економія витрат на трудові ресурси	Відвернений збиток від недовиробництва ВВП

Джерело: авторська розробка

Отже, можемо підсумувати, що лікувально-діагностичні лапароскопічні технології покращують якість життя населення, що в свою чергу, привносить значний економічний ефект для суб'єктів господарської діяльності та суспільства в цілому завдяки збільшенню зайнятих в економіці країни громадян.

Література:

1. Караєва Н.В. Кількісна оцінка макроекономічного збитку від втрат здоров'я населення / Н.В. Караєва // Наукові вісті нац. техн. ун-ту України. – 2004. – № 5. – С.13-21.
2. Про систему громадського здоров'я: Закон України від 06.09.2022 № 2573-IX [Електронний ресурс]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T222573?an=72>
3. Якість життя населення регіону: аналіз, прогнозування, соціальна політика Монографія / Під ред. В.Г.Никифорець; МОНМС України. Одеський нац. економічний унів-тет. – Одеса, 2012. – 316 с.

ЯТЛЕНКО А.В.

*IV курс, 073 «Менеджмент»,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Карпенко Сергій Володимирович,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та туризму*

СУТНІСТЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ

Проблема ефективності діяльності завжди посідала важливе місце серед актуальних проблем економічної науки. Зацікавленість нею виникає на різних рівнях управління економікою – від власників приватного підприємства до керівників держави.

Поняття «ефект» походить від латинського effectus, що означає дію, результат, наслідок чогось [6].

Під ефектом розуміють результат реалізації заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності за рахунок економії всіх виробничих ресурсів підприємства [1].

Ефективність у широкому значенні цього слова означає співвідношення між результатом (ефектом) та витратами [3].

Отже, категорія «ефективність» може інтерпретуватись як «результативність». Термін ефект має значення результату, наслідку зміни стану певного об'єкта, зумовленої дією зовнішнього або внутрішнього фактора. Якщо провести математичну аналогію, то ефект – це дельта, приріст деякої змінної або різниця її попереднього і наступного значень. Зрозуміло, що значення цієї дельти може бути як додатним, так і від'ємним або взагалі нульовим. Подібно до цього й ефект може бути як позитивним, коли зміни є корисними, так і негативним, коли зміни деструктивні, або нульовим, коли змін немає. Утім, останній випадок, а саме коли результат нульовий, можна в конкретних умовах вважати або позитивним, або негативним ефектом і окремо не розглядати.

Таким чином, існує як об'єктивна зміна стану певної системи (об'єкта), так і її оцінка. Ця оцінка може мати кількісний і якісний характер. Типовий приклад якісних оцінок ми вже навели, розділивши множину ефектів на позитивні та негативні. Що ж стосується кількісного оцінювання, то воно здійснюється за допомогою різноманітних кількісних показників, які можна поділити на дві великі групи: часткові та загальні.

Наведемо основні трактування категорії «ефективність», які на сьогодні є найбільш поширеними в економічній літературі.

Ефективність діяльності – об'єктивна економічна категорія, що характеризує ступінь досягнення загальних і окремих результатів від оптимального використання всіх ресурсів підприємства (матеріальних, трудових, фінансових) [5].

Ефективність діяльності – це комплексне відбиття кінцевих результатів використання засобів виробництва й робочої сили (працівників) за певний проміжок часу [1].

Ефективність економічна – досягнення найбільших результатів при найменших витратах живої та уречевленої праці. Економічна ефективність є конкретною формою прояву закону економії часу. Узагальнюючим показником економічної ефективності є норма прибутку. Основною метою для підприємств є не максимізація прибутку, а максимізація чистого прибутку на одного зайнятого. Конкретними показниками економічної ефективності є продуктивність і фондомісткість праці, фондівіддача і фондомісткість продукції, матеріалівіддача і матеріаломісткість продукції, ефективність капітальних вкладень, нової техніки, енергомісткість продукції тощо [3].

Ефективність виробництва (productive efficiency) – виробництво товару з найменшими витратами: використання мінімальної кількості ресурсів для виробництва даного обсягу продукції; виробництво даного об'єму продукції за мінімальних середніх загальних витратах [2].

У зарубіжній практиці як синонім терміна «результативність господарювання» зазвичай застосовується термін «продуктивність системи виробництва та обслуговування», коли під продуктивністю розуміють ефективне використання ресурсів (праці, капіталу, землі, матеріалів, енергії, інформації) за виробництва різноманітних товарів і послуг.

Не варто забувати також, що загальна продуктивність системи є поняттям набагато ширшим, ніж продуктивність праці та прибутковість виробництва [4].

Отже, фактично визначення ефективності виробництва полягає в оцінці його результатів. Такими результатами можуть бути обсяги виготовленої продукції в натуральному чи вартісному (за оптовими цінами або за собівартістю) виразі або прибуток. Але ж сама по собі величина цих результатів не дає змоги робити висновки про ефективність або неефективність роботи підприємства, оскільки невідомо, якою ціною отримані ці результати. Звідси для отримання об'єктивної оцінки ефективності підприємства необхідно

також урахувати оцінку тих витрат, що дали змогу одержати ті чи інші результати. Процес виробництва здійснюється через поєднання факторів, що його визначають: засобів праці (основні фонди), предметів праці (оборотні фонди), робочої сили (трудові ресурси). Крім того, істотним чином на виробництво впливає фінансовий стан підприємства, а також певні організаційні, управлінські, технологічні та інші переваги, що відображаються як нематеріальні ресурси. Тож за оцінку витрат логічно взяти оцінку всіх перелічених ресурсів. Виходячи з цього можна дати таке визначення ефективності: ефективність підприємства являє собою комплексну оцінку кінцевих результатів використання основних і оборотних фондів, трудових і фінансових ресурсів та нематеріальних активів за певний період часу.

Список використаних джерел

1. Менеджмент: Підручник / С.Ю. Бірюченко, К.О. Бужимська, І.В. Бурачек та ін.; під заг. ред. Т.П. Остапчук. – Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». – Житомир: Вид-во «Рута», 2021. – 856 с.
2. Основи менеджменту : конспект лекцій для здобувачів вищої освіти ступеня «Молодший бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент» денної форми навчання / уклад. В. М. Стамат, А. С. Полторак. - Миколаїв: МНАУ, 2022. - 162 с.
3. Основи менеджменту. Теорія і практика: Навч. посіб. / Г.Є. Мошек, І.П. Миколайчук, Ю.І. Палеха, Ю.В. Поканєвич, А.С. Соломко, О.В. Коваленко, Н.В. Коваленко, В.С. Ціпуринда, Г.П. Сиваненко, О.І. Белова; за заг. ред. проф. Мошека Г.Є. – Київ: Видавництво Ліра-К, 2017. – 528 с.
4. Основи менеджменту: Конспект лекцій: навч. посіб. Для студентів спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; укладачі: Т.В. Лазоренко, С.О. Пермінова. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. - 166 с.
5. Пілецька С.Т. Ефективність управління підприємством, підходи та методи щодо її оцінки / Пілецька С.Т., Коритько Т.Ю. – URL: http://psae-jrnl.nau.in.ua/journal/5_67_2018_ukr/17.pdf.
6. Ситник Г.В. Система управління ефективністю операційної діяльності підприємства / Ситник Г.В., Архіпов Н.М. // Проблеми економіки. – 2018. - №1(35). – С. 223-230.

LEVKOVETS N.P.
National Transport University

ACTIVE CRISIS FINANCIAL MANAGEMENT OF ENTERPRISES - A PROSPECTIVE DIRECTION FOR ITS DEVELOPMENT

Anti-crisis financial management of the enterprise is an integral component of the management of a modern enterprise with a certain formulated mission of the enterprise; perspective vision - an important prerequisite for the future growth of the enterprise, the choice of promising directions for its development and strategic concept - definition of the main goal of the enterprise.

N. Prykhodko considers the specifics of anti-crisis management to be constantly connected with significant changes in the conditions of the company's activity, with the unpredictability of situations and new management problems [2].

At the same time, A. Shtangret emphasizes, the management of the enterprise at any stage of its development should be anti-crisis, that is, capable of predicting and preventing crisis situations or, in any case, weakening them [1].

The anti-crisis management, in order to realize its main goal - to restore the financial balance of the company and minimize the reduction in its market value, provides for the solution of the following tasks:

- self-diagnosis of the pre-crisis financial state of the enterprise and adoption of the necessary preventive measures to prevent a financial crisis;

- diagnostics of the pre-crisis financial state of the enterprise based on the results of such monitoring in many cases allows to avoid a financial crisis due to the implementation of preventive defenses or, at the very least, effectively soften the character of its further course;
- the adoption of preventive measures to prevent a financial crisis of an enterprise is the most economical direction of the anti-crisis financial management, which provides the greatest effect (in the form of reducing future losses) per unit of financial resources spent for these purposes;
- eliminating the insolvency of the enterprise, because this task is the most urgent in the system of tasks of the anti-crisis financial management of the enterprise when diagnosing any form of its financial activity eyes [3]

In the process of anti-crisis management, it is important to ensure an adequate response to crisis phenomena: the type and depth of the crisis phenomenon requires a greater or lesser "strength" of the reaction, which is expressed in different amounts of costs, primarily monetary, time and human resources.

The following types of anti-crisis management are distinguished:

- active management, which begins from the moment when the collected data indicate that the deterioration of the results of the enterprise's activity is irreversible and it is necessary to take special measures. At the same time, there are no preliminary plans or scenarios of possible actions in case of certain crisis situations. Therefore, initially, based on the results of activity in the past, the most optimal operative actions are chosen and then implemented.
- reactive management is characteristic of large enterprises with significant experience of successful work. For the management of these enterprises, even the most convincing data is often not enough for them to quickly react to the situation. The beginning of the reaction is delayed, the right moment to start the necessary actions is lost, precious time is wasted. [2]

The task of anti-crisis financial management of the enterprise is the timely application of specific methods and techniques of financial management, as well as diagnostics of the financial state of the enterprise, which allow to ensure the continuous operation of enterprises based on the management of external and internal risks and neutralization of the crisis.

From the above, it can be concluded that the main task of anti-crisis financial management is timely diagnosis of the financial condition of the enterprise and the use of necessary anti-crisis financial measures to prevent a financial crisis. The anti-crisis financial management of the enterprise realizes its tasks by performing certain functions. They are divided into two main subgroups, namely: general functions of anti-crisis financial management and specific functions.

In the group of specific functions of anti-crisis financial management of the enterprise, the main ones are:

- diagnostics of the symptoms of the crisis of the financial development of the enterprise, which involves the formation of a system of basic indicators of the threat of the emergence of a financial crisis of the enterprise, the implementation of diagnostics of such indicators-indicators, the identification of the main factors of the external and internal environment of the functioning of the enterprise, which generate threats to its financial interests, a comprehensive assessment of the scale of the crisis and financial development enterprises;
- the development of a general strategy for the financial recovery of the enterprise, within which, based on the results of a complex assessment of the scale of the crisis financial development of the enterprise and a forecast of crisis factors of the external and internal financial environment of its functioning, a system is formed goals and target indicators of the financial recovery of the enterprise for the long-term period;
- priority tasks to be solved in this area in the near future are determined, and the company's policy of actions for the main areas of its financial development is developed;
- eliminating the insolvency of the enterprise, which ensures the creation of a system of the most urgent measures for the financial recovery of the enterprise; restoration of the financial stability of the enterprise, according to which the target capital structure of the enterprise is determined, taking into account the crisis factors of its development;
- ensuring financial balance in the process of the development of the enterprise, that is, the formation of the main proportions of its financial development, to the greatest extent appropriate to

the selected anti-crisis financial strategy and aimed at preventing a financial crisis in the future period. [1]

The formation of anti-crisis financial management for enterprises aimed at their survival and market adaptation becomes especially important in the conditions when there are transformations of a global nature. Anti-crisis financial management can be successful if it is timely and also has a preventive nature. Management in today's rapidly changing conditions is able to achieve the set goal and effectively solve the tasks of the general management system of the enterprise.

Literature

1. Anti-crisis management of the enterprise: Training. manual / Z.E. Shershn'ova, V.M. Bagatskyi, N.D. Hetmantseva; In general ed. Z.E. Hornets. - K.: KNEU, 2017. - 680 p.

2. Basics of economic security/O. M. Bandurka, V. E. Dukhov, K. Ya. Petrova, I. M. Chervyakov. - Kharkiv: NUVS, 2020. – 85-97p.

3. Ligonenko L.O. Anti-crisis management of the enterprise: theoretical and methodological principles and practical tools: monograph / L.O. Lygonenko. - K.: KNTEU, 2019. - 580 p.

СЕКЦІЯ IV. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ НАУКОВІ ПОШУКИ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СУСПІЛЬСТВА

ДИВИНСЬКА Ю.А.

*в.о. завідувача кафедри менеджменту та туризму,
Житомирський економіко-гуманітарний
інститут Університету «Україна»*

ШАФРАНОВА К.В.

*кандидат економічних наук, доцент, директор
доцент кафедри менеджменту та туризму*

ТЕНДЕНЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

На сьогоднішній день питання виведення національних економік з кризи та забезпечення економічного зростання перебуває в центрі уваги більшості економістів у всьому світі. Такі наднаціональні організації, як Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Всесвітній економічний форум (ВЕФ) відіграють ключову роль у визначенні концептуальних питань, пов'язаних зі сприянням інклюзивному зростанню. Так, найбільш поширеним і популярним є тлумачення терміну "інклюзивне зростання", запропоноване німецькими економістами Солтемом Дарвасом і Гунтрамом Вольфом. Вони визначають інклюзивне зростання як економічне зростання, що надає можливості для всіх верств населення та більш справедливо розподіляє дивіденди процвітання, як грошові, так і негрошові, в суспільстві [4].

У записці Світового банку про інклюзивне зростання зазначається, що концепція соціальної інклюзії охоплює справедливість, рівність можливостей і захист в умовах трансформації ринку та праці і є ключовим елементом будь-якої стратегії зростання [1]. Експерти Світового банку та Міжнародного валютного фонду (МВФ) визначають інклюзивне зростання як основу для швидкого та сталого скорочення бідності, що, в свою чергу, дає можливість людям робити внесок в економічне зростання та отримувати вигоди від нього. Багато вітчизняних та міжнародних дослідників вважають, що темпи економічного зростання в Україні залежать головним чином від інтенсивної інтенсифікації інноваційної діяльності, що робить соціально-економічний розвиток більш інноваційним в цілому. Загальновизнаним і доведеним фактом є те, що ключовими цілями інновацій є економічне

зростання та швидкий соціально-економічний розвиток. Однак на практиці також доведено, що за певних умов інновації можуть сприяти посиленню соціальної нерівності та ізоляції [2].

Існує п'ять ключових передумов формування моделі інклюзивного зростання та розвитку, які формують так зване коло інклюзивного розвитку національної економіки

1. створення умов для реалізації можливостей та людського потенціалу. Це включає забезпечення населення освітою та навичками, а також базовими послугами та інфраструктурою, які є важливими для їхнього розвитку як особистостей. 1. доступність та якість освіти відіграють вирішальну роль у розвитку та реалізації людського потенціалу

2. правові системи, ділова та політична етика разом сприяють зниженню рівня корупції та підтримують ефективний розподіл ресурсів і рівні можливості шляхом запобігання корупції

3. справедливий розподіл фінансових ресурсів, у свою чергу, сприяє залученню фінансової системи та ділового інвестиційного посередництва

4. гідні умови праці, заробітної плати та життя, включаючи розвиток підприємництва, ведуть до збільшення зайнятості, підвищення заробітної плати та соціальних виплат, а в кінцевому підсумку - до внутрішнього споживання товарів і послуг

5. справедливе оподаткування та соціальний захист. Сюди входять фіскальні трансфери, які класифікуються за ставками оподаткування та соціальним захистом.

Концепція інклюзивного розвитку передбачає, що кожен економічний суб'єкт є важливим, унікальним, цінним для суспільства і здатним задовольнити його потреби [3]. Дослідження також показують, що концепція базується на пріоритетах розвитку людських ресурсів, досягнення повної зайнятості, підвищення кваліфікації працівників, забезпечення соціальної безпеки та сталого розвитку. Інклюзія - це пристосування систем до потреб людини. В інклюзивній моделі люди адаптуються, змінюються і водночас враховують та задовольняють потреби всіх членів суспільства [2].

Механізм Концепції інклюзивного зростання передбачає, що передумовами інклюзивного зростання, яке веде до зменшення бідності та нерівності, є чітка стратегія розвитку органів державної влади, окремих домогосподарств та підприємств (установ, організацій), а також низка зовнішніх і внутрішніх факторів, які Це передбачає врахування внутрішніх чинників. Забезпечення рівних можливостей у сфері освіти, охорони здоров'я та базової інфраструктури, незалежно від соціально-економічних умов, статі, місця проживання та етнічної приналежності, позитивно впливає на розвиток людського капіталу країни та його реалізацію. Як наслідок, максимальне залучення всіх верств населення призведе до поліпшення соціально-економічних умов країни і, в свою чергу, до максимізації економічних можливостей.

Список використаних джерел

1. Ємельяненко Л.М. Проблеми та перспективи соціально орієнтованого інклюзивного розвитку в Україні. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84323538.pdf>.
2. Малий І.Й., Ємельяненко Л.М., Дзензелюк К.В. Імплементация концепції інклюзивного розвитку в практику регулювання зайнятості населення. Ефективна економіка. 2018. №12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/15.pdf.
3. Федулова Л.І. Інклюзивні інновації в системі соціально-економічного розвитку. Економіка: реалії часу. 2016. №3(25). С. 56-65. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2016/No3/56.pdf>.
4. Darvas Zsolt An anatomy of inclusive growth in Europe. Bruegel, 2016. Pp. 106. URL: https://www.bruegel.org/sites/default/files/wp-content/uploads/2016/10/BP-26-26_10_16-final-web.pdf.

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗІ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У сучасному освітньому контексті часто можна зустріти термін «інтерактивне навчання». Інтерактивне навчання забезпечує здобувачам вищої освіти всебічний розвиток не лише на теоретичному рівні, але й надає їм реальні приклади, щоб закріпити знання, які вони отримують. Основна ціль інтерактивного навчання полягає в тому, щоб здобувачі вищої освіти на заняттях іноземної мови повністю розуміли інформацію, а не просто запам'ятовували і повторювали її.

Інтерактивне навчання забезпечує здобувачам вищої освіти вивчення мови крізь призму цікавого, нового та корисного матеріалу. Навчальний матеріал не має повторюватись або бути одноманітним, адже увагу здобувачів вищої освіти з особливими освітніми проблемами надто легко втратити.

Зі стрімким розвитком технологічних інновацій, навчання здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами можна зробити відповідним до будь-яких особливостей. Завдяки такому підходу, навчання стає повністю доступним для здобувачів вищої освіти по всьому світі. Прогрес здобувачів вищої освіти відтворюється в електронному доступі, що є досить зручно як для викладачів, так і для батьків.

Перевагою інтерактивного навчання є економія часу. Здобувачі вищої освіти з особливими освітніми потребами мають можливість не діставатися до місця навчання, а можуть лише підключитись на заняття за допомогою Інтернету. Таким чином здобувачі вищої освіти витрачають свою енергію лише на занятті та краще концентруються на засвоєнні матеріалу.

Використання викладачами різних інтерактивних засобів навчання покращує засвоєння іноземної мови не лише під час заняття, але й у вільний від занять час. Використовувати різні технології, будь то комп'ютер, планшет чи інший пристрій, набагато цікавіше для здобувачів вищої освіти, ніж дивитися на дошку та нотувати інформацію в зошит. Інтерактивний характер технологій у групі завжди підвищує рівень залучення здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами до занять, тому що використовує інтуїтивну поведінку, яку вони вже розвинули з дитинства.

Під час інтерактивного навчання викладачі мають значно більші можливості. Якщо на занятті зі здобувачами вищої освіти з особливими освітніми потребами потрібно швидко змінити щось, то викладач з легкістю з цим впорається. Адже за такого навчання адаптація до потреб групи або окремого здобувача освіти є на найвищому рівні.

Під час інтерактивного навчання здобувачі вищої освіти з особливими освітніми потребами постійно залишаються зосередженими та мотивованими, так як постійно діляться своїми ідеями та співпрацюють один з одним.

В закладі освіти інтерактивне навчання можна поєднувати разом із традиційною структурою навчання в залежності від стилю навчання викладача або моделі навчання в групі.

Важливо зазначити, що під час інтерактивного навчання є висока вірогідність зробити навчання органічним та практичним процесом. Такий зв'язок дає можливість отримати миттєву реакцію на засвоєння матеріалу здобувачами вищої освіти з особливими освітніми потребами. Викладач може на будь-якому етапі вивчення вносити корективи, уникати непорозумінь.

Отже, з кожним днем все більше викладачів змінюють свій підхід до проведення занять із здобувачами вищої освіти з особливими освітніми потребами. Інноваційне навчання дозволяє краще наводити приклади з реального світу, тренувати навички, привернути увагу і покращити розуміння матеріалу курсу.

Список використаних джерел:

1. Годованець Н.І., Леган В.П. Короткий огляд інтерактивних методів навчання іноземної мови. НАУКОВИЙ ВІСНИК УЖГОРОДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ. СЕРІЯ: «ПЕДАГОГІКА. СОЦІАЛЬНА РОБОТА». 2017. ВІПУСК 1 (40). С. 60-62

ЗІНЧУК Т.В.

*здобувачка I курсу , магістр, спеціальності «Соціальна робота»
Житомирський економіко – гуманітарний інститут Університету «Україна»
науковий керівник: Батаєва К.В. доктор філософських наук, професор, пофесор
кафедри соціально-реабілітаційних технологій Житомирський економіко – гуманітарний
інститут Університету «Україна»*

СТРАТЕГІЇ ЗАПОБІГАННЯ КІБЕРБУЛІНГУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Вплив інформаційно-комунікативних технологій щороку зростає, а тому можемо спостерігати явний приріст їх нових переваг та недоліків в сучасному світі. При використанні даних технологій можна зіткнутися з таким явищем, як кібербулінг. Кібербулінг вважають одним із негативних проявів впливу цифрової ери на людство. Кібербулінг можуть здійснювати за допомогою різних технологічних засобів масової інформації: комп'ютерів, мобільних телефонів, планшетів і т.д [2].

У світі науки не було прийнято однозначного визначення терміна “кібербулінг”, тому можемо тлумачити дане слово за допомогою двох інших понять, з яких воно складається — “кібер” та “булінг”. “Кібер” можемо описати як “створений технологіями”, “булінг” — це “заликування”. Враховуючи різні семантичні та лінгвістичні відмінності, заликування — це різновид агресії, яку можна визначити як специфічний тип агресивної поведінки, спрямований на заподіяння шкоди шляхом повторюваних дій, що здійснюються протягом тривалого часу, спрямованих на особу, яка не в змозі себе захистити [3].

Кібербулінг може бути використаним до будь-кого, тому однією з найуразливіших ланок є інклюзивне освітнє середовище. Щоб запобігти дії кібербулінгу, потрібно спочатку визначити його вид. Тільки після цього можна проводити стратегії запобігання кібербулінгу в освітньому середовищі.

В закладах освіти можуть бути створені окремі групи здобувачів освіти та/або працівників, які будуть допомагати та підтримувати здорові відносини в інклюзивному освітньому середовищі; постійно нагадувати про кодекс поведінки та правила навчання в інклюзивному освітньому середовищі; за потребою інформувати батьків про використання та вплив насамперед мобільних телефонів та інших технологій, що можуть завдати шкоди іншим здобувачам освіти; нагадувати здобувачам освіти про дії під час кібербулінгу та запевнити їх не боятись про це сказати, якщо вони з цим зіштовхнуться. Не менш важливою стратегією запобігання кібербулінгу є санкції, які можуть включати: вилучення інформаційно-комунікативних технологій, затримання органами влади, виключення зі складу здобувачів освіти і т.д.

Якщо в інклюзивному освітньому середовищі здобувач/ка освіти став/ла жертвою кібербулінгу, рекомендовано зробити наступні дії:

1. Збережіть докази: роздрукуйте копії повідомлень і веб-сайтів.
2. Повідомте про це батьків.
3. Якщо кривдник відомий і кібербулінг триває, потрібно зв'язатись з батьками здобувача/ки освіти, адміністрацію закладу освіти та поділитися своїми доказами.
4. Якщо батьки кривдника не реагують, а кібербулінг продовжується, потрібно звернутись до юриста за порадою.
5. Якщо кібербулінг продовжується, повідомте про це поліцію.
6. Якщо здобувач/ка освіти висловлює емоційний стрес або думки про самопошкодження, потрібно негайно звернутись за допомогою до спеціаліста з психічного здоров'я [1].

Отже, кібербулінг в інклюзивному освітньому середовищі є важливою проблемою, так як швидко прогресує та розвивається разом з інформаційно-комунікативними технологіями.

Список використаних джерел:

1. Kowalski, R. M., & Limber, S. P., & Agatson, P. W. (2012). WCyberbullying: Bullying in the digital age. (2nd ed.). Riley-Blackwell, 282 pp.
2. Monks C, Smith P. Definitions of bullying: age differences in understanding of the term, and the role of experience. British Journal of Development Psychology 2006; 24:801–821.
3. Olweus D. Familial and temperamental determinants of aggressive behavior in adolescent boys: a causal analysis. Developmental Psychology 1980; 16:644–660.

МУЛЯРЧУК Г.О.

*ст. викладач кафедри менеджменту та туризму
Житомирський економіко-гуманітарний інститут Університету «Україна»*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ

У світлі зростання нерівності в усьому світі важливо розглянути, як зробити туризм, одну з найбільших галузей промисловості світу, більш інклюзивним. Це занепокоєння загострюється в контексті, по-перше, зростаючого використання туризму як інструменту соціальної інтеграції в Європі, не в останню чергу у зв'язку з наданням притулку біженцям, а по-друге, у світлі нових очікувань у цілях сталого розвитку (ЦСР), які передбачають, що розвиток повинен бути інклюзивним і що великі туристичні корпорації а також приватний сектор візьмуть на себе більше відповідальності за це.

У 1990-х роках сталий розвиток став основною інновацією та відправною точкою для розвитку та досліджень туризму. З того часу багато науковців і організацій, що займаються регіональним розвитком і розробкою політики, розглядають індустрію туризму як інструмент з високим потенціалом для впровадження сталого розвитку на практиці. Нещодавно було підкреслено здатність туризму працювати на сталість у зв'язку з Цілями сталого розвитку ООН (ЦСР). Ці цілі були прийняті в 2015 році, і вони визначають порядок денний глобального розвитку до 2030 року шляхом вирішення глобальних проблем, пов'язаних із такими основними проблемами, як скорочення бідності, нерівність, зміна клімату, погіршення стану навколишнього середовища, процвітання, мир і справедливість. Встановлений позитивний зв'язок між туризмом і цими серйозними проблемами підкреслює роль і відповідальність туризму як однієї з найбільших галузей у світі, яка робить внесок і змінює ситуацію на людях, навколишньому середовищі та сталому розвитку. Мета інклюзивності полягає в тому, щоб «нікого не залишити осторонь» розвитку. Нові наукові дослідження демонструють благодатний ґрунт для пошуку позитивних рішень у використанні туризму для розвитку відповідно до принципів ЦСР. Проте існує нагальна потреба у критичних підходах щодо ролі та позиції, орієнтованої на зростання промисловості та приватного сектора, та того, як вони можуть справді сприяти досягненню ЦСР.

Прихильники галузі часто асоціюють доступний туризм із гаслом «туризм для всіх». Він ґрунтується на цінностях незалежності, справедливості та гідності людей з обмеженими можливостями та закликає до усунення перешкод для туризму відповідно до Конвенції ООН про права людей з обмеженими можливостями (2006). Незважаючи на ці прагнення та підтримку зменшення нерівності багатьма Цілями сталого розвитку, доступ до туризму та відпочинку залишається багатим бар'єрами: економічними, фізичними, інформаційними та особистими. Оскільки 15% населення світу живе з певною формою інвалідності, а населення в цілому старіє, доступність туризму та можливості відпочинку та відновлення викликають все більше занепокоєння. Як галузевий імператив, позитивним показником зміни ставлення є

те, що доступність стає на перший план поряд з розмовами про інклюзивність і різноманітність.

Географи туризму можуть багато чого запропонувати цій програмі досліджень, що розвивається. Світовий дослід пропонує безліч можливостей для запровадження більш комфортного туристичного середовища, які в тому числі могли б бути використані в Україні. Необхідність розвитку інклюзивного реабілітаційного та соціального туризму в Україні виникла в результаті кількості подій за останні роки та змін в українському суспільстві: збільшення кількості людей з інвалідністю внаслідок бойових дій спочатку на Сході України, а потім і з початком широкомасштабного вторгнення, розширення кола інклюзив-нозологій через зниження рівня життя українців (низькі доходи та високі споживчі ціни), відсутність збалансованого харчування, шкідливі звички, погіршення якості питної води та екологічна нестабільність. Усе це призвело до дестабілізації якості життя пересічного українця. Але на щастя, вирішення проблеми інклюзивного туризму навіть за таких складних умов можна розглядати в площині безпосередньо територіальних меж України. Адже наявність природних і рекреаційних ресурсів у вигляді курортно-лікувальних зон, розташованих на землях оздоровчого призначення, які мають природні лікувальні ресурси та об'єкти природного історико-культурного середовища, що можуть бути використані для організації рекреаційної діяльності - відпочинку, лікування, туризму з урахуванням послуги психологів і психотерапевтів і могли б задовольнити потребу в наданні професійних оздоровчих та реабілітаційних послуг.

На даний момент інклюзивна реабілітація та соціальна допомога є однією з найнагальніших сфер туристичного ринку України. Тому процес всебічного вивчення потреб осіб, які належать до інклюзивних груп, є актуальним і виправданим. Завдання вчених і фахівців різних соціальних галузей полягає в тому, щоб надавати кваліфіковану та повну допомогу безпосередньо тим, хто відчуває в цьому найгострішу потребу. Для успішної реалізації завдання, перш за все, необхідно інвестувати в інноваційну сферу туристичної діяльності, створити сучасну високотехнологічну інфраструктуру, яка здатна інтегруватися з туристичними підприємствами різних країн. Використання віртуальних 3D-турів у сфері туризму має перспективу стати найбільш ефективним і затребуваним засобом для популяризації туристичних дестинацій; установ готельно-ресторанного господарства, музеїв та інших об'єктів. Візуалізації туристичних ресурсів для потенційного споживача туристичних послуг можуть стати альтернативою традиційному (класичному) туризму для людей, які не мають фізичної чи фінансової можливості подорожувати.

Вивчення та запровадження світового досвіду найбільш успішних в сенсі інклюзивного туризму країн має стати гарним підґрунтям для розвитку нашого власного українського туризму, заснованого на традиціях гостинності та природного різноманіття.

Використані джерела:

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14616688.2017.1381985?journalCode=rtxg20>

https://www.researchgate.net/publication/320658840_Inclusive_tourism_development

<https://www.unwto.org/news/unwto-presents-accessibility-and-inclusive-tourism-development-compedium-of-best-practices>

СЕКЦІЯ V. СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РОЗВИТОК

БАБЕНКО К.Є.

*доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри менеджменту і туризму ЖЕГП*

ЗМІНА ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ СЕРЕД УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ У ПЕРІОД З 1991 ПО 2020 РОКИ

Будь-яка суттєва соціальна трансформація суспільства завжди є ціннісно зумовленою та призводить до зміни ціннісних орієнтирів, що функціонують у суспільстві.

Коли зміни є масштабними та/чи радикальними, необхідність переоцінки цінностей стає очевидними для всіх. Такою радикальною і абсолютно безпрецедентною трансформацією стала неспровокована повномасштабна війна, яку росія розв'язала проти України 24 лютого 2022 року. Вочевидь, трансформація українського суспільства, що відбулася на початку повномасштабного вторгнення та продовжується протягом останніх півтора року, є безпрецедентною. Природною, але не завжди очевидною передумовою до ціннісної трансформації, про яку йшлося вище, став період розпаду тоталітарно-комуністичної системи та перехід України зі статусу «союзної республіки» до демократії та ринкової економіки. Коли тоталітарна система розвалилася, цінності, що були нею нав'язані, перейшли до розряду негативних. Період зміни цінностей завжди породжує так звані «війни цінностей» та, з одного боку, є результатом соціальної та екзистенціальної турбулентності, а з другого породжують додаткову турбулентність. Сьогодні Україна, Європа та світ також перебувають у стані турбулентності. І питання, що хвилює багатьох, це розбудова та відновлення України у післявоєнні часи та новий світовий порядок. Саме тому дослідження тенденцій та виявлення трендів у цінностях українців є надважливим сьогодні. Саме ці дослідження стануть основою відбудови та відновлення післявоєнної України.

З моменту здобуття незалежності у 1991 році Україна пережила немало потрясінь, що вочевидь змінили цінності та свідомість українців.

Опитування European Values Survey World Values Survey [1-10] досліджують, як змінювалася з 1991 по 2020 роки думка людей у віці від 18 і старше з різних категорій про життя в цілому, дозвілля, роботу, релігію, шлюб та сімейне життя, про долученість до політичного життя, економічні цінності, рівень корупції, відчуття безпеки бачення майбутнього, етичні норми, рівень інституційної довіри тощо.

Цікавим є також дані про те, як змінювалися ціннісні орієнтири українців, особливо молоді протягом 30 років незалежності.

У таблиці 1 наведено дані аналізу відповідей українців віком до 29 років, що стосуються важливості загальнолюдських концептів у житті.

Таблиця 1

Відповіді українців віком до 29 років щодо важливості загальнолюдських концептів

Запитання	1996	2008	2011	2020
Наскільки важливою є у Вашому житті:	Дуже важливе, %			
4. сім'я	81,2	82,1	91,6	83,3
5. друзі	44,7	54,4	54,5	53,6
6. відпочинок	34,4	40,9	46,6	58,7
7. політика	4,5%	5,4	4,0	8,5
8. робота	29,1	42,9	61,7	60,0
9. релігія	16,6	11,2	20,4	12,4

Джерело: сформовано авторами на основі даних [1-10]

Наведені дані є частиною дослідження, що проводиться в рамках програми Researchers-at-Risk від Британської Академії на базі Бізнес школи Університету Ньюкаслу,

Великобританія (Newcastle University Business School, Newcastle, Great Britain). Аналіз наведених даних дозволяє зробити висновки про певні тренди у становленні національній свідомості української молоді та про причинно-наслідкові зв'язки між зміною економічних умов в країні та зміною ціннісних трендів серед українців.

Глобалізація та зростання складності є характерними тенденціями сучасного європейського суспільства, які призводять до змін загальнолюдських цінностей в житті людини. Україна як частина цього суспільства також змінюється, що створює відповідні передумови майбутнього України у складі Євросоюзу.

1. Balakireva, Olga (2021). European Values Study 2017: Ukraine (EVS 2017). *GESIS Data Archive, Cologne. ZA7539 Data file Version 1.0.0*, <https://doi.org/10.4232/1.13714>.
2. Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano J., M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen (eds.). 2022. World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile Version 5.0. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. [doi:10.14281/18241.20](https://doi.org/10.14281/18241.20)
3. Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen (eds.). 2022. World Values Survey: All Rounds - Country-Pooled Datafile. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. Dataset Version 3.0.0. [doi:10.14281/18241.17](https://doi.org/10.14281/18241.17)
4. EVS/WVS (2021). European Values Study and World Values Survey: Joint EVS/WVS 2017-2021 Dataset (Joint EVS/WVS). JD Systems Institute & WVSA. Dataset Version 2.0.0, [doi:10.14281/18241.14](https://doi.org/10.14281/18241.14).
5. Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen et al. (eds.). 2018. World Values Survey: Round Six - Country-Pooled Datafile. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. doi.org/10.14281/18241.8
6. Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen et al. (eds.). 2018. World Values Survey: Round Five - Country-Pooled Datafile. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. doi.org/10.14281/18241.7
7. Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen et al. (eds.). 2018. World Values Survey: Round Four - Country-Pooled Datafile. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. doi.org/10.14281/18241.6
8. Inglehart, R., C. Haerpfer, A. Moreno, C. Welzel, K. Kizilova, J. Diez-Medrano, M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen et al. (eds.). 2018. World Values Survey: Round Three - Country-Pooled Datafile. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. doi.org/10.14281/18241. / ISSN: 2773-238X / ISBN 9789403652658 / DOI: 10.26116/6p8v-tt12.
9. Loek Halman, Tim Reeskens, Inge Sieben and Marga van Zundert (2022). Atlas of European Values: Change and Continuity in Turbulent Times. With a preface by dr. Ursula von der Leyen, President of the European Commission.
10. Ruud Luijkx, Tim Reeskens and Inge Sieben (Eds.) (2022). Reflections on European Values. Honouring Loek Halman's Contribution to the European Values Study. With a preface by prof. dr. Wim van de Donk, Rector Magnificus and President of the Tilburg University Executive Board.

ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ВЗАЄМОДІЇ ГІЛОК ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Теорія держави і права визначає, що управління є складним політичним процесом, який здійснюється на основі взаємодії особливо важливих державних політичних інститутів – трьох гілок державної влади: законодавчої, виконавчої і судової. Принцип розподілу влади закріплений в ст.6 Конституції України, де розділено функції між державними органами, закріплено певну самостійність кожного державного органу при здійсненні своїх повноважень та наділено їх можливістю протиставляти свою думку рішенням іншого органу, контролюючи цим повною мірою його дії.

Особливе місце в системі органів влади займає Президент України, який є главою держави і має широкі повноваження в державному управлінні. А в період воєнного стану він як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України приймає особливо значущі і активні рішення щодо оборони держави від агресора та збереження суверенітету України.

У сучасному суспільстві теорії розподілу влади надають виняткове значення. І кожна з гілок державної влади відіграє провідну роль у формі державного правління. На законодавчий орган, делеговану народом Верховну Раду України, покладено дуже важливу функцію – прийняття законів. Виконавча гілка влади, Кабінет Міністрів України, відіграє важливу роль у реалізації прийнятих Верховною Радою України законів та інших нормативних актів і втілення їх у життя. Судова гілка влади здійснює правосуддя і сприяє забезпеченню дотримання законодавства усіма суб'єктами права. Вона керується лише законом і не залежить від суб'єктивних впливів законодавчої або виконавчої влади.

Політичний вимір взаємодії гілок влади є простором, в якому демонструється активність і діяльність суб'єктів політичного процесу.

Проблематика взаємодії гілок влади є актуальною як для державно-правової теорії, так і політичної практики. Вивчення специфіки дій законодавчої, судової і виконавчої гілок влади відкриває широку інформацію про поєднання державного і політичного контексту розвитку владної структури з точки зору форми правління і політики держави.

У взаємодії гілок влади політичні чинники переважають над правовими, оскільки кожна політична сила, досягнувши влади, прагне її реалізувати через збільшення і лобіювання повноважень тієї гілки, над якою вона встановила контроль.

Наближення форми правління в Україні до європейських стандартів можливе лише на основі нового переформатування партійно-політичної структури, а також відповідальної та національно-свідомої позиції провладних та опозиційних політичних сил.

Форма правління становить результат взаємодії політичних сил. Саме від ефективності взаємодії гілок влади прямо залежить ефективність правління і перспективи розвитку держави.

Принципи, проблеми і перспективи взаємодії гілок влади є особливо актуальними для теорії держави і права. Визначення повноважень та лінії поведінки гілок влади відповідно до конкретної політичної ситуації і нормативного законодавчого контексту дає змогу прогнозувати еволюцію форми правління.

Гілки влади не можуть існувати без взаємного впливу та взаємозв'язку. Принцип поділу влади передбачає створення противаг кожному з її видів. А оскільки державна влада єдина,

то її гілки мають постійно взаємодіяти, а це не може не породжувати їх суперництва за розширення своїх функцій: законодавча влада намагається перебирати на себе деякі функції виконавчої і навпаки. Для того, щоби не сталося поглинання однією гілкою влади функцій іншої, на основі тривалої політичної практики було вироблено систему стримувань і противаг.

Загальною метою цієї системи є збалансування інтересів гілок влади. Характерними її рисами є: невіддільність від теорії розподілу влад, універсальність впливу залежність від форми правління, від форми державного устрою, від політичного режиму.

Загальною рисою взаємозв'язків між державними органами є їх системність. Не можна розглядати їх окремо або в ізоляції одна від іншої. Якщо почати штучне відділення, то неминуче порушиться баланс владних сил у державі: деякі органи отримають більше функцій, а інші – залишаться майже без них. Елементи системи противаг мають досліджуватися та встановлюватися у органічній сукупності. Це питання потребує більше уваги для вирішення проблемних аспектів та законодавчого розв'язання даної проблеми..

Розподіл влади на три гілки є неповним, оскільки важливе місце в системі державної влади займає глава держави – Президент, а також контрольно-наглядові органи, що не відносяться до жодної з них. Приміром, система органів прокуратури, чи служби безпеки України не відносяться до визначених гілок державної влади.

У період повномасштабної російської агресії усі гілки влади на чолі з Верховним Головнокомандувачем проявляють злагоджену взаємодію, рішучу цілеспрямованість у боротьбі з ворогом. Вони об'єднані головною метою – захистом демократії і державного суверенітету, перемогою над рашизмом.

Отже, взаємодія гілок влади як чинника розвитку форми правління в сучасній Україні є важливою й необхідною умовою формування правової, соціальної держави. Цей принцип справедливо відноситься до основних досягнень світової цивілізації. Розвиток форми правління є результатом взаємодії політичних еліт.

Соціальна цінність розподілу влади полягає у запобіганні можливості зосередження повноти влади в руках якої-небудь гілки влади чи державного органу. Тому його справедливо вважають важливою гарантією політичної свободи особистості. Поділ державної влади є необхідною умовою демократичного політичного режиму.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р.//Відомості Верховної Ради України: – 1996. – № 30. – Ст. 141;
2. Нікітін А.В. Теорія держави та права Ч.I – Університет «Україна», Київ - 2005

ПОДУФАЛОВ П.П.

викладач вищої категорії

ВСП «Могилів-Подільський технологіко-економічний
фаховий коледж Вінницького НАУ»,
м. Могилів-Подільський

ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ

Проблема громадського суспільства є однією з найважливіших для вивчення науковцями, адже дана тема хвилює людство досить давно. Для України актуальність цієї проблеми обумовлена процесами реформування найголовніших сфер суспільного життя.

Науковці активно намагаються знайти пояснення змінам, які відбуваються в організації і роботі основ громадського суспільства. Через різні погляди на дану проблему, відсутність науково-теоретичної єдності щодо даної теми, вивчення її актуальне і сьогодні. Для початку потрібно розібратися зі поняттям «громадське суспільство» та його складовими.

Отже, громадське суспільство – це система взаємодії в межах прав вільних і вільно правних громадян певної держави, їх об'єднання, що добровільно виникли та перебувають у відносинах добросовісної конкуренції та солідарності, з обов'язковим втручанням держави для створення умов подальшого вільного розвитку [2, с. 656].

Чинники для виникнення громадського суспільства ховалися в різних сферах людського життя, а саме соціальні, економічні, політичні, правові, культурні. До економічних чинників відносились: вільний ринок, конкурентоспроможність, ну і звичайно приватна власність. Соціальний заключається в тому, що велика роль суспільства належала саме середньому класу. Політичні і правові чинники можна об'єднати і виявити наступні причини формування громадського суспільства: правова рівність громадян, забезпечення та захист прав і свободи людини, існування політичної системи суспільства та децентралізації влади. Рівень освіти населення, свобода отримання правдивої інформації – стають культурними чинниками. Виховна, просвітницька та політична функції є фундаментом формування громадського суспільства. Виховна включає в себе формування громадської думки у прийнятті важливих у суспільстві питань, залучення населення до прийняття управлінських рішень. Вибір політичних лідерів та еліт стосується просвітницької функції. Політична функція полягає в участі в політичному управлінні, представленні суспільних інтересів [1, с. 316].

А тому, розглянемо правовий підхід походження та існування громадського суспільства. Головним принципом побудови цивілізованого громадського суспільства є пріоритет прав і свободи людини для забезпечення суспільних та державних інтересів. Прояви правового нігілізму, протиправної поведінки не сумісні з побудовою громадського суспільства.

Реальні інститути громадського суспільства в Україні відсутні, немає впливових, повноцінних політичних партій, які би захищали інтереси широких соціальних груп, мала кількість громадських організацій та економічних груп незалежних від держави. Шлях відродження України, потребує визначення власної концепції, співіснування громадянина і суспільства, розвиток демократії та механізм формування влади. Світовий науковий досвід та практика їх конституційного інституювання може стати основою для нашого підґрунтя.

Проблемою цілісності української громадськості є прихильність певної частини громадян до проросійського авторитарного устрою (з ситуацією від 24.02.2022 року кількість таких громадян зменшується, метою є усвідомлення негативних проявів даного авторитарного устрою), інші - європейської демократії. Моральні орієнтири розвитку України підриває саме вибір між двома цими концепціями. Саме досвід західних країн показує, що громадянин має бути активним суб'єктом соціальної діяльності суспільства.

Слід визнати, що формування українського громадського суспільства не схоже ні з однією західних країн, по цій причині наша держава має будувати власну стратегію, опираючись на світовий досвід. Низьку проблем створює система політичної і економічної кризи, які потрібно вирішити для створення ефективного громадського суспільства. Даними проблемами слугують: некомпетентність громадських організацій у процесі прийняття управлінських рішень; відсутність повного та правдивого інформування про діяльність існуючих організацій громадського суспільства.

Історія нашої держави має бути врахована для кращого розвитку сьогодення. Є вкрай безперспективною справою створення громадського суспільства без участі держави. Стан громадського суспільства не задовольняє інтереси всіх його учасників. Фактори, які не дозволяють суспільству перейти нинішні перепони і вийти на вищий рівень розвитку: більшість українців мають низький матеріальний стан; низька зацікавленість в участі громадського суспільства; невідповідне для органів державної влади побудови громадського суспільства.

Знання про громадське суспільство активно має поширюватись серед звичайних людей, вирішити проблеми які виникли ще з початку пострадянського періоду має саме населення

сучасної України. Для початку кожен має усвідомити, що є громадянином держави України, знати свої права та обов'язки, вивчати історію своєї країни, пам'ятати традиції, культурні звичаї свого народу, дбати про відбудову її в майбутньому.

Саме, сьогодні відбувається побудова цивілізованого громадського суспільства. Просування України в європейський простір, досягання європейського рівня стандартів стає стратегічною метою нашої держави. Віримо в Україну!

Список використаних джерел:

1. Кресіна І. О., Срипнюк О.О. Держава і громадське суспільство в Україні: проблеми взаємодії : [монографія]: Логос, 2007. – 316 с.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник/ Пер. з рос. – Харків: Консум, 2004 - 656с.

СКІЛЬСЬКА М.І.

викладач, Тернопільський фаховий коледж Університету «Україна»

ШЛЯХИ НАБЛИЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПРАВОВИХ НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Європейський Союз — це унікальна міжнародна організація, що ґрунтується на власній системі права. Українські державні службовці та правотворчі органи, здійснюючи наближення національного законодавства до *acquis* ЄС, повинні завжди враховувати походження, цілі та завдання регламенту ЄС або директиви ЄС. Ознайомлення з ними є необхідною умовою усвідомлення та розуміння значення конкретних положень нормативно-правових актів ЄС. Це дає можливість українським авторам проектів нормативно-правових актів розглядати їх у належному контексті

Спільне економічне та соціальне життя держав-членів Євросоюзу стає можливим лише завдяки поступовому створенню спільної правової системи, за посередництва якої здійснюється узгодження національних правових систем держав-партнерів. Гармонізація правових стандартів з законодавством ЄС відіграє ключову роль у здійсненні Євроінтеграції нашої держави та є обов'язковою передумовою її вступу до Європейського Союзу.

Європейський Союз опирається на власну правову систему, *acquis communautaire*, засновану на цінностях поваги до людської гідності, демократії, свободи, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема прав осіб, що належать до національних меншин. Ці цінності є спільними для держав, де панує толерантність, недискримінація, плюралізм, свобода совісті, справедливість, рівність, солідарність.

Стати членом Євросоюзу може лише та держава, яка поважає вищезазначені цінності. Право ЄС є інтеграційним, оскільки запроваджує єдині правила для усіх держав, що перебувають під юрисдикцією Європейського Союзу. Воно стає частиною їх правової системи та має вищу юридичну силу щодо їхнього національного права.

Головний вектор розвитку України – Євроінтеграція. Тому гармонізація вітчизняного законодавства є важливим елементом та обов'язковою передумовою вступу до ЄС. Відповідно до статті 51 Угоди про партнерство і співробітництво між Україною та Європейськими Співтовариствами Україна та ЄС визнали, що важливою умовою для зміцнення економічних зв'язків є зближення існуючого і майбутнього законодавства України із законодавством Співтовариства. Одним із зобов'язань, покладених на вітчизняного законодавця, є своєчасне та всебічне наближення національного законодавства до нормативно-правових актів ЄС

Розглядаючи ефективність імплементації правових норм Євросоюзу в Україні, приходимо до висновку, що своє закріплення отримують такі регламентуючі принципи права: верховенство права, забезпечення дотримання прав і свобод людини і громадянина, безперервності, законності, забезпечення єдності державної політики, відкритості та прозорості, відповідальності, гласності та поєднання державних і місцевих інтересів. Проте механізм їх втілення в життя не завжди можливий через певні суперечності, прогалини та неоднозначне тлумачення норм. А отже, законодавство потребує удосконалення і адаптації.

Треба вчитись. Насамперед, інноваційним підходам за програмою «Good Governance». Розраховувати на вступ до Євросоюзу ми можемо лише тоді, коли повністю гармонізуємо своє законодавство із законодавством ЄС, що включає в себе всю правову систему *acquis communautaire*.

Для надання допомоги українським державним посадовцям розроблено «Рекомендації для українських органів державного управління щодо наближення до права ЄС» Рекомендації розроблені у рамках проєкту ЄС «Підтримка впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС», що реалізується консорціумом на чолі з GFA Consulting Group, у співпраці з проєктом ЄС/ПРООН «Рада за Європу: посилення потенціалу на підтримку Верховної Ради України» та за консультаційної підтримки Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Кабінету Міністрів України.

Наближення законодавства є складним завданням, що вимагає ретельного планування, ресурсів, старанного розроблення проєктів нормативно-правових актів, узгодження відповідної діяльності, а також моніторингу дотримання зобов'язань. Усі ці вимоги коротко та взагалі згадано у вступній главі, та вони становлять необхідну системну основу для наступного аналізу. В останньому розділі Рекомендацій міститься докладніша інформація щодо особливостей наразі чинних в Україні правових норм.

Проєкти національних положень, що наближують внутрішнє законодавство до *acquis* ЄС, повинні розроблятися згідно з національними правилами розроблення нормативно-правових актів. Необхідно підкреслити, що наближення до ряду нормативно-правових актів ЄС може здійснюватися шляхом ухвалення акту національного законодавства; як стандартний *modus operandi*, що є типовим також для держав-членів ЄС. Заслуговує на увагу питання методології розроблення проєктів законодавчих актів.

У процесі наближення національного законодавства до права ЄС усі нормативно-правові акти повинні розроблятися згідно з основними стандартами верховенства права. Верховенство права означає, що будь-яка дія державного органу є правомірною, лише якщо вона відповідає ухваленим у письмовій формі, оприлюдненим актам законодавства. Принцип верховенства права має захищати від свавільного врядування, тобто коли законодавство високої якості не допускає самочинних, несправедливих та непослідовних рішень окремих державних службовців.

Доктрина відповідальності держави передбачає, що держави-члени ЄС можуть нести відповідальність за збитки, завдані порушенням права ЄС із вини широкого кола національних органів, у тому числі, за певних обставин, також їхніх судів. Оскільки правова система ЄС ґрунтується на загальному принципі процесуальної автономії держав-членів, вони відповідальні за наявність відповідних засобів забезпечення виконання права ЄС.

Література

1. Закон України Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу // [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>

2. Угода про партнерство та співробітництво. 16 червня 1994 року. - К.: Представництво Європейської Комісії в Україні, 1997. – 69 с.
3. Рекомендації для українських органів державного управління щодо наближення до права ЄС // Євроінтеграційний квартал <https://eu-ua.kmu.gov.ua/pravo-yes/rekomendatsii-nablyzhennia>

СЕКЦІЯ VI. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ГАЛУЗЕВОЇ ПРОФЕСІЙНОСТІ НА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РОЗВИТОК

БІЛИК А.Д.

студентка II-го курсу спеціальності «Акушерська справа»

Львівська медична академія ім.А.Крупинського

Науковий керівник:

ЗАСАНСЬКА Г.М. викладач вищої кваліфікаційної категорії

Львівська медична академія ім.А.Крупинського

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ У ЛЬВІВСЬКІЙ МЕДИЧНІЙ АКАДЕМІЇ

Вступ. Становлення Української держави, відродження української нації, побудова громадянського суспільства, інтеграція в європейське і світове співтовариство передбачає всебічне утвердження в суспільному та індивідуальному бутті цивілізованого життя на основі загальнолюдських цінностей, духовних, моральних і культурних засад життя українського народу. Мета сучасного освітньо-виховного процесу – не тільки сформувати необхідні професійні компетенції, надати ґрунтовні знання з різних дисциплін, а й сформувати громадянина, патріота, інтелектуально розвинену, духовно і морально зрілу особистість на принципах гуманізму.

Основна частина. Зростання ролі особистості як професіонала і громадянина незалежної держави потребує нових підходів до навчання і виховання фахівця - медика. В умовах інтеграції до європейського освітнього простору, ринкових відносин це має бути конкурентоспроможний, з високим рівнем знань, умінь і навичок фахівець, зі стійкими моральними якостями, творчим мисленням, активною життєвою позицією та національною свідомістю.

Тому процес навчання у вищій школі повинен мати не лише освітню орієнтацію, а й обов'язково виховну спрямованість. Т. Ю. Андрієш зазначає: «Навчально - виховний процес покликаний формувати у здобувачів освіти високу культуру, гуманістичний і демократичний світогляд, високі моральні якості, виховування їх громадянами - патріотами, інтелігентами, творчими й цілеспрямованими спеціалістами» [1, с.12].

Використання сучасних науково - педагогічних підходів в організуванні виховного процесу дає змогу забезпечити формування духовної еліти нації, ефективну діяльність майбутніх спеціалістів - медиків. Але щоб вища медична освіта досягла високої якості та успішно забезпечувала розвиток сучасного суспільства, необхідні докорінні зміни в організуванні навчально - виховного процесу загалом й у медичному освітньому закладі зокрема.

У процесі формування загальних громадянських якостей здобувачів освіти медичних навчальних закладів необхідно взяти до уваги специфіку професійної праці медика і формувати у них відповідні професійні якості, професійну культуру. У зв'язку з цим сучасна дослідниця теорії педагогіки вищої школи С.С. Вітвицька зауважує, що базова (професійна) культура є такою цілісністю, що містить оптимальну наявність властивостей, якостей, що дають змогу розвиватися в гармонії із суспільною культурою [2, с.46]. Зважаючи на це, потрібно звернути увагу на формування у медичних працівників таких якостей, як професійна гідність, вірність обов'язкам, доброта, чуйність, милосердя, гуманність.

У збірнику наукових статей «Деякі аспекти формування національної культури студентської молоді» В. Б. Базилевич та М. І. Поночовний зазначають, що загальні виховні завдання безперервної системи національного виховання зводяться до формування національної самосвідомості, високої духовної особистості, утвердження на національному ґрунті принципів загальнолюдської моралі тощо [3, с.140]. М. С. Швед зазначає, що християнська стратегія виховання є характерною для європейської традиції і сьогодні домінує в культурі, стосунках і педагогіці більшості європейських держав. На ґрунті європейської цивілізації і християнської культури постають нові вимоги до освіти, школи педагогів. Автор виділяє декілька стратегічно важливих напрямів навчання і виховання здобувачів освіти, які доцільно реалізувати викладачеві вищої школи в процесі професійної діяльності: стратегію навчання і виховання, що ґрунтується на антропологічному підході; стратегію прямого впливу через навчальний і виховний процес; стратегію непрямого (опосередкованого) навчання, що полягає у створенні додаткових дидактичних матеріалів; стратегію взаємодіючого навчання і виховання та стратегію самостійного навчання [4, с.141].

Виховний процес в Академії спрямований на глибоке розуміння здобувачами переваг обраної ними професії, усвідомлення соціального призначення і місця, яке вона займає в ієрархії професій, що сформує в майбутнього медика не лише моральне задоволення, почуття гордості за правильність обраного трудового шляху, але й почуття відповідальності перед поколіннями, суспільством, державою за якість виконання свого соціального обов'язку. Для розв'язання визначених завдань Львівська медична академія ім. Андрея Крупинського має значний досвід виховання здобувачів з усталеними академічними традиціями.

Реалізація основних завдань і принципів у національній системі виховання здійснюється за загальноприйнятими пріоритетними напрямками: національно-патріотичне виховання; правове виховання; моральне виховання; екологічне виховання; естетичне виховання; трудове виховання; фізичне виховання та формування здорового способу життя; національне виховання.

Система національного виховання здобувачів освіти в Академії включає:

1. Виховну роботу зі студентами на навчальних заняттях усіх форм.
2. Поза навчальну виховну роботу; наукову та громадську діяльність студентів у різноманітних молодіжних об'єднаннях, клубах, гуртках і спортивних секціях.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що важливим чинником професійної підготовки майбутніх фахівців медичних навчальних закладів є системно і якісно організована виховна діяльність як цілісний педагогічний процес формування, розвитку особистості (спеціаліста середньої ланки, бакалавра), який здійснюється на основі органічної єдності з навчальним процесом, взаємодії з соціально - культурним середовищем, взяття до уваги особистих інтересів, нахилів здобувачів, соціальних вимог суспільства і особливостей функціонування медичного закладу освіти, спрямований на формування компетентного зрілого спеціаліста. Це стане можливим лише в тому випадку, коли питання виховання фахівця - медика стане принциповим і пріоритетним, проводитиметься системно на державному рівні з чітким усвідомленням мети, стратегічних завдань і принципів, з використанням сучасних підходів, виховних моделей і технологій та із застосуванням передового вітчизняного і зарубіжного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрієш Т. Ю. Ідеї національного виховання – невичерпне джерело формування підростаючого покоління // Всеукраїнська науково-практична конференція «Вища освіта в медсестринстві: проблеми перспективи» / За ред. В. Й. Шатило. – Житомир, 2012. – С.12-15.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Метод. посіб. для студ. магістратури. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 316 с.
3. Базилевич В. Д., Поночовний М. І. Професійна та гуманітарна національна культура сучасного спеціаліста: критерії та проблеми її формування у вузі // Деякі аспекти національної культури студентської молоді: Зб. наук. ст. – К.: ІЗМН, 1997. – С. 5-28.
4. Швед М. С. Виховання та освіта: нові світогляди виміри // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. пед. – 2002. – Вип. 16. – Ч. 1. – С. 3–11.

ОВЧАРИК Є.Я.

викладач, Тернопільський фаховий коледж Університету «Україна»

ОРГАНІЗАЦІЯ СПРИЙНЯТТЯ ПЕЙЗАЖУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Для підготовки майбутніх дизайнерів однією з важливих у навчальному процесі є дисципліна «Живопис». Науковці педагоги і психологи стверджують, що для повноцінного сприйняття художнього твору необхідний запас спостережень, досвіду позитивно-активного відношення до навколишнього середовища. Око, виховане на спостереженні різноманітності форм, на вивченні барвистих поєднань в природі, буде більш сприйнятливим до краси мистецтва.

Процес розуміння художнього образу являє собою «накладення» знань і вражень про те, що сприймається наяву і в уяві.. Чим збільшується практика і досвід спостережень, тим глибше продовжується сприйняття витворів живопису.

Важливу роль в живописі відіграє пейзаж, як жанр образотворчого мистецтва. Естетично оцінюючи явища природи, архітектурні комплекси тощо, людина вкладає в цю оцінку свій зміст, дає оцінку композиції, гармонії, призначення, зв'язує сприйняття зовнішніх якостей зі своїми переживаннями. Тому педагогічну роботу по ознайомленню студентів з пейзажем потрібно починати з організації первинного почуттєвого пізнання, споглядання естетичних властивостей природи, насолоди ними, переживання їх різноманітності і неповторності. Тільки після такої підготовки можна навчитися бачити витонченість форм, колірною співзвуччя, простору.

Природа найкращий художник у світі, адже рослинний і тваринний світ, кожен метелик і кожне дерево, кожна квітка і велич гір, безмежність водойм має свою неповторність, досконалість, чарівність. Кожна пора року має неповторну красу: зима - накриває нас білим покривалом спокою, весна - неповторними квітами дерев, зеленню перших трав, літо - приваблює нас теплом, осінь - багатством різноманітних кольорів природи .Виховати око естетично - значить зробити його сприйнятливим до цієї навколишньої краси, барвистості кольору і різноманітності форм, здатним помічати витончене в предметах і явищах, насолоджуватися такими відкриттями, втримувати їх пам'яті, пронизуватися захопленням і радістю перед гармонійністю природи. Через призму сприйняття і виконання пейзажу закладається підмурівок естетичного світосприйняття, світогляду, відчуття, а значить, естетичного і художнього розвитку майбутніх фахівців.

Розвивати у студентів інтерес до пейзажного живопису, бажання знаходити свій стиль, своє бачення оточуючого світу, прагнення удосконалювати ландшафти, архітектурні комплекси, оздоблювати вулиці і споруди та отримувати радість від майстерно прийнятих рішень.

Виконання натюрмортів, портретів – це теж різновиди живопису, які мають широкий застосунок в навчальному процесі. Проте, цікавим є створення нового напрямку, що одержав назву індустріальний пейзаж. У це поняття входять не тільки зображення заводів

або новобудов, а й інші економічні сюжети - будівництво нових міст і значущих об'єктів, електростанцій і мостів, залізниць і локомотивів, передовиків виробництва в антуражі технічних засобів, верстатів, тракторів, підйомних кранів.

Завдання викладача підводити студентів до розуміння того, що пейзаж є відображенням реального життя природи та індустрії, де автор виражає особисті почуття й переживання. При цьому він використовує особливу мову – способи виразності живопису.

За допомогою виконання пейзажу можна ознайомитись з кольором (колоритом) як засобом передачі пори року, стану природи, погоди, настрою; малюнком, що передає характерні особливості форми, величини об'єктів природи; композицією – побудовою картини, вибором формату полотна в залежності від змісту пейзажу, побудовою планів (близько-далеко), виділенням головного; поєднанням кольорів (на світлим-темним, на темним-світлим і т. д.)

На доступному рівні необхідно дати уявлення про пейзаж як особливий жанр живопису і про деякі його види: первозданий природний пейзаж з яскраво вираженим сезоном або змінений людиною – міський чи сільський пейзаж, де природне середовище поєднується з архітектурним, індустріальним та ландшафтним стилем і створює гармонійну композицію, завдяки умілому дизайнеру.

Дизайнер-митець, який створює проєкт архітектурного продукту, повинен мати художній смак і естетичне уявлення про запланований кінцевий результат, наперед оцінити його гармонійне поєднання в композиції з навколишнім природним та архітектурним середовищем. Тому, за допомогою виконання пейзажу з дотриманням принципів його гармонії він відтворює різні сторони реального світу, але не копіює дійсність, а створює нову реальність і нові художні образи.

Завдання викладача живопису – прищепити студентам любов до прекрасного, відчуття потреби змінювати й удосконалювати навколишній світ, черпати сили в самої природи, відкрити в собі нові таланти і прагнення досягати в своїх дизайнерських проєктах поєднання комфорту, гармонії, естетики і краси.

ЦУП А.В.

*викладач Тернопільський фаховий коледж
Університет «Україна»*

ГЕЙМ-ДИЗАЙН. ПРОЦЕС СТВОРЕННЯ ПРАВИЛ І ЦІЛЕЙ ГРИ, ПРОЕКТУВАННЯ ІГРОВОГО КОНТЕНТУ І ГЕЙМПЛЕЮ

На початку індустрії відеоігор, коли ігри були або текстовими, або з примітивною графікою, дизайном гри займався програміст. Він займався і графічним оформленням.

Багато гейм-дизайнерів починали саме так, наприклад Джон Кармак, Джон Ромеро та Сід Мейер. Винятком є компанія Coleco (розробник консолі ColecoVision), яка з самого початку розділила ці обов'язки.

Із зростанням складності проєктів, такий підхід став очевидним. У великих проєктах, кількість дизайнерів може перевищувати десяток, роботу яких направляють один чи кілька головних дизайнерів.

В ігровому процесі важливе покрокове просування, передчуття прогресія, і динаміка гри.

Гейм-дизайн — це процес створення правил і цілей гри, проектування ігрового контенту і геймплею.

Гейм-дизайнер — та людина, яка працює на враження гравця, на його позитивний ігровий досвід і заманювання в гру. Дизайнер відеоігор направляє «юзера» за допомогою визначених механік, стимулює інтерес і викликає бажання рухатися далі по грі.

Гейм-дизайнер може виконувати самі різні завдання: проектувати рівні, розраховувати баланс в економіці гри, продумувати призначений для користувача інтерфейс. Кількість та різноманіття його тасків залежить перш за все від жанру та масштабів проєкту.

Режисура. Перші принципи стосуються режисури геймерського досвіду. Все вірно: його можна і треба режисувати так, щоб гра викликала ті емоції, які задумали творці. До цих

принципів відносяться утримання фокусу уваги, створення елементів передчуття і оголошення про зміни.

Фокус уваги. У грі повинні чітко простежуватися основна сюжетна лінія і основна механіка. Так, тут можуть бути розгалуження і додаткові міні-історії, які додають динамічність і допомагають розкрити головну тему. Завдання гейм-дизайнера — зберегти фокус уваги гравця на основній задачі/місії/цілі упродовж усієї гри.

Передчуття. Важливо уміти оповістити гравця про подію, що наближається, викликати емоції і підштовхнути до здогадки, що ж станеться. Планується обвал будівлі, в якій знаходиться головний герой? — Треба додати відповідні звуки, короткі імпульси трясіння споруди. Йдеться не про текстове нагадування “Зараз ця будівля рухне”, а про створення ігрового досвіду, який допоможе усвідомити найближче майбутнє.

Оповіднення про зміни. А ось це якраз про текстові вставки і інші елементи, які напряду говорять про подію.

Поведінка. У цьому пункті розглянемо питання свідомого та інтуїтивного очікування гравця. Це стосується не лише таких фундаментальних пунктів, як ігрові винагороди, а і призначених для користувача інтерфейсу і сюжету.

Правдоподібні події і варіанти поведінки. Усі ігрові події і реакції персонажів мають бути логічними, співпадати з очікуваннями гравця.

Події, що перетинаються та варіанти поведінки. Щоб гра не втрачала динамічності, варто включити в процес декілька паралельних, таких, що не суперечать одна одній подій. Якщо йдеться про сюжет, можна включити у нього додаткову історію, яка стала наслідком попереднього вибору гравця.

У інтерфейсі це може програватися через моментальне додавання балів за виконання ігрових дій під час проходження місії. А в дизайні рівня — через можливість вибирати, яким способом досягати цілі.

Фізика. Щоб гра сприймалася реалістичніше, усі взаємодії і рухи в ній повинні відбуватися з урахуванням головних фізичних властивостей об’єктів і оточення. Наприклад, якщо персонаж гравця потрапляє під дощ, простежте, щоб його одяг хоч би трохи поміняв колір через намокання.

Прогресія. Покрокове просування. У грі важливо зберігати відчуття темпу, ритму і терміновості. Події треба розподіляти так, щоб високо-інтенсивні сцени чергувалися з плавними, тими, що не вимагають того ж рівня концентрації. Наприклад, в *The Last of Us* епізоди зі стрільбою і бігом чергуються з локаціями дослідження. Гравець сам приймає рішення, скільки часу витратити на пошук припасів і відновлення після гонитви, і в який момент він готовий рухатися далі.

Оточення та простір. Важливо адекватно оцінити масштаби ігрової локації на екрані пристрою і врахувати просторове співвідношення між головними точками. Гравець має без зусиль пересуватися по локації до мети, а усі стратегічно важливі об’єкти повинні знаходитися в полі його зору.

Три кити гейм-дизайну. Інтерес гравця, гравець — та людина, для якої створюється гра. Якщо ідея або її реалізація йому «не заходять», треба їх міняти.

Щоб понизити вірогідність такого результату, важливо перед початком роботи знайти відповіді на низку запитань. Для кого ця гра? Які емоції вона повинна викликати? Яка основна механіка і мета гри? Чим ця гра виграно відрізнятиметься від інших схожих проектів? Чому гравець повинен захотіти в неї грати?

Це не означає, що відповідати на ці питання повинен саме гейм-дизайнер (такий аналіз частіше лягає на плечі продюсерів), але знати відповіді і враховувати їх у своїй роботі для нього принципово важливо.

Комунікація в команді. Коли кожен член команди розуміє, яку гру він робить, шанси на те, що сенс гри зрозуміє і сам гравець, теж ростуть.

На кожному етапі (опрацювання нового рівня, події, додавання нового персонажа та інше) важливо ставити собі питання: “Наскільки те, що відбувається буде цікаве цільовій аудиторії. Хороша ідея має бути такою не лише для вас, тому обговорення з командою —

відмінний спосіб перевірити її на міцність. Це і є основні принципи, яким варто слідувати, проектуючи гру.

Тонкощів і нюансів в гейм-дизайні не злічити, і багато з них можна зрозуміти лише з досвідом.

Список використаних джерел:

1. <https://vokigames.com/ua/scho-take-dizajn-videoigor-osnovni-printsipi-gejmdizajnu/>
2. <http://www.worldofleveldesign.com/>

ЦУП А.В.

*викладач Тернопільський фаховий коледж
Університет «Україна»*

РОЛЬ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИЗАЙНІ

В сучасному світі відбувається стрімке впровадження комп'ютерних технологій в різні галузі науки, культури, мистецтва. Особливо відчутний їх прогресуючий вплив у сфері дизайну, що значно розширює його можливості.

Дизайн, як явище суспільного життя, буквально пронизує усі види людської творчості, переростаючи сьогодні в ще більш загальну категорію - «проектна культура». До його впровадження проектування речей, інтер'єру, середовища називалося «художнім конструюванням», а теорія створення зручних і привабливих об'єктів - «технічною естетикою».

Комп'ютерна графіка і художнє проектування з сорокових років ХХ століття пройшли складний шлях у своєму розвитку: від електронних абстракцій до складних композицій, створених за допомогою тривимірної графіки.

80-90 роки ХХ століття – період розвитку комп'ютерної графіки, що вплинуло на формування нового мистецького спрямування в дизайні. Тривимірна графіка визначила появу нового сучасного віртуального мистецтва.

Упродовж останніх двох десятиліть ми переживаємо одне з фундаментальних змін. Якщо розглядати перспективи використання комп'ютерних технологій для створення нових форм художнього проектування, то прогрес в комп'ютерних технологіях пропонує набагато більше можливостей навіть у порівнянні з такими революційними подіями, як інші технічні і технологічні винаходи людства.

В результаті технічної революції відбулися кардинальні зміни в усіх сферах людської діяльності, в тому числі і в дизайні. Нові технології вплинули на дизайнерське моделювання, проектування і в результаті виникнув новий феномен дизайнерського мистецтва – комп'ютерна графіка, художнє проектування, цифрові мистецтва.

Комп'ютерна графіка характеризується стилістичним плюралізмом, поліваріантністю. Дизайнер-комп'ютерник головною метою своєї творчості вважає виразні цифрові інструментальні засоби, що дозволяють йому імітувати традиційний живопис і графіку. Дизайн став результатом безмежного розширення сфери прикладного мистецтва і його розвитку на промисловій основі, результатом проникнення естетики в техніку, вторгненням дизайнера-художника у виробництво.

Від того, що дизайн і комп'ютерні технології знаходяться в безперервному розвитку, їх взаємодія і взаємозалежність завжди залишаються дуже динамічними, продуктивними і прогресивними.

Не будучи матеріальним середовищем, комп'ютерні технології надають дизайнеру широкий спектр можливостей працювати в традиційних або в авангардних напрямках, мати індивідуальний творчий почерк, заснований на виборі використовуваних ефектів. Він має можливість використовувати Інтернет-продукти і подавати свої ідеї. Постійний розвиток, цілеспрямований пошук, нові відкриття і досягнення допомагають дизайнеру здобувати навички і виробляти індивідуальні смаки та напрям діяльності.

Комп'ютерну графіку можна сміливо назвати одним з напрямків мистецтва графічного дизайну. Специфікою нового методу створення художнього проєктування є те, що основним інструментом для зображення задуманого дизайнерського об'єкту є комп'ютер.

Комп'ютер – засіб моделювання та демонстрації законів, що лежать в основі художньо-дизайнерської, наукової і технічної творчості, як засіб створення новітніх дизайнерських проєктів.

Завдяки комп'ютерним технологіям розширилось застосування художніх прийомів для проєктування середовища з використанням інноваційних методів створення комп'ютерної графіки.

Новий вид дизайну як нового виду мистецтва активно обговорюється фахівцями широкого спектру областей, які відносяться як до мистецтва, культури, так і до науки й техніки. Поява цифрових мистецтв спричинило за собою появу нових мистецьких жанрів і форм. Такі області як, наприклад, тривимірна анімація, віртуальна реальність, інтерактивні системи і Інтернет виявили небувало широкі творчі можливості.

Сутність художнього оформлення та дизайну знаходиться в тісному взаємозв'язку з головною метою цього виду творчої діяльності - з формуванням гармонійно розвиненої особистості. Художнє оформлення та дизайн використовують візуально-наочні образи, що відображають навколишню дійсність, предметний світ, емоційно впливають на почуття глядача. Повний вплив образотворчого матеріалу можливий лише в тому випадку, коли при його створенні враховуються психологічні, конструктивні та композиційні закономірності його організації і грамотне використання зображально-виражальних засобів.

Нові комп'ютерні технології для дизайну, зокрема для художнього проєктування об'єктів розширили поле діяльності і сфери впливу дизайнерських рішень. Працювати над створенням проєктів можна дистанційно. Інтернет ставить людину віч-на-віч з усім світом. Це уможлиблює спілкування, обмін досвідом, вивчення попиту чи пропозиції на віддалі, розширює фрілансову діяльність.

Отже, сучасний дизайн – це прогресуюча сфера науково-практичної творчої діяльності, що органічно поєднана з наукою, мистецтвом, культурою і технікою. Вона базується на досягненнях багатьох наук, низці соціально-детермінованих знань, художніх навичок та систем і спеціальних методів і засобів проєктування. Головне призначення дизайну полягає у створенні цілісного, зручного, естетично-виразного середовища життєдіяльності людини та його окремих елементів. Під впливом соціально-економічних перетворень і технічних досягнень оточення сучасної людини постійно змінюється, що потребує знаходження нових професійних підходів і рішень.

Соціальна орієнтованість дизайну, споконвічно властива його природі як діяльності із різнобічного врахування «людського чинника», який представляє у виробництві інтереси масового споживача різних соціальних груп, є особливо важливою віхою в ситуації, що склалася, і характеризується гострими соціальними проблемами. Сьогодні дизайнери повинні брати участь у вирішенні комплексних соціально-економічних і екологічних проблем, процесів, умов і елементів життєзабезпечення й життєдіяльності людини й суспільства, безпосередньо пов'язаних з поліпшенням якості життя населення України.

Саме комп'ютерні технології приходять на допомогу у вирішенні поставлених завдань і без них сучасному креативному дизайнеру уже ніяк не обійтись.

ЗМІСТ

Назва тез	Автор	Сторінка
СЕКЦІЯ І. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ЧИННИКИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ		
ВОЙЦЕХІВСЬКА І.С., ІЛЬЄВА О.П.,	ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНИХ ПОЧУТТІВ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ СЛОВЕСНОСТІ	3
ГАЛЬЧЕНКО Н.М.	ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ВІЛ-ПОЗИТИВНИХ В СУСПІЛЬСТВІ	4
ГАНАБА С.О.	ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИРОДИ КРЕАТИВНОСТІ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ІДЕЇ ТА ТЕНДЕНЦІЇ	6
ГЖИБОВСЬКА А.А.	ПРОФЕСІЙНИЙ ПОРТРЕТ СОЦІАЛЬНОГО ПРАЦІВНИКА	8
ДИНЯК Д.О.	ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ПОЗАШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	10
ДУЧЕНКО Л.В.	РОЛЬ ЦЕНТРУ СОЦІАЛЬНОЇ СЛУЖБИ У ПІДТРИМЦІ МОЛОДИХ СІМЕЙ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ	12
ЗАРЕЧНА Л.В.	СОЦІАЛЬНИЙ СУПРОВІД СІМЕЙ, КОТРІ ПЕРЕСЕЛИЛИСЯ З ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ	14
КОНДРАТОВЕЦЬ І.М.	ПРОБЛЕМИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ЩОДО МОЛОДІ, ЯКА НАЛЕЖИТЬ ДО ЛГБТ — СПІЛЬНОТИ	16
ЛУФАРЕНКО М.В.	СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ У РІЗНІ ВІКОВІ ПЕРІОДИ	18
МАРЧЕНКО М.І.	ПРОФІЛАКТИКА ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ	20
МЕЛЬНИЧЕНКО А.В.	ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТІВ В ПРИЙОМНІЙ СІМ'Ї	22
НІКОЛЮК Н.В.	ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДІТЕЙ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ	25
НІКОЛЮК Н.В.	РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	27
ПОЛЄЩУК А.П.	ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ	29
РЕНЬКАС Ю.Б.	ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ	31

САВІН Ю.Л.	ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ В ГРОМАДІ	33
ДУТКЕВИЧ Т.В., ТИМОФІЄВА В.С.	ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇХ РОЗВИТОК	35
ДУТКЕВИЧ Т.В., ХОТИНСЬКА М.П.	ВАЄМОЗВ'ЯЗОК РІВНЯ АГРЕСИВНОСТІ ПІДЛІТКІВ ІЗ ЇХНІМ СОЦІОМЕТРИЧНИМ СТАТУСОМ	37
ЯРЕМЕНКО В.В.	ПРОФЕСІЙНА ЕТИКА ЯК ОСОВНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	39
BATAEVA E.V., ARTEMENKO A.B.	SOCIO-PSYCHOLOGICAL FACTORS OF SOCIAL ADAPTATION OF SERVICEMEN'S SPOUSES	41
МИРОШНИК С.В.	SOCIO-PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FACTORS OF PERSONALITY SOCIALIZATION IN THE CONTEMPORARY WORLD	43
СЕКЦІЯ II. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФІЗИЧНОЇ ТЕРАПІЇ, ЕРГОТЕРАПІЇ ТА РЕКРЕАЦІЇ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ		
АЛЯНКІНА Г.В.	ДІАГНОСТИКА РЕВМАТОЛОГІЧНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ	45
БОНДАРУК А.П.	ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ТА ПРИЙОМИ ПРОВЕДЕННЯ ТОЧКОВОГО МАСАЖУ	47
БОРОДІНА О.С.	ОЗДОРОВЧО-РЕКРЕАЦІЙНА СКЛАДОВА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ	48
БРОДОВСЬКА Л.О.	РЕАБІЛІТАЦІЙНЕ ОБСТЕЖЕННЯ ОСІБ З ІНСУЛЬТОМ	49
ГУСАРЕВИЧ О. В.	ПОДАЛЬША ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОГО П'ЯТИБОРСТВА ЯК ОЛІМПІЙСЬКОГО ВИДУ СПОРТУ	51
ДЕНИСЮК Н.Р., ЗАХОЖА К.Є.	ОЦІНКА СТАНУ ШВИДКІСНО-СИЛОВОЇ ЯКОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	54
КУШНІР В.Р.	МЕТОДИ УСУНЕННЯ БОЛЮ	56
ЛЕВКОВ А.А.	ОСОБЛИВОСТІ ДІЇ РАДІАЦІЙНОГО ОПРОМІНЕННЯ	58
ЛЕВКОВ А.А., КЛЕЦЕНКО Л.В.	ЕЛЕКТРОСТИМУЛЯЦІЯ: ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ В РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА СПОРТІ	60
ЛІННІК О.Ю.	ВИКОРИСТАННЯ КЛАСИЧНОГО МАСАЖУ В ФІЗИЧНІЙ ТЕРАПІЇ	61

МОСКАЛИК Л.Л.	ПСИХОТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ВІДНОВЛЮВАЛЬНОГО ЛІКУВАННЯ	63
ОРЛОВА Н.М., ПАЛАМАР І.В., ДУНИК А.М.	ІНВАЛІДНІСТЬ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ: МЕДИКО-СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЇЇ ДИНАМІКИ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ У 2010-2020 рр.	65
ПОНОМАРЕНКО В.І., МИЛИЦЯ К.М., ШАФРАНОВА К.В., АРТЕМЕНКО А.Б.	ОРГАНІЗАЦІЙНІ СКЛАДОВІ ЗАМІЩЕНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ	67
СИЧЕВСЬКА І.О.	ВПЛИВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА ЗДОРОВ'Я МОЛОДІ В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ	69
СЕКЦІЯ ІІІ. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ СТАНОВЛЕННЯ: ВІТЧИЗНЯНИЙ ТА ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД		
АНТОНЕНКО Т.Ф.	ХАРАКТЕРИСТИКА ЛОГІСТИЧНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ В МІЖНАРОДНОМУ КОНТЕКСТІ	71
БАРСУК В. С.	ОРГАНІЗАЦІЯ ТА СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	72
БЕРЕЗОВСЬКИЙ В.В.	ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ	73
БЄЛОГЛАЗОВ С.С.	МОДЕЛІ ОПТИМАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧИХ ПОТУЖНОСТЕЙ	75
БОГАЧУК М.Г.	СУТНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	76
БУДЯКОВ Г.В.	ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ІТ-АУТСОРСИНГУ: ЗАКОРДОННИЙ ТА ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД	78
ВАСИЛЕНКО Д.К.	ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	80
ДМИТРЕНКО Я.А.	СТАНДАРТИЗАЦІЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ: ІСТОРИЧНИЙ РАКУРС	81
ЗВЕЗДІН Р. В.	СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	82
КАЛІНІН А.М.	РЕАЛІЗАЦІЯ ЦІНОВИХ СТРАТЕГІЙ ПІДПРИЄМСТВ	83

КАЛІНІН Р.М.	ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВА	85
КАЛЕНСЬКИЙ А.І.	ОСОБЛИВОСТІ СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ПІДПРИЄМСТВА	87
КАРПЕНКО О.А.	РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ В СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ	89
КЛЄПІКОВ В.В.	АНАЛІТИЧНА СКЛАДОВА ПРОЦЕСІВ ПІДТРИМКИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ	90
КОЗАЧЕНКО Г.С.	ХАРАКТЕРИСТИКА ФУНКЦІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА	92
КОНОНЧУК А.Г.	УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	93
КОСМАЧОВА В.О.	МЕНЕДЖМЕНТ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ФАКТОР СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	94
КРИЛОВ С.М.	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІНИ НА ТОВАР ПІДПРИЄМСТВА ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	95
КУЗЬМЕНКО Р.С.	РОЗВИТОК ТЕНДЕРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ	96
КУЦИМ Ю.В.	ЗНАЧЕННЯ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ	98
МЕЛЬНИК Т.М.	ХАРАКТЕРИСТИКА СИСТЕМИ ОПЕРАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ	99
МИХАЛЬКОВ Д.І.	ЕЛЕМЕНТИ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	100
МУРАВЕЙНИК О.В.	ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	101
ОРЛЯНСЬКИЙ В.П.	МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	103
РЕЗНІЧЕНКО В.О.	МЕТОДОЛОГІЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ	104
РИБАК Р.О.	СУТНІСТЬ МАРКЕТИНГОВОГО КОМПЛЕКСУ ПІДПРИЄМСТВА	106
СТОЛЯР Н.А.	ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТНОЇ	107

	ПОЛІТИКИ НА СУЧАСНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	
ТОКАРЕВ О.О.	РЕЙТИНГОВІ ПОКАЗНИКИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ СТРАХОВИХ РИНКІВ	109
ФЕСЮК Б.В.	СУТНІСТЬ КОНКУРЕНТНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА	111
ШАВУРСЬКА О.В.	ЗВІТ ПРО УПРАВЛІННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ	113
ЩЕРБІНІНА Н.С.	ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЛІКУВАЛЬНО-ДІАГНОСТИЧНИХ ЛАПАРОСКОПІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ДЕТЕРМІНАНТИ ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ У СИСТЕМІ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я	114
ЯТЛЕНКО А.В.	СУТНІСТЬ ЕФЕКТИВНОСТІ ЯК ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ	116
LEVKOVETS N.P.	ACTIVE CRISIS FINANCIAL MANAGEMENT OF ENTERPRISES - A PROSPECTIVE DIRECTION FOR ITS DEVELOPMENT	118
СЕКЦІЯ IV. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ НАУКОВІ ПОШУКИ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СУСПІЛЬСТВА		
ДИВИНСЬКА Ю.А., ШАФРАНОВА К.В.	ТЕНДЕНЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	120
ЗІНЧУК Т.В.	ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ НА ЗАНЯТТЯХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗІ ЗДОБУВАЧАМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	122
ЗІНЧУК Т.В.	СТРАТЕГІЇ ЗАПОБІГАННЯ КІБЕРБУЛІНГУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	123
МУЛЯРЧУК Г.О.	ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ВІЙНИ	124
СЕКЦІЯ V. СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РОЗВИТОК		
БАБЕНКО К.Є., ПАРХОМЕНКО О.С.	ЗМІНА ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ СЕРЕД УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ У ПЕРІОД З 1991 ПО 2020 РОКИ	125

ГЕВЧУК А.І.	ПРОБЛЕМИ Й ПЕРСПЕКТИВИ ВЗАЄМОДІЇ ГІЛОК ВЛАДИ В УКРАЇНІ	128
ПОДУФАЛОВ П.П.	ІСТОРІЯ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ПРАВОВОЇ КАТЕГОРІЇ	129
СКІЛЬСЬКА М.І.	ШЛЯХИ НАБЛИЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ПРАВОВИХ НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	131
СЕКЦІЯ VI. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІДВИЩЕННЯ ГАЛУЗЕВОЇ ПРОФЕСІЙНОСТІ НА ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РОЗВИТОК		
БІЛИК А.Д.	СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ У ЛЬВІВСЬКІЙ МЕДИЧНІЙ АКАДЕМІЇ	133
ОВЧАРИК Є.Я.	ОРГАНІЗАЦІЯ СПРИЙНЯТТЯ ПЕЙЗАЖУ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	135
ЦУП А.В.	ГЕЙМ-ДИЗАЙН. ПРОЦЕС СТВОРЕННЯ ПРАВИЛ І ЦІЛЕЙ ГРИ, ПРОЕКТУВАННЯ ІГРОВОГО КОНТЕНТУ І ГЕЙМПЛЕЮ	136
ЦУП А.В.	РОЛЬ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ДИЗАЙНІ	138

Наукове видання:

**Актуальні проблеми молоді в сучасних соціально-економічних умовах: Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції,
17 травня 2023 року.**